

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent 11352 Format II

No. Inventar ..... Anul .....

Secția ..... Raftul .....

SCENI

Ino A. 4491

II · 11352 ✓

ISTORIA GENERALA

A

D A C I E I

SAŪ A TRANSILVANIEI, ȚEREI MUNTENESCİ ȘI A MOLDOVEI.

DE

DIONISIU FOTINO,

traducere de

GEORGE SION,

TOMULŪ I.

BUCURESCİ.

Imprimeria Națională a lui Iosef Romanov et Companie.

1859.

~~1958~~

CONTROL 1958

ISTORIA GENERALA

1958

Biblioteca Centrală de Literatură
"Carol I" București
Cota..... 11352

17/13

DESCRIEREA UNUI

B.C.U. "CAROL I" BUCURESTI

C20130066

1958

TOMUL I

INSTITUTUL NATIONAL DE DOCUMENTARE SI BIBLIOTECARIE
1958

Deputatiloru Romani

DIN

Moldova si Tiéra Muntenésca

CARII

cu votulu loru din 5-24 Ianuariu 1859

AU UNITU

TIERILE ROMANE Donatiunea

ALEGANDU

B. E. STATESCU

UNU SINGURU DOMNITORIU

PE

MARIA SA

Alessandru Ioanu I.

traducătoriulu

dedica acésta carte.

PREFAȚIA TRADUCĂTORIULUI.

Fi-va, saș nș, bine venitș kartea țe daș la lș-
minș? Eatș întrebarea țe mī-amș fșkștș din kapșlș
lokșlșī, kșndș m'amș anșkatș de dșnsa!

Este o konvingere generalș kș șnș poporș fșrș
istorie nș pôte ajșnge la onórea de a konstitșa, saș
a se nșmī *nașisne*.

Romșnī, nșmaī dșpș țe s'aș deștentatș mī aș
vșzștș kș aș avștș șnș trekștș gloriosș mī o isto-
rie, aș rșdikatș kapșlș mī aș simșitș ambișisnea de
a se arșta ka *nașisne* în lșme. Strșmomīī nomștrī,
dșpș timșlș lorș, kș arma în mșpș īmī sșșșineatș
nșmele, đeara, legea, limba, așeste elemente țe kon-
stitșș o nașionalitate. Modernī, în lokș de armele
strșmomșmștī, kș istoria în mșpș aș emītș īnaintea
popórelorș ținvilisate, mī aș zisș: „*Sentemș o nașis-
ne, avemș drentșrī, dauī-nī-le.*“

Īntorkșndș prīvirile kș o jșmștate sekolș īn șr-
mș, mī vșzșndș tikșloasa stare īn kare Romșnī a-
jșnsese, — vșzșndș jșgșlș strșinilorș nșșș pe grș-
mazșlș șnșī poporș atștș de eroikș odiniórb, — vș-
zșndș grósa nșmșīndș īn kare fanariotismșlș ne ko-
plemise, — vșzșndș amorșirea, stșniditate, apatia,
kare, ka niște perdele de īntșnekare, sta īnaintea ve-
derilorș șnșī poporș īntregș de 4 milióne de sșflete,
— vșzșndș, zikș, asemine stare de lșkrșrī, mī kom-

първнд'о кѣ ачеа де фактѣ, нѣ се пóте минѣна де-
стѣлѣ де transformarea miraculoсѣ че vede astѣзи.
Че felix insѣ, ми кѣмѣ, аѣ ајѣнсѣ Romѣнии la ase-
mine transformare? Nѣmaї prin dezvoltarea simpѣ-
mѣntѣлѣи де naѣionalitate.

În adevѣrѣ, ачестѣ simpѣmѣntѣ kare дѣ сѣfletѣ,
viaѣѣ ми пѣtere поpórelorѣ, era nekѣnoskѣтѣ Romѣ-
nilorѣ. Elѣ нѣ пѣtea veni în spiritalѣ naѣiѣnei nó-
stre де кѣтѣ prin кѣvѣntѣлѣ аdevѣrѣлѣи. Ачестѣ ма-
ре кѣvѣntѣ нѣ пѣtea veni la аззѣлѣ Romѣnilorѣ де
кѣтѣ prin vocea lѣminei. Sekolѣлѣ алѣ 19-lea а tre-
bѣitѣ сѣ ne arate аsemine minѣne. Fîndѣ кѣ simbѣ-
rile naѣionalitѣѣ Romѣne era înkѣ nealteratѣ де
пѣtrejѣsne, trebѣia сѣ înkolѣaskѣ, сѣ rѣсарѣ ми сѣ
prodѣkѣ помѣлѣ ачела кѣ frѣkte атѣтѣ де стрѣлѣcite.
Predestinatѣ а fostѣ дарѣ ка ѣнѣ Romѣнѣ din Tran-
silvania, George Lazѣrѣ, сѣ vie ми сѣ kѣltive ачестѣ
simbѣre preѣiosѣ. Ачестѣ simbѣre зѣчеа ѣitatѣ în ма-
нѣskriпtele kronikarilorѣ vekї аї Romѣnilorѣ, kari în
timпї lorѣ кѣ о sabie înr'о мѣнѣ lѣaѣ parte la lѣп-
tele sekolѣлѣи ми кѣ kondeїлѣ în alta skrieaѣ faпtele
sure а le lѣsa la memoria posteritѣѣи. Пѣѣini, ми
prea пѣѣini posedaѣ аsemine манѣskriпte, ми мѣлѣї
din пѣstrѣtorї нѣ le аveaѣ де кѣтѣ ка обiekte де
мѣseѣ, фѣрѣ а face niѣи о întrebѣiпѣare din ele. А-
stfelїс нѣmele Kostinешtilorѣ, Nekѣлѣешtilorѣ, Mѣsti-
lorѣ, Kogѣlnиѣenilorѣ, Maїorї, Пinkai, ми алorѣ Kro-
nikarї, kari ка îngerї фѣkѣtorї де bine fѣndaserѣ а-
тѣte monѣmente memorabile pentrѣ naѣionalitatea nó-
strѣ, — атѣte нѣme skѣmпе зѣчеaѣ înrѣ întѣnerekѣлѣ
нешtiпѣи. Dar Lazѣrѣ а venitѣ ка ѣнѣ apostolѣ
înr'о omenire rѣtѣcitѣ, ми, кѣ istoria în мѣнѣ, а

demnitate a spirituale timpului al Romanilor, suind-le cine sunt, ce a fost și ce pot să fie.

După Lazăr, adepții săi, Eliade, Kogălniceanu, Aron, Vlădescu, Lagarian, propagară limba adevărată, care făcuse pe Români a simți în sine-le demnitatea lor. Aventura, apoi mi așii mai jâni, dezvoltară istoria Romanilor și o făcuseră cunoscută și străinilor; după care publicisții Europei civilizate, și semnele de viață națională ale Romanilor, făcuseră pe cabinetele lui a-mi întorche okii către poporul și țară, a se ocupa de drepturile sale și a-l pune sub garanția echilibrului European, în care a ajuns.

Făcuseră-s'a însă ore de ajuns pentru istoria noastră? Nu mai este ore nimica de produsă sau de reprodusă?

O! nu! ori câte cărți s'ar da Romanilor despre istoria lor, n'ar fi de prisos. Ori-țe opere vechi sau noi, trebuie să le stringem înprejurul nostru ca niște tesăre ale naționalității noastre. Vedem popoarele cele mai civilizate și mai mari ocupându-se ne încetată de istoria lor. De ce dar Români să nu aibă și istoria lui Dionisiu Fotino, care a servit ca autoritate pentru marea din skritorii contemporani, ce s'aș ocupat cu literatură noastră istorică?

O karte ca aceasta în mika bibliotecă istorică a Romanilor, amă sokotită, cu konvingerea mai multor amici, cu va fi bine venit. De aceea să arătăm în skritură ce este karte și ce a fost autorul ei.

Karte lui Fotino se vede publicată la anul 1818, timpuriu la Viena, cu konkursul mai multor preșmerani din imbele principate. Jdeکہندہ după dată, se vede că Fotino a fost contemporan cu

nemșritorișlă Lazăr. Îmi pare rău că aice nu pot să
 da mai multe note despre biografia acesței omș demnș
 de stima Romșnilorș. Konjșrș ne kontinșranii sei,
 kari trșeskș inkș, sș-mi komșnișe sșvenirile lorș,
 pentș ka mșkarș în tomșrile viitșre sș potș da o
 skișș kștș de presșrtatș despre viașș sa. Dșpș
 tștș probalitate, acesșș bșrbatș erea prea virtșosș
 pentș epoka în kare a trșitș. Sșb Domniș Fana-
 rișș, konsșngeniș lăi, în lokș de a fașe șee a șe
 toșș Greșii fșșeăș, — în lokș de a se okșna de po-
 sișișnea sa personalș, se okșpș de istoria patriei sa-
 le adontive. Elș preferș a trși în neavere, ka vș-
 tafș de kșrte mi sșb uatronagișlă șnși boerș Romșnș
 patriotș ' mi a lăkra la o operș folositorș șerei. I-
 deea lăi era fericitș. Pe timșlăș seș limba Romș-
 neaskș nu era kșltivatș. Limba soșietșșei de sșșș
 era limba Greșeaskș. Șnimea nobilș, pșnș mi sek-
 șșlăș frșmosș, își fșșea învșșșșrile în așeastș lim-
 bș armonișsș, kș tște kș sșb șnș regimenș atștș
 de fatalș. Fotino darș isști a popșlarisa, mai multș
 saș mai pșșinș, istoria șerei Romșneshi într'șnș
 timșș kșndș ea era mai nekșnoskșș. Fșkș prin-
 șmare șnș servișș realș Romșnimei. Greși din șea-
 ra nșștrș, kș kșvșntș saș fșrș de kșvșntș adeseori
 osinșișș pentș pșșina ișbire șe aratș kștre Șerile
 Romșne, potș sș se mșndreaskș kș nșșele șnși
 Greșș ka Fotino, karele întrș adevșrș a depșșș șnș
 tribștș de rekșnoșșinșș ne altarșlăș acesșei patrii dșlăi
 mi generșse pentș ștrșini.

Opera lăi Fotino este în trei tomșri, kare aș șr-
 mștșrea îmșșșire mi kșșrindere:

1 Rșnosatșlăș Banș Dins Filineskș.

TOMUL ÎNȚĂLĂȘ, cuprinde cele trei părți de arheologie, adică, Partea saș Epoca I, istoria și originea Dacilor și înainte de Krist până la Traian.

Partea saș Epoca II, de la anul 106 până la Krist, adică de la Traian până la anul 285, saș până la strămutarea coloniilor romane peste Dunăre în Mesia, saș împăratul Aurelian.

Partea saș Epoca III, de la data născut până la întemeierea Principatelor saș Radu Negru și Dragomir, cuprinzând istoria Daciei proprii de dincoace de Dunăre, și toate fazele prin care a trecut, precum și istoria Romanilor din Mesia și a imperiului Romano-Bulgar care s-a fondat. Toate acestea sunt foarte interesante atâta timp cât de geografie, de anticități, de monumente, de monede și de limba Romanilor, pe lângă care și traducerile a adăugat până la etichetele sale cunoscute, pe care nu pot, căteva notițe pe care să se adăugate și ale istoriei n-a fost îndestulătoare, saș pe care să se adăugate și este în eror.

TOMUL AL DOILEA, cuprinde în Partea saș Epoca IV, istoria Cerei Mănteni de la anul 1241 până la 1812, adică cronologia și faptele Romanilor și ale Domnilor de la Radu Negru Bassarab, până la Ioan Karagea.

TOMUL AL TREILEA, cel mai interesant, cuprinde:

Partea saș Epoca IV, întocmai până până la planșele tomului al doilea, istoria Moldovei până la 1812, adică de la domnia lui Dragomir până la aceea a lui Skarlat Kalimak;

Partea V, Descrierea geografică și politică a

Церей Мэntenешті, адикъ десне мэрimea ми întin-
derea teritorişlei, десне мэнїї, metale, klimatş, rîşri,
prodşkte, karaktere, datine, arte meserїї ми komerşş;

Partea VI, împэрїirea politikъ a Церей Мэnte-
neshті, interessantъ din пэntşlş de vedere a vekeї
organishri administrative din лэşntр.

Partea VII, десне kinşlş moshnenireї ми a гв-
vernşlei Domnilorş; десне reforme ми їnfrşmşşepşri;
десне декъdingа пэrei; десне tribşţş; adşnare de
xatixşmaishmşrile Порцей Otomane ми aktşrile de ka-
pitslaşişne;

Partea VIII десне împэрїirea ми рэndşiala fşn-
kşişnilor; десне servişişlş Циганilorş; десне fa-
kşlţşpile saş drentşrile ми datoriile Domnilorş; де-
sne legişirile lşi Insilante pentр boerї; десне рэ-
ndşirea Domnilorş, десне аştoritatea ми десне ki-
пşlş kşmş se priimeaş kşndş veneaş la tronş; де-
sne рэndşirea dregştorilorş; десне kşrtea Domni-
lorş, tribşnale, finanşe. ш. ч. I.

Partea IV, împэрїirea politikъ ми geografikъ a
Moldoveї, dşpş planşl Пэрцей VI.

Voindş чineva sş fakъ şnş kriterїş drentş аsş-
pra аcesteї opere, нş va пэtea zıche kş este o isto-
rie de chele mai komplete. Пэргїle їntemeeate pe
dokşminte ми sorginїї klassıche, sşntş їn аdevşrş se-
rişse ми jşste. Dar аştorїşlş n'a avşţş pentр şne-
le епоche destşle dokşminte pe kare sş se їntemee-
ze; аtşnş se vede mai şşnerşialş ми kade їn іпо-
tese, ka тоїї istorııї kşndş se аfş їn аsemıne по-
sıişşne. Se vede їnsş kş bravşlş istorikş ми-a datş
mşltş strşdşşıngş, ka sş fakъ lşkrşlş kşţş mai kom-
plektş. Їn томşlş аlş II-lea, mai kş seamş, kş a-

tăta skъmpъtate s'a okъpatъ de kronologia Domnilorъ, în kъtъ citeazъ mi Xrisóvele че аъ гъmasъ de la fie kare domnitorіѣ. Neferičita, epoka a invasiónei Grecilorъ în perile nóstre, mi a Domnilorъ Fanariodї, este skrisъ ka o adevъratъ eponee mi kъ o inimъ în adevъrъ romъneaskъ; maї tóte familiile însemnate de astъzi vorъ vedea rolъrile пъringilorъ lorъ. De mi Grekъ, Fotino se vede kъ a kълkatъ pe inima sa, mi, pentrъ ka sъ fie veridikъ, a deskrisъ kъ nenъrtinire mi kъ komпъtimire de inimъ romъneaskъ, kalamitъdile kъte аъ sșferitъ perile romъne din kassa konsъngenilorъ sei.

Пъblikъlъș четиторіѣ va четi-o mi va аpredъi-o.

Дъпъ ачесте мъ simдъș datorъ a da óre kare seamъ четиторilorъ despre tradъчere.

Ачeastъ lъkrare artificialъ, kare se kіamъ *tradskъisne*, este mълtъ maї ingrаtъ de kъtъș întreprinderea znei skrieri originale. Къндъș skrie чineva чеva originalъș, іmși face planъlъș, mi-mi esъrne ideile kъ limba sa, kъ stilъlъș seș, fъrъ ničí o іmpedikare de regъlile preskrise ale artei skrisъlъși: nъ kъgetъ de kъtъș a se face interesantъș, saș plъkъtъș четиторilorъ. Къндъș tradъче іnsъ, este datorіѣ maї іntъi a kъgeta ka sъ repodъkъ kъ komпtiіndъ opera astorіlъși, mi apoi a se deчide sъ aleagъ zna din doъș sisteme adontate în arta tradъчerei. Este tradъчerea *liberъ*, mi tradъчerea *fidelъ*.

Tradъчerea *liberъ* чere ka opera originalъ sъ fie repodъsъș în іntregimea sa, kъ іmpъrъeala mi planъlъș seș mi kъ tóte ideile sale, lъъndъș-mi tradъkъtorъlъș voe a tъea periódele, a іntóгче frasele, іntр'zнъș kъvъntъș a șe esъrima kъ libertate pentrъ ka sъ prodъkъș іngelesъlъș skrierей astorіlъși primitivъș.

Traducerea *fidels* cere ka opera originală să fie reproducă în originalitatea sa, kă frazele mi periódele sale, kă stilulă mi esmpresionele sale. Traducătorulă se murgineste a reproducere din kăvântă în kăvântă opera astorilă, observândă nămaî ka kăvintele kă kare se serveste să fie bine alese mi să esmpre adevărată îngelesă ală ideiloră astorilă originală.

Din ačeste doșă moduri de lăkrare, negreșită kă ačelă de pe șrmă este celă mai meritosă; pentru astorii klassiči, mai kă seamă, este neapărată, kăčî altfelă n'am pstea avea idee de modelele klassičismă. Asemine lăkrare este kiară șmóră, kăndă se snikă doșă limbă kare aș afinitate între sine; este fórtre grea însă, kăndă se face între doșă limbă eterogene. De essemplă, este șmoră pentru Romăni a traduce din limbile șrori kă a loră, prekămă frančesa, italiana, latina, espaniola, portăgeza, kăčî ačeste limbă aș mai ačeleamă forme, ačeamă konstrăkție, mi ačeamă nată de esmpresie; traducândă čineva din ačeste limbă, nămaî așne póte face o rea drădăcere, kăčî nă va mti saș Romănește bine saș limba din kare traduce. Este greș, din kontra, a se činea de modă tradăcerei fidele, kăndă șnă Romănă se va apăka a traduce din Nemăește, Tăgăește, Evreăește saș Greăește: totă ačei če s'aș inkămătată a o face, voră rekănăte kă aș greșită. Potă să ačkă de esemplă tradăcereă lăi Ștarkă, făkă de bravă mi dokă Arístia, pe kare nimini n'o četește mi kă drentă. Eș, kare amă čitit'o, mărtăriseskă kă de ștă de oră amă șvrlit'o din măni, înekată de întortokăarea fraseloră greăești (kare nă mergă pe Romănește) mi de neologismă če kă drentă kăvântă,

póte, a fostă nevoită tradăkătorilă a krea, pentru ka sã reprodukã originalitatea sakrã a astorilăi seã de predilekãione. Mare dibãcie, mare ostenealã, mare strãdãinã, trebãe pentru ka sã rãșeaskã çineva la asemine apãkãtãrã.

Dar pentru tradãcherea kãrãii lãi Dionisiã Fotino, n'amã pãtãtã șii niã amã voitã a adonta modelã tradãcherei fidele. Çelșintãis kãvãntã imi este kã astorilã meș nã e niã originalã niã klassikã, pentru ka sã infãșimezã stitãlã seã ka modelã în literatãra Romãneaskã. Fotino a skrisã în limba çea korãntã șii poplarã a Greçilorã din Favaris, kã kare eraã denãinșii Romãniã dãne timpãlã seã. Pe lãngã açeste, de mãltã çe çetise letomiseçele șii dokãmentele vekii kã kare s'a servitã în skrierea kãrãei sale, elã ajãnsese a se identifika kã stilãlã kronikãri-lorã, saã mãi bine zikãndã kã stilãlã kãrãilorã bisericãștii. Amã sokotitã darã kã, daka amã fi prodãșã kã fidelitate asemine stilã astãzi, kãndã Romãniã s'aã denãinsã kã ãnã stilã mãi înfloritã șii mãi korektã, karteã ar fi rãmasã șii neçititã șii nevãndãtã. De açeea mãnka mea a trebãitã sã fie ãndoitã: amã fostã nevoitã a tãea frãsele, a ãntãrçe periãdele șii a esnima ideile astorãlãi kã stilãlã meș prouãș, fãrã a altera ãnsã nimikã din essinãa originalãlãi.

Dar în çele de ne ãrmã, lãșãndã lãkrãea mea artificialã în kritika pãblikãlãi, nã amã de kãtã a mãi zice: amã fãkãtã çe amã pãtãtã; amã lãkratã kã konștiinã; fakã alãii mãi bine!

G. SION.

ISTORIA GENERALA

D. C. C. C. I.

PARTEA PRIMA.

EPOC'A I.

ISTORIA GENERALA

A

DACIEI,

SAŨ

A TRANSILVANIEI, TIEREI MUNTENESCŢI SI MOLDOVEI.

PARTEA PRIMA.

ΕΡΟΣ'Α Ι.

CAPITULŪ I.

Dacia din vekime фѣча parte din Svitia Eс-
ропеанъ дѣпъ zisa Elinilorş¹, kariî astfelіѣ nѣmiaş { Appian.
Soph.
la Pir.
toate попоarele че лѣкѣаѣ sнre meazъ-noante, dinkolo de
Istrъ, saş Dѣнѣре². Sѣb nѣmire de Dacia se kѣnrinde

- 1 Svitia Eсропеанъ, kare se nѣmia mi чеa mikъ sнre deosebi-
re de чеa mare, este o parte din Eсропа, aflъtoare între Pontslş { Geograt.
lui
Meletii.
Eссinş, saş Marea Neagrъ kъtre meazъzi, între lakslş Meotide
kъtre rѣsъritё, între Rѣssia kъtre miазъ noante, mi între pro-
vingiile Podolia mi Volinia, adekъ xotarъle Polonieî.
- 2 Istrёlş saş Dѣнѣrea, пѣrchede din Ssabria, dѣskatslş Virtembergslş, mi
de akolo se face nltitoare; kѣrgъndş prin Virtemberg, Bavaria, Aѣs-
tria, Ţngaria mi prin o parte a Tѣrѣiei, adekъ Serbia mi Bѣlgaria kѣ-
tre anşş, deara Mѣnteneaskъ mi Moldova kъtre nordş, intrъ prin ѣnѣl
gъrî în marea Neagrъ din kare чеa mai din sşşş se nѣmia din vekime
Tiagola, iar astъzi tѣrѣente Kilia, дѣпъ ѣetatea kѣ аѣestё nѣme; a
doa se nѣmea Bѣriѣ, astъzi Sslina; a treia Sѣbъirile, astъzi St. George
mi Endrele Bogaz; a patra se nѣmea Ѣelş Bѣnş, astъzi Portiga mi Kani
Bogaz; mi a ѣinѣea se nѣmea Norakъ, astъzi Geni Skele. Iar mai din

Moldova¹ de astăzi, ȋeara Muntenească², Transilvania³, mi o parte din Ȋngaria⁴. Se murginea desure NordŃ kŃ mŃn-
 ȋii Karpaci⁵, iar desure partea Sarmaciei, saŃ RŃssia de as-
 tŃzi⁶ mi Podolia⁷, prin riŃlŃ NistrŃ⁸ desure Basarabia⁹, kŃ-

din josŃ de gura a cincea este unŃ golfŃ al murei Negre, unde din veki-
 me era Istronole, nŃmitŃ astŃzi Kara-kerman.

- 1 Moldova astŃzi se otremte desure nordŃ kŃ Polonia, desure rŃsŃritŃ
 kŃ Basarabia, desure sŃdŃ kŃ ȋeara Muntenească, mi desure apŃsŃ kŃ
 ArdealŃ saŃ Transilvania.
- 2 ȋeara Muntenească de astŃzi se otremte desure rŃsŃritŃ kŃ Moldova,
 desure Nord kŃ Transilvania mi BanatsŃlŃ TimiŃoarei, desure apŃsŃ mi
 meazŃzi kŃ riŃlŃ DŃnŃrea.
- 3 Transilvania se otremte desure nordŃ kŃ RŃssia mikŃ saŃ Polonia, des-
 pre rŃsŃritŃ kŃ Moldova mi ȋeara RomŃnească, desure apŃsŃ kŃ Ȋnga-
 ria mi kŃ BanatsŃlŃ.
- 4 Partea aċeasta este BanatsŃlŃ TimiŃoarei din Ȋngaria de josŃ, kare
 are desure nordŃ riŃlŃ Tissa, desure rŃsŃritŃ Transilvania, desure sŃdŃ
 BanatsŃlŃ ȋerei RomŃnemi, mi desure apŃsŃ DŃnŃrea, in dreptŃlŃ
 SŃrbiei.
- 5 Aċesti mŃnȋi sŃntŃ foarte 'nalȋi, mi ȋei mai mari din Europa; vŃrfŃ-
 rile sŃora sŃntŃ mai inalȋi de kŃtŃ norii mi akoperite kŃ ninsoare;
 legaci ka unŃ langŃ sŃii de alȋii, sŃb diverse nŃmiri, despartŃ Polonia
 de Ȋngaria, delimiteazŃ Transilvania, Moldova, ȋeara RomŃnească, trekŃ
 prin Ȋngaria, Bosnia, Silesia, mi parte din Germania.
- 6 RŃssia Poloniei, unŃ o nŃmeskŃ blondŃ, mi alȋii neagrŃ, sŃre deosebire
 de RŃssia albŃ, saŃ Moskovia; pronȋiŃ inŃrŃ este Roksolania, saŃ parte
 din ea, dŃnŃ kare s'aŃ nŃmitŃ RŃmii. AċeastŃ dar RŃsie se aflŃ inŃre
 Polonia ȋea mai din sŃsŃ kŃtre apŃsŃ, inŃre Polesia (parte din Litisania
 PolonezŃ) kŃtre nordŃ, inŃre Volinia provinȋie a Poloniei mari, mi inŃre
 Podolia meridionalŃ kŃtre rŃsŃritŃ, — iar desure sŃdŃ se desparte de
 Ȋngaria mi de Transilvania prin mŃnȋii Karpaci.
- 7 Podolia are desure apŃsŃ RŃssia blondŃ, desure sŃdŃ Moldova, desure
 nordŃ Volinia mi desure rŃsŃritŃ Tartaria mikŃ; se desparte in Podolia de
 sŃsŃ mi de josŃ, mi ȋea din sŃsŃ are de kanitalŃ Kamenica, mi pe a-
 mroape MovilŃlŃ mi faimoasa ȋetate HotinsŃlŃ, iar ȋea din josŃ Kiovea
 saŃ KiovelŃ.
- 8 NistrŃ, de Elini se nŃmia Tiras; elŃ pŃrȋede dintr'unŃ lŃksmorŃ alŃ RŃ-
 siei negre, saŃ Galiciiei; trece pe sŃb noalele mŃnȋilorŃ Karpaci, kŃr-
 gŃndŃ kŃtre rŃsŃritŃ, despŃrȋindŃ Polonia, saŃ Podolia de sŃsŃ, mi Mol-
 dova de jos mi trekŃndŃ pe lŃngŃ Bassarabia, se varsŃ in PontŃlŃ Ess-
 sinŃ saŃ marea NeagrŃ.
- 9 Basarabia se aflŃ la otarele Tartariei miȋi mi ale Poloniei, inŃre PrstŃ mi
 NistrŃ mi se mŃrȋineinte kŃ Marea NeagrŃ desure meazŃzi.

tre meazbzi despre Mesia de jos ș saș Bălgaria¹, prin Dă-
năre; mi kătre apăsș iarșmi prin Dănăre despre Mesia de
șșș saș Serbia², mi prin rîșlș Tissa³ despre Ţngaria de jos⁴.

CAPITULU II.

Çei întăi oamenī kari aș okănatș mi aș lăksitș { î. Chr.
2000
Cosmog.
Jean Abbé
d'Artois Pa-
ris, 1750.
așeastș dearg frēmōsș, de mslđi istoriçi se zice kă
ar fi venitș⁵ din Sarmăia Asiatikă⁶ mi din Sçitia; kă

- 1 Bălgaria se află kătre Nordlș Rămeliei, mi se otăremte despre răsă-
ritș kă Marea Neagră, despre șdș kă Muntele Emă, despre apăsș kă
Serbia, mi despre nordș kă Dănărea.
- 2 Serbia se otăremte despre nordș kă Dănărea mi Sava, despre apăsș
kă Bosnia, despre șdș kă Macedonia, mi despre răsăritș kă Bălgaria mi
parte kă Dănărea. Kapitala ei este Belgradlș, saș vekia Leokopole.
- 3 Tissa, rîș al Ţngariei, părăde din mănđii Karnăi despre otarșlș Rășiei
negre mi alș Transilvaniei; priimemte în elș mai mște nărae mi se
varsă în Dănăre, din josș de çetatea Petervaradain.
- 4 Ţngaria se nămemte în komăș Magiăr, mi de kătre Nemđi Ţngara saș
Ţngarland. Se înveçinează astăzi kă Austria mi kă Stiria. Despre nordș
se desparte prin Karnăi de Polonia, despre răsăritș de Transilvania, mi
despre șdș de Slavonia prin rîșlș Drina, kare părăde de la otarele
dintre Tirol mi Karniolia mi primindș mai mște părăe se varsă în Dă-
năre. Se împarte, prin Dănăre, în Ţngaria de șșș mi de josș: çea din
șșș se întinde din rina stîngă a Dănărei pără în Polonia, iar çea de
josș din çealaltă ripă pără în Kroaia mi Slavonia. Vekea kapitală
era Presbărglș, çetate în kare se năstra stemele împăratemti ale Ţn-
garietș; iar astăzi este Băda, lăngă Dănăre, kare Nemđii o nămeskș
Ofen.
- 5 Nă se întie însă kăndș aș venitș, niçi evenemintele lorș çele însem-
nate; atăta nămai este probabil kă aș venitș kă mslđi ani înainte lăi
Kristș, kăçi kă 510 ani mai nainte a venitș așșnra lorș Dariș, împă-
ratșlș Permilorș, kă foarte mște omtire, mi foarte răș fă resninsș; a-
semine mai ne șrmă Lisimakș, kă 322 ani înainte de Kristș, viindș a-
șșnra lorș earșmi a fostș bătătș Kătre sekăslș întăi al lăi Kristș, e-
ra atătș de poulătș pămăntlș Daviei, inkătș s'aș oușș kă țărie mi
kiar învingătoarelorș omtiri ale Romanilorș, kare aș fostș șșșșș mai
toate lămea.
- 6 Sarmăia Asiatikă se află kătre otarele Eșronei, Asiei, mi ale rîș-
lăi Ra saș Volga, între Oceanlș Borealș despre nord-estș, Marea Nea-
gră mi Marea Kasnikă despre șdș, între Sçitia Asiatikă saș Tartaria ma-
re despre răsăritș mi între Sarmăia Eșroneală despre apăsș, çnde e a-

1. Chr. 335. } ar fi fostă strănepută ai lui Rixad, fiul lui Go-
 Istor. Bi- } mer, nenotă lui Iafet, mcl. Noi însuș, făr s' intrăm
 ros. Con- } în așemine minșgiositate de genealogii, s' nănemș
 timp. cu Al. } k'ate se vorbeskă de k'atre astorii vekii mi mo-
 cel mare } dernii în istoria desure Davia. Dar fiindă k' în se-
 Pamph. Eu- } k'oliu primitivii popoarele ce lăksiaș sure nordă, din-
 seb. } kolo de Dănepe, eraș linsite nă năma' de astori, dar mi de
 litere, iar popoarele lăminate mi çivilisate, prekămș Elinii
 mi Romaniu, nă aveăș niç o relaçisne k' ele, de ațee niç
 șnăș din skriitorii vekii nă a făkstă vre o istorie generală
 desure înçenștăș Daviei, çi atingă năma' k'ate çeva în trea-
 k'ată între alte m'lte istorii.

ștăzi partea boreală a Moskoviei mi Tartaria Moskovită, ale k'rei provia-
 çii șntă Divina saș Dăina, Kondora, Pedora, Permia, Samoedia, Siberia,
 Biatka, Lonia, Loșkomoria. Kapitalele ei eraș, Kazanăș, Astrakanăș,
 mi Bălgaria, kare se adană de rîșă Volga.

1 Svitia Asiatikă, saș Tartaria mare, se delimitează de k'atre Marea Kas-
 nikă, de Persia, de Indii, de imperiăș Tibetsăi, de Mongolia, mi de
 Asia Răseaskă. Ațeasta mare țeară konrindă lokșii nisinoase, mi
 k'ămiu șeçii, între kari însuș șntăș mi lokșii m'noase. Toat' este lă-
 ksit' de Tătari, kari noart' diverse nămiri: șni șmbăș r'țyindăș ka
 nomaziu; șni statorničiș se okăș k' agrikultăra, k' krețtarea vite-
 loră, k' meserii de lăksă, mi k' komerçăș ne șkată, avăndăș mi orașe
 marii; nă șntăș șpășmi însuș năma' șnăi șvernăș, çi șntăș imp'riçii în
 m'lte ma' niçii, k'rmăite de Xani mi alçii domnitori. Çea ma' însem-
 nată mi ma' mare provincie a Tartariei este Băkaria, k' șnă minșnată
 orașă de ațeeșmi nămire, a k'reia jămătate parte desure r'șvrită este
 șpășș imp'ratășă Kinei. Mogolia, partea çea mare a Tartariei, kare are
 çele ma' m'lte lokșii năștii, nisinoase, p'ășroase, mi k'ămiu șterne, es-
 te șpășș çea ma' mare parte la Kinezii, mi o parte ma' miç la Rășii;
 iar lăksitorii sei șntăș Kalmăçii, t'șesăș ka nomaziu avindăș k'ateva ora-
 șe înkinsite năma' prin grămezi de kortșii saș matre. Imperiăș Ta-
 gătsăi ștă șb imperiăș Kinei. Iar Svitia nordikă, se ține toat' de în-
 tinsă imp'riçie a Rășiei, de șnde se mi nămeme Asia Răseaskă. A-
 țeasta se konrindă din doț p'riçii p'incipiale: din partea çea ma' miç
 desure așșă de m'șçii Șralii, în kare se află șvernile Kazan mi As-
 trakan, — mi din çealaltă parte ma' mare, desure r'șvrităș Șraliloră,
 în kare se află șna singăș țeară Siberia, çea ma' mare din lăme
 fiindă k' întreçe kiarăș ne Eșroa, iar ne Tăçia Eșroeanăș ma' m'ltă
 de doțçei de ori; aerăș sei însuș este foarte reçe, earna foarte tare, mi
 k'ădșra foarte ferbinte; lăksitorii, afară de semençia domnițoare răseas-

Adzîndă dară evenimentele kronologice, se vede probabil că pământul Daciei că mări ani înainte lui Kristă a fost lăsat de Daci, de unde s'a nămită mi Dacia. Vekii sei lăcătorii se nămea totă odată Dai mi Davi¹, ponoră eroică mi răsboitoră, totă odată foarte drentă, de aचेामी origine mi stirpe că Geji², kariu lăcăeă partea meridională a Daciei, despre grile Dănelei, mi în insulele care sânt între ele. Aचेamia, trekăndă mi în चेealaltă riu, s'aă întinsă mi aă lăcăită toată Mesia de josă, dintre Măntele Emă³, Marea Neagră mi Dănelea.

Istoria mai zice că Dacii eraă oameni simpli, drenti, sobri mi izbitori de libertate; că se cără măeă între sine că mltă căviingă; că femeile, kopii, mi toate le aveă în komăă, afară de căută mi nară, fiindă că eraă mi liberi de toate vările ponoreloră ivilisate; că se năriaă că frăktele arboriloră mi ale pământului, pre care fră otare desprăgite ilă kăltivaă, skimbăndă-lă în totă anăă; zmbăă înă ka nomazi, okăptăndă-se că păskăităă mi nătrindă-se că lante, dăpă kare se nămiră mi băstorii de lante. Ei la alta nă se eserătaă de kăă la kăărie, la lănta că giretăă, min kare s'aă arătată mi foarte băni kăăreă mi ageri s-

Cosmog.
Jean Abé
d'Artois.

Appian
Soph.
la Illir.

Strab.Eustatie,
Pom.
Melet.

Pomp. Appian.
Horat. od.
3. Ovid.

Ovid.
Horat.
Tucid.
Ovid.

că, sântă Samogei, Tatarii, (dăpă răsă Tatar karele adăpă Mogolia mare mi se vară în Oceanăă Boreală) Kalmăă, Mogoli mi Tăăă; iar katedralele orame sântă, Tobolsăă mi Irkăăă.

1 Aचेăă ponoră a emită din Margiana, provingie a Persiei, komăă nămită Ieseba; aचेasta se afăă kătre nord-estăă răsăă Oksăă mi al Sutiiei asiatică, aproape de Marea Kasnikă, de lakel Mară, mi de desertă, karele se nămeate Bigă. Lăcătorii sei se nămiaă Derbiăă mi Dai.

2 Gejiăă aă fostă totă dătr'o vatră că Dacii, mi totă dătr'o provingie. Ei lăcăeăă ne lingă răsăă nămităă tăăemte Geixă, dăpă kare se nămeăă Geixă mi Geji. Iar răsăă aचेasta în genere se nămeate Oksăă, mi desparte provingia Persiei Xorasa de Šsbek; elă este mare, mi ăelă mai mare din kăte a văzăă Aleksandru ăelă Mare, karele min Margiana a trekăă la Marea Kasnikă.

3 Aचेăă măte se nămeateă tăăemte Kogea-Balkan, adekă măntele mare. Elă este o parte din Karnăăă mi desparte Trăăia de Mesia inferioară, se întinde mltă în lăăime mi este foarte naltă.

getztorî; nã aveã alte arme de kãtã kãkãre kã sãgepî înveninate la vírfãri, sãlige mi kãpíte, saã kóse; eraã împãrãpîi sãb maí mãlãi kãnitani miã dãpã cete, mi dãpã timpií ansãi fãceaã eskãrsisni pentrã întinderea pãrei lorã, lãksindã sãb kortãri. La nevoc însã de apãrare, se sãpãneaã la unã komãdantã dãpã alegere, karele se cerea sã fie omã simuls, drentã, sobrã, kã kãgetãri de eroismã, prekãm a arãtat'o mi în fantã unãlã din kãnitanií lorã, nãmitã Dromixete, prekãmã maí înainte se va vorbi.

Maí eraã mi alte ponoare împãrãrãlã pãrei
 } Davilorã, din oriãina Svãpilorã mi a Sarmãpilorã,
 } prekãm: Panonii, de la karií s'a fãkãtã Panonia¹ saã ðngaria
 } de astãzi; Tirigepii împãrãrãlã rãslã Tiras, saã Nistrã;
 } Aksiaçii², Bessii, Arimanií, Assedonií, Giãrgii nomazi,

1 Panonií eraã Svãpí, karií viindã în pãrea Çelçilorã, Portsgalia de astãzi, mi kãçerindã-o, aã nãmit'o Çelto-Svãtia. Pe çrmã arãnkãndã-se asãpra Germaniei, mi sãpãindã çerkãlã Aãstpiei, í aã nãmitã dãpã nãmele lorã Panonia. Dãpã aãesta reneçindã-se mi kãçerindã pãmîntãlã ðngariei, í aã nãmitã mi pe aãesta Panonia; iar Aãstria a rãmasã Panonia veke. În kontra lorã a venitã maí întãi Isliã Çesar, dãpã elã alçii, mi în çele din çrmã Tiberiã í-a învinsã pînbã çe împãrãlã Romanilorã a íuçenãt sã deklina. Aãsnã aã venitã Goçpí karií ínvîngîndã aã dominat'o; pe aãmãtia í-aã alsngatã Çxnií, çu ponorã sãlbatekã çe lãksia pe língã lãksã Meotide, mi aã venitã în Italia kã împãrãtãlã lorã Atila; de akolo întorkîndã-se íarãmí, aã pãstratã Panonia, nãmîndã dãpã nãmele lorã; pe aãmãtia í-aã alsngatã Longobarzií, mi çarãmí pe Longobarzi Çxnií, mi în fine pe la ansãl 900 de la Kristã, pe kãndã împãrãpîia Arnolã, a venitã în kontra lorã unã ponorã din Svãtia nãmitã Avarií, kã karií çnîndã-se pe çrmã mi rãmãnií Çxnií, a resãtatã nãmele de ðugãri, mi pãrea lorã ðngaria.

2 Tirigepii, karií lãkãeaã Podolia de sãsã mi de josã, Aksiaçii de pe língã Tiras, ðinkolo de Volinia mi de Tartaria inferiorã, unde eraã Britolagii, Mesagepíi, Arnií, Bessii, de la karií a íãtã nãmele Bessarabia, mi alçii. Tartarií de astãzi saã Bãgeaklií, kare astãzi este parte din Bassarabia, unde era kã pãpîni aní maí nañte Oçã, çe din vekime se zicea Aksia-çe, aflãtoare pe maíãl pãrei Negre la rãvãrsarea rãslã Boristene, unde aproape se varsã mi rãslã Inanis, nãmitã Bãgãlã astãzi. Aãestã pîã pãrçede din Podolia sententrionalã, despãrçîndã-o de Volinia, mi adãpîndã maí mãlãe orame, ímpãrte pe çrmã Podolia de josã în doã pãrçii, mi

Basilizii, mi alții¹ din Epirulă Tazrikă; Tazrosçii mi Sçitotazrii din Xersonesă, care se nămi mi Sçitia mi-
 kă,² spre deosebire de cea mare; mi din săsă de
 ачештия Tanaçii, împrejărlă rîrlă Tanais³, Boristeni-
 çii pe lîngă rîrlă Boristene⁴, Meoçii pe lîngă laklă
 Meotide⁵. Assemenea mi Tessageçii mi alții⁶, Iasiçii, ka-

vărsîndăse în Boristene, pînă mai la vale se varsă împrejărlă kă elă în Marea Neagră, dărlă ce face ună kărsă mai de doș sate mile.

- 1 Toçi ачештия mai în çenere se nămeaș Bosphoriani ml Krimeriani, nămiçi astăfelă de kătre Çimbri Germaniei de neste Oceană, din kari se koboraș lăkçitorii din Peninsula Tazrikă ce se nămea mi Sçitia mikă spre deosebire de cea mare. Toçi astăzi se nămeskă Tatari, mi staș săb Rssia.
- 2 Xersoneslă Tazrikă fьcea parte din Tartaria inferiорă, spre sădărlă Sarmaçiei Eçropene. Elă se nămea mi Tazaria, pe care aș stăpîniti'o Elinii, întemeindă sate mi orașe; pe Elini i-aș gonită Tazrosçii; pe ачештия i-aș sșpășă apoi Mitridată împăratlă Pontalsă; pe ачештия învingîndărlă apoi Romanii, l'aș stăpîniti'e ei. Pe çrmă mare parte aș stăpîniti'e Genovezii; pe ачештия apoi i-aș gonită Tatari, pe kari i-aș sșpășă împăratlărlă țărçeskă Sçltan Maomet II; astăzi însă se stăpînemte de Rșii mi se nămeamte Krimlă, saș Krimcea.
- 3 Tanaislă, care se nămeamte mi Don, pьçede din laklă nă-
 ml Ivanov Legiорe, din Rssia апșанă, provincia Rezan Osse-
 ra; mi kьrgîndă kătre rășritărlă rîrlă Nipră, mi çmîndșmi kărsărlă totă kă dînsărlă, se varsă în laklă Meotide. Ачештия în vekime se sokotea ka rîrlă ce ară fi fostă între çotarele Asiei ml Eçropiei.
- 4 Boristenele, în komșn se nămeamte Nipră, elă este çelă mai frămosă rîrlă aș Sçitiei, kă апș limpede, mi kă nemți fьrlă de oase; pьçede din lokșrile апșане ale Rșiei; intrăndă în Polonia adапă mai mьlte orașe din Litsania, mi kreskîndă prin mai mьlte pьrae, pьrekșm Beresina, Priçetă, Sossa, Desena, mi altele, treçe prin Volinia saș Podolia de josă, pe апроапе de Kiev, mi în çele de pe çrmă dь în Marea Neagră.
- 5 Ачештя lakă al Tartariei s'a nămită astfelă fiind kă klocemte nemți de tot felărlă. De vechini se se nămeamte Temerinda, saș mьma mьrei, mi de Sçii Karmnalak, saș orașlă nemților. Elă se află între Sarmaçia Eçropeană despre nordă, între Sarmaçia asiatică despre rășritărlă mi sădă, mi între Xersoneslărlă Tazrikă saș Krimcea despre апșă. Se çnemte kă Marea Neagră prin Bosphorlă saș strîmtorea Kara, mi se desparte prin laklărlă Bika mi prin peninsula lărlă Zenone. Çirkonferinçia sa este апроапе de 600 mile, iar lărgimea çrei sale de 20 stadii.
- 6 Ачештия se nămeaș ml Tessageçii; lăkçiaș pe lîngă laklărlă Meotide, prin pădărlă mi se nătreaș kă vîntoarea. Pe lîngă ei eraș mi Geloni kari mi ççgrăveaș feçele, nentă ka sь se arate supămintătorii la ine-

ri se nămeaș mi Meođi, venindș de la lakșlș Meotide mi lăksindș partea nordikă a Daciei; mi în cele de pe grmă
 Strab. } Пещии, mi alđii¹ kătre vărșătsra Dănprei; în kățș
 toate popoarele ăcstea la nevoe se aliaș între ele.

CAPITULŪ III.

Ī Chr. 1500
 Cosmogr. Jean Abbé d'Arois
 Terent. Strab. } Dănp ăcstea mi Dacia mi Panoniă s'aș lă-
 kșitș de patrș popoare: Sviđii, Čelđii, Tračii mi Ger-
 manii; în Panonia cele trei dintăi, mi în Dacia
 Germanii², kare s'aș împărgitș, dănp kăm zikș is-
 toriđii în doă: Bastarni, mi Пещини³, popoare ce e-
 raș odată din Sarmăgia Germano-Europeană⁴. Iar Elinii pre

miđi; ăcștia beaș mi sănge de kalș. Maĭ eraș mi Neđrii, Iasigii, Kaliniđii, Istrianiĭ, pe lingă grăile rișlăi Aksis, mi pe lingă Marea Neagră; mi alđii kariĭ astăzi se nămeskș Zaporojeni, dintr'o frămoaș insălz a rișlăi Boristene, Zaporovia, mi Dășci, dănp rișlă Don saș Tanais. Iar în komănș se nămeskș Kozaci, dănp vorba kozak, ce însemnează soldatș rățchitorș; mi orașul lorș Tanais, saș Azak.

- 1 Пещии, Troglodiiĭ, mi alđii, lăksiaș ambele malăi ale Dănprei, într'o parte a Moldovei mi a Bălgariei despre Marea Neagră. ăcștia se nămeaș în ģenere mi Geđi; astăzi însă în ăcștă lokș sânt Dobrogenii.
- 2 Germanii zikș kă s'aș nămitș astfelș de la Gomer fișlș lăi Iafet, al kă-răi fiș Asxanas aș adăș din Babilonia, dănp rășpîndirea neamărilor, pe oamăniĭ sei mi aș lăksitș rămîntelș Germaniei. Alđii însă pretindș kă s'a nămitș Germani de la *guera*, saș *gera*, kare însemnează resbelș mi de la *man* kare însemnează spađ, mi dănp komănărea ăcștora German, adekă resbelștorș.
- 3 Bastarnii sânt en poporș al Sarmăgiei Europeane, de pe dărmărele Mărei Negre, veđini kă Pășciniĭ din Podolia mi kă Alanii din Litsania. ăcștia mi Pășciniĭ, între Bastarni kătre nordș, între Ligii kătre apășș, mi între Dađi kătre sădș.
- 4 Sarmăgia, saș Săromăgia ăea veke din Европа, se împarte în doă: în Sarmăgia Germanikă mi în ăea Europeană. Popoarele Sarmăgiei Germane eraș: Ģenezii, Estieĭ, Пещиниĭ, Bastarnii, mi altele; iar ale ăelei-lalte eraș: Roksolaniĭ, kari trăeaș în kărsăde, Alanii, mi altele. Vekile ei otare eraș: kătre apășș rișlă Vistăla*, marea Săedikă, saș

* ăcștă riș năģede din Karnăđi despre Ţngaria, mi trekăndș nrin Varșavia kanitala Poloniei, mi nrin alte povingiĭ mi orame din Hrșsia, se desparte în doă ramsre, din kare ăea drăntă nămitș Nogati se varșă în golșlș Frisse Xař; iar ăea din șșș a Danđișlăi, desmărgîndș-se nrin alte doă grăi, se varșă în golșlș Dăngiș.

tođi îi nșmeaș Svīđi pīnș la ței de pe līngș kataraktele Dșnșreī de la Rșșava; înaintea tșșșșora īnșș domneaș Daçii mi Geçii, avīndș Domnii lorș pșșșșii nșșșđi Paçinaçđi, pșșter-
niçi mi īnfrikșșadđi pentrș toçđi veçiniī lorș, atītș pentrș vīr-
tștea lorș fisikș, kītș mi pentrș īmpetșositatea lorș. } Dion Cass.
Açemștia īntemeașșșrș o mare pșștere mi konrīdea }
tôte lokșrile pșșin kare treçe Dșnșșrea: Misia de josș, țe o
stșpīneaș Geçii, pīnș īn Mșntele Emș mi īn malșrile } Ptolem.
Pontșlșī Eșșșinș. Aveaș mi mșlte sate mi orame, } Appian.
pșșekșmș Arçina, Arçidava, Idasta, mi altele. Kari īnșș eraș
pe timșșrile açe Domnii Daçilorș mi ai Geçilor nș se pșștie;
atīta nșșmaī kș eraș niște pșșșșre eroiçe mi resbelștșre.

Nota I. Pe timșșlș resbelșlșī Troikș, (karele s'a }
tșșșșatș înainte de Kristș 1209) viīnd Traçii īn A- } Chaern.
sia mikș, mi lșkșindș pe līngș Ellesnontș, s'aș īnfșșșđitș kș
diverse pșșșșre țe lșkșeaș pe akolo, pșșekșmș Daçii din Ir-
kania, Geçii mi Messageçii, (lșkșitorii de pe līngș Kasnia
se nșșmeaș Messageçii,) kari eraș omoșșeni kș dīnșșii }
mi veçini. Traçii, maī pe șrmș trekīndș Ellesnontșlș mi } Omer. II.
īntorkīndșșe īn Eșșșona, s'aș īmpșșșșieatș, mi aș datș } vers 845.
maī mșlte nșșmiri lokșrīlorș īn kare aș lșkșitș. Pșșe } Ptol. Dion
açemști Traçī Elinii īn genere îi nșșmeaș Geçii, ka șniī țe a-
veaș açeleani datine mi moravșri; īnșș Geçii pșșșșii eraș de
la Mșntele Emș, de o parte mi de alta a Dșnșșrii, kștre gș-

Baltikș, golfșl Finikș īn Baltika, mi linia țe merge dingolfșlș așesta kș-
tre lakșlș Albș; pșșin kare Oçeanslș Sarmatikș, saș Marea īngeçatș, se
despște despșe Nordș de Germania, despșe rșșșșrit Svitia Asiaticș, saș
Tartaria mare kș șotarele açe kș kare se despște mi de Eșșșona, adekș:
de la gșrile rīșlșī Tanais, pșșin o linie trasș pīnș la rīșlșī Obio, saș dșnș
alçii pīnș la Marea Albș, pșșin kare se despște de Asia, mi despșe șđđ
lakșlș Meotide, Istmșlș nenīnșșlșī Tașșriçe, saș Krimea, Marea Neagrș,
Dșnșșrea mi Pșșșșlș; anoī mșșșđii Karpaçđi, kari se īntīndș īntre
Tissa mi Dșnșșrea pīnș īn Banatslș Timișșoarei. Astfelīș darș pșșivītș
Sarmacia, saș vekea īntīndere a Poloniei, kșșrīnde o parte din Moldova,
dīntre Nīșșrș. Pșșșșlș mi Dșnșșre; o parte din Șngaria dīntre Tissa mi
Dșnșșre, adekș Banatslș; īmnerīșlș Poloniei din șșș de Vīșșla; Pșșșsia
Libonia, Litșania. Rșșsia albș saș Moskovia, șnde astșzi este mi Moskva,
vekea kanitalș a īmnerīșlșī, mi Eurīșlș Tartariei miçii.

Teophi- } rile ei. De aceea mi Erodotș zice cѝ Traçii sînt Geçii;
lactu. }
Sever. } dar dѝpъ Teoflaktș Geçii sѝntș Slavî; iar Traçii e-
raș Paflagonî, dѝpъ Strabonș; iar Paflagonii, dѝpъ Prokonis
Çesar, eraș Slavî, preksmș mi Daçii omogeni cѝ Geçii, dѝ-
pъ Strabonș. Ama dar se încelege cѝ tôte popórele ačeste
eraș slavone, mi se dinstingeaș nșmaî cѝ nșmele. Dar fiindș
cѝ mi regele Davilorș, Dornaneș, se dedșce da la zicerea
Sarmatikъ *Иан*, kare însemnêzъ *Домн*, se resșmъ cѝ mi Da-
Scoliastu } çii eraș Sarmaçii, adikъ Slavî, kariî se nșmeaș mi
lui }
Euripide. } Енеçii mi Çенеçii dѝpъ Ptolomeș, șnș poporș maî
mare între Paflagonî.

CAPITULŪ IV.

Tucidid. } Sitalçis, Domnșlș Odrisselorș ¹ mi alș lșksi-
C. 13. } torilorș de lingъ mșntele Emș din Rodona, mi alș
î. Chr. } altorș Traçii, viindș în ajștorisłș Atenenilorș în kon-
730. } tra lși Perdika, împșratsłș Maçedonilorș, a adșnatș
Polien. 7 } omștire mșltъ din Traçii mi Geçii çe lșkșeaș între
Çap. 38. } Emș, Dșnpșre mi Marea Néçrș; dar fșkșndșse paçe
î. Chr. } fșrș rșsboiș, omștirea açêsta în nșmșrș de doș
678. } miî Geçii, fș nșimitъ de Filinș I, împșratsłș Maçe-
donilorș, mi sșb komanda lși Zestș ² moutenitorșlș lși
Sitalkș mi sșb a lși Karsovlentș, fș trimisъ în kontra Atene-
nilorș, kari jșfșeaș pșrșpile Xersonessłi [șnde este Kalionole,]
mi cѝ stratageme asedișndș-i î-aș rșsinit ne toçii.

Herod. } Elinii fșkîndș urisonierș ne șn Getș a nșme Za-
C. IV. } molksisș, mi vînzîndș-lș în insșla Samosș, l'a kșm-
Suid. cu- } pșratș Pitagora, cѝ karele cѝlștorindș în Egintș mi
ventulu. } în alte çerî, a învșdat mșlte lșkșrșri de la elș, atîțș
Zamolxes. } desure çele çeremști, kîțș mi desure kșltșlș zeilorș, desure
î. Chr. } viaça mi datinele Ionienilorș, dѝpъ kare s'a întorsș în pa-
592. }

1 Oramșlș Odrisselorș se afla cѝtre rîslș Ebrș, saș Mariça de astzî, saș cѝtre Ebrș mi Adrianopole. Tșuidide însș o pșne între Abdire mi Istrș. Iar Laonikș zice cѝ Odrissiî eraș Moldovenii de astzî; [Vezi Strab, K. 17.] dar se înmăș.

2 Zestș, împșratsłș Odrissilorș, a lșatș de femee ne Stratoniza, sora lși Perdika I, împșratsłș Maçedonilorș.

Herodot. } nenșmbratș oștire, mi viindș în Ellespont a fșkștș
 Car. I. }
 Cap 103. } podș pe de-așupra lși, mi trekînd a venitș prin Traçia
 mînz în deara Geçilorș dintre Muntele Emș, Pontșlș Eșssinș
 mi Dșnșrea; mi fșkîndș-le mëlțș rșș, a plekatș kștre partea
 Ist. univer- } nordikș a Dșnșrei în kontra Daçilorș, a Geçilorș mi
 sala fran- }
 cesa. } açelor-l-açii Sçiçii, sșb pretestș de a resbșna pșvșli-
 rea çe aș fșkștș strșmomiî lorș (adikș Sçiçii din Tartaria ma-
 î. Chr. }
 635. } (re) kș o setș de anî mai nainte în Asia; pșvșlire
 } șrmatș pe timpșlș împșrșçiei lși Çiaksarș I, kîndș
 aș pșstiîțș Asia mikș mi aș çinșt'o peste doz-zeci de anî.
 î. Chr. }
 510. } Trekîndș darș Dșnșrea, în demert s'a mșnçi-
 } țș ka sș sșșșe popșrele Daçilorș mi ale Geçilorș.
 Açemștia, dșpș çe aș atrasș oștirea lși în lokșrile çele mai
 selbateçe, între gșrile Nistrșlși mi ale Dșnșrei, mi între
 Moldova de astșzi mi Marea Néçrș, aș trimișș la Dariș prin
 șnș kraînikș (xeraldș) șnș kokomș, o bróskș, mi çinçi sș-
 geçii, fșrș sș esuliche încelessl lorș. Dariș çel mîndrș mi
 vanitosș a krezțș kș prin açeste i se trimite pșmîntșlș, a-
 pa mi tóte çele-l-alte ka semnș de sșșșnere. Dar șn kon-
 siliariș al seș a esulikat açeste zikînd: O Perșilorș! daka
 nș pșteçii sșșra în aerș ka pșșrile, daka nș vș pșteçii a-
 skșnde sșb pșmîntș ka șóreçii, mi daka nș vș pșteçii kș-
 fșnda în apș ka bróștele, nș veçii skșna de sșgeçile nóstre.
 Întrș adevșr Dariș lșntîndș-se sșb sșgeçii neînçetat, dșpș
 datina Sçiçilor (kariî lovînd pe dșșmanî fșgeaș, mi apoi
 Strab. } iargșmi întorkîndș-se fșgeaș, mi din fșgș arșnkaș sș-
 } geçii) mi fiîndș în perikolș sș se pșșpșdeaskș tóțș o-
 știrea de sete, (așîndș-se lșuta intr'o kșmpie fșrș de apș, çe
 era desertșlș Geçilor, din sșs de çetatea nșmitș astșzi Ki-
 lia) abia a încelesș tikșlósa stare în kare se așa. Pe lîngș
 açeste Domniî Sçiçilor șnîndș-se, aș trasș în aliançș mi pe
 Istieș, tiranșl Milețșlși, pre karele l'aș rșgatș sș arșș podșlș
 de pe Ellespont, pentrș ka sș sdrobéskș tóțș oștirea lși
 Dariș. Elș întîiș a promișș, dar pe șrmș s'a resçîndițș, fiîndș
 kș a sokotițș kș, kșzînd pșterea lși Dariș, pștea șmorș sș
 kazș mi a sa, ka șna çe era opșșș legilor Ellinilorș. Deçi
 kșlkîndș promișșșnea datș, a dat de oștire lși Dariș, karele,

azind ačeste, atîtş s'a şneriat în kîtş a trekæt r̄p̄ede D̄n̄p̄rea şii s'a întorsş nlin de r̄şmine prin Ellespontş în Assia, p̄r̄şind ne Daci şii ne Geçi, linimtiçi şii net̄rb̄raçi în perile lorş.

Nota III. Se înpelege dar̄, k̄ ačeste provincii, a-
st̄zi împ̄r̄ite, iar at̄nci în şna şnite, kat̄ ş̄ fi fostş k̄
m̄şii sekoli maî nainte l̄k̄vite şii ponplate, ka ş̄ pót̄ în
n̄mitsl̄ sekolş ş̄ se onşe p̄sterilorş çelorş nem̄şşrate ale
l̄i Daci.

CAPITULŪ VI.

D̄n̄p̄ învingerea rep̄rtat̄ asupra Atinenilorş în în. Chr. 339.
Xersonesş de k̄tre Filip împ̄rat̄l Maçedonilorş în
aliand̄ k̄ Zestş regele Travilorş şii k̄ Sitalcis al Geçi-
lorş, prek̄mş s'a zisş maî şşş, p̄sterea Maçedonilorş a
înçenst ş̄ k̄resk̄, şii at̄ta a k̄resk̄t, în kîtş învingînd, pre
Peoni ¹, a k̄şinsş tót̄ Tracia ² şii s'aş repezit şii a-
şşra Tribalilorş ³ şii a Geçilorş. At̄nc̄e Geçi, çe l̄k̄-
eaş desure partea nordik̄ între M̄ştele Em̄ şii D̄n̄p̄rea,
înfrikomîndş-se, şii-aş l̄tatş de seam̄ şii aş aflatş k̄ kale
ş̄ se m̄ste din Messia peste D̄n̄p̄re, desure partea nordik̄,
şii ş̄ se şşuşe omogenilorş lorş de akolo. Astfelîş s'aş a-
mezatş în Moldova de josş, kare se n̄şii şii Dacia Getik̄.

Nota IV. Pomfinîş, şii alçi aştori, din kari şii şni
Geçi, presşşind din ačest̄ str̄m̄stare k̄ Geçi eraş Traci,
şuşş k̄ Daci şii Geçi se ded̄kş din Tracia. Assemine
şii Germanşlş Bissing în tomslş II al Geografieî l̄i zic̄e k̄

1 Şnş ponorş din Maçedonia, çe l̄k̄şea desure Tracia ne lînḡ { Dion.
m̄ştele Rodona.

2 Tracia este provincie a Eçroneî, mare şii întins̄, kare se ot̄remte de-
surre nordş şii anşş k̄ B̄lgaria, desure şdş k̄ marea Egeei, şii de-
surre r̄şşritş k̄ Pontsl Essinş, k̄ Bosforşlş Travikş, k̄ Pronontida
şii k̄ Ellespontslş; se împ̄r̄gia din vekime în doş provincii, { P̄l̄nia.
ne şm̄ş în nat̄: în Tracia pronie desure anşş, în m̄ştele
Em̄ d̄nsurre nordş, în Rodona desure şdş, şii în Bisança desure r̄-
şritş.

3 Tribalii, ponorş din Messia de josş, saş B̄lgaria, l̄k̄şindş despre a-
p̄şşlş ei.

Românii (Valaxii) de astăzi erau frați lăcășitorilor de peste Dunăre, mi strănepozi ai vechilor Trași. Dar se înșală în aceasta: kîțș pentră kăvîntășă frați, Bissing adevărg vorbeste, fiindș kă Bălgarii mi Sărbii se trag din Sarmacia mi Scitia Assiatikă; Bălgarii de la rîșl Bolga saș Volga, mi

Nicéph. Grigor. } Sărbii de la Midia Persiană, ce se nămea în kō-
 } mənă Serbană saș Skirbană; de aceea Slavii toți
 sîntă frați. Iar kîțș despre kăvîntășă strănepozi ai vechilor Trași, se înșeală: kăyî Geții ce s'au strămătată din Scitia Trașikă (δουβ Strabone,) saș din Scitia Pontikă (δουβ Πλ-
 tarkă,) erau frați întră adevărg kă Geții mi Davii de peste Dunăre, nă înșă kă Trași.

CAPITULŪ VII.

1. Chr. 335. Curtius. } Dăpă mórtea lăi Filipă Macedonăș, Trași mi
 } Tribalii de peste Măntele Emă, revoltîndăse împre-
 } nă kă regele loră Sirmă, în kontra lăi Alessandră,
 fără învină kă totă; apoi cherășă asilă la Geți, în înșla
 Peșce, kare este între gările Dăpărei, șnde kredeaș kă vor
 avea sigărană. Dar Alessandră, kă tóte kă mîcea kă avea
 a se ouăne la o armată de 4000 kălăreți mi 10,000 pede-
 strami Geți, totămi hotărî șă treakă; mi gășindă șă lokă
 îndemînatekă, ajătată de niște vase bisantine mi de niște

Appian. Cartea I. Cap IV. } bărci de nesăită ale Geșiloră, aș trekășă fără de
 } veste kă vre o 1,500 kălăreți mi 4,000 pedestri mi
 } aș kăștășă asăpra Geșiloră. Achestia, nepășîndăse ou-
 păne la falangele lăi Alessandră cele regălate, aș lăată făga
 mi s'au înkis într'ocetate ce era lîngă marginea Dăpărei, kă
 skonă ka gășindă timăș îndemînatekă, șă loveakă fără de
 veste omțirea dășmană mi șă o silăskă a se întóche. Vă-
 zîndă înșă kă Alessandră se gătea de asediș, mi-aș lăată
 femeile mi kopii, mi tesasrele ce aveaș, mi aș făgită în de-
 sertări mi lokări neșmblate. Atănci aș trimis solii la Ales-
 sandră cherîndă păce; ačesta întrebîndă-î de ce se temă mă
 măltă? ei aș rășpănsă fără teamă kă de nimika altă ka de
 kădereă cherășă. Ačestă rășpănsă, de mi a întărităș ne

Alessandră, însz frika fșgarilorș, greștatea lokșrilorș nezmbate, mi în fine țarșțararea ποπόrelorș din Ilirikș, mi a Tebanilorș din Elada, îl nevoișț sș le promișț pașea, mșldșmindșse de odatș kș a fșkștș xotarș împșrșșșiei lși Dșnșrea. Dșnș așeasta s'a întorsș în Macedonia.

Nota V. Elliniū zikș kș Sarmis, saș Sirmos, a fostș împșratslș Trayilorș; iar Kșrșșiș zicșe kș a fostș alș Tribalilorș; însz Zamolskis zicșe kș pe la înșenștslș sekolșlși alș 17 a vșzșt în Dacia șnș banș de argintș atiș de vekiș, în kitiș literile ellinști șe eraș pe elș eraș mai ișterse, mi nș se vedea alta de kitiș ΑΡΜΙΣ ΣΟΛΒΥΣ, kare șei șe se okșpaș kș arșeologia esnlkaș kș este *Sarmisș İmpșratslș*.

KAPITULŪ VIII.

Dșnș șe s'a împșrșșiș împșrșșșia lși Alessan-
 drș șelș mare, sșb momtenitoriū seī, Lisimakș a
 lșatș Trayia împșrșșș kș tôte oramele desnre Pontșlș Eșs-
 sinș; iar rivalșlș seș Antigonș, mi Zestș, împșratsl Trayi-
 lorș, mi kolonia Galatikș¹ a Ellinilorș, s'aș aliats kș Sș-
 șși, mi sșșșraș fôrte pe Lisimakș. Așesta însz, trisfîndș a
 învinsș mi a sșșșș tôte lokșrile pșnș în Istrș; nș s'a mș-
 ldșmitș înkș kș atșta, mi trekîndș rîșlș, s'a rșșezitș asșnra
 Dacylorș mi a Geyilorș, neste kariū domniā atșnșe
 Dromixete². Așesta era șn omș vikleauș, pri-
 șenștș, kșragiōșș mi frșgalș: a trimisș pe șnșlș din ostamī,
 nșmitș Aitș, kș kșvșntș ka sș se pșefakș fșgarīș, mi kș-
 zîndș în mîinile lși Lisimakș sș se fakș a șere ajștorīș mi

1 Galatia se afla în partea desnre Marea Mesiei șe se nșmemte astșzi Mangalș; mai era însz șn oramș nșmitș Galatia în Mesia de josș a Xersonesslși Axilia, într'o gșrș a Dșnșrei anrōne de veșea Axilia, kare se nșmemte kalea lși Axilș, [astșzi Kilia] departe kș doș mile de șetatea Albș (Akerman.)

2 Altslș era Dromixete, așela șe a datș ajștorș împșrștslși Antioxș alș Siriei la assedislș Kinșlei, șetate din Trayia, kș 262 ani înainte de Kristș, mi altslș era ajștorslș lși Mitridatș. Așestș Dromixete era kș totșlș altslș.

să'i arate drumurile prin care să vie în Dacia. Plansă ne-
 inds-se mi în lăcrare, Lisimakș a priimitș ne fșgarisł în-
 shelstorș, mi krezndș zisele lși, fș trasș ne nesimșite în lo-
 kșrī nisinoșe, neșmlate mi fșrș de apș, prin care xșrș-
 ħinds-se neinșetatș de kștre dșjmanī, de fōme mi de sete,
 în ama tikłomie a venitș, în kītș era sș se pērdș kș tōtș
 omșirea; mi în chele de ne șrmș nevoia ilș sili sș se înkine
 Plutarciū. } mi sș se dea prīnsș. Atșnce Lisimakș bēndș apș
 } a zisș: o zei! nentș kștș mikș mșlșmīre m'amș
 fșkștș sklavș din împēratș ce eramș!

Omșirea Geșilorș era atītș de pornitș asșura lși, nentș
 rșzboisłș ce fșrș de kșvntș a pornitș asșura lorș, în
 kītș eraș sș'lș omōre. Lisimakș era îngrijitș mi întristatș
 fōrte de sōrta lși. Iar Dromixete, kș firēka sa ișbire de
 ōmenī mi limbșșie, sșșnea sșșșșilorș sei kș Macedoniū nș
 vor lșsa sș trēkș timnș, mi rșsbēntōrisłș lorș se va skșla
 din ōsele lși Lisimakș, în kītș dșșmșnia lorș sș nș maī
 aībș kapștș; mi kș daka voeskș sș aībș pache kș dșnșiū,
 trebșe sș'i dea libertate. Astfelș vorbindș elș Geșilorș¹,
 a sșrștatș ne Lisimakș în fașș, nșmindș-lș tatș, mi adșkīn-
 dșłș la orapșłș Geșilorș nșmitș Pi, nentș ka sș-lș mi o-
 sșșteze. Akolo i-a datș șn prēnzș la o masș bogatș mi im-
 podobitș kș skșmne bșkate, mi kș vinșrī în vase asșrite, la
 kare a mezștș Lisimakș împēreșnș kș Macedoniū sei cheī maī
 însemnađī. Iar Dromixete kș Geșii a mezștș în fașa sa la o
 altș masș prōstș, kș bșkate ordinere mi kș talere de lemņș
 mi pachare de ōșe nentș vinș. Kș ačēsta a voitș sș arate kș
 Geșii mtieaș mi nșteaș întrebșingđa lșksłș, dar nș voeaș, mi
 kș prin șrmare Macedoniū trebșe sș aībș amičī iar nș inemičī
 ne niște ōmenī ama de sobri mi kșmșștađī. Dșnș ačēsta
 eliberēndșłș, s'a întorsș în Tracia.

Cheleser.
 Volfzig.
 Kemen.

Nota VI. Laziș zīce kș Valaxiū peskarī aș
 ħrșsitș în rīslș Sargēndia 40,000 bani de așrș aī lși

1 Între șșrile Nisrēlșī mi ale Dșnșrei desne Marea Nēgrș, este deser-
 tșłș Geșilorș, în kare s'a înkșrkatș Lisimakș; în ačēste kșmși fșrș de
 ape, s'a perikșlatș mi Dariș kēndș a trekștș Dșnșrea. Aīce lșkșeaș mi
 Peșciū kș 285 ani înaintea lși Kristș.

Lisimakš, mi mai m̄lte b̄k̄p̄i de așr̄, an̄one de }
 ḡra Mareșl̄i, k̄ș cin̄i mile departe de remedind̄a }
 l̄i Decebalș. Af̄ndș despre așeasta Georgie Kardinalșlș, Ist.
Transilv.
 a datș de iutire împ̄r̄tesei Isabelei, kare l̄șnd tesasr̄lș
 așeasta de la af̄tor̄i, aș trimișș doș mi de bani saș gal-
 beni, ka darș l̄i Așḡstș Ferdinandș II în anș 1637 d̄șp̄
 Kristș. Este îns̄ îndoealș. Ḡșitș-s'a ôre într̄ adev̄rș a-
 semine tesasr̄ș? mi ôre alș l̄i Decebalș f̄șese? mi apoï,
 asemine bani s'aș ḡșit mi în țara Rom̄neask̄, k̄ș ki-
 p̄lș l̄i Lisimakș ne de o parte, mi de șa parte împ̄r̄a-
 t̄lș meșndș ne tronș, mi împ̄rejșrș k̄ș literile așeste: *Li-
 simakș împ̄r̄atslș.*

CAPITULŪ IX.

D̄șp̄ șa Seleskș a k̄șeritș Траchia, șiḡindș }
 ne Lisimakș, mi d̄șp̄ așeasta alșii, în șa de ne șr- }
 m̄ș mi Antigonș, ne atșn̄i Brenș împ̄r̄atslș Galilorș¹, În. Chr.
282.
 l̄șșndș la Istr̄ 15,000 pedestri mi 3,000 k̄l̄reșii, a k̄-
 țezatș ș̄ kalșe Elada, mi ș̄ m̄ade temnlșlș Delfilorș. Dar
 Elliniș șn̄idș-se, d̄șp̄ îndemnlșș preoșilorș temnlșlși Del-
 fikș, s'aș r̄șpezitș așșra l̄i mi atitș de k̄șmlitș r̄șboiș
 s'a f̄k̄ștș, în k̄itșș p̄șiniș din Galii aș șk̄șnatș. Iar om̄tirea
 l̄i Brenș l̄șsatș la Istr̄, ș̄țșr̄ndș-se de aștentare, înc̄p̄ș
 a șșșra ne Geșii mi ne Tribalii, prek̄mșș mi Maședonia,

¹ Ței întii l̄k̄șitori d̄șp̄ delșviș în Galii mi în alte provincii ale Eșronei
 așșene, se zice k̄ș ar fi fostș Țelșii, honorș foarte primitivș, karele se
 țrage de la Askanazș, șr̄șnenotș al l̄i Noe. Așeastș dearș mai în ve-
 kime se n̄șmea Țeltosuitia, ne șr̄m̄ș Galia, de la Galii, kariș eraș Țelșii.
 Portșgalia de ast̄zi, mi-a l̄șatș n̄șmele de la Galii, kare însemn̄ezș de-
 arș de k̄l̄ștori; fiindș k̄ș k̄ndș s'a șmlitșș Țeltosuitia de ômenii, s'aș
 gr̄bitșș ș̄ș trimișș kolonii în diverse mi departate lokșriș din l̄șme, ka
 șniș șa ne-i mai înk̄șuea p̄șm̄ntșlș. Așeasta s'a șr̄matșș ne fimnlșș
 împ̄r̄șșieiș l̄i Tarșiniș Priskș. Latinii, pref̄k̄ndșș k̄șv̄ntșlșș de șșșș,
 i-aș n̄șmitșș Galii, mi Elliniș Galagii. K̄ndșș așem̄tia aș emișș din Galia,
 șșb komanda l̄i Brenș în n̄șm̄rșș de 300,000, șniș din ei s'aș așezatșș
 în Italia, alșii în Germania, în insulele Britanice, în Piriã, în Greșia,
 mi kiar în Asia. În șa de ne șr̄m̄ș Galia s'a n̄șmitșș Franșã, de la
 Franșii, k̄ștre anșlșș 223 d̄șp̄ Kristș.

în kitș s'a r̄dikatș asșnra lorș Antigonș mi, în șnire kș çei lalș, atșta i-a b̄tștș în k̄tș p̄șini din ei aș sk̄patș kș fșga p̄nș la lokșlș șnde Dșnșrea se șnente kș Sava; akolo s'aș amezatș sșb nșmele de Skortisçi, p̄nș k̄ndș mai pe șrmș s'aș k̄noskștș de k̄tre Romanī. Dar Skortisçii mi Tribalii atitș s'aș strikatș șni pe alșii urin resboiș, în k̄tș k̄șii aș remaș din Tribalī, aș fșgitș la Geçii neste Istrș, mi astfelș s'a perdștș ponorșlș açesta, atștș de mare pe tim-p̄lș lși Filinș mi alș lși Alessandrș çelș mare. Iar Geçii aș înçenștș a k̄emte mi în p̄steri mi în ponorçyisne.

Nota VII. Galatia veke, astșzi Ișstinopole mi Ișstiana, este șnș orașș între Bitinia mi Kapadocia, av̄ndș de metropolș Angșra. Açestș nșme i s'a datș de Brenș, karele, k̄ndș a venitș, a l̄ksitș mai întșiș fobșrgșlș Bizandșlș, çe s'a nșmitș Galata, mi mai pe șrmș Pera, de la treçerea de çea parte a Galilorș.

(Vezi kronika lși Alessandrș mi Geografia lși Meletiš.)

CAPITULŪ X.

K̄ndș împ̄ratslș Macedonilorș, Perșeș, în aliançș kș mai șlste ponorș nordiçe, p̄rta resbelș Romanilorș, poști mi pe Rols, domnșlș Geçilorș în aliançș. Açesta nș p̄tș, fiindș kș se afla în rșboiș kș Bastarnii¹. Ostamii sei, nep̄rt̄ndș-se destșlș de viteșemte, fșrș învinșii. Atșnçe împ̄ratslș d̄rentș pedeaș le-a porșnçitș ș se kșlçe noaptea kș k̄nșlș la niçiorele femeilorș, mi ș serveaskș b̄rb̄așii pe femeī, p̄ekșmș serveaș ele mai nainte pe b̄rb̄așii, p̄nș k̄ndș earșii prin rșboiș ș-șii rșkșmpere desonorea, k̄p̄tatș în rșboiș.

Nota VIII. Probabilș este kș Elinii niçi o distinkçisne nș f̄çeaș între Daci mi Geçii; k̄ndș vedeaș în façș pe Geçii, vorbindș despre ei, înçelegeaș mi pe Daci. Dar dșpș çe Macedonii s'aș șp̄șș Romanilorș, Geçii mi Daci șb nșmele de Daci mi Sçii, trek̄ndș p̄ntre orașe aș a-

1 Bastarnii lokșeaș pe șnde astșzi este Rșsia minorș.

ĵensŕ pŕpŕ la Mareŕ Adriatikŕ. Akolo, aphezŕndŕ-se ĩntr'ŕnŕ lokŕ anŕratŕ de natŕrŕ, eraŕ neĩnŕetatŕ sŕpŕraġĩ de Romaniŕ mi de Skortisĉĩ, din kare kaŕsŕ ŕmblaŕ dĩntr'ŕnŕ lokŕ ĩn al-tŕlŕ fŕkŕndŕ pŕŕdŕŕizni. Pŕpŕ ĩn fine Markŕ Didiŕ ĩ-a alsŕngatŕ ĩn ŕeara lorŕ pŕopŕie, — mi apoi Livis Drŕss ĩ-a ĩnfrŕnatŕ mai mŕltŕ mi ĩ-a opŕitŕ de a mai treŕe Dŕnŕrea. { ĩ. Chr. 113. 112.
Atŕnŕe mi Romaniŕ ĩnŕeŕrŕ a vorbi desŕre ei, pŕ-
mindŕ-ĩ Daĉĩ.

CAPITULŪ XI.

Strŕmtorŕndŕ-se Geġĩ de kŕtre Bastarnĩ mi Traĉĩ, te-
mŕndŕ-se totŕ odatŕ mi de Romaniŕ ŕe eraŕ p'anŕŕŕe, lŕsa-
rŕ kŕmniile desŕre marginile Dŕnŕrei, mi se traserŕ sŕre
mŕnġĩ. Œeara lorŕ se desŕrŕġia ĩn doŕ: kŕtre rŕsŕritŕ mi
Pontŕlŕ Eŕssinŕ era a Geġilorŕ, iarŕ kŕtre anŕsŕ a Daĉi-
lorŕ. De la sorgentele Istrŕlŕi pŕpŕ la Assionole (dŕne Ptol.)
saŕ pŕpŕ la katarakte (dŕne Strab.) lokŕeaŕ Daĉĩ; iar de
la katarakte pŕpŕ la Pontŕ, Geġĩ. Dar Daĉĩ mi Geġĩ,
skimbŕndŕ-mĩ lokŕĩnġa, mi-aŕ skimbatŕ mi norokŕlŕ, kŕĉĩ
ĩmmŕlġĩndŕ-se mi ĩmpŕezŕndŕ-se ĩntre sine ¹, s'aŕ arŕtatŕ a-
tŕtŕ de ĩnfrikomŕġĩ Romanilorŕ, ĩn kŕtŕ Minŕĉĩŕ Rŕfŕ, kŕndŕ
fŕ stŕmtoratŕ de Skortisĉĩ mi Daĉĩ, a trimisŕ ne frate-seŕ
ĩnainte kŕ pŕġĩni kŕlŕreġĩ, kŕ ordinŕ kŕ kŕndŕ va vedea
kŕ se ĩnġĩge rŕsboisŕlŕ, sŕ se arate de odatŕ de ŕeea par-
te mi sŕ komande sŕ sŕne kŕ trŕmbĩdele mi kŕ kloŕoġeĩ;
mi astfelŕ vŕetŕ mare fŕkŕndŕ-se min resŕnetsŕlŕ mŕnġilorŕ,
dŕŕmanĩ kŕezŕrŕ kŕ vinŕ mŕlġĩ ostamĩ ĩn kontra lorŕ, mi
temŕndŕse aŕ ĩntorsŕ doŕŕlŕ. Mai tŕrziŕ Gais Stri- { ĩ. Chr. 86.
bonis Kŕriŕ, sŕpŕĩndŕ ne Mesĩ mi ne Dardanĩ ²,
a venitŕ la Dŕnŕre, mi s'a ĩnaintitŕ asŕpŕ Daĉilorŕ mai

¹ ĩn anŕlŕ de la Kristŕ 108 Gais Mariŕ a ĩnvinsŕ ne ĉĩmbri, ŕĉizŕndŕ ne-
ste 10,000 mi pŕĩnzŕndŕ 6000; iar ŕei-l-alġĩ aŕ fŕġitŕ ĩn Dania, Prŕsia,
Livonia mi Litsania. Iar kŕġĩ aŕ lokŕitŕ ĩn Litsania s'aŕ nŕmitŕ Ge-
nizĩ, desŕre kari mai nainte se va vorbi. Resbelsŕ aŕesta a ŕmatŕ ĩn
komitatŕlŕ Tirolŕlŕi, anŕŕe de riŕlŕ Adige.

² Dardanĩ se nŕmeaŕ lokŕitorĩ Mesieĩ, saŕ aĩ Serbieĩ de astŕzi, kare pŕpŕ
la otarŕle Meĉedonieĩ se nŕmea Dardania. Aŕemtia eraŕ ŕmenĩ ŕei mai

măltă de cătă ori kare altăslă din Romanī, dar s'a temătlă s'ă
 Sextu Ru- } meargă măi departe. Măi pe zrmă Anīz Klaudis
 finu. } a veniță asămra Sarmăiloră, mi Lăksăls p'ntă la Ta-
 Cap. 7. } nais mi p'ntă la lakăslă Meotide. Toti achemtia însă
 măi măltă preferăș s'ă vază pe Davi de departe de cătă s'ă
 se lănte kă ei.

CAPITULŪ XII.

ī. Chr. } Făkăndă-se Domnă asămra Daviloră Berebista,
 50—56. } a g'rsiță ponorăslă fôrte străncinată din kassa dese-
 loră resbôe. Dar findă omăș kă minte, vrednikă mi vitéză,
 în skărtă timnă, kă konsilieie mi învăduțsra filosofăslă egiptean
 Divines, mi kă firăska sa agerime în arta resbelăslă,
 atătlă mi-a întărită p'nterea, în cătă a s'p'essă mi tôte ponô-
 rele vecine ale Geșiloră. Trekăndă pe zrmă Istrăslă, a p'ntă-
 Pliniu. } dată Trăvia p'ntă în Maqedonia mi Iliria ¹, a p'ntă-
 Strab. } dită pe Ţelhiă zniți kă Trăviă mi Iliriă, prekămăș mi
 Dion } ne Voi ² mi ne Tăgrisă ³, împresăntă kă domnăslă loră
 Ovid. } Kritasiri, în cătă lokăslă loră s'a nămită desertăslă
 Boiloră. Elă mi-a întinsă domnia de la Boristene mi Pon-

sălbateci mi măi skărbomi kănoskăpă ne atănci: lokseăș în groni s'ă-
 nate în baligele viteloră, în tôte viăra loră de trei ori nămă se lăș, —
 odată kăndă se p'nteaș, odată kăndă se însăraș mi odată dăne môrte,
 kăndă îi skăldaș (Alian. ist. c. IV). Aveăș însă talentă deosebită pen-
 tră măsikă, kăntăș pră frămosă în fisere. Ţera ačesta se nămea mi
 Mesia de la Mesii țe lokseăș o parte din ea, desne risă Kabră, saș
 Ţiabră, karele desparte Serbia de Bslgaria, mi karele se nămemte mi
 Moreva, saș Sskava; mi în țele dăne zrmă s'a nămită Serbia de la Serbi
 prekămăș s'a zisă la Cap. VI. nota IV, mi se va s'p'ene măi nainte. (Or-
 teliu).

- 1 Ačestă provincie din vechime se nămea mi Pirikă, mi se împărgia în
 doz p'rgi: în Dalmăgia mi Livornia, saș Kroația, kare astăzi se g'p-
 seskă șb imperiăslă Austriei.
- 2 Achemtia eraș zăș ponoră Galikă, mi lokseăș Boemia, kare se hotăramte
 desne răsărită kă Silezia mi Moravia, desne nordă kă Lssația mi kă
 Saksonia de șesș, desne apăsă kă Frankonia mi desne ședă kă Bava-
 ria. Dăne Voi, țeara ačesta fă loksită de Markomani, mi apoi de Ba-
 imi saș Boemi.
- 3 Tăgrisă lokseăș partea Panoniei de șesș, țe se nămemte astăzi Stiria.

tslš Ekssinš p̄n̄n̄ le Norikš ¹ mi p̄n̄n̄ la otarele Bindelivilorš, a s̄p̄s̄š mi kolonia Elinilorš de pe Boristene ² pe kare o îngrijeaš pr̄e bine Geđii, interes̄nd̄-se de prod̄sktele eī, asemenea mi oram̄slš Odrissilorš Aigis (vezi Cap. IV s̄b nota a.) pe kare pe žrm̄ Vitelis viindš din Mesia o l̄s̄ de la Geđii.

Berebista k̄trier̄ndš adeseori at̄tš Travia mi ^{i. Chr.} Iliria, k̄tš mi chele-l-alte orame ale Romanilorš, aš ^{44.} ad̄s̄š la m̄nie pe Islis Česarš, karele d̄ne ce a învins̄ pe Pompeis, întork̄nd̄-se la Roma, s'a decis̄ s̄ plece as̄pra Isī mi a Parđilorš. Aşa dar̄ trimiđndš la Apolonia ³ d̄ne Ađđstš Oktavian̄, ka s̄-lš aib̄ de aj̄toriš în rebel̄slš Davikš mi Partikš, pl̄n̄sea em̄irea sa; n̄ aj̄nse în s̄ a-mī împlini skop̄slš, k̄čī lovirea de m̄rte a Isī Br̄ts m̄ntsi pe Davī, pe Ilirī mi Parđi ⁴ de perdere mi r̄in̄. K̄ t̄te ačeste Berebista preparase doz̄ s̄te de mi de omtire kontra Isī Ađđstš.

Viindš în Dacia mtire desne m̄rtea Isī Česarš, iar̄mī s'aš sk̄latš Geđii mi aš înčen̄tš a strika Macedonia k̄ ink̄rsis̄nile lorš. Antonis ḡsindš pretestš, a čerstš de la Senatš omtire în kontra d̄m̄manilorš zik̄ndš k̄ mi Česarš ilš ḡtise ka s̄-lš trimiđ în kontra Geđilorš mi a Parđilorš, k̄ t̄te k̄ kop̄ins̄rile xotar̄lorš Partive se s̄p̄neaş în pache ink̄. Dar Senat̄slš, av̄ndš îndoele desne ink̄rsis̄nile Geđilorš în Macedonia (k̄čī se b̄n̄sia k̄ Antonis va întreb̄singa omtirea în sf̄r̄gmarea Romei), a ref̄zatš mi a trimis̄ spioni ka s̄ vaz̄ daka mtirea era adev̄rat̄.

1 Noricii se n̄meaş lok̄sitorii m̄nđilorš, dintre Korintia mi Salisb̄rgesia, dinkolo de rišlš In̄, mi se xotr̄aş k̄ Bindelicia, saš Bavaria.

2 Adek̄ ins̄la Axilia, ce se afl̄ în Sarmacia Ežropean̄, înaintea ḡrilorš Boristens̄lš, saš Nip̄rlš, mi kare în kom̄n̄ se n̄memento Kap̄karia.

3 Oram̄š fr̄mosš alš Macedoniei la mal̄slš m̄r̄ei desne ap̄s̄š, ast̄zi în r̄ine.

4 Partia era o provincie prea mare a Persiei, între Midia desne ap̄s̄š Assiria desne r̄s̄ritš, Pepsida desne s̄dš, mi Irkania desne nordš. De žnii se n̄memente Arak, mi de žnii Korasa. Pe timp̄slš împ̄rađilorš Romani, se n̄mea mai k̄ seam̄ t̄t̄ Persia s̄b n̄me de Partia.

Între acestea, Antonis înmănușă Senatsul, se proclama comandant al oștirilor Macedonice, mi spionii întorcându-se aș spusă că n'au văzut Geții în Macedonia, dar că dakii se ve trage oștirea de acolo, pôte să încercă iarăși. Antonis, pe zrmă amăgindă legiznile din Macedonia, le-a trimisă în Italia mi prin votulă poporsulă a frățulă ca frate-seș Gais Antonis, să se numească guvernatoris ală Macedonie; elă însă mai țerziă o țerți răă, căci la orășulă Istrianiloră¹ învingându-se de către Bastarni aliadă că Mesii, s'a grăbită

Dion Cass. } să fșgă. Se vede însă că în acestă răbois eraș
38. Cap. 10. } mi Daci, căci în țetatea Dacikă Genșkla s'au gră-
sită mai țerziă mărți înmormântate din prăzile ce au lăsată
cânduă aș învinsă pe Antonis.

i. Chr. } Pe timpulă cătră trismviratulă șgdșea kanitala
34. } Romei, niți o grișă nă se lăa desure Dacia; dar res-
kôla Panoniloră mi a Dalmașiloră îndemnată pe Așgștă Ok-
taviană să se dăcă asșura loră, pentră că să înfigă vâltșrii
Romanii mi pe pământulă Daciei. Așgștă ordonă că să fa-
că tabăra răboisulă în orășulă Segeste², care este în ma-
lșulă rîșulă Sava; a frățulă mi vase plătitoare că care
Sueton. } să trékă oștirea peste rîș; dar pentră că să fș
Tacit și } sigșră îndărgintulă săă, a lovită earșmi pe Dalmașii
alșii. } care încă se ținea în Sitània. În răboisulă acela rânindă-se,
a înțetată de a se mai bate că aceste popóre cătezătoră, mi
întorcându-se la Roma, a lăsată komanda lăi Marks Statilis
Tășră.

Dar preparativele cele mari ale Romaniloră, mi fă-
ma eroismulă lăi Așgștă, aș rășnată în toată Dacia, mi
atât de tare aș spăimântată pe Berebista, în cătră a trimisă
solii către Așgștă, promitându-i ajstoris în kontra lăi Anto-
nis. Solii trimisă însă, țerzindă lăkrări nedemne de imue-

1 Istrionole, către țura Sântă saș Sădikă a Dășreii, care astăzi se numește Portița, saș Proștovița, desure rășritulă Bulgariei, departe de malulă Mărei Negre 60 stadii.

2 Segeste saș Sitània, orăș ală Panoniei în malulă rîșulă Sava, aprône de otarele Tășriei. Asta era țetatea Kroașiei țesarice, la otarulă Sklavoniei, în komșă nămită Sisseg, saș Sissak.

rișlă Romanș, Așgștș a ordonatș sș se întórkb fșrș nișĩ șnș resșltatș. Berebista, mșniindș-se de așesta, s'a deșisș sș se dea în partea lșĩ Antonis, pentrș ka sș pó-
 tș șmorș sș se întinzș în timpșlș resbelșlșĩ dintre } Strab.
 Oktavis mi Antonis. Dar revolta kasnișilorș seĩ mi mórtea, fșrș veste l'aș rșdikatș din lșme, maĩ nainte de a trimete Romanii omșire în kontra lșĩ.

CAPITULŪ XIII.

Dșne mórtea lșĩ Berebista s'a împșrșditș împșrșșșia sa la trei domșitori: Rols, Daniga mi Ziraks. Așentia, din kassa intrigilorș interióre, de mi perdșserș din pșterile lorș, totșmi eraș în stare sș omșe Romanilorș kiar peste 60,000 ostire. Rols, aflindș desșre resbelșlșĩ șivilș qe era între Romanĩ, mi pșevșșșudș kb nș póte șinea înkr mșltș, nș gș-si kb kale sș pleșe în kontra lorș. Dar fiindș kb șșpșșmi seĩ șerea ka nșmaĩ de kștș sș pleșe, elș a slobozitș înaintea lorș doi kșni, kari aș înșenștș a se mșnka între ei, atșșșe aș slobozitș mi șnș lșpș, mi kșniĩ vșzindș-lș aș statș îndatș de a se mșnka mi s'aș șenezitș așșpra lșĩ. Kb ki-pșlș așesta, fșkșndș pe pșșorș sș îndșleagș kb mi Romanii potș sș se rșșeazș așșpra lorș, l'aș împșdekatș de la pornirea sa.

Dar qei-l-aldĩ domni ai Daviei alt-felș soko-
 tindș, s'aș șnitș kb Iasigiĩ ¹, kb Sarmagiĩ mi kb Ba-
 starnii, mi aș pșșdatș pe Mesĩ, pe Tribalĩ mi pe Dardanĩ. } 1. Chr.
30.
 Qele întșĩ șșkșșe le deteș kbșragiș, mi trekșndș mșștele Emș, aș fșkștș mari dășne Dentileșilorș șșșșmi ai Romanilor, pșșș qe Statiliș Tazșș i-aș gonitș peste Dșșșre. Site, domșlș Dentileșilorș, mi aldĩ amișĩ ai Romanilorș, aș voițș sș-mi rșșșșne maĩ mșltș pentrș strikș-șisșile mi dășșeșe kb-te aș fostș șșferitș de la ei. Atșșșe Markș Liciniș Krassș,

1 Iasigiĩ mi Meodii, odatș lokșitori ai Sarmagiiei Eșșșșne, desșre lakșlș Meotide, între Novari kștre apșșș, mi Rokșolani kștre rșșșritș, șnde a-ștșzi e Tartaria mikș. Iar Iasigiĩ mi Metanastii lokșeăș Șngaria de șșșș dinkolo de Dșșșre, avșndș Davia șșre rșșșritș.

gubernatoriile de atene ală Greției și ală Macedoniei, vărândă mișkările domniloră Daciei, și priimindă ordină de la Augustă, să pedensăskă pe cei ce sântă de partităle lăi Antonis, și să apere pe cei ce sântă pentră Oktavis, a plekată asăupra Bastarniloră, i-a bătătă în Mesia, aprone de Dănepe, și lokălă în kare ei s'aș fostă întărită l'a assediată și a păsă stăpănire pe elă. Atănci Rolă, domnălă Daciei

Dion Cass. } loră, s'a arătată plekată spre amiciie, și Krassă l'a
c. a. 20. } trimisă la Cesare, karele l'a fătătă amikă și aliată
ală Romaniloră.

Dăne aceasta Krassă, adăkândă-și omtirea pe lăngă Mare, atăte dăne a sferită prin kărsele ce ne îchetată i se pânea, înkătă hotărăse să se lase de asemine espedițiuni. Dar sămecia Besiloră, a Traviloră și a Bastarniloră l'a silită să grăbăskă resbelă, și mai alesă kămată de Rolă, noălă generală ală Romaniloră, ce cerea ajstoriă kontra lăi Daniks. Atănci Krassă, sfărămândă kă totălă pe Besi, a intrată în Dacia; fătândă resbelă, a învinsă pe Daniks și l'a nevoită să făgă kă rămășia ostei sale într'o țetate, în kare Romanii aș intrată prin trădarea șnăi ostamă grekă, ce era soldată ală lăi Daniks. Iară Daciă vărândă-se astfelă sșrăinșă, aș preferită să se omăre între ei, de kătă de sabia Romană. Între ei aflândă-se și domnălă loră Daniks, a ordonată amiciiloră kă să-lă șăigă; iar fratele seș, prinsă fiindă de Krassă, fă kăștată, și lăsată liberă mai pe șmă.

Dăne acestă răsbois, Krassă a plekată kă omtirea sa asăupra șnei șnelăne (șestere) kare se nămea Keiri¹; aceasta era o șnelănkă mare și tare, în kare se inkiseseră mășime de poporă kă averile și kă vitele loră. Krassă, înkonjșrândă-o și inkizândă-i tôte emirile, prin fôme a silită pe inkimă a se trăda. Dăne aceasta a plekată la Genăkla, altă țetate șnășă lăi Ziraks, fiindă kă se aszise kă akolo eraș stemele resbelice și cele-l-alte mărzi ce aș fostă lătată Bastarnii de la Gais Antonis kândă l'aș învinsă la Istriono-

¹ Despre șnelănka aceasta se zice, kă Titanii învinșă fiindă de zei, akolo aș găsită asilă.

le. Ziraks însə, împresnə kə tóte tesarile lăi, se dăse la Săiđi ka sə le ɕérə ajstorə, kəɕi simđise planălă lăi Krassə. Aɕesta însə în skərtə timnə ləɕ mi ɕetatea aɕea-
sta, dar kə mləɕ ostenealə; pe ɕimə se întórse în } Gruter c. 3.
Tracia kə trismfă.

CAPITULŪ XIV.

Licinis a trismfatə, iar Davi în mənđi ɕnde lokɕeăɕ
rədikəndə domnə pe Kotissonə, emiăɕ kəndə inge-
ɕa Dənpərea, mi mɕdəɕ marginile. Despre səpɕrɕri-
le mi spaima ɕe avəserə Romanii de la Kotisson, } I. Chr.
15.
Horat. cart.
II. cap. 20.
mɕrtɕrisemte poetălă Oradiə, kəɕi afləndəse la Məɕena¹ mi
adese səpɕratə de ɕni mi de alđii, era întrebətə mereə da-
ka a mai azzitə ɕeva despre Davi? ɕesarə, ɕɕsində } Sarmón. c.
II. Cap. 5.
6. 35.
kə kale sə se kəređe de poporălă aɕesta səpɕrɕtorə,
a trimisə pe Kneis Lentəls asəpra lorə. Aɕesta i-a
inninsə ɕeva mai departe, a rədikətə mi ɕetɕđi pe } Flor.
Orat. II. III
Cap. 2 și 3.
la marginile lorə, mi Romanii se mɕndreăɕ kə aə ɕɕisə o-
mtirea Davikə a lăi Kotisson. İnsə Davia atəncə nə era în-
vinsə; nə tɕrziə se rədikə earəmi mi se întinse.

Lentəls a stabilitə mləɕ mi pe Sarmađi, fəkəndə ɕe-
tɕđi spre sigɕranđɕ, despre kare Prokonis² ama vorbesite:
„Împɕrađii Romanilorə aə întɕritə ɕərule rîslăi Dənpərea kə
„kastelrî mi ɕetɕđi, atəɕ în drənta kəɕă mi în stənga, ka
„sə oprəskə pe barbarii de peste Dənpəre, mi sə le însəfle
„frikə.“ Mai de folosə însə de kəɕă toate întɕritsɕile aɕe-
ste, pentɕ Romanii a statə mórtea lăi Kotisson, karele ləp-
təndə-se kə Lentəls, a kəzstə în rəsboiə, prekəmə mɕrtɕri-
sesɕe Səetonis zikəndə kə Aɕɕəstə a împedekatə inkərgeri-
le Davilorə, ɕɕigəndə trei domni mi mare məlđime din o-
mtirea lorə. Fiində însə kə aɕestə rege alə Davilorə era
viteazə mi resboitoră, vrednikə atəɕ în timnə de pace pen-
tɕ ɕele din întrə împɕrəđiei sale kəɕă mi în timnə de res-
boiə în kontra dəmmānilorə sei, a dejəkatə planərile mi do-
ringele Romanilorə mi i-a adəssə la nevoe mare.

¹ Dăɕ bɕrbatə învɕătatə, amikə alə lăi ɕesare.

De mi Kotisson a peritș, Davii totșmi s'aș însșflegitș:

f. Chr. 11. } snindș-se kș Besii, kș Sarmaii mi kș Panonii, aș
 } kassatș marı tșrbșrșri Romanilorș, ne kare abia le-a
 linimtitș Tiberis. Acesta a isbtitș de a fșkștș ne Davi sș
 stabileze ne nrđđtorii lorș din Panonia, dșne ęererea lși
 Așgșstș mi a ponorșsi Romanș, ka sș nș se inkizș tem-
 plșlș lși Janș. Dar peste kșrđndș, Filis Katș priimindș
 ordinș a merge asșura Davilorș, a adșnatș 50,000 ostami
 din lokșrile aproniete de Dșnrș, mi șnitș kș Severș, enar-
 Ovid. trist. } kșlș Mesiei, lșșndș Panonia mi Dalmaia, a plekatș
 } asșura lorș. Mare dobđndș însș n'aș kșpștatș, kșęi
 Besii mi Sarmaii, Iasigii mi Geęii li s'aș onșș ka șnș
 Dion Cass. } zidș neinvinș, pșnp la mırtea lși Așgșstș, fșrș
 I. Chr. 14. } a inęeta kș eskșrsișnile lorș ęele xojęmti.

Nota IX. Pe timpii aęestia Ovidș, (faimossł poetș alș Romanilorș) era essilatș la oramșlș Tomi, karele se afla în marginea împșrșęiei Romane despre Pontșlș Eșssinș, între Istrionole mi Galatia. Aęestș oramș se nșmea mi Milete, mi în ęele de ne șrmș Konstantia, saș Konstanęa, dșne Konstanęia sora marelsi Konstantinș. De aęea kđndș Ovidș șnșne desure trismfșlș Panonilorș mi despre șșșnșerea Dalmaiei, zıęe kș Davii ęraș neinvinșmi.

CAPITULŪ XV.

Tiberis, pșindș kapștș resbelșsi Germanikș, despre kare se temea mai mșltș, s'a datatș indatș la krszimı mi la desfșnrșri. Apezđndș-se la Kaprea¹, pșnp în atșta a abandonatș ingrijirea kapitalei, în kștș nięi dekșrionii kș-lșregilorș nș i-a kompletatș, nięi ne tribșniı saș kșrmșitorii oramelorș nș i-a preskimbatș. Aęeastș neingrijire fșkș kș Armenia² kșș sșb Paręi, iar Mesia sșb Davi mi Sar-

1 Kaprea saș inșsla Kapri, depșrtatș kș 3 mile de promontorișlș Atenei mi kș 24 de alș Neapolii. În ea este șnș oramș mikș, mi aıęea se vș-neazș de doș ori ne anș mșlęime de prenelide.

2 Armenia imi are nșmele de la Armenis, tovaromșlș lși Iasson. Ea se imparte în minorș mi maiorș: ęea maiorș se zıęe mi Tșrkomania de la

mađi; asemine mi Galia se kęprinse de Germani, spre mare ręmine mi daņņ a imperislęi Romanę. Tiberis trimi-
 đndę ne Dręssę în Germania, ačesta a împęyisitę Maravo-
 dslę ¹ a sępsę pre Sęabi ² mi oręndęindęle domņę ne Be-
 nis, din semingia Kęazilorę, le-a datę de loksitę lokęlę Kas-
 sę, karele este între Morava mi rislę Bagę. Iar legiönele
 Mačedonice aę fękıtę mi ele ęe aę pęrtatę, spre a apęra
 Mesia în kontra barbarilorę; maı alesę a 4-a mi a 5-a s'a
 pęrtatę eroičeste la Banatslę Timișorei snde sęntę dręmęri
 sępate în malslę de pętrę alę Dęņreı pentrę ka sę Grisel. I.
p. 286.
 se tragę vasele ęe se perikęlaę în katarakte. Apró-
 ne de ačeste dręmęri s'a fękıtę mi inskrinđizni în memo-
 ria lęi Tiberis de kętre ostamiı nęmitelorę legiöne.

Nę se vede însę ka Dačii sę fi fękıtę vre o espedi-
 đizne însemnatę ničı sęb Kaligęla, ničı sęb Klađđis. Seneca.
 ničı sęb Nerone; mi sęb ačestę împęrađi, ka mi
 maı nainte, Dęņęrea despęręea ne Romanı de Dačı mi Sar-
 mađi. Asemine mi Iliriı, mi lokęitoriı pęņę în Dalmađia
 mi Dęņre, se apęraę nęmaı kę doę legiöne, kare sęriji-
 neaę lovirile Dačilorę.

Dar neіндеlegerile interiore dintre ęesariı Gal- D. Chr.
69.
 ba, Oton, Vitelis mi Vesnasianę, mi miseriile dintre
 ei, aę kreskıtę pęterea Dačilorę. Hirikęlę s'a tęrbęratę, Ga-
 lile s'aę revoltatę, Sarmadı mi Sęabiı s'aę reskęlatę. Pe

Tęrkomanı kari aę venitę akolo din Tartaria Asiatikę. Ačesta se xo-
 ramte kę Georgia desne nordę, kę Asia mikę desne anęsę, kę Persia
 desne ręșritę, mi kę Diarbekir desne sđđ; rislę ei ęelę maı însem-
 natę este Araksi, mi kanitala Esręm. Iar ęea minorę se nęmește de
 Tęęı Aladęli, mi se hotęramte desne anęsę mi nordę kę męntele Skor-
 diskę, desne ręșritę kę Esfratę mi desne sđđ kę męntele Amę.
 Rislę ei ęelę însemnatę este Melas, mi kanitala Maras.

1 Maravodslę, saę Moravia, este o parte din Boemia avęndę Silesia desne
 ręșritę mi nordę, desne anęsę însęmi Boemia mi desne sđđ Aęstria,
 snde din vekime era poporslę Kęazilorę.

2 Sęabia, saę ęerkslę Sęabikę, konrinde đskatslę Virtembergęlę, marki-
 zatslę Baden, mi Bęrgovia. S'a nęmitę ama de la rislę Sęabę, mi este
 provincie mare a Germaıei, se hotęramte desne ręșritę kę Bavaria,
 desne anęsę kę Rinęlę, desne sđđ kę Elveđia, mi desne nordę kę
 Frankonia.

Tacit. 6. I. P. 2. } l̄nḡt̄ āceasta Domniī Sarmaḡilor̄ mi Iasigiī s'ā le-
 } gat̄ în alianḡt̄ de resbois între ei mi av̄nd̄ mare
 m̄lḡime de ponor̄ mi de k̄l̄rime, s'ā tras̄ de o parte
 at̄t̄̄ domniī Szabilor̄ k̄t̄̄ mi ai Kzaḡilor̄. Iar Sekstilis
 Felice observa k̄ arina Tazrik̄, mi k̄ ont̄ regimente de
 Noriḡi.

Astfel̄ z̄m̄nd̄ l̄sk̄r̄ile, s'ā fl̄kst̄ b̄taea între O-
 Sevarin. } ton mi Vitelis la Kremona în Italia, mi r̄m̄ind̄
 despre } învins̄ Oton, s'ā t̄rb̄rat̄ n̄ n̄maī Germania, dar
 Pannonia. } mi Dacia, kare s'ā gr̄tit̄ s̄ resuinḡt̄ legiōnele romane.
 Dar M̄z̄ian̄ a resistat̄ k̄ a m̄sea legiōn̄ p̄n̄t̄ ce a ve-
 nit̄ Fontenis Agrina k̄ ōstea l̄i Vitelis în Mesia, mi ast-
 fel̄ a întiminat̄ lovirile barbarilor̄. Dar cel̄ mai mare
 aj̄stor̄is pentr̄ imperīs̄ Roman̄ a fost̄ z̄iderea l̄i Vite-
 lis, k̄ z̄n̄l̄ ce era nedemn̄ de a domni pe Roma, pentr̄
 k̄z̄imea mi desfr̄n̄rile l̄i cele nem̄rginite.

Dar k̄nd̄ se aflā în revolt̄ Pannoniī, Iasigiī mi Sar-
 maḡiī, kariī respineser̄t̄ pe Daci p̄n̄t̄ în Tissa, pre-
 k̄m̄ mi Szabiī, Bastarniī mi Germaniī k̄l̄i lokseā pe a-
 kolo, at̄n̄ce mi Vespasian̄ a l̄at̄ k̄rma. At̄n̄ce Mark̄
 Platis lokotenent̄s̄ sē din Mesia a s̄n̄s̄t̄ neste 100,000
 de barbari imp̄r̄n̄t̄ k̄ domniī lor̄; a linītit̄ m̄lḡimea
 Sarmaḡilor̄; a s̄n̄s̄t̄ pe nem̄lḡt̄m̄iḡi de mai nainte ai Ro-
 manilor̄; de la domniī Bastarnilor̄, ai Roksolanilor̄ mi ai
 Dacilor̄ liber̄nd̄t̄ pe prisionieri, i-a trimis̄t̄ pe la fragiī mi
 p̄r̄n̄iī lor̄; ā l̄at̄ mi pe ostateciī (z̄l̄oge) ce erā în-
 k̄ la inemiḡi; iar pe domn̄s̄ Sz̄ḡilor̄ ink̄s̄uj̄r̄nd̄s̄l̄, l'a
 gonit̄ din Xersoness̄l̄ Tazrik̄ dinkolo de Boristene, mi
 el̄ cel̄ înt̄i a l̄at̄ de akolo gr̄t̄ pentr̄ ponor̄s̄l̄ Roman̄.
 Vespasian̄ pentr̄ āceasta l'a onorat̄ k̄ dars̄i de trīm̄f̄.
 D̄p̄t̄ āceasta s̄b̄ Vespasian̄, prek̄m̄ mi s̄b̄ fīs̄l̄ sē
 Tit̄, t̄te pon̄orele āeste ā fost̄ s̄n̄se, z̄milite mi linītite.

CAPITULŪ XVI.

Szabiī c̄er̄nd̄ de la Dom̄cian̄ z̄n̄ aj̄stor̄ de 100
 k̄l̄ḡr̄i în kontra Ligilor̄, ce l̄k̄seā at̄n̄ce în Mesia,

împăratul le-a împlinit cererea; dar aceasta a fost
 kassa kă s'a încențat earșii rebeli între Ro-
 manii și Daci. Ligii s'au zindat-se, s'au zinită kă Iasișii, și
 s'au gătiti s'ă treacă Istrul. Atunci s'au sculat
 și Dacia, kă domnișii loră Dăra, și rezezind-se
 aș tăcată tôte gardele (strejile) Romanilor, s'ăru-
 mândă kă totulă pe Anis Sabins kă omțirea sa.
 Dăru această Dăra, p'evzândă viitorulă, și v'zân-
 dă-se urea jșne, a abdikată în favorea lăi Decebală.
 Acesta era ză b'rbată kănoskătă pentru agerimea
 lăi în strategeme, esperimentată pentru ka s'ă le p'ze
 în lăkrare, m'estră pentru ka s'ă se p'orte kă dăș-
 manii, s'ă le p'ze kărse, s'ă se lăpte, s'ă f'g'ă la timpă,
 îngelentă la trismfări și la nenorochii; desure tôte kalit-
 țile aște a dată și dovadă, kăci înainte de a pleka as-
 p'ra Romanilor, a f'kătă konsilișii sekrete de alianță kă
 Parokă, domnișii Partiloră, kă Sarmăcii și kă Katșii.

Dion Cass.
p. 761.

D. Chr.
82.
Duras și
Durpaneu,
dupre Dion.

Epiqr. la
Bignoliu.
p. 242.
Martial.
Epiqr V. 23
Dion Cass.
Martial.
9. 36.
Plin.
Epiqr. II.
10. Epiqr.
16.

Pregătind-se de război Decebală, mai întâi a pro-
 misă prin soli Romanilor pace; pe zimă însă aflândă kă
 Domțiană a trimisă asupra lăi pe Făskă, generalulă armii-
 loră pretoriane, i-a trimisă rășunsă prin a doa solie în de-
 ridere zikândă kă saș s'ă se grăbească a-i da tribută anșală
 kăte doi oboli de fie-kare Romană, saș de nă, se
 va bate și m'ltă răș va face Romanilor. Atunci
 Domțiană, nepătândă mistă deriderea, a p'evinitată pleka-
 rea lăi Făskă. Acestă generală era zășă din militarii cei
 mai kapabili, dar mai ț'zaiă kăzșse și elă la molicișne;
 în rebelulă kă Dacia, dăru ce a perdută m'ltă o-
 mțire, s'a perdută și elă însăși, și s'a înmormen-
 tată într'o p'ădre Daciă, p'rekșmă m'rtăriseskă
 mai m'ldă istorici, între kari și satirikulă Ișvenală
 zikândă kă în orașă de mărșă elă p'roektează
 b'țliă, și la v'ltării Daci p'zește dosșrile.

Tacit. II.
III. Cap. 4.
112.

Juv. c. III.
Cap. 4.12.13
Orox. Tacit
SalustCrisp
Martial. E-
piqr. VI.
p. 76.

Măniind-se Domțiană pentru cele ce i-aș f'kătă Da-
 cii, s'a decisă s'ă se dăkă iarșii asupra lăi. Așngândă
 însă la Messia, a inkredințată lăi Ișliană espedițișnea. A-
 chesta a dată ordină ka toșii ostășii, p'elă și çentșionii,

să-mi înscrie numele pe armele lorș, pentru ca să se cunoască acela ce ar face vre ună faptă strălucită să înjosi-

Dion Cass. } toriș. După aceea dăndă bătălie dămnanilorș, la Tana¹ a scrisă mălume din ei. Atunci căzândă mi Bezias, celș întâis generalș alș lui Decebalș, s'a prefăcutș mortș, mi apoi peste nunte a fugitș pe fărîș. Decebalș atunci temându-se ca să nu răsbată învingătorii Romani în împărăția sa, a pssș de a tătuș arborii cei mai de aprone, mi pe vrfșurile lorș a pssș arme, în cătuș Romanii, crezândș că achemtia eraș ostami, s'aș temtuș de a înainta.

După acesă mikș sckcesă alș lui Iulianș, Domitianș a căzutș într'o ghemal mare. Măniindu-se asupra Kșazilorș (lăksitorii din Moravia,) mi a Markomanilorș (lăksitorii din Boemia) fiindș că nu i-aș datș ajstoris în kontra Daçilorș, a scrisă că o kreșime neomenoș pe solii ce ei trimisese ca să chearș pace, mi s'a repezitș în Panonia ca să-mi răsbăne asupra lorș. Făcându-se bătăea că mare fărîe, Markomanii l'aș învinsș, mi l'aș redșș la fegș; pe șimș vărzându-se fôrte ștrămtorăț, a trimisș ambadori la Decebalș că cerere de pace. Decebalș, plinș de modestie,

Martial. II. } de mi de mălte ori cherșse pacea mi nu o pștea că-
Ep. 3. } pșta, primi ambassada; dar nu s'a dșș elș singurș la lokșlș de întănire, ci a trimisș pe frate-seș Diege în-
șreșnș că căpă-va alđi Daçi. Domitianș l'a primitș că bckșrie, mi dăndă-i arme, căpă-va prisionieri, mare mălume de bani, mi mai mălđi meșteri trebșitori în timpș de rebelș mi de pace, promișdândș unș tribștș anșalș determinăț,

id. II. } aș komușș că elș tokmelele pșcei. După aceea
v. 18. } Domitianș a pssș diademș pe capșlș lui Diege, ca căndș l'arș fi învinsș, mi dășindș că bani mi că onori pe

Statii II. III } ostami sei, l'a trimisș înșreșnș că ai sei la Roma
Lacrimele } că o enistolă ca din partea lui Decebalș (dar în-
Etruriei. } kinsitș), prin care elș se arșta învingătoris, mi că
168. } Decebalș s'a plekatș la pace că învoealș ca Romanii să dea unș tribștș anșalș Daçilorș, pentru ca achemtia să nu

¹ Tana nôte să fie satșlș Talna de astăzi din Țeara Românească.

mai t̄rb̄ore perile Romane. Acheast̄ dare s'a mi pl̄tit̄ re-
gslat̄ în k̄rs̄ de doi-sure zeye an̄i, de la 88 d̄np̄ Krist̄,
p̄n̄ la 100.

De ni a f̄k̄t̄ o pace at̄t̄ de smilit̄ore, Do-
mejian̄ a serbat̄ dō trism̄sr̄i; as̄ura Kat̄ilor̄ }
mi as̄ura Dav̄ilor̄. Asemene mi pent̄ Sarmaj̄i } Suet.
Plin. paneg
c. VII. 2.
a trimis̄ la kapitolīl̄ l̄i Jōie dafin̄ trism̄sr̄itor̄ī. Trism̄-
sr̄ile le adorna k̄ pompe de mare preū, îns̄ n̄ k̄ obi-
ekte l̄ate de la inimic̄i, çi k̄ altele r̄nite de la aliaç̄i sā
de la oras̄ele Romane. Pe l̄nḡ aचेaste n'a s̄i-
tat̄ a ad̄oga la titl̄rile sale mi aचेला de Dav̄ik̄, }
mi s̄-l̄ tip̄reask̄ k̄iar pe monede. Dar de t̄te aचेaste } Martial.
15. 50. 65
Romanī r̄deā, k̄ç̄i înceleseser̄ k̄ pacea f̄sese }
k̄mp̄rat̄, mi k̄ pe k̄nd̄ kodrii Getic̄i mi D̄- } Statiu.
26.
n̄rea erā în liniște, ḡbernator̄l̄ Plin̄i Çiçil̄ se ar̄ta
ore-k̄m̄ k̄ le domineaz̄: k̄noșteā nenștin̄a }
s̄fleteask̄ mi korporal̄ a l̄i Domejian̄, k̄ç̄i il̄ } Martial VII.
v. 83.
vedeā k̄-i pl̄cea mai m̄lt̄ s̄ se primble prin oram̄ de
k̄t̄ prin om̄t̄ire, mai m̄lt̄ pe jos̄ de k̄t̄ k̄lare; s̄ fakt̄
b̄t̄liile prin general̄i, iar n̄ el̄ îns̄mi; k̄ fantele feric̄ite
le îns̄mīa l̄imī, iar çe neferic̄ite generalilor̄ sēi; k̄ pe
çe feric̄içi în b̄t̄lii îi s̄ria, iar pe çe neferic̄içi îi îns̄ra.
Dar vikleniile l̄i, k̄szimea, desfr̄n̄rile mi k̄piditatea l̄i
f̄r̄ respl̄tite de m̄na z̄ni sklav̄ liberat̄, ans̄me Stefan̄,
în ans̄ 96 d̄np̄ Krist̄.

CAPITULŪ XVII.

D̄np̄ m̄rtea l̄i Domejian̄ ns̄ind̄ m̄na pe ḡvern̄
niște b̄rbaçi încelepūi, Nerva mi Traian̄, s'ā îndrentat̄
m̄lt̄ trebile immerisl̄i. Mai k̄ seam̄ Traian̄, nes̄ferind̄
ka Romanī s̄ dea trib̄t̄ ans̄al̄ Dav̄ilor̄, plek̄ a-
s̄ura l̄i Decebal̄¹. Aचेasta as̄zind̄ de m̄sr̄ile } D. Chr.
100.
împ̄rat̄l̄i, se k̄prinse de temere, k̄nosk̄nd̄ k̄ mai na-

¹ D̄np̄ monetele din ans̄ aचेasta se vede plekarea l̄i Traian̄. K̄iar
Plin̄i în kartea I s̄rne desure pl̄ns̄l̄ r̄s̄boisl̄i Dav̄ik̄.

inte învinsese pe Demejianș iar nș pre Romanî, mi kș a-ksma avea a se lșpta kș zňș poporș, karele se distingea nș nșmaî prin drentate mi eroismș, dar mi prin modestia
 Dion Cass. } bsnelorș nșrtșrî. Între ačeste, Traianș ajșngșndș
 } în Messia, petreks earna akolo, așezșndș garnisóne
 romane pe lșngș Dșnșre.

Kșmș a datș primșvara, a trekștș oștirea peste Dșnș-
 D. Chr. } re, znde fșkșndș sakrifșșrî mi konsłtșndș orakoliî,
 101. } merse înainte în đeara inemikș. Dacıi se assigș-
 rase pretștindenî kș nșđșrî tșéte mi kș oștire. Ajșngșndș
 la Tapa, znde-mî aveăș Dacıi oștirea, se gști de bștae;
 atșncș i se trimise zňș diskș mare, pre kare era skrisș kș
 litere latine kș Bșrîi mi tođi aliadıi konsłteazș pe Traianș
 șș se întórkș îndșrșntș mi șș respekteze pačea. Dar Tra-
 ianș, nelșndș în prívire konsilisrile amičilorș, a datș bș-
 taea, mi învingșndș pe inemiči, ordonș ka kapetele čelorș
 včimiș șș se pse în parî înaintea taberei.

Dečebalș învinsș, dar nș de totș înfrșntș, trimise la
 Traianș solî pe niște komiđi, din klasșa čea mai de josș,
 ka spre bajokora lși Traianș, kș čerere de pačea. Traianș,
 despređșindș-i mi alșngșndș-i, dete earșmi rșsboiș Dacı-
 lorș mi Sarmađilorș če le eraș aliadı. Ačestia, vșzșndș-se
 earșmi învinșî, trimiserș o a doa ambassađș, komșșș mi
 din mșeri kare plșngeăș mi čereaș pačea. Dar ničî ačea-
 șș ambassađș nș fș askłtatș. Šrmșndș apoî mi alte bș-
 tșlii, amșndoș nșđșile aș fșkștș prisionierî; Romanii trștaș
 pe ai lorș kș omenie, iar Dacıi kș čea mai mare kșzime
 mi lașitate, în kștș kiarș femeile lorș îi nșrleăș kș fșkliile.
 Astfelîș aflșndș-se inkș lșkrșrile, earna sosi mi resbelșlș
 înčetș din amșndoș nșđșile.

D. Chr, } Trekșndș earna, vine primșvara, mi Romanii
 102. } alergș earșmi la arme. Fșkșndș mai întși sakrifi-
 Pet. Patric. } đșrî la zei¹, s'aș nșregștitș de bștșlie kș tođi.
 38. 39.

1 Romanii sakrifkaș la zeiî mșđșilorș ka șș le aște a treče mșđșii; sakrifkaș la zeiî emirilorș, ka șș le aște a pleka kș oștirile; la zeiî trekștorilorș, ka șș le aște a treče vre-zňș mșnte, zňș riș mi altele.

Așzindș de ačeasta Dečebalș, mi temëndș-se, a trimisș ea-
rșmī ambassade de ómenī mai însemnađi, kariī, lșsëndș ar-
mele pe pșmīntș mi ingenskindș, aș rșgatș pe Traianș zi-
këndș kș Dečebalș va face țe va ordona, nșmaī sș-ī dea
voe sș vie sș-ī vorbėsckș în fađș, sađ sș trimiđș pe čineva
ka sș vorbeaskș kș elș desure pače. Traianș a tri-
misș atșnče pe Sșra Klađdis mi pe Libianș sșsuperiarsłș
Pretorisłșī; însș nimikș n'a fșkștș, kșčī ničī kș
ačestīa Dșčebalș n'a kștezatș sș vie la întșl- Cap. 41, 43,
44, 46 pre-
cumș și 32.
nire, či a trimisș alđi solī, pe kari atșnče Tra-
ianș nș ī-a mai pșimitș, mi a plekatș asșura lșī. Fșkșn-
đș-se bștaea, Dečebalș fș învinsș kș totșlș; iar rșsboiđłș
fș atștș de înverșnatș mi de sșngerosș, în kștș în oștīrea
romanș nș mai așșngeaș kșrnile pentrș ka sș se lege plș-
gile (ranele) soldađilorș, mi kīar împșratșlș rșnea xlamida
(kabanīa, xaina čea pe deasșura) de pe dșnsłș, ka sș
pșokșre legștșrī pentrș čei plagadı. Dșpș fireaska lșī īș-
bire de ómenire, ordonș ka kornșrile Romanilorș omorīđi
sș se înmormșnteze kș pomș, rșdikëndș deasșura lorș mi
altare, ka sș se faktș în fie-kare anș libađisni mi rșgșčisni
pentrș čei adormiđi.

Dșpș ačestș resbelș Traianș, mergëndș mai departe, a
kșmīnsș mșnđi čei fortifikađi kș kastelșrī, în kare a gșsitș
arme, machine resbeliče, pșisioneri, pșekșmș mi șnș stin-
dardș lșatș mai nainte de la Fșskș, kșndș l'aș fostș Cap. I. p. 2.
pagina 138.
în vinsș. Iar Massiminș a kșșrīnsș o četșđșe, în kare
se afla mi o sorș a lșī Dečebalș. Iar Lșčīx Kșșingđis Masrș,
karele komșnda arīna Masrīlorș, viindș kș kșlșrīmea șșó-
rș a Nșmizilorș, a fșkștș atște fante eroiče, în kștș a pșī-
mitș lasde mi onori, kș kare s'a îndreptșđiđi pentrș imrș-
dengele sale de mai nainte.

În așa strșmtorare kșzëndș Dečebalș, a tri- Capit. 51.
misș o mșlđime de barbađi mi femeī kș komīi
lorș, kariī kșzëndș în gensnki, arșnkëndș armele la
pșmșntș, mi kș mșnile legate îndșrștș, sșpșe Petr. Patrie
Magistru.
semnș de sșșșnere, se rșgaș ferbinte pentrș pa-
če. Traianș pșīimi solia ačeasta. Atșnče veni mi Deče-

balș însuși, își aruncă armele la pământ, mi se închină la picioarele împăratului, promițând că va face ce-i va ordona, nu însă cu scopul să pzească cele promise, ci cu

idem. } scopul ca să scape de pericolele de față. Așa
Pagina 285. } dar promise să predea armele și mâșinele, mește-
rii petrași și lemnari ce lăsase de la Domestrian, mi pe de-

idem. } sertori¹, să dăruie cetățile, mi să cedeze tot p-
Capitulul 55. } mântul ce lăsase Traian din otarțele sale; să aibă
aiceiași amici și inenici cu poporul Roman; pe fșgari să
nu-i primească, nici să întrebuințeze vre un ostăș Ro-
man. Despre tôte aceste a trimis de a înștiințat pe Sena-

idem. } tul Roman prin soli, spre a întări pacea. După a-
Cap. 13, 59. } queste pneri la kale, împăratul, lăsând garnisone
pe otarțele cele noxe ale imperiului, s'a întors în Italia, unde
cetățenii Romei îl primiră cu multă bucurie și izbire.
Atunci mi soli lă Decebalș intrară în Senat, depinzând ar-
mele mi cu mâșinele legate îndrăgint, după datina prisionie-
rilor, mi vorbiră puțin și cu zămbire; după care înt-
rind-se pacea, își relsar armele și se întorseră în țeara

Dupe Chr. } lorș. După aceasta Traian serbă trismulș Davi-
103. } lorș, mi se sșpranșmi Davikș, prekmș se vede pe
Maph. Epig. } monete mi pe alte monșmente din timpulș seș.
pagina 200.

Nepzândș sșferi învingerea aceste șmilitore, Dece-
balș neste puținș timpș se rescolț, mi călcândș tokmelele
pchei, iarși încheie a infesta provinciile romane, îndem-
pândș pe vecinii la alianț, mi făcândș strikțivni tștșlorș
celorș ce i se arțase inenici, — mai alesș Iasigilorș, ka-
rii eraș aliati cu Romanii. Lzândș intire Traianș despre
aceasta, atșta s'a mniētș în cătș s'a decisș să se dskț ea-
rșși însuși asșura lăi. Așa darș lzândș cu sine pe ne-
După Chris. } potșlș seș Adrianș, mi pe Lșchis Kșingis Mașrș, a
104. } plekatș la Dșnșre, unde sosindș, își făcș planșlș
Spartian. } kșmș să treakț rșlș. Atșncș aș alergatș la elș Ia-
Capitul 66. } sigii, mi alte poporș revoltate asșura lăi Decebalș, mi kiar
mșlș Daviș desertori.

1 Șșida la kșvntșlș *kriminalș* zice că pe achemtia lzândș-i împăratulș i-a
șșisș.

Прегътindя-se съ тreakъ Дънъгеа къ подъ де бърчи саъ albiî, превъзторилъ импъратъ бъръ de sémъ къ елъ, тreakндъ не пэмънтлъ Дачикъ, inemичii пsteаъ съ vie не диндъртлъ съ арзъ подълъ ми съ интрerзмнпъ комъникъчиънеа omtirei sale къ Mesia. De асееа а гъsitъ къ kale ka mai bine съ факъ resbelъ къ sigъranцъ ми интърziere, de ктлъ къ репейъне ми периколъ; ми prin зmare съ факъ подъ де пётръ ми kastelъrî къ търнъrî ми шандъrî не la kapete. Аша даръ ordonъ съ treakъ атъта omtire în malъlъ Дачикъ, ктлъ trebъea спре апъrarea lokъlъi зnde voea съ факъ подълъ. Дечî, inkredingъндъ подълъ знъi faimosъ архитектъ, Apolodorъ Damasченъ, петрекъ în Mesia, окъпъндъ-se а Zonara despre Bizant. Plin. c. 56. primî не Дачii fьgarî, а askъlta soliile Iasigilorъ, ми а къgeta la chele desne resbelъ ми паче.

Окъпъндъ-se astfelъ, Traianъ ашtenta имulinirea proektъlъi seъ, iar архитектъlъ Apolodorъ se silea къ konstrъirea подълъi чelъi de пётръ. Ачesta s'а edifikatъ între търнъlъ Severinъlъ ми Чернецî, къ псеа mile Italiче din josъ de Kataraktele Дънъгеi, kare търчеште se нъmesкъ Demir-kani ¹, адикъ порта de ferъ. Ръмъшигеле ачестъi подъ възъндъ-le Komitele Marsiliъ, le-a мъssratъ ми le-a deskрисъ ². Iar Dion Kassiъ krede къ подълъ lъi Traianъ este mai sъperiorъ de ктлъ tôte chele-l-alte edifiцъrî ale sale; елъ ziче къ milastrii (стълни) ераъ de доъ-зечî петре tetragone, авъндъ fiekare 150 пичоре în-

1 Demir-kani este între Ungaria desne гъsritъ ми Transilvania desne апъssъ.

2 Дъне Komitele Marsiliъ, Дънъгеа абîа are o mie de пашî lъrgime, iar дъне Dion 3570 пичоре. Ши fiндъ къ чеi интъi din стълни ераъ departe знлъ de altъlъ 17½ стъnjini, totъ подълъ avea prin зmare 23 стълни, ми lъngimea 440 стъnjini de Viena. Дъне ачestамî аstorîs, стълни ераъ de пётръ ordinаръ, аместекатъ къ къръmизî, iar chele 22 bolte ми podêle de-assura, ераъ de lemnъ de stejarъ. Iar D. d'Amvilis ziче, къ баронъlъ Dgelъ sokoteште lъngimea подълъi de 535 стъnjeni de Viena, ми aratъ, în planslъ iхnografikъ че а skosъ, нъmai 19 стълни аi подълъi, а-farъ de мърîi de не sskatъ.

Проконсолъlъ Теофилъ ziче къ Apolodorъ а фьктъlъ mai интъi ниште кивотъrî lъngî de 120 пичоре, ми late de 80, пре kare le а аръnкатъ ми апоi а konstrъitъ подълъ. Dar къмъ în аdevъrъ s'а фьктъlъ ачеста, нъmai Apolodorъ аръ пsteа съ не deskrie.

nȳlȳime mi 60 lȳȳime, mi departe sȳnlȳ de altȳlȳ de 170 miȳiȳore, avȳndȳ ĩntre ei kȳpole de pȳtrȳ, kȳ kare se lega ĩmpresȳ. Totȳ astfelȳ zice mi Ioan Dȳci, ĩnsȳ astorii aye-

Dion.
Amian.
Marcel, 24. } Ńtia nȳ deskriȳ partea de deasȳura a podȳlȳi; de
ȳnde se dedȳce kȳ partea aȳeea era de lemnȳ, mi
kȳ doringa mi genislȳ lȳi Traianȳ s'a mȳlȳȳmitȳ
nȳmaĳ kȳ atȳta.

Īntre aȳeste, Decebalȳ, vȳzȳndȳ kȳ konstrȳirea podȳ-
lȳi ĩnainteazȳ, mi ĩntristȳndȳ-se fȳrte de revoltarea sȳȳȳȳi-
lorȳ sei, dorea pȳcea atȳtȳ pentrȳ presinte kȳtȳ mi pentrȳ
viitorȳ. Nenȳtȳndȳ ĩnsȳ a se decide ka sȳ se predea Ro-
manilorȳ ka prisionierȳ, fȳȳimȳ mĳ-a retrasȳ omȳtirea, mi a
kiematȳ pe vȳcini la alianȳȳ zikȳdȳ: kȳ dakȳ ei ĩlȳ vorȳ
pȳrȳsi, negremitȳ se vorȳ perikola mi ei, ĩar dakȳ se vorȳ
lȳnta kȳ elȳ ĩmpresȳ, pȳte mi ei sȳ-mĳ assigne libertatea.
Lȳndȳ ĩnsȳ tȳte mȳsȳrile kȳvenite pentrȳ resbelȳ, a ȳer-
katȳ mĳ ĩntȳiȳ sȳ alȳnge ĩn ȳela-l-altȳ malȳ pe Romanĳ
kari pȳzeatȳ ĩntȳritȳrile, dar fȳ respinsȳ kȳ rȳmine. Dȳȳ
aȳeasta, vȳzȳndȳ kȳ nȳ mĳ-a pȳstȳtȳ realiza astfelȳ planȳlȳ,
a sokotitȳ kȳ ĩnaintea ĩntȳritȳrilorȳ romane sȳ opȳe mi elȳ
alte ĩntȳritȳri; fȳkȳndȳ aȳeasta, mĳ-a adȳsȳ omȳtirea anȳȳe
mi s'a ĩnkisȳ kȳ trei rȳndȳri de zidȳri, kȳ skopȳ ka de a-
kolo sȳ easȳ adesea mi kȳ sȳȳetȳȳri mi renezĳ loviri sȳ
sȳnere pe Romanĳ ĩn lȳkrȳlȳ lorȳ, mi sȳ ĩmpȳȳineze nȳmȳ-
rȳlȳ lorȳ. Dar niȳi aȳeasta nȳ i s'a nemeritȳ; kȳȳi Roma-
niĳ manȳȳrile mi zidȳrile le-aȳ lȳatȳ kȳ asaltȳ, mi aȳ res-
pinsȳ pe Daci departe.

Īnvinsȳ de mȳlte ori, Decebalȳ s'a ĩȳerkatȳ ĩn ȳele de
pe ȳrmȳ sȳ ĩvingȳ kȳ viklenia; a kȳȳetatȳ sȳ rȳȳeaskȳ
viaȳa lȳi Traianȳ, lȳkrȳ ȳe kȳtȳ pe ȳe era sȳ-lȳ ĩmplinea-
skȳ kȳ kȳnlȳ ȳrmȳtorȳ: a trimisȳ kȳȳȳ-va oȳeni devotaȳi
mi kȳteȳȳtori ĩn Mesia, sȳ se pȳfakȳ a fi fȳȳitȳ de la elȳ,
mi ĩnsȳȳindȳ-se prin omȳtirea sȳ ȳȳeaskȳ timȳȳ a se anȳ-
ȳiea de ĩmpȳratsȳlȳ mi a'lȳ ȳuide. Dar viklenia s'a desko-
peritȳ, kȳȳi sȳnlȳ ĩntre ei, ĩnsȳfȳndȳ pȳȳȳȳri, mi fiindȳ
pȳsȳ la tortȳre, arȳtȳ adeȳȳlȳ, dȳne kare toȳi komȳȳii se
pȳnserȳ mi se ȳȳiserȳ.

Înceind-se podslă, Traiană a trekstă de ceea parte, mi încheptândă espedițiunea pe pământslă inemikă, {După Chr. 105. s'a renezită asămra lăi Decebală kă tótă pătorea sa. Bătaea a fostă înverșnată: de la împărată pânt la soldată, Romanii aș înfrântată perikolii chei mai mari mi aș arătată eroismslă chelă mai lăsdabilă. Ūnă soldată greș rănită, fș skosă din kămpslă bătăliei; elă vărândă kă nă mai are speranță de viață, a emită din korică, mi readăntând-mi pătorele, earșmi s'a vărătă în bătae, mi a șchisă înkă mslăi inimičii pânt i s'aș storsă de totă pătorele mi a kăzătă. Mai nainte de tôte însă se citează fanta generalslăi Longină, kare merită a figșra în istoria răsăboloră. Ačesta, fiindă șnslă din chei kari șșpăra mai mslă ne Dači, Decebală fș kă plană ș-lă prință kă kinslă șmătoris: îi trimise răsșensă kă voemte ș-lă întăneaskă ka ș-lă vorbeaskă de pace, arătând-se plekată a i se șșșne; Longină amăgind-se s'a dășș, dar Decebală, kălkând-mi promisișnea, ilă pșse la opreală; dăpă ačesta, fiindă întreată de planșrile lăi Traiană, mi nerășșenzândă nimikă, fș înkisă, însă trătătă omenemte. Apoi Decebală trimise răsșensă lăi Traiană kă de voemte șă aibă ne Longină, șă i se dea îndărbntă pământslă pânt în Istră, mi șă i se plăteaskă tôte keltșelele. Traiană îi răsșense kă nă pörtă ničii mslă, ničii pșșină grijă desure Longină, mi kă ori de-i va da drămslă, ori de-lă va ținea, pșșină le pasă Romaniloră. Longină însă prin șnă servă ală seș gșsi otravă șăigătore, mi promițândă lăi Decebală kă-lă va rekončilia kă Traiană, s'a pșefkătă kă trimite ne servitorisă seș kă skrisori rșșgtore la Traiană, dar kândă a sokotită kă servitorisă a pștătă șă ajșngă în sigșranță, elă a bătă neste nōnte otrava, mi a mșrită.

Dăpă ačesta Decebală a cherștă de la Traiană ne servitorisă, promițândă șă-l dea în lokslă seș kornslă lăi Longină, mi zece alăi prisionieri; mi kă ačeastă proușnere a trimisă ne șnă čentșionă, che fșșese prinsă odată kă Longină. Șștamslă, viindă mi șșșindă tôte kăte s'aș întămulată lăi Longină, Traiană n'a trimisă îndărbntă ničii ne elă, ničii ne servitorisă, așșșindă mai mslă libertatea șnăi Romană

de kŕtŕ ĩmmormŕntarea ŕnŕi mortŕ. Decebalŕ, mŕniindŕ-se de aceasta, a sŕbnzŕratŕ kornŕlŕ lŕi Longinŕ printŕ'ŕnŕ parŕ pe pereŕiŕ kapitalei lorŕ Sarmisagetssa ¹, ŕnde se aflaŕ akŕma Romanii. Aceasta vŕzŕndŕ Traianŕ, a sŕsŕinatŕ, iar Romanii kŕprinzŕndŕ-se de fŕria rŕsbŕnŕrei, mi dŕnŕ ŕnŕ rebelŕ ĩnverŕŕnatŕ, aŕ asediatŕ mi aŕ datŕ assaltŕ ȕetȕei. Daciŕ se apŕraŕ kŕ eroismŕ, ŕiindŕ-se pe zidŕri kŕ sŕlige mi svŕrlindŕ sŕgeŕi; kŕ tŕte aceste ȕetatea se ĩa mi oramŕlŕ se arde ², iar orŕmanii ŕnii se ŕcidŕ prin otravŕ, alȕii se fakŕ prisonieri. Dŕnŕ kŕprinđerea oramŕlŕi, se trimiŕ omtiri ĩn tŕte pŕȕile, kare goneskŕ pe Daciŕ ȕe aŕ mai remasŕ, ardŕ lokŕinȕele lorŕ, mi adŕkŕ o mŕlȕime de prisonieri. Iar Decebalŕ vŕzŕndŕ peirea omtirilorŕ sale, sklŕvirea mi stingerea naȕiznei sale, mi pe sine apŕŕne de a fi prinsŕ, kŕzŕ ĩn desperare mi se sinȕchise, preferŕndŕ a mŕri de kŕtŕ a trŕi fŕŕ ĩmpŕŕȕie mi a gŕsta desonŕrea sklŕviei. Atŕnȕe Romanii aŕ arȕtatŕ kapŕlŕ sinȕchisŕlŕi la toȕi prisonieriŕ mi lokŕitoriŕ, ka sŕ se ĩnkredinȕeze mi sŕ se sŕŕŕe; dŕnŕ aceasta l'aŕ trimisŕ la Roma, ĩnsŕ n'a adŕsŕ atȕta bŕkŕrie ĩn

1 Aceastŕ ȕetate a fostŕ fŕndatŕ de Sarmisŕ ĩn fŕndŕlŕ Transilvaniei, ĩntre Mŕŕmŕŕ mi Oltŕ, mi apŕŕne de Pŕrta de ferŕ, ŕnde astȕzi se aflŕ orŕmŕlŕ Barel. Dŕne kŕȕerirea Romanilorŕ, s'a nŕmitŕ ŕlŕia Traianŕ, prekŕmŕ se dovedemte din o ĩnskrinȕisne gŕsitŕ akolo: Colon. Ulp.Traian. August. Dac. Zarmis. De aȕe sŕntŕ doŕ dŕŕmŕri: ŕnŕlŕ ȕe merge kŕtre strŕmtorile mŕntelŕi ŕlŕia, nŕmitŕ Pŕrta de ferŕ; altsŕ ȕe treȕe pe marginile riŕlŕi Sargenȕis, se ĩtinde kŕtre Apŕlŕ*, mi este fŕkŕtŕ din petre pŕtrate. Despre aceasta mi ĩndicele geografikŕ alŕ lŕi Karolŕ Balmaginŕ zice arȕtŕndŕ kŕ, kaleda lŕi Traianŕ se ĩtinde de la Braxel pŕnŕ la ȕetatea Xageg. S'a gŕsitŕ ĩnsŕ mi altŕ ĩnskrinȕisne.

2 Oramŕlŕ Sarmisagetssa, kapitala lŕi Decebalŕ, se vede kŕ era de lemnŕ, de bŕnŕ ŕŕ ȕe a arsŕ. Sŕb Markŕ Skŕrians, ŕmŕlŕndŕ-se de koloniŕ Romane, s'a nŕmitŕ ŕlŕia Traianŕ; mi ĩmpŕratsŕlŕ a ĩnskrisŕ nŕ nŕmai nŕmele sŕlŕ mi alŕ familieŕ sele, ȕi mi nŕmele ȕelŕ vekisŕ de Sarmisagetssa l'a adŕogitŕ, ka sŕ aȕŕ ĩn posteritate, mi kŕtre rŕmamiŕ Daciŕ onŕre mi glorie. De aȕea kolonia aceasta pe ĩnskrinȕisni se nŕmeme kapitalŕ, iar sŕb Gordianŕ III, nŕmai metropolŕ; kŕ 240 ani dŕne Kristŕ.

* Anŕlŕlŕ este ĩntre Klasiĕonole mi Sibiiŕ, aŕŕne de Maremŕ, mi se nŕmeme astȕzi Alba Iŕlia mi Alba Karolina; ĩndŕ kŕ akolo s'a gŕsitŕ mi mai mŕlte ĩnskrinȕisni, ȕe dovedeskŕ kolonisarea Anŕlinilorŕ.

попорѣ, пре кѣтѣ маї înainte însfla grózbъ nъmaї аззirea nъmelsї seѣ.

Атзече ми konfidentslѣ lѣi Dъчebalѣ, nъmitѣ Vikolѣ, pentрѣ ka сѣ skane de sklavie, аѣ snъsѣ lѣi Traianѣ de-snре tesazrlѣ че askъnsese domnъlѣ seѣ înainte resboiъ-lѣi. Ачеаста се fъkъse kъ kinъlѣ зрмъtoriъ: abъtъndѣ пѣ-рѣlѣ Sargenѣia ¹, а сѣпатѣ îн albia sa o gróпъ mare, mi а пѣsѣ îн ea o mълѣime de азрѣ, dar maї mълtѣ ar-
gintѣ, mi alte lъkръi de mare nреѣѣ, kare nъ сѣferѣ ^{Dion Cass.}
пiчї se strikъ de къmezealъ; ne зрмъ astъпъndѣ гъра gro-
пеi kъ netre bine potrivite, а аръnkatѣ deasъpъa дърѣна, mi апоi а îndrentatѣ пѣрѣlѣ earъшї ne kalea sa. А maї fostѣ askъnsѣ mi altele mълte îнtr'o snelъnkъ; mi tóte ачeste le fъkъse fърѣ а fi nimenї altъlѣ de fаѣъ de кѣтѣ sklaviї че lъkraѣ la ачeastъ treabъ, ne kari апоi i-a зчїsѣ pentрѣ ka сѣ nъ kъmъva сѣ аръте kъiъva чеle askъnse. Traianѣ, дъпъ че а гъsitѣ ачeste tesazre, а рѣdikatѣ o kolъmnъ kъ inskри-
пiъne latinъ, аlѣ kъреiа îнѣelesѣ este ачesta:

Deskonerindъ-se tesazrele Dачiei, divinslѣ Nerva Traianѣ Cesare Aзгъstѣ, mълѣъmitъ а datѣ zelъi аfъtoriъ, та-
тълъi авъtѣ, terei mъme.

Ачeastъ kolъmnъ s'a гъsitѣ la ðlnia Traianъ, Beligra-
dъlѣ de astъzi аlѣ ðngariei.

CAPITULŪ XVIII.

Дъпъ ачeste, Traianѣ îмпѣratslѣ а plekatѣ snре пѣр-
пiе din josѣ ale Dачiei kъ omъtirile sale, kare se sokoteаѣ
la 300,000 ostamї. Trekъndѣ Siretislѣ ², Prъtslѣ ³, Ni-

1 Sargenѣia saѣ Sargeѣia, nъmitѣ de ðngъri Strei, mi de Germanї Istrigѣ, trekъndѣ prin Sarmisagetssa, se varъѣ îн Mareшъ, kъ karele, зnindъ-se, дъ îн Dънъre.

2 Siretislѣ, saѣ Seretrъlѣ din vekime, пъгъede din fъndъlѣ Bъkovinei, mi, primindѣ пѣraele Moldova, Bistriѣa, mi altele, se varъѣ îн Istrъ.

3 Prъtslѣ de Elini se nъmea Ierasos mi Piritos, mi de Suidi Poreta mi Soreta. Elѣ, пъгъezъndѣ din Sarmagia eъpoeanъ veke, адикъ Polo-
nia minorъ, mi адъпъndѣ tóтъ Moldova, se varъѣ îн Dънъre, апróпе de Galaѣi.

stru¹, Nimiru², Bărgălaș³ și Donuș⁴, ca eroismul și înțelepciunea sa, a rezistit a face ca toate popoarele Sarmatice și Scitice să arate respect pentru imperiul Roman. Iar spre comemorarea învingătorilor sale arme, a rădăcat în multe locuri colămbe, din care una s'a găsit și la Galați în anul 1693, pe timpul lui Konstantin Dăca domnul Moldovei, și s'a adărs la cărtea domnească din Iași. Această peatră are inscripțiunea următoare în latină: „Imperatoris Cesare divini Nerva fidei et Nerva Traianus Augustus Germanicus et Davicus, maris Pontice domini tribunicie XVI, generalis VI, consulis VII, principis Patrie, de Publicis Karbonis, Aurelius Rufus⁵.”

O altă inscripțiune s'a găsit la satul Ogrădeana din Banatul Transilvaniei, carele este despre nordul Dnieprului. Aceasta avea o tablă de piatră, pe care o pînă doi demoni, deasupra cărora este vulturul Roman ca aripile întinse, iar de deasupra o inscripțiune, care însuși e mtearsă de fărâșă folkului ce făceaș Tergii sub dănsa, în care se vede: *Imp. Ca. D. Nerva. F. Nerva. Traiges. Pont. Max.*

Nota. Căpă-va din cei mai buni kronikari ai Ţerei Măntenimii și ai Moldovei vorbeskă despre Șanșurile și Movilele care se văd în Țerile acestea, începând de la podul cel de peatră și până la râul Donuș. Ei zic că Traian, înainte de se înălța la Dacia, a făcut aceste spre a împedea atacurile inemice. Dar fiind că aceste despre partea câmpului se îndepărtează, în care făc o mare distanță de la Dniepr până la Marea Neagră, și de la Prut până la Nistru, prețuim și de Nistru până la Nipru și Donuș, resltă nedumerire, cum s'aș făcut? și pentru ce s'aș făcut? Aceasta ză kronikariș al Moldovei o desleagă astfel: mai de crezut este că aceste Traian le-a făcut, să pentru eterna lui memorie, să pentru călășsarea

1 Vezi Partea I. Epoca I, Cap. I, la note.

2 Idem, Cap. II, la note.

3 Vezi Partea I, Epoca I, Cap. II, la note.

4 idem. 5 Această peatră astăzi nu se mai găsește.

negsuitorilorē trektori mi a altora; mi krtš pentrs fačerea lorē nē i-a fostē greš, findē kē avea 300,000 ostami kē sine, mi dakē arē fi pssē 100,000 în mirē sē arēnye pmtntē înaintea lorē arē fi ksursē trei miliarde mari de lokē. Pe lēngē ačeste, marele logofetē Mironē, (karele este znelē din čei mai însemnađi kronikari) zice kē elē singrē a tre-krtē neste zne asemene valē (saš manųš) la zne orșielē Biziorassē, lēngē Kiev, pe Nistrē. Asemine rmtșipe de anticitate se vđē mi în Цearē Romēneaskē, atțē despre pērgile podslēi, krtē mi în alte pērgi.

CAPITULŪ XIX.

Împēratlē Traianē, sșpindē pe Davi, a kon-^{Entrop.} stitsatē Dacia, kē pinstlē Iasigilorē, în provincie ^{Cap. II. 5.} Romanē, mi a trimisē mște kolonii din totē imperiēlē Romanē: întzi pentrs ka sē nē se mai reskole Daci¹, mi apoi ka sē se mai rșnlteaskē ačei îndzșnađi prin mștele rșbōe. Dșpē če a amezatē zne pefektē din legis-^{Dupe Chr. 106} nea XIII mi alđi diregētori kē o garnisōnē tare, s'a ^{Bartali. pagina 58} întșratē la Roma. Akolo ajșngēndē, fș prokiematē alē IV împēratē kē a 9-a pștere tribșnianē; iar ostami aș primitē lazre, kșzșne mi darēi felisrite, pentrs eroismēlē mi bērbēđia kē kare aș învinsē zne ponorē atțē ^{Apian. p. 110.} de viteazē mi belikosē, kare în mai mște dșđi a fostē înspșimēntatē imperiēlē Romanē.

CAPITULŪ XX.

Kronologia Transilvaniei, skriș în limba germanē, vorbindē despre Dacia, sșșne astfelix: împēratlē Traianē, sșpindē tōtē deara Davilorē, a împērgit'o în trei, în Rinenș, Alneștrē, mi Čentralē (Mediteranē); čea Rinenș, kare mai

1 S'a gșsitē e inskripcione če zicea ama: „Četatea Apșlensis a mēntea.“ mi alta: „Kolonia a mēșea a împēratlēi Česare Traianē Partiklēš.“ Din kare se dedșe kē Traianē a adșș mai mște kolonii, mi nē mai patrē, prekșmē nșmerē Pandekđi.

ne zrmъ s'a nъmitъ mi Panodacia de kьtre Panoni, saъ њngari mi Daci, este partea din њngaria de astъzi kare se nъmemte mi Banatslъ Temimórei, kъnrinde mi o parte din Țeara Romъneaskъ, mi se atinge de Tissa mi Dъnъre, kare kъrgъ spre sьdъ; чеa Alnestrъ kare se nъmemte mi Mъntana, saъ mъnteanъ, este Vêlaxia de astъzi ¹ mi o parte din Moldova, afltóre între чеa Ripensъ mi чеa Centralъ; mi în fine чеa Centralъ, saъ Mediteranъ, kare s'a nъmitъ mi Genidia, este Transilvania de astъzi mi o parte din Moldova, între њngaria de dinkolo de Dъnъre despre apssъ mi sьdъ, mi Moldova mi Valaxia despre rъsrîtъ, întinzъdse spre nordъ, mi ka în amfiteatrъ inkisъ de mъnъii Karnaji. Traianъ, dъpъ ачеastъ impъrgire, a adъnatъ mълte koloniî Romane din Italia, mi din orashele Elladei mari ² mi le-aș amezatъ aiche, înfingъndъ mълte orashe mi четъji în Dacia ³.

CAPITULŪ XXI.

Dion Cas. II } Traianъ, petrekъndъ la Roma, orъndsea kolo-
pa. 68, 14, 15. } niiele Romane în Dacia, mi priimea solii Indiilorъ mi ai altorъ popóre че veneaș sъ-lъ felicitе pentrъ ferichitslъ

- 1 Amъ întrebъngatъ aiche kъvъntslъ de *Valaxia*, pentrъ ka sъ mъ dinъ de terminslъ astorislъ, iar în чеle mai mълte lokъri m'amъ servitъ kъ kъvъntslъ de *Țeara Romъneaskъ*, prekъmъ aș isatъ datina de trъdskъ mai toji skrîitorii de dinkóche de Molkovъ. Mollovenii însъ se serveskъ kъ kъvъntъ de *Țeara Mъnteneaskъ*, mi kъ mai drentъ kъvъntъ, kъчi ei sokotъ mi đeara lorъ de Romъneaskъ; mi earъmi kъ drentъ kъvъntъ zikъ Romъnilorъ de dinkóche de Milkovъ *Mъnteni*, kъчi ачеastъ nъmire le-o daș inkъ de kъndъ partea ачeasta se nъmea Dacia *Mъnteanъ*, mi o konservъ mi пъпъ astъzi, atъtъ ei kьtъ mi Ardelenii frajii lorъ. (*Tradskъtorislъ*).
- 2 Astorislъ nъ чiteazъ niçi o dovadz despre koloniile din Ellada, kare mi se pare fórte gremitъ, kъчi niçi zrme de elementъ grecheskъ nъ se aflъ în Dacia. (*Tradskъtorislъ*).
- 3 a). În Țeara Romъneaskъ este o четate kare se nъmemte Tъrnъ, mi este fъndatъ de Traianъ, prekъmъ mърtsrisemte Prokonis zikъndъ: Istinianъ prin ambassade kьtre Андi *, poporъ Slavonъ, a черtъ ka sъ se strъmъste toji la четatea veke, nъmitъ Tъrnъ, dinkolo de Dъnъre, ziditъ

* Андi, veki lokъitori odiniórgъ ai Sarmadie, zъs sois de Xъni de ne lъngъ lakslъ Meotide, ure k^o ri învingъndъ-i Имn. Istinians s'a nъmitъ Antiks.

sărbătoare ală resbelăsi Daciă, mi pentră săpănerea Arabiei petróse prin Korniliă Palma. Atăuce împăratăsi Traiană a edificată mi piaăa aăea minănată, kă zăă mare pa-
 lată de marmără kă diferite tablăsi, zăă gimnasii, {Gelin. c. II
63. Cap. 22
 zăă templă, o bibliotikă, zăă arkă de trismă, o galerie
 măreadă kă stălni înalăi mi kă kapităsi mară, în kare e-
 raă săpate kă litere de aără reversele kăregiloră mi ale
 stemeloră ostămentă kă inskripciunea: „Din păzi.“ Iar în
 pórta ăe mare a galeriei statăa lăi Traian kalare pe mila-
 stri nalăi. ¹

Dăne aăsta, împăratăsi Traiană s'a dăsi asăpra Par-
 țiloră mi a Armeniloră, a fədată ăetatea Nikopole în ma-
 lăsi Istrăsi, imităndă póte Akăisiă, saă Aleksandria, saă
 Nikopolea din Armenia Pompeiană, asemine mi Tărnăsi în
 malăsi de dinkolo, mi kalea petăsi, kare înăene de la Iz-

de Traiană împăratăsi. Aăestă tărnă este în făă kă Nikopole, mi de
 aăe se înăene mi kalea petăsi a lăi Traiană.

- b). Griselină zăe kă în măntele Mika din Banatală Timimărei s'a găsiă
 zăă tărnă, pre kare lokăsi de akolo zăă kă aă fi ală lăi Ovidis,
 întemeindă-se pe o inskripciune găsiă akolo; dar dăne tabla Pestingeri-
 ană se vede kă era kolonia Lederata.
- c). Caput-bovis, adikă kapăsi de boă, mi dăne tabla Pestingeriană kapăsi
 de bivăsi, dăne Prokonis, este zăă edifiă ală lăi Traiană karele se află
 totă într'o liie kă Genskla Dăiloră mi kă Kavarna Veterană, kătre gă-
 rile Dăneiei. Mai probabiliă însă este să fie Iassii.
- d). ăetatea *Aquae* kă probabilitate se sokóte a fi fostă termele (băile) Er-
 kălane ăe săntă în Mexadia*. În Ptolemeă însă se nămesă aăe, dă-
 ne kare latinemte *aquae*. Aăeste terme pe timpăsi lăi Adriană eraă fai-
 mőse, dăne kămi se vede într'o inskripciune a zăsi găbnerăsi ală lăi
 Severină. Pe lăngă aăeste, vederată este kă Erăle a fostă zăsi fami-
 liei Đlia, kăria, dăne Joie, Traiană îi atribăeă învingerea asăura Dă-
 țiloră. Aăestăi zăsi i-a înălată mi zăă templă kolonia Đlia din Sar-
 misagetăsa.
- 1) Alessandră Severă a păsi în galeria aăasta statăele băbațiloră ilăstri,
 făăte kă ăea mai minănată măstrie. Aăeastă piaăă, văzăndă-o Kon-
 stantină ăelă mare, s'a minănată prea măltă. Asemine mi Kassiodoră a zăsi
 kă este minăne perfectă. Mai tăziă aăe se prokămaă legile.

* Andrei Xamilton din ordinăsi lăi Karăsi VI a ăerătată kă skămăate termele Eră-
 lane de la Mexadia; mi afăndă măte inskripciuni le-a trimăsi la biblioteka imperială
 din Đintovăna, săre ornamentă. Dar Griselină kărinde tóte anticităgile Banatsăi, de-
 săre kare a skrăsi mi Paskăale Kariolis.

Iazș din fațz kș Nikopolea mi aprópe de Tșrnș, șnde Oltșlș đz în Dșnrș, mi trekșndș prin orșmelșlș Rșmnikș-lșl, despre rșșritș de Oltș, se întinde pșnz la mșntșstirea Kozia, pe șnde este trekștórea în Transilvania de la Tșrnșlș Romș (saș pórta lșl Traianș). Așeastz kale a fostș fłkst'o pentrș ka sș treakș de la Nikopole în Davia ¹, mi kș tóte kș în mșlte lokșrł este astșpatz de timuș, șrmele însz mi astșzł se vđđ, nș nșmał la Rșmnikșlș Vłlșeł, çł mi la Izlazș ², mi pe așșrea, mi are atșta distanțz, kștz lșngime are çea mał strimțz parte a Țereł Mșntenemł.

Dșne așeasta Senatșlș mi ponorșlș Romanș aș rđdikatș o kolșmnș ieroglifikz, șure onórea mi gloria lșl Traianș mi a omștirilorș Romane. Pe așeastz kolșmnș, între altele se vede mi resbelșlș Davikș, mi kște s'a întșmplatș în elș, kare prin ieroglite inkınșeskș tóte fantele Romanilorș. Pentrș lșkrarea așeasta Anolodorș Damasçenș a sșbrșmatș șnș mșnte mare kșștșndș petrele trebșitóre. Pe vșrfșlș sșș a pșșș statșa lșl Traianș lșkratș de aramș mi sșflatz kș așrș ³. Dar împșratșlș nș așșnșe a vedea opera așeasta, kșçł aflșndșse în resbølșlș Parșilorș mi alș Armenilorș, a mșritș în anșlș 117 de la Kristș.

Așeastz kolșmnș are nșlșime de 115 piçłóre, mi se

Eutrop Cas- sidor. altı- feliı mesó- ra. Publin Victor, ase- mine.	}	komıșne din 34 bșkșđł de nétrș de o mșrime ko-
		lossalz, din kare 8 komșnzł basea, iar 23 inkșn-
		gıřrșlș, pe kare sșntș sșpștșrile; are 184 de trente,
		ıre kare se sșie çineva în vșrfș, mi ferestre 43, prin

kare vine lșmina.

1 Karolș VI în anșlș 1717 tșındș mșndıł Tșrnșlșl Romș, a çnitș kalea çea veke kș alta noșz petrșitș, șure înlesnirea treçereł de la Sibıř în Țeara Mșntenșkș, prekșmș se vede într'o inskripișne latinș la Kșłnenł (în Țeara Romșneaskș) aprópe de Oltș, nș departe de Tșrnș romș.

2 Izlazșlș este șnș orșmelș, kș skelș de komerđș, între Tșrnș mi Çeleș, o órș departe de Tșrnș mi patrș ore de Çeleș, pe marginea Dșnrșlł.

3 Așeastz kolșmnș reparșndș-se în anșlș 1587 sșb Papa Sekștz, în lokșlș statșel Ișl Traianș, s'a pșșș așeaa a Sșntșlșl Anostolș Petrș.

CAPITULŪ XXII.

Koloniile adăse din totă imperiulă Romană, aă ^{Entrop. II.} smnlstă Dacia, mi korçindă-se între sine Romanii mi ^{6, 8.} Daci, s'a formată ună poporă amestekată mi distinktă pre-kămă se vede mi din inskripiisni kă pörtă nămiri bastarde, prekămă: *Aia, Nandone, Andrada, Blivianus, Bricena, Bedarus*, mi altele. Atăta măjime de poporă kată s'ă fi avstă mi diverse împăryiri, dăne korinderea mi kătimea orameloră Romane mi Dace, kare prekămă s'aă găsită, dăne probabilitate mi dăne konstatarea adevărsălă, s'aă însemnată la rëndslă loră în partea a doa a ačestii istorii, la epoka II kapitălă XVIII.

Dăne țe s'aă statornicită atăte kolonii în Dacia, Romanii s'aă nămită Daci, mi Daci Romanii, înkăttă mi ună năme mi altălă totă zna însemnéză. Asemine mi pămăntslă loră țeare Romană, saă provincie, kă găbneroră mi patroni din Romanii. Pe lăngă ačeste, unindă mi dialektele loră, adikă țeălă Dacikă saă Slavonă mi țeălă Romană saă Latină, aă formată o a treia limbă.

S'aă întrodăssă totă odată mi înkinarea la zei a Romaniloră, prekămă se vede ne inskripiisnile monete-^{Neuman.} loră, kămă mi a zesălă Aziz, adekă Marte Asirianălă, mi a lăi Mitra ală Persianiloră, prekămă susă Seivertă mi Bartale. Se adoraă mi zeele Isis mi Seranis; s'aă găsită mi Erksle în marmărele Dacice; mai era mi Genislă Daciei, prekămă se vede într'o inskripiisne kăprin-^{Seivert. N. 45, 104, 105 109.} zătoare: „*Geniului Carcidonei și Geniului Daciloră*,” ^{Bartalis 21. Hohenl. 111} mi alăi de ačemia, pētră kari fie-kare kolonie avea mi templei, kă orakoli mi meoăi.

Koloniile adontară mi portările Daciloră, fiindă kă, viindă din Italia mi din alte provincii unde klimatsălă era ^{Tucidide.} kăldărosă, de nevoe era s'ă pūimeaskă îmbrăkămin-^{te} tea Daciloră, konformă kă klimatsălă loră țeălă reče, prekămă bēne late, pedile saă opină țe koneră kă totălă pičorele, kojokă mi kăçislă de blană. Iar măerile aveaă o xaină

ka rokia mi kx mēnīčī, lēngz pēnz la glesne, īnčinsz kx brēš; iar ne kapš vzlš, prekzms se vede mi astzī la pū-raņcele din ģerile Romzveštī, legzndz-se kx o pēnzvtsz maī grōsz saš maī sziņire, nēmitz ptergarīs, vaxramz, maramz, nētramz saš pemkīrš.

Nota X. Lazrenčis Toneltinš Mediase ziče: „Romz-niī din Transilvania pōrtz zņš felis de xaiņz ne smere, ka-re kopere totš kornslš, mi kare se vede kx este veke na-čionālz; ačesta se nēmeinte de Marčialš endromidz, xai-ņz ordinarz mi pōrstz a lokzitorilorš desne nordš, bēnz pentz timpslš de earnz. Asemine mi kopere mēntslš kapz-lāi de pēnz de lēnz, saš pēslz, kare se nēmeinte glēgz, mi o pōrtz ōmenī pōmī. Iar boerī pērtaš zņš felis de kīvz 1, mi pedile saš opīnčī īn pīčōre, kare este vekea īnkzlpz mīnte a soldačilorš Romanī, kx diferinčz kx Roma-niī le pērtaš ne pīčōrslš golš.“

Ačeste le ziče Toneltinš, adz kēndš drentz mērtzrie ne Alfongis Plastz, mi ne Angelš, istoričī kostzmelorš vekī.

CAPITULŪ XXIII.

Dacia avea ģvvernatorīs zņš kapš din legisnea XIII, Seivertu. 128, 130 } karele era mi representantš alš lāi Ažgszš, mi se } onora kx mslte tīlgrī, pentz ka sz aībz respektš mi astoritāte. Ačesta resida īn Ūlnia Traianz, mi avea pre- idem. 127, 122. } fekčī sšbordināčī sīre essekztaea legilorš, prekzms } mi pīimitorī aī banilorš īmpzrtēmtī, kriminalī (jz- dekztorī) pentz delikte, zmrītorī pentz tērbzrtorī, pēzitorī Fabret 242. } ne malsrile Tisseī mi ale Dēnzreī, īngrijitorī asznpa Bartal. 184. } Podzslī īntre Dacia mi Mesia 2, mi alčī maī mslčī

1 Kīvza dšne timpš s'a skīmbatš īn kalpakš, fēkzē de nele de mīelš, īn formz de oš, kare o pōrtz astzī ōmenī īnsemnāčī din Ģeara Romz-nēskz mi Moldova. Iar glēga este zņš felis de kapšonš, če-lš pēnz ne kapš ģeraniī kēndš ploz, iar kēndš nē ploz o pōrtz sšb sšbčiorī, īn-trešīnčēnd'o ka lēdēnkz saš traīstz.

2 La kapetele podzslī Traianš fēkzse dōz kastelzrī: čelš din partea Me-sieī se nēmea Ponte; čelš din partea Davieī, Teodora.

funcționari. Iar koloniile urmaș rëndselile Romei, mi dă-
ne aचेle se konforma aștoritatea lorș: aveăș konsiliū mi forș
în Δλνια Traianъ, mi tôte aшезъmintele ka mi în Roma.

Pe lъngъ aचेste profesaș mi diverse meseriū, {
se okъpaș de komerцđ, aveăș mi felisrite kolegiъri, { Seivert.185.
adekъ skolī pentrъ tъmplъrie, strъgъrie, ferъrie mi { Cod.Theod.
alte memtешъgъrī; asemine mi amfiteatre pentrъ infъrmъse- { Cart.14. t.8.
цarea oramelorș, mi бъī, mi fъntъne, intokmaī dъ { 1. a.
pe orъndzelele Romei. { Seivert. 13.
23. 40.
Dion Cass.

PARTEA A DOUA.

ЕРОСА I.

CAPITULŪ I.

Dșne mórtea lși Traianș, a venitș la pștere împșratșlș
D. Chr. 117. } Adrianș fișlș lși Afrș, vșrș mi fiș adontatș alș lși
} Traianș. Acesta, gelosș de gloria nemșritorișlș împș-
ratș, a abandonatș Siria, Mesopotamia mi Armenia, amezșndș
Entrop. VIII. 6. } limitele imuerișlși pe rișlș Eșfratș ¹. Asemine era sș
Dion Cass. 68, 15, 69, 9. } fakș mi kș Dacia, dar amičiș sei l'aș omritș zikșndș
kș în ama kazș, mșlșiș ęetșpeniș Romanii se vorș
preda la barbari. Kș tóte ęeste, kșlștorindș prin imperiș,
șnele din ęetșpși le-a reparatș, altele a fortifikatș, altele a edi-
fikatș din noș, prekșmș ęerea nevoea pentru sigșranęa lokșri-
lorș. Elș a fostș atștș de bșnș ostamș, mi atștș a esseręitatș
kșlșrimea Patavilorș, în kștș treęea Istrșlș în notș; lșkrș ęe
vșșndș barbarii, s'aș șmulștș de șnaimș, mi dșndși șșpș-
nere, pentru toate neinęelegerile lorș veneaș la elș, ka la
jșdele lorș. Asemine se șșșneăș mi Daviile, dșne kare în
inșkripișni se zięea kș Dacia era ferięe prin virtștea lși
Adrianș. S'a ęșșitș mi monete kș inșkripișnea șșmștóre:

1 Eșfratșlș este rișlș ęelș mai însemnatș alș Asięi; elș este ęelș mai de
șure anșș, mi kșręe șure Sșdș; pșręede din Armenia minorș, de șșbș
mșntele Tasrș. La sorginęe lși, elș se nșmșște Piksirate, ęeva mai
la vale nriimemte rișrile Arnagș mi Arsamete. Acesta desparte Asia
minorș de ęea maiórș, treęe prin oramele Azirim, Zimara, Melitine, mi
aroși mai nriimemte rișrile Arșania mi Melanș; desparte Siria mi Arabia

„Lăi Adrianș, întemeetorslă Daciei.“ Kă tôte ačeste voidnă șă mteargă čeva din gloria lăi Traian, a strikată podslă čelă de pėtră, șăb kăvntă kă pôte șă se revolteze iarămi Daciei mi șă treakă Dănegea pe podslă ačesta șire a veni în Mesia, așăpra kanitalei năoi če elă făkăse între Dănege mi Sava ¹, adekă Belgradslă Sărbiei pe kare Adrianș ilă nămi-se Alba-Greka.

Kčomeră zice kă Adrianș, strikăndă podslă, a dărmă- mată mi nilastrii sei pănp în fađa anei, mi de čidă ară fi șăișă mi pe Anolodoră konstritorislă seă. Iar D. d'Amvilis zice kă rsinele nilastriloră podslăi lăi Traiană se vedeă dă- pe ačesta în kărsăslă rislăi ka niște insăle mičă; iar gămă- nișele șanșlăi če era șire apăgare, se vădă înkă mi aș- tăzi: mi de ačea înčene kalea petrițe če se întinde șire Orșova ².

de Mesopotamia, mi mai adăpă orășele Samosa mi Zeugma. Elă se împarte în mai mște găre: în Esfratslă če kărgă prin Babilonia, mi ačela če kărgă prin Seleucia; între ačenti doi Esfradi kărgă mi rislă Vasilis, karele împereșă kă Xavora, Marsias mi altele, kade eargămi în Esfrată. Mai apoi, aprăne de Ktisifonte, din josă de Seleucia, kade în Tigră. Iar Tigră s'a nămită așă din kăssa repejănei sele; ačesta pă- vede din măntele Ararată, șă dănege alăi dintr'o kămpie a Armeniei mi- nore, kă 2500 de stadii departe de sorgișele Esfratslăi, mi întăi, abă- tăndă-se, dă în lakslă Aretssa, pe șmă trekăndă pe lăngă Tașă, dă într'ănă gărs (păpăstie), mi apoi mergăndă măltă pe șăbă pămăntă, eargămi ese în čea-l-altă kăstă a măntelăi; apoi treče prin lakslă To- nite șă Tosnite, mi eargămi se kăfăndă pe șăbă pămăntă kale de 15 mile; pre șmă păimăndă alte risăi din Armenia mi Assiria, desuarte Assiria de Mesopotamia, mi trekăndă prin Chaldea șă Babilonia, se șămpe în doă: o gărlă treče kătre Seleucia, mi șna kătre Ktisifonte, formăndă o insăle potrivă, mi apoi akolo vnde se șneskă așele, se nă- memte Pasitigră; apoi se vară în lakșile Chaldee, mi de akolo lădăndă- se mai măltă, prin doă gări se vară în golșlă Persikă. Se zice însă kă Esfratslă este mai mare de kăță Tigrăslă.

- 1 Rislă Sava, viindă din Germania, kărgă șire părgile șădăce ale Șngariei, mi pe o mare întădere înkăvăndă otarăle între Tărcia mi Șngaria, se vară în Dănege șire gășărită, la Belgradă, orășă kă četate tare.
- 2 Dănege trečere de țimă, mi prin găvărsărea aneloră, s'a dărmămată mi ka- stelăslă Poante desuare Mesia; așăni din kăssa rsineloră, rislă s'a împă- nedikată, s'a făkăt nenștitoră, mi prin șmăre mi-a skimbată kărsăslă;

Atâtŝ asăpra Panonilorŝ kŝtŝ mi asăpra Davilorŝ, A-Seivert. } drianŝ mai întŝi rŝndŝise ŝnŝ singŝrŝ gŝbernatorŝ,
Ep. 70, 13. } ne Markŝ Tŝrbŝnŝ; mai ne ŝrmŝ nŝmai asăpra Da-
viciŝ ne Kneis Panirŝ Ailianŝ. Dar în fine aŝestŝ memora-
bilŝ mi îndŝelentŝ împŝratŝ mŝre de o bŝlŝ dŝrerŝtŝ, kare-
lŝ fŝŝea a kiema grŝbirea morŝei, mi nŝ o pŝtea kŝpŝta.

CAPITULŬ II.

Dŝpŝ Adrianŝ viindŝ la împŝrŝdie Antonis, pronŝmitŝ
D. Chr. } Pietosŝlŝ, pentŝ mŝlta lŝi virtŝte, barbariŝ kŝ ar-
138. } mele plekate alergaŝ la jŝdekata lŝi, pentŝ tŝte ne-
îndŝelegerile lorŝ. Mŝlta pŝpŝre trimiteaŝ la elŝ ambassade,
mi mŝlta ŝereaaŝ domni de la elŝ; mi nŝmai kŝ faima nŝ-

dar kŝte odatŝ venea earŝmi în albia sa. Dar dŝne ŝe s'a dŝrŝmatŝ mi kastelŝlŝ Teodora desŝre Davia, Isstinianŝ, ne'ngŝ jindŝ-lŝ ŝe aŝesta, a reparatŝ ŝeva ne ŝelŝlaltŝ, ŝi n'a dŝntŝ mŝlŝ timpŝ. Rŝinele aŝestŝrŝ kastele mi ale podŝlŝi se vŝdŝ mi pŝnŝ astŝzi: kŝndŝ skade ana vara, lokŝitorŝi din Ŝernedŝ adeseori vŝdŝ nilastrii ka niŝte inŝsle; rŝinele kastelŝrilorŝ inkŝ se vŝdŝ: Ponte este lŝngŝrŝeudŝ, pŝekŝmŝ s'a fostŝ repa- ratŝ de Isstinianŝ, iar Teodora are formŝ pŝtratŝ.

Rŝlŝ însŝ zikŝ ŝniŝ kŝ podŝlŝi lŝi Traianŝ era lŝngŝ satŝlŝ Ŝeleŝ* kŝ patrŝ ŝinŝi ore din ŝŝŝ de gŝra Oltŝlŝi, mi din josŝ de Jiŝ; kŝŝi lokŝlŝ aŝesta trebŝe ŝb fie (dŝne kŝŝtorŝia lŝi Antonis) între Egete mi Klevora desŝre Mesia mi Akve desŝre Davia; desŝre aŝesta zŝŝe Konstantin Porfirogenitŝlŝ kŝ Belgradŝlŝ Mesiei este kŝ trei zile departe de podŝ. Ama dar e bine zisŝ kŝ podŝlŝi a fostŝ la Severinŝ**, kŝŝi elŝ se aflŝ în marginea Romŝneaskŝ a Dŝnŝrŝi, mi e departe mai trei zile de Belgradŝ mi de Pŝrta de ferŝ. Aŝŝe de mi se vŝdŝ earŝmi niŝte rŝine de podŝ, kŝndŝ skade ana, aŝeste ŝntŝ însŝ ale altŝi podŝ ŝe fŝkŝse Konstantinŝ ŝelŝ mare în anŝi 328 mi 331, kŝndŝ s'a dŝŝ în kontra Ŝuŝilorŝ mi a Gŝŝilorŝ, pŝekŝmŝ se vede din monete mi din alŝi istoriŝi Bizantini; dar dŝpŝ kallea petŝitŝ se vede kŝ Traianŝ akolo a fostŝ fŝkŝtŝ podŝlŝ, dŝne ŝe a fŝkŝtŝ Davia pŝvinŝie Romanŝ.

* La Ŝeleŝ se vede kŝ era ŝetate, kŝŝi akŝma se gŝseskŝ rŝine de petŝe tetragone mi kŝrŝmizi. Lokŝitorŝi, dŝne tradiŝione, ŝnŝŝ kŝ aŝŝe a fostŝ ŝetate Romanŝ.

** Severinŝlŝ ŝe este în marginea Dŝnŝrei, lŝngŝ podŝlŝi lŝi Traianŝ, se nŝmea din vekime Akmonia. Aŝŝe s'aŝ gŝsitŝ o inskriŝiŝione în marmŝrŝ kŝ kŝvŝntŝlŝ *Imser*, kare se aflŝ la biserika din Vidinŝ. Ŝniŝ ŝnŝŝ, kŝ dŝne akŝŝntŝlŝ ŝngŝreskŝ s'a nŝmitŝ Zereni mi anŝi Severinŝ, mi kŝ nŝ s'ar fi ziditŝ de împŝratŝlŝ aŝesta; dar tradiŝionea komŝur este mai tare, mi inskriŝiŝionea dovedente.

melsi seș pinea nopórele în sșpnere, prekșmș a pinst mi pe Dacia în pache mi în lineste, pșpș che trekșndș din via-pș a mșritș kș ferigire.

KAPITULŪ III.

Lșndș împșrșdia o pereke de frađi, Markș D. Chr. 161.
 Așrelis Antoninș mi Lșcis Ailis Birs, aș mșntsitș Eutrop. Polian. cartea VI.
 Roma de mșlte resbele; kșci pe timșlș împșrșdiei lorș în anșlș 169 dșne Kristș s'a redikatș resbelșlș chelș
 greș alș Markomanilorș, aliadș kș Geđii, Iasigii,
 Kșazii mi Sarmadii. Atșnc che mi alte nopóre împinse de a-
 chemtia, mai tođi barbarii ¹, de la marginile Piriei pșpș în
 Galia s'a skșlatș, mi pșdaș kștrierșndș pșrile mi orașele
 Romane; dar sosirea împșratslși Așrelis atștș i-a sșimșn-
 tatș inkștș tođi s'aș retrasș din lokșrile Romane, mi aș che-
 rstș tokmele de pache în anșlș 172 dșne Kristș. Atșnc le-
 neshlș Lșcis Birs, lovitș de apopleksie pe drșmș, a mșritș.

Pe șrmș însș se vede kș resbelșlș Markomanikș ² ne
 se stinsese de totș, kșci dșne raportșlș gșbneratorisłi Pa-
 nonilorș Ailis Bassș, împșratslș, așndș kș barbarii iarșmi
 începș a se mișka la Dșnpșre, a plekatș mi s'a rșhezitș
 mai întiș asșpra Markomanilorș mi Iasigilorș, pe kari bș-
 tșndș-i atștș pe șskatș kștș mi pe Dșnpșrea ingeđetș Kedrinos.
 i-a învinsș; apoi bștșndș mi pe Kșazi i-a învinsș
 mi pe dșnmii mi i-a gonitș.

Dșpș achemtș învingere, împșratslș a statș în Panonia,
 ka sș dea rșșpnșșri la soliile barbarilorș; kșci dintre ei
 șniș chereasș banș nentș ka sș fie aliadș, mi sș onreaskș în-

1 Dșpș Estronis eraș: Narisuii, Ermsșndșrii, Biktofalii, Latrigii, Sosivii, Sikovoladii, Roksolanii *, Bastarnii, Germanii, Pșșuii, Cistovșrii, Vandalii, Obii, Longobarzii mi alđii, tođi barbari Suidi, Sarmadi mi Germani.

2 Markomania a lștatș nșmire de la Markomanii: pe șrmș aș lokșit'o Boii, noporș Galikș, mi mai pe șrmș Baimii, de la kari s'a nșmitș Boemia. Vezi Partea I, Kapș XII la note.

* Kedrinos zice kș Roksolanii sșntș Rșmii din Rșsia blondș, kari lokșeskș pe lșngș mar-
 ginile Tartariei minore, unde astșzi este partea meridională a Moskoviei.

kșrgerile celor-l-aldŃi, — iar aldiŃi cereaș banŃi zikŃndș kș de nș le va da, vorș intra kș resbelș Ńn Dacia; mi aldiŃi iarșmi fŃlceaș pace, prekșmș KșaziŃi mi MarkomanŃi, kș tokmealș ka sș se depșrteze kș 38 de stadiŃi de la Dșnșre; asemenea mi IasigiŃi, kș diferindș Ńnsș ka sș se depșrteze kș Ńndoitș distanșrș, mi sș nș aŃbș nișŃ vase plștitore nișŃ insșle pe Dșnșre; pentrș kare Ńmpșratșlș, sșb kșvșntș de alianșrș, a lșatș de la ei 8000 kșlșregŃi mi 10,000 prisionieri Ńe eraș la ei. Din așeasta se vede kștș pștere avea așestș poporș mi kștș dășnș aș fŃkștș Panoniei mi Daciei. Mșlte alte pepore aș mai trimisș ambassade la Antoninș, pline de Ńnkredere Ńn karakterslș seș; ba Ńnkș șniŃ din prisionieri mi fșgarŃi, kari aș fostș mai ŃngelenșŃi, aș kșpștatș mi pșmșntșrŃi Ńn Dacia, Ńn Panonia, Ńn Mesia mi Ńn Italia; mi de aŃce a venitș așelș kaosș de pepore Ńn geografia lșŃ Ptolomeș.

Aș venitș mi AstigiŃi, șnș poporș Sarmatikș, Ńnșreșnș kș domniŃi lorș Raș mi Rantș, mi aș ășerștș pșmșntșrŃi Ńn Dacia mi banŃi, kș pronșnere ka sș dea Romanilorș așstorŃs Ńn rșsboue; dar fiindș kș nș le s'a datș, aș lșatș kș sforșa lokșrile Ńistovociilorș, (parte din sșsș a Moldovei), ne kari Ńnșvingșndș-Ń, sșpșraș tare Dacia. Dar DakrigŃi saș LatrigiŃi (șnș altș poporș din Dacia de sșsș) Ńngrijindș-se ka nș kșmva Klemenșis, kșrșmșitorŃslș Daciei, de frikș sș nș dea Astigilorș mi lokșrile lorș, s'aș skșlatș asșnra lorș mi Ń-aș Ńnvinsș. AstigiŃi dșnș așeasta n'aș mai kștezatș a fi sșmeșŃi Ńn kontra Romanilorș, Ńi aș venitș kș rșgșminte la Markș mi aș ășerștș pșmșntșrŃi mi banŃi, kș kșvșntș de așstorŃs; Ńmpșratșlș atșnșe pșrimindș s'a tokmitș kș ei ka sș batș peporele kare atșnșe se lșntaș Ńn kontra sa, kariŃ aș mi Ńmplinitș Ńele promise. Kș astfel de kŃpșrŃi, Dacia a remaș Ńn sigșranșrș; kș tôte așeste se vede kș rșsbouele așeste aș đinștș prea mșltș, prekșmș se vede dintr'o ŃnșkrișŃișne ka-

Bartal, }
pag. 40, 47. } re aratș kș Markș Așreliș a onoratș kș diademș
} sakrș pe Kneis Rștilș KoklŃs, generalșlș legiōnei
XIII, pentrș espedișișnea Dacikș, kare a Ńnkșeat'o kș ferici-
re mi kș eroismș.

Dșnș așeasta IasigiŃi iarșmi aș trimisș ambassade, mi

fruktendse konsilieri s'a g'rsitš kž kale kž amičijia lorš este de interesš nentř imperiulš Romanš; prin zmare le s'a datš lokvinga la Dnēre, fržb insz a avea vase mi inszele; pe lēngz ačeasta le s'a inuoičš mi trečerea in Dačia nentř ka sž fakz komerčš kž Roksolaniš, insz kž voia gžvernatoriulš Dačiei.

In timpułš ačesta lēndz-se mire desure revolta lxi Avidiš Kassiš din Siria, a plekatš impēratulš intr'akolo, dšpž țe mai intiiš a ziditš in marginea Dnēreš kastelzri, mi le-a intēritš kž 20,000 ostaui. Dar Kzaziš mi Markomaniš, nenstendš sšferi asemenea strēnealž, iarzui neste pēđinš aš alergatš la arme.

Impēratulš, stingendš reskōla lxi Kassiš, mi intorkendz-se la Roma, dšpž pēđinž netrečere akolo, s'a dšsš indatš in Panouia, znde a mezstš trei ani; in timpułš ačesta atztš a bzttš pe Kzaziš mi pe Markomaniš, in kztš, daka arš fi mai đinštš resbelsš inkz znš anš, arš fi ajšnš de a nž se mai nstea reskēla.

Dar ačestš virtsosz mi inđelentš impēratš, inveninendz-se de kžtre fiulš seš, a mēritš, mi senatsulš a onoratš memoria eroismulš mi a virtzđii sale kž o statsz asritž.

Nota I. Pe timpułš ačesta, in anulš 171 dzne Kristš, Avidiš Kassiš a frkstš ržsboiž Etiouilorž, kari, kžtrierendš Egintulš, aš ajšnš pēnz la Aleksandria, znde, inuiniš fiindš kž totulš, s'aš impēzntiatš. Din ačentia se vede kž se trage sžminđia Điganilorž, kare sžntš sklavi in Moldova mi in Đara Romžneaskz, mi liberi in Ardealš mi dinkolo de Dnēre pēnz la Konstantinopole mi in Pelouonesš. Ačentia se nžmeaš latineshte Zingari, pōte dzne oramsulš Etiouikš din Afrika Zangebar, — mi Eginteni saš Gifđi, ka veđiđi de la Egintš. Ačeasta o aratz mi akčentsulš limbei lorž, kare seamēnz kž țea Arabz, prekzmiš mi nž pžrtōrea lorž kare pēnz la zeye se aseamēnz kž rostulš Elinilorž. Romaniš adšserz mai mēlte mi din ei mi ka misonieri, mi i-aš datš ka merbi pe la magnaiđi Romei. Kztš desure originea lorž, zniš mai zikš kž arš fi dintr'znš orams alš Africei, nšmitš Zevgitana, ai kžrziā lokšitori eraz vřzjitori, ama prekzmiš

măști din achemtia mi pănă astăzi se văd în Moldova mi în Țeara Măntenească făcând meseria de vrbjitorî.

CAPITULŪ IV.

Ajzngndș la împărbjie Komodș, elș a abandonatș kaste-

D. Chr. 180. } lele ce le fndase Markș Antoninș la marșinele inemi-
 } ce ale Dșnreî, mi a înkeatș pace kș măști din bar-
 bari. Împăkndș-se mi kș Bșrii, a lșatș de la ei, nș nșmaî
 pre prisionierii romanî ce kșzșserș la dșnșii, dar mi ostategi
 (zblôge) jșrađi, kș nș vorș emi din lokșinșele lorș, kșz-
 Dion Cass. } tnd nștrire în Dacia, mi nș vorș merge mai de-
 Cap. III. } parte de kștș 4inși miliarde. Atșnce mi 12,000
 Bșri¹ voindș sș-mi skimbe lokșinșa, aș venitș la gșberna-
 torșlș Sabianș mi aș cherștș pșmșntș în Dacia Romanș, A-
 chesta, temndș-se ka sș nș kșmva sș se zneaskș kș 4ei-
 lalși mi sș fakș nșoe țarșarși, a promisș sș le dea. Mai
 Lambrid. } eraș însș mi alte popôre nșșșșșș, mi mai kș sea-
 Dion C. XV } mș Sarmaciî, kari nș cherșserș pace mi kșgetaș sș
 fakș invasișni mi pșrdșcișni; așșpra așestora a trimisș Ko-
 modș pe generalii seî Albinș mi Nigrș kș outire, mi în-
 vingndș-i mi-aș dobnditș mare faîmș. Komodș, atribș-
 D. Chr. 182. } inds-mi învingerile așeste, a voitș sș se nșmeaskș
 } împăratș alș V mi Sarmatikș totș odatș; însș elș
 a kșrmșitș nș ka împăratș, 4i ka atletș, ka gladiatorș mi
 Erodianu. } vrbștorș; kș4i, se zice kș într'o zi a zșisș doi-sure-
 } zече lei. Dar pșrtndș-se tiranicheute, mi dedndș-
 se la fante stravagante, kșzș viktîmș konkșbinei sale Mar-
 4ia, mi mșri înpđșmitș în bae de kștre zňș omș de kasș
 alș seș, nșmitș Nargișș.

CAPITULŪ V.

D. Chr. 192. } Primindș împărbjia Pertinache, zňș barbatș kș
 } kșnomtinge tari în arta strategikș, dșnș 87 zile, fș

1 Între alte popôre din Dacia, se vădș mi Bșrii la Ptolemeș. Kapș V.

treatș de către Pretoriani. Atunci împăria fâkând-se vnzător, fâ kmptratș de către Izlians, karele s'a nșmitș mi Gémnș, fiindș kș a kșptatș împăria kș dare de bani. Dar fiindș fôrte libertinș (tikłosș, destrnatș) în mniere mi în fante, fâ osânditș de Senatș la môrte, mi împăria indș 66 zile, fâ treatș.

Legiônele provinciilorș, nepândș sșferi môrtea lși Pertinace, aș prokematș mi ele împăriaș pe faimomiș generali, Nigrș mi Albins. Panoniile earșmi aș prokiematș pe Sentimis Severș; ačesta, arștând-se ka resbnrtoris alș lși Pertinace, a trasș la sine pe generalii Mesiei mi aș Dalmației prekșmi mi ontirea Pirikș mi Germanikș; kș ačeste pșteri a pșchesș mai întșis asșura lși Nigrș, karele, învingând-se, fâ vșisș în anșlș 195, pe șrmtș asșura lși Albins pe karele earșmi l'a vșisș în anșlș 197. Învetândș însș mi ačesta de a se mai lșnta, a mșritș lșșândș pe fiiș sei moștenitori.

CAPITULŪ VI.

Antonins Karakala, vșigândș pe Geta fratale seș în brațele mșmei sale, s'a fâkștș împăratș, mi pșrchezândș sș kșltoreaskș prin împăriaș, a ajșnsș la Karniola ¹ șnde împreșnș kș vșiniș sei Markomanii s'a dedatș la plșyerile vnzătoriei mi ale beșiei. Între ačeste, aszindș kș Gogii ² aș intratș în imperișlș Romanș, mi mai întșis în Dacia, a emiș la marginele Istrșlși mi lovindș-i i-a învinsș mi i-a alșngatș. Atunci împăratșlș ačesta

D. Chr.
211.
Erodian.
Car. IV.

¹ Karniola este o provincie a Austriei, despre sșdșlș Stiriei, nșmitș de loksitorii sei Krain; se întinde pșnș în Kroația mi Italia, avândș despre rșșritș Kroația mi Sklavonia, despre nordș Stiria, despre anșș Karintia, mi despre sșdș Marcia Șingilorș mi parte din Italia.

² Gogii, nșmigiș mi Testoni, eraș șnș ponorș din Skania, saș dșne Ptolemeș, din Skandia, în faș kș Dania Șimbrikș kare se nșmea mi Gotia, iar de ponorșlș komsuș Gștland; este partea sșdikș a imperișlși Sveției, între Sveția proprie, Norvegia mi marea Baltikș, șnde odatș eraș Gșdii. Ačestș deargș se împăriaș în trei pșrșii: în Gotia anșșeanș, saș Vest-Gota, kare se întinde șpre anșș kștre Norvegia; în Gotia rșșriteanș, saș Ost-Gota, kare se întinde șpre rșșritș kștre marea Bal-

afundă-se în orașul Daiei nămită Băridava, din județul Romanajii¹, unde era mare colonie Romană, i-a dată nămele de Karakală dăne nămele seș, prekmă se zice mi pănă astăzi. Atănce a făkăstă mi înskrierea loksitorilor liberi Daiei, mi le-a dată mi privilegislă de cetățeni Romani; dăne kare în lokă de Daiei s'aș nămită Romăni saș Romani², mi țeara loră, Țeara Romănească, adică Provinciă Romană.

^{Kedrinos.} } Iar dăne învingerea Goșiloră, pe kândă împăratăslă se afla în Orientă, șă chetșionă din găarda imperială, a năme Margială, dăne îndemnăslă Iși Makrină, gășindă timpă îndemnătekmă, pe drămă, aș skosă sabiea așșura Iși mi a zisă: „Prekmă tă ai șăisă pe fratele tăă, asseminea te șăidă mi eș pe tine.“

Nota II. Țesară Prokonisă Suardiană mi algiă kon-

tikă; mi în Sveția prourie, kare se plăkă șure apășă kătre Germania mi Dania, de kare se desparte prin strămtărea Oresăndă. Din pămăntăslă ačesta emindă Goșii, în velă întăis șekolă ală Iși Kristă, aș intrată în Galia mi apoi în Italia, unde alăngăndă pe konsăslă Markă Silăană, mi neste doī anī pe Skăzră, aș dominată; insă neste vintă anī, viindă așșura loră Gais Maris, i-a învinsă mi i-a gonită. Atănce, întorkăndă-se, aș venită mi s'aș amezată pe lăngă lakăslă Meotide (veză kană II, la notă), pe șrămă, intăzăndă-se, aș așșasă pănă la Nistră mi Prăstă. Dăne ačeste, șindă-se mi kă alte popăre, kălkă provinciile Romane, prekmă se va șăne măi înainte.

1 Ačestă orașă era aprăne de podăslă rișlă Oltă, unde astăzi este șă lokă țe se nămente pe romănește Gărla. Akolo se vede kă eraș garnisăne Romane, kăci se vădă diverse movile mi manșări făkăte kă măe ștrie, avăndă îndărită Oltăslă. Aice se gășeskă în tôte zilele mi monete Romane, de unde se preșășne kă nă era nămaī garnisăne ți mi kolonii amezate; măi kă seamă kă județulă ačestăi kăprinsă se nămente Romanajii, kare întorsă pe latinăte se zice *ex natione Romana*, adică din nașăne Romană. Dăne tabla Peștingeriană, garnisănele eraș între podă mi Băridava.

2 Kă tôte kă Valaxia (ka mi alte țeri meridionale) nă s'a măntăită de inkălkărele barbariloră, totămi în ea s'a păstrată măi măltă mi măi bine de kăță în altele nămirea mi limba Romaniloră pănă astăzi. Kăndă ți-neva întăeabă pe șă dărană: țe emă tă? Romănă, idă resănde, adică Romană. Din ačesta se demăștră kă loksitorii de astăzi ai Țerei Măntenesăi, ai Moldovei mi ai Transilvaniei, se tragă de la Romani.

fşndz ne Godi kş Geđi; iar Asrelis Viktorş zice kş Tra-
cia mi Davia şentş lokşrile legitime ale Gođilorş; lşkrş ce,
mi Građianş a limpezitş zikşndş kş eraş lokşrī legitime,
fiindş kş mai ne şrmş s'aş lokşitş de kştre Godi mi alđi,
mi kş acrestş kşvntş mi Xşni potş şz se prenşmere în-
tre Geđi. Înaintea tştrora însz, Orođiş mai kş drentş kş-
vntş dovedemtei kş Romaniş cei mai posteriori ne Gođi ũ lşaş
drentş Geđi, fiindş kş assemşnarea nşmelsi i-a înmelatş mi
fiindş kş vedeaş kşmş kş Gođi aş dominatş lokşrile ne
kariş Geđi le lokşiserz; în fine, fiindş kş Gođi aş domi-
natş ne Sđiđi mi ne Geđi, mi ka învingştori, lokşiaş în-
presnz kş învinşii mi lşaş mi nşmele lorş. Mai mşlđi alđi
istoriđi vorbeskş despre aceasta, însz şniş şrmşreskş faute-
le mi alđi anii. Marşelinş mai lşmşritş desleagz konfş-
sisnea aceasta: elş zice kş marele Teodosiş a învinsş ne
Alani, ne Xşni, ne Sđiđi, ne Gođi mi ne Geđi, ne tođi în
deosebī, şnşlş dzne altşlş. Alđi istoriđi iarşmi zikş kş Go-
đi lokşiaş la oceanş, adikz: malsrile mşrei din Prşsia, mi
de akolo, dzne timuş, şniş aş trekştz în Skandia, alđi în
Sđiđia ne lşngz rīşrile Volga mi Tanais, pşnz kşndş Xşniş
i-aş alşngatş în Tracia, şnde s'aş amezatş kş voia împşra-
tşlş Valenđis. Pentrz aceasta Marşelinş zice kş pşnz a-
tşnđi ei eraş şnz ponorş nekşnoskştz.

CAPITULŪ VII.

Dşne Karakala, lşndş împşrşđia Beliş Makrinş, a
trimiş în Panonia gşvernatorş ne Markş Agrinş, a
pre karele l-aş trimiş ne şrmş mi în Davia; iar ne
Sabins din Panonia mi ne Kastinş din Davia, ka amiđi aī
lşi Karakala, i-a rekşematş şzb kşvntş kş are nevoie de
ei. Dşne aceasta şnz individş, a nşme Estixianş, arştzndş
ne şnz fiş bastardş alş lşi Antoninş, anşme Abitş, l-aş
proklamatz de împşratş. Makrinş, fşkşndş rşşboiş kş dzn-
şşlş la Antioxia, fş învinsş, mi omşirea lşi lşndş fşga s'a
înfşndatz în strimştoea Bizanşlşi, şnde împşreşnz kş fişlş
seş fş şcisş.

CAPITULŪ VIII.

Abitzļš, fislš minčinosš alš lsi Antoniš, nšmitš mi
 D. Chr. } Eliogabalš, atētš de tikzlosš omš s'aš arētātš in kptš
 218. } a deklarātš de bērbatš legiētš alš seš ne znš tē-
 nēz a nšme Ierokleš; mi ne medikzļš seš l-aš indatoritš ka
 prin meštemzēzļš medikalš sē-lš fakz a avea dozē sekse.
 Pentz asseminea mēzšave mi tikzlósele lsi faute fš rēz-
 lētītš kš zviderea.

CAPITULŪ IX.

Lēzndš impēzēzija Aleksandrē Severē, a plekatš asē-
 D. Chr. } Ira Permilorē, znde fš invinsē; dar Bariš Makrinē,
 222. } gēzernatorzļš Panonieī, i-a trimisē in ajstorē ne
 Markomanī mi ne Kzazī. Īmpēzatsļš dšne aveasta, intorkēn-
 dš-se din Persia, a fēndatš in Davia o četate kare s'a nš-
 mitš dēz nšmele seš Severinonole, dinkolo de rīzļ Oltē,
 in jēdezļš Mexedinģilorē¹, znde astzī este aprōne Čer-
 neņi, kare nemģemte se zice Černigradš, s'aš Četatea Nea-
 grē². De akolo mi vele činč jēdege de neste Oltē s'aš
 nšmitš komitatzļš Severinzsī, mi mai tēzizš banatzļš Kra-
 iovii. Desnreģzindš-se insē impēzatsļš de kētre ponorē, din
 kazza avariģieī mi impēzdenģilorē mšmeī sale, fš zuisš im-
 pēzēz kš ea.

Nota III. In jēdezļš Mexedinģzlsī, la satsļš Baia de

1 Ačestš orašš era ne o inēģime ne marginea Dēzņreī, aprōne de kata-
 raktele rīzlsī ačestsia, kare tēzēme se nšmeskš Gerdanēri. Astzī in-
 sē, se vādš nšmaī movilē de nietre, kš tēzēimš prin pēzēzē. Se vādš
 insē nš departe mi ršinele nodzlsī lsi Traianš, de znde se inčene mi
 kalea netrsitš če merge ne lēzē Oltē la Rimnikš. Nē departe este mi
 Orșova saš Rșșava, znde aš fostš znš maņš alš Romanilorē, pre ka-
 re Prinčinele Eģeniš ilš fērtiškase in anšlš 1695, ne timzlsš lsi Ka-
 rolš VI mi alš lsi Sultanz Mstafa II.

2 Kolonia Černeģilorē avea četate, kare dšne Ptolomeš se zicea Dierna,
 iar dšne tabla Pestingerianz Tierna; ea se aflē in marginea Čereī Ro-
 manemšī lēzē nīzēzš Topolnija, aprōne de Dēzņre, nš departe de Rș-
 șava mi de Katarakte.

Astorsļš se inšalē. Černigradš e slavonemte, iar nš nemģemte.

(Tradskztorzlsš).

Aramъ, era într'adevărъ mine de aramъ, pe care Nemți le-aș fostș deskisș pe kândș stъpînea chele чинчі jșdege ale Кра-
ioviei. Dar se vede къ аичі mi mai de nainte eraș mine,
fiindș къ se gъseskș mșlte monete, atъtș ale împъrađilorș
Romani kъtș mi ale altorș nekъnoskșđi pentrș vekime. As-
seminea mi în jșdeđslș Gorjș, lъngъ satslș Половчачі, se
vъdș șrme de mine de ferș mi de alte metale.

CAPITULŪ X.

Lъndș împъrъđiea Maksiminz-Gotslș, mi împъчisindș
Germania, a venitș la Sirmiș ¹. De аичі s'a đsșș { D. Chr.
assъra Sarmadilorș, kariі infestaș Mesia, Dacia mi } 235.
Panonia; în mai mșlte bъtъi i-a înfrîntș, mi atъta spaimъ
aș însъflatș barbarilorș, în kъtș aș venit кș tođi {
de s'aș rșgatș de pace. S'a șcisș însъ mi ачesta } Erodian.
de къtre soldađi în oramșlș Akilea din Stіrcea.

CAPITULŪ XI.

Viindș la împъrъđie Gordianș, ачesta a plekatș de la
Roma ka sъ meargъ în Orientș; trekândș prin Па- { D. Chr.
nonia mi Dacia, în kalea sa аș avъtș mai mșlte rъ- } 238.
sbóie къ Sarmadii mi къ Gogii, kariі infestaș lokșrile а-
честea, prekșmș mi Mesia. Se vede însъ, къ chele mai mșl-
te rъsbóe s'aș întъmplatș în Dacia, fiindș къ din-kolo de
Oltș s'aș gъsitș mșlte monete de la ачestș împъratș. Gor-
dianș đkъndъ-se în Orientș đșue ачesta, a perdștș mi
viada mi împъrъđiea.

CAPITULŪ XII.

Filinș Aranslș lъndș împъrъđiea, a învinsș pe Karni,
șnș ponorș Sarmatikș, mi a statorničitș libertatea { D. Chr.
Daciei. Atșnчi mi Dacia аș înчeustș sъ taie mo- } 244.

1 Sirmiș a fostș kolonie mi oramș аș Panoniei, apróne de nіrіslș Пакъ-
đis karele se varsъ în rіslș Sava.

nete, imitândș kolonia Biminacislsă ¹, pre ale kriia monete se vede Dacia koperitș kș vrlslș patriei mi stândș între stemele legiônelorș XIII mi V. Acestș împăratș, plinș de bșnștate mi de îngelenișne, fs oboritș la Verona înpresnș kș fiislș seș, de kștre Deciș, lsntândș-se pentrș Kremtină.

Nota IV. La Sadova ² se vede kș a fostș vșrsștorie de bani. În Dacia s'aș gșsitș mi se gșseskș mșlte mi felsrite monete de la Tasiș, Filipș, Alessandrș, Lisimakș, Diraxiș mi de la împărașii Romană, șnele kș litere Eline altele kș litere Latine: șnele din aștea pörtș tîpșri de dobitóče mi fiare kș totșlș barbare, prekșmăș dravă, kóse, kanete de asinș mi a. l. t., kare se vede kș șntș de pe timnșlș lsă Decebalș saș alș altorș domnitoră ai Daciei. Despre aște înkș adenvrșlș nș s'a deskoperitș, dar se dedșce kș în Dacia aș fostș vșrsștorie de bani, mi din ea se eksportă felsrite prodșkte, prekșmăș grșș, sare, șntș, miere, vite mi altele. Șnș istorikș însș zice kș șrșlș mi argîntșlș kare se skotea din Dacia se trimitea în Macedonia, mi se da gșberratorșlș din Tesalonikș, șpre a se face în monetș mi a se întrebșinșia în trebile pșbliche ale immerislsă. Așeasta se vede kș s'a șrmatș pre kândș Daciile eraș șșpșse la Romană.

CAPITULŪ XIII.

Deciș, kare a înpșrșșitș dșne Filipș, atșta faimș 'mi-a

-
- 1 Biminaciș este Vidinșlș de astșzi, țetate mi orașș apróne de Dșșșre în Serbia.
  - 2 Sadova este în ședegșlș Romană apróne de Jiis. Aicea se vede k'a fostș țetate Romanș, fiindș kș se gșseskș rșine de pietre pștrate mi mșlte monete Romane. Đșraniă zikș dșnș tradișne kș akolo aș fostș vșrsștorie de bani. Nș departe de aici, kale ka de 5 ore, apróne de Romană, se vđđ iargșmi în malsș Oltșlș rșine de țetate Romanș fșkștș din pietre pștrate; kșurînsșlș lokșlș așestșia se křamș Reșka, iar țetatea Antina saș Tica. Đșrani mai șnșș kș la Antina ar fi statș o împșrșteasș kare ar fi avștș rșșboiș kș împărașii Romană. Adenvrșlș însș este kș țetatea așeasta a lsatș nșmirea de la Antă, kari venisș de pe lșngș lșkșlș Meștide în Dacia, mi pe kari apoi İssinianș, de mi 'i-a învînsș, 'i-a lșsatș șș șeazș aici.

dobânditș, în krtș pe monete s'a întitlatș Restatorșlș Daciei. Într'adevtrș, apbratș prin elș de înkșgerile barbarilorș, Dacia a întoritș, mi vekile sale kolonii s'aș îndrentatș. Dar dșne че a învinsș pe domnșlș Goșilorș Kniva, mi l-a gonitș peste Dșnșre, din nebșgare de seamș s'a înpakatș împreșnș kș fișlș seș într'o baltș.

CAPITULŪ XIV.

Fșkșndș-se împbratș Galș, împreșnș kș fișlș seș, a kșmpbratș pacea de la Goșii. Aчештя însș n'aș { D. Chr. 249. Seivert. 37. } întșziatș a se alia kș Boraniș, kș Karniș mi kș Bșr-gșnzii, mi a infesta Mesia mi Panonșa. Emilianș, gșvernatorșlș Mesiei, învingsndș'i mi împbrștiindș-i, șvide pe Galș kș fișlș seș mi se proklamș împbratș, dar mi ачештя kаптъ ачештя sортъ.

CAPITULŪ XV.

Valerianș, împreșnș kș Galianș fșkșndș-se împbratș, generalșlș omtirilorș din Тракия mi Пирикș, Агре- { D. Chr. 253. } lianș, a gonitș pe Goșii mi pe Karniș din lokșrile ачештя, mi s'a întorsș ulinș de пръzi. Asemine favore de sorte avș mi Пробș, ашngșndș pe Sarmatșii mi pe Kșaziș. Maș pe șrmș însș pe kșndș Valerianș se lșpta în Orientș kș Șaporș Persianslș, iar Galianș se desfșta în plșcheri mi desfșnșri, pe de o parte Alanii (ачештя ераș Litsanii) аș kșzștș ашнра Italiei, mi pe de alta Goșii, trekșndș Istrșlș, аș kșzștș ашнра Greciei, Macedoniei mi Pontșlși; iarș Sarmatșii mi Kșazii ашнра Panoniei; în fine tôte posesișnile lși Traianș, atștș din Европа krtș mi din Asia, аș înpentș a se skșșra de jșgșlș Romanș, mi s'aș revoltatș kșiar generalii omtirilorș. Atșnче mi Dacii, kari прrtasеръ jșgșlș în timpș de 160 ani, vșzșndș kș înpene a se klți împbrșșia Romanilorș sșb Galianș, аș înpentș a se mișka mi ei; gșsindș timpș maș îndemșnatekș, pe kșndș se проkșemase trei-zeи de împbratșii kare sșșиеаș Roma, аș kiematș în alianșș koloniile Goșilorș de kșrșndș adșse din Skandina-

via, mi aș încheptă a scrie orașele Romane din Mesia, Macedonia mi Iliria. Pe atunci Valeriană, căzând în mâinele lui Sapor în Cesarea, fusese în anul 263; iar Galiană se căsă de către soldații săi, aprinde de Mediolană (Milană).

CAPITULĂ XVI.

După moartea sursă nemiiloră, proclamată-se împărată
 D. Chr. } Klaudis, a plecată asupra Goțiloră, kari krieraă
 268. } Iliria mi Macedonia; mi căzând-se bătăea în Tra-
 cia, ia învinsă că totă, dăne care s'a nămită mi Gotikă.
 După ce însă a alungată pe Goții din Mesia mi din cele-
 lalte provinciile Romane, n'a ajunsă să meargă mi asupra Da-
 ciloră, căci moartea nă l'a lăsată să mi înplinească scopă.
 Că tôte aceste în timpă împăratăiei lui, de mi mălte po-
 póre (mi kiară Daciă), arătaă semne de nesăbănere mi de
 revoltă, totă nă kstezaă să se rădăce mi să se skăre
 de jăgăle Romaniloră, temând-se de norokăle ce avea în
 răsăoe acestă împărată. Klaudis, căzând-se aprinde de
 moarte, a kiemată pe Aureliană la împăratăie, mi a mșrită.

Nota V. Istoria universală franzeză, a 3-a ediție, zice că Klaudis după învingerea Goțiloră, adăcândă la săbănere mi pe Daciă, a mai adăă poporă Romană, pe care l'a amezată (dăne istorikăle Bisingă) pe lângă Siretis în Moldova; dăne care kolonia mi a lătată nămele de Romană, mi a căkă mi o cetate (după cămă zice Benks) sure aprare în kontra Goțiloră, ka ună felix de sentinela pentră năvălirile barbariloră vecini. Dar orașăle celă mai vekă ală acestăi jădeț se nămea Pretoria Așgăstă (dăne D'Anvilis mi Ptolemeă), care se vede că era de pe timpăle lui Traiană, dăne inskrițienea unei kolone ce s'a găsă la Galăci.

CAPITULĂ XVII.

Aureliană s'a prokiemată împărată la Sirmis, unde s'a
 D. Chr. } năskăă. Căzândă Iliria năncetată căkă de Goții,
 270. } mi Mesia năstieată de ei, mi în genere tôte popó-

rele barbare din părțile boreale reskălate, s'a desperatŭ de a pŕtea ȕinea Dacia. Pe lŕngŭ ačeste, a kalkălatŭ kŕ Romanii, stŕpŕnindŭ Dacia, în lokŭ de kŕștigŭ aveatŭ dașnŭ din kașsa deselorŭ rŕsbŕe ȕe trebŕea sŕ ȕie; ŕi apoi se mai îngrijia ka nŕ kŕmva reskălŕndŭ-se Daciŭ, sŕ nŕ pearzŭ pe lŕngŭ provincia lorŭ ŕi ȕele-l-alte provincii învȕinate. Deȕi, deȕizŕndŭ-se a o pŕrŕsi, a trasŭ de akolo tŕte oștirile romane, a rŕdikatŭ koloniile kare se aflaș mai kŕ seamŭ, între Dŕnŕre ŕi între mŕnȕi, ŕi trekŕndŭ-le în partea dreaptŭ a Dŕnŕrei, le-a amezatŭ în Mesia de sŕșŭ ŕi de josŭ, între mŕntele Ems ŕi rŕslŭ Dŕnŕrea; iar pŕmŕntălŭ ačesta l-a împŕrȕitŭ în doŭ, nŕmindŭ partea ȕea desnre Ems *Mediterranŭ*, iar ȕea desnre Dŕnŕre *Ripensŭ* saș rŕpŕsŭ, dar provincia întreaȕ *Dacia Romanŭ*. Dako-Romanii ačestia mai tŕziș aș întemeteaș o pŕtere konsolidatŭ, kare ŕneorŭ se afla sŕb ŕnŭ generalŭ, alteorŭ sŕb mai mŕlȕi; ŕi apoi s'a întinsŭ pŕnŭ în Macedonia ¹ ŕi Epirŭ ² prekŕmŭ se va sŕș-

1 Macedonia este o provincie mare a Europei. Ea se nŕmea din vekime Ematia, dŕne împŕratŭlŭ Ematis; pe ŕmŭ Migdonia, dŕne Migdonŭ ta-tălŭ lŕi Macedonŭ; ŕi în fine Macedonia dŕne Macedonŭ. Ačeastŭ ȕea-rŭ se mai nŕmea ŕi Peonia, ŕi Emonia, ŕi Edonia, ŕi Pieria, ŕi Macedonia; iar dŕne Sŕnta Skrintŕrŭ Xetejeim, saș Keteim. Xotarele sale sŕntŭ: snre nordŭ Dalmaȕia, Bosnia, Serbia, Bŕlgaria; snre rŕșŕitŭ Marea Egee, ŕi Traȕia; snre sŕdŭ earŕmŭ Marea Egee, Tesalia ŕi Epirŭlŭ; snre apŕșŭ, golfŭlŭ Adriatikŭ. Mŕntele ei ȕelŭ mai însemnatŭ, este Atos, kare astŕzi se nŕmeante Sŕntălŭ Mŕnte; kanitala ei, Tesaloniks.

2 Vekislŭ Epirŭ se aflŭ snre sŕdŭlŭ Macedoniei; se oțramte desnre nordŭ kŕ Tașlantia ŕi Macedonia, prin rŕslŭ Kelidnŭ; desnre resŕitŭ kŕ Tes-salia, prin rŕslŭ Aȕeloș; desnre sŕdŭ kŕ Etolia, iarŕmŭ prin Aȕeloș; ŕi desnre apŕșŭ kŕ Marea Ionikŭ, saș Adriatikŭ. O parte drn lokăitorii de astŕzi ai Epirŭlŭ sŕntŭ kolonŭ din ȕerile Romŕnemŕi, prekŕmŭ se vede din istoriȕii Bizantinŭ; mai alesŭ dŕne kŕderea imnerislŭ Romanŭ, s'aș rŕșnŕnditŭ în diferite părȕi. Astŕzi mai toȕi lokăitorii ačestia se okŕ-pŭ kŕ pŕstoria, petrekŕndŭ earŕa ŕi primŕvara în kŕmŕii kŕ vitele, iar vara ŕi tŕmna în mŕnȕi, ŕnde-mŭ aș ŕi lokăinȕele. Mŕlȕi din ačestia sŕntŭ ŕi negŕȕtorŭ prin orŭșelele Epirŭlŭ. Limba lorŭ este Romŕ-neaskŭ korŕntŭ, dar mai toȕi vorbeskŭ ŕi greȕemte; iar litŕrgia lorŭ ŕi kŕȕdile biseriȕemŕi sŕntŭ tŕte greȕemŕi; în kŕte-va bŕrgade aș ŕi skŕle greȕemŕi. Kanitala ačestŭ noporŭ este Voskopole, orășŭ avŕtŭ

ne mai înainte; iar Romanii naturalizați în Dacia saș kolonizați, saș mai bine zimi Dako-Romanii, kari lăkșeaș partea din sșșș dintre Karnaji mi Panonia, urekșmăș mi çei dintre Prstăș, Siretăș mi Dșntre, abandonaji de astoritatea Romanș, aș konstitsatăș între ei o domnie astonomș, mi re-viindș la statslș lorș primitivș, se kșrmșeaș în pace despre partea Romanilorș. Nenștândș-se însș koborî în pșrgiile din josș kștre kșmpniile Daciei, din kassa neinșetatelorș pșvșliri a roišlși de barbari ce veneaș din Sșișia Asiatickș mi Eșropeanș ka torente, s'aș mșrginităș a lokși mi a petreče sșb asilșlș mșnșilorș Karnaji. Asta e kassa kș istoria ve-ke a Daciei nș se întinde mai departe de sekolșlș alș treile-a dșne Kristș, mi earșmi se înșene kștre sekolșlș alș 13-lea. De aice vine kș timpșlș dintre așemti doî sekoli, kare kșnșinde mai o mie de ani, a rșmasăș obskșrș mi nekostatatăș; kșçi dșnș diverse pșefaceri mi întșmpnșri, Dacia se fșkșse arena de lșptș a popórelorș Sșitice, în kștș kșmpniile despre Dșntre aș rșmasăș mai totș-de-așna nelokșite. Ce domnitori aș avștăș Dako-Romanii în sekoliu așemtia ai libertșșei lorș, nș este kșnoskștăș; fiindș kș Romanii ne mai avșndș kș dșnșmi niçi lșnte, niçi relajisni, n'aș lștatș kșvșntăș ka sș skrie desme dșnșmi nimikș. Kș tóte așeste din istoria Bizantinș, mi din kronișele Serbiei, Transilvaniei mi Ťngariei, se dedșce kș, în așestș intervalș, poporșlș așesta avea domni seî naturali mi astonomi, de mi kște odatș sșnșmi Poloniei iar kște odatș Ťngariei.

Între așeste, împșratșlș Așrelianș, la anulș 275 dșne Kristș, se destitșș de kștre ostami.

---

mi fórte nșmerosș de lokșitori; invidia însș l'a strșșinatăș, mi mșlđi din așemtia aș fșgităș în imperișlș Aștriei, kare 'i-a primităș kș mșltș bșnș-voindș. Nș de mșltăș în Pesta întrodșserș mi limba lorș, lșkrș ce skandalisase pe çei-l-alđi Greș. Pe așemti lokșitori Greșii îi nșmeskș Mesiovlaxi, saș Mesovlaxi, mi Kșșovlaxi. Metropola saș kanitala de aștșzi a Enirșlși este Ianina.

CAPITULŪ XVIII.

În Dacia aș fostă multe orașe și cetăți ocupate de coloniile Romane. Posiziunea terroara însă, din cauza vechimeii, nu este cunoscută; că totuși aceste însemnări aici ne cele mai principale, a căroră constatare este și mai probabilă.

1. *Sarmis Traianus*, sau Sarmisegatissa ¹ veche, rezidența lui Decebalus. Vezi Partea I, Capu XVII, la note.

2. *Salinele*, sau Oknele, cetate în Transilvania către sorgentele Tisei; odinioară oraș, iar astăzi sat, numit Siget, după Laziș, care se asemănă multă cu cetatea Torda sau Tera ², și cu cetatea ce se vede aproape de Torda. Forma ei, după cum zice Keleseris care a văzut-o, este tetragonă și făcută de cărămizi tetragone, din care s'au găsit multe cu semnele legiunii V Maredonice; de unde se deduce că această legiune (al căreia garnison se afla la Iskă ³ Tribalilor,) avea un garnison și la Saline ⁴. Această legiune a ajuns a se numi pe timpul lui Galian de trei ori, de patru ori, și chiar de șase și de șapte ori credințios.

3. *Asrarii*, cetatea așriferilor, al căroră nume îl avem mai multe colonii din Dacia; fiindcă după inscripțiunile găsite se vede că atâtea așerii cătă și alți metaloferi aveau colonii, care se prăbușeau ca arși fi fostă aproape de Abrud-băia, și de Zalatra, cetăți din Transilvania, așa

¹ Sarmis, sau Sirmis după Elini, a fostă un împărat al Dacilor, înainte de espediciunea lui Kserkse, care a fondat această oraș. (Dăpă Kșriș).

² Torda, oraș în Transilvania, între Alba-Iulia și Klădionole, aproape de râul Arans.

³ Iskă, sau Iks, cetate a Tribalilor în Mesia de jos, care se presupune că arși fi cetatea Blida sau Bădeni.

⁴ De la cuvântul latin *Salina*, s'a numit oca Daciei Slănik, în județul Săkenii*.

* Această județ s'a desființat în urma Reglamentei Organice. El era între județele Buză și Prahova, și avea scaun la orașul Băkovsl.

prekzmiș în munte apróne de Abrsđđ mi în turgimorșlș Bz-
pș s'aș gșsitș semne de oramș, mi mșlte petre kș inkri-
pșisnile agrarilorș. Asemine mi apróne de Zalatna s'a gșsitș
șnș lokș plinș de antiqitșđđ, șnde se vđđđ pșređđ de edifi-
pșri, mi kșmșri kș kolșmne mi skșlntșri. Soteris zice kș
în lokșlș șnde este Abrsđ-baea ar fi fostș Patroisa, fiindș
kș pe apróne este satșlș đeređ Remșnepșđ Petrepaniđ, kare,
đșpș Ptolemeș, este apróne de Saline ¹.

4. *Pisreniđ*, kș jsmștate orș departe de Okna mare,
apróne de Oltș șnde se vede kș era țetate Romanș, fiindș
kș șe gșseskș șrme de temelii de petre tetragone. Akolo
se vede mi kalea petrșitș a lșđ Traianș; de șnde se preps-
ne kș ar fi fostș Rșkonisłș țelorș vekđ.

5. *Tibiskș*, țetate a Daciei la otarele Iasigilorș mi la
gșra rđxlđ Tissa, saș đșpș alđđ la řmpreșnarea Mareșlșđ
kș Tissa. Dar đșpș Ptolemeș mi đșpș tabla Pestingeria-
nș mi đșpș o inskripcisne gșsitș de Griselinș, pozicisnea
a țetei țetșđđ este la gșra Bistređ mi a Timșslđđ.

6. *Zesgma* lșđ Ptolemeș se vede kș a fostș în faț kș
Sistovșlș, řn lokșlș kare se keamș astșzi Zemniđđ; fiindș
kș prekzmiș la podșlș de neatrș era Ponte mi Teodora, mi
dinkolo de Đșpșre Nikonole mi Tșrnș, asemine a pștșđ șđ
fi mi aice Zesgma mi Sistovșlș.

7. *Hssata*, řn Transilvania, departe kș cinș mile șure
nordș de Klasdionele, mi kș ontș mile șure șđđ de Kar-
pađđ; fiindș kș la Klasdionole saș Klșjș s'a gșsitș o inskri-
pcisne kș nșmele koloniđ.

8. *Nanoka*, řn đeara Mșnteneaskș, se prepsne kș ar
fi fostș șnde astșzi e Bșzșlș.

9. *Sergidava*, kare đșpș Seivertș ar fi fostș řn in-

1 Mi astșzi șntđ đșrađ řn đeara Remșneaskș, kș řnșrșinarea đe a a-
đșna așđ đin Argemș, Oltș mi Đșmboviđđ, șure pșđđle de mșnte.
A țemtia șntđ Romșnđ, mi Đđganđ mai kș seamș, đin kare Romșnđ se
nșmeskș Bșeamđ, iar Đđganđ đșrađ; prekzmiș mi Zlatari, kș řtiingđ de
a lșkra metalele, așrlș, argintslș mi țelelalte. Đin vekime řnș șđ ve-
de kș eraș a nșme koloniđ, de la kare aș řmasș đșpș astșzi nșmele
lșkrștorilorș.

săla Ostrovŭ, în Oltŭ, din săsŭ de Rîmnikŭ mi de Четъдѣ; fiindŭ kŭ s'a gŭsitŭ înscripŭione despre попорѣлŭ mi forslŭ Sergidavansis.

10. *Iassi*, kare se vede kŭ a fostŭ kapitula de astŭzi a Moldovei: fiindŭ kŭ la Аѣтѣria gŭvernatorslŭ s'a gŭsitŭ o înscripŭione konprinzîndŭ aĉeste: *M^(unicipis)_(ilitum) Dacorum Iassiorum*, adekŭ ĉetatea militarŭ a Daĉilorŭ Iassieni. Kantemirŭ zice kŭ aĉestŭ nŭme este mai modernŭ, lŭkrŭ ĉe nŭ e tok-mai probabilŭ, fiindŭ kŭ nŭmele Iassilorŭ este vekis.

11. *Petrodava, Nentidava, Kasidava, Patridava, Trifslŭ, Arkodava*, mi ĉ. l. kare, dŭpŭ Ptolemeŭ, se afla despre Прѣтŭ mi se konrindŭ în koloniile Sarmatice, dŭpŭ Seivertŭ.

12. *Pamidava*, în ĉeara Mŭnteneaskŭ, aprŭne de Moldova, sure rîslŭ Ramidava saŭ Rîmnikŭ; zniĭ preĉzŭndŭ kŭ ar fi Slam-Rîmnikŭ Fokmanilorŭ.

13. *Markodava*, ĉetate în Moldova aprŭne de Sŭĉeava mi se preĉzne kŭ ar fi lokslŭ ĉe se kŭamŭ de попорѣ Margomentŭ, dŭpŭ Lazis¹.

14. *Ssuidava*, aprŭne de Прѣтŭ, se preĉzne kŭ ar fi fostŭ znde astŭzi este Хѣшиi.

15. *Ziridava*, ĉetate în ĉeara Mŭnteneaskŭ, lŭngŭ rîslŭ Napari saŭ Ialomida, aprŭne de Дѣпѣre; se preĉzne kŭ ar fi la Zigalia.

16. *Frateria*, ĉetate kare se krede kŭ ar fi fostŭ la Frŭtemŭ.

17. *Zsrobara*, saŭ *Zsradra*, este *Temiuvars*, dŭpŭ kŭmŭ zice Nigrŭ.

18. *Sigidava*, ĉetate veke în Transilvania, kare se preĉzne sŭ ar fi ĉetatea Enied, aprŭne de Alba Iŭlia.

19. *ĉentsm Pstea*, adekŭ o sŭtŭ de пѣдѣri. Aĉestea dŭne tabla Пѣтtingerianŭ se пѣndŭ în Transilvania, într'zndŭ satŭ la otarslŭ Banatslŭsi Temisianŭ, znde se gŭseskŭ gŭdri

1 Eŭ, kare amŭ zmblatŭ mai tŭte kolĉurile Moldovei, niĉi nŭ potŭ gŭsi lokalitatea aĉeasta. Daka prin Margomentŭ astorislŭ vrea sŭ îndelegŭ Mogomentŭi, (znde lŭksitorii zikŭ în adevŭrŭ kŭ ar fi fostŭ ĉetate,) apoi aĉestŭ lokŭ este fŭrte departe de Sŭĉeava, mi aprŭne de Iamŭ ka o orŭ, ne zndŭ dealŭ mare, sure sŭdŭ mi apŭsŭ. (Tradskŭtorislŭ).

mi p̄gr̄ri ale Romanilor̄ metalurgi, prek̄m̄ș zice Griselin̄. Pitist̄ îns̄ este k̄ mi în Țeara Rom̄neask̄, în j̄degele S̄k̄kenī mi Praxova, s̄nt̄ș o m̄șl̄ime de p̄gr̄ri de aचे-
stea, mi în t̄ote zilale se fak̄ș în p̄gr̄ile de la m̄nte, pen-
tr̄s ka s̄ sk̄ot̄ katran̄ș, saș p̄k̄sr̄.

20. *Alba Islia*, saș *Alba Karolina*, odiniór̄ An̄sl̄s, Vez̄i Partea I, kap̄ș XVII.

21. *Anslensia VII*. Vez̄i Partea I. C. XIX. la note.

22. *Tsrns*, s̄nde māi pe s̄rm̄ a s̄r̄m̄stat̄ș Iustinian̄ș pe An̄đi. ¹ Vez̄i II. I. C. XX. la note.

23. *Tsrns̄l̄s*, koloniēi Leterata; asemine.

24. *Kanst-bovis*; asemine.

25. *Akse* четате; assemine.

26. *Tsrns-rouș*, Vez̄i II. I. C. XXI. la note.

27. *Ponte* mi *Teodora*; Vez̄i II. I. C. XXIII la note mi II. II. C. I. la note.

28. *Severins*, Akmonia veke; vez̄i II. II. C. I. la note.

29. *Čeles*; asemine.

30. *Bsridava*, la Romanan̄đi mi Karakal̄ș; asemine, C. VI. la note.

31. *Severinonole*; asem. C. IX.

32. *Černeuđ*, saș Černigrad̄ș, k̄s четате Dierna saș Tierna; asemine.

33. *Baea de Aram̄*, la Mexedin̄đi; asem.

34. *Sadova*, s̄nde era v̄rs̄torie de ban̄i, mi Antina saș Tia четате; II. II. C. XII.

35. *Pretoria Asgsst̄s*, Roman̄đl̄ș de ast̄zi din Moldova; vez̄i Partea. II. C. XVI, la note.

36. Kolonia Perendanasilor̄ș, desure kare vorbente Dion, mi sat̄l̄ș Patavizisilor̄ș, desure kare se zice în Pandekte, s̄nt̄ș nek̄nosk̄ste, prek̄m̄ș mi altele m̄l̄te, ne kare tim̄n̄l̄ș че mist̄se t̄ote le-a p̄p̄edit̄ș m̄terḡnd̄ș k̄s tot̄l̄ș s̄r̄mele lor̄ș.

¹ Antias, imp̄rats̄l̄ș S̄cipilor̄ș, is̄nt̄nd̄-se k̄ Filin̄ș, l̄nḡr̄ r̄isl̄ș Istr̄s a k̄z̄t̄ș, în etate māi m̄sl̄t̄ș de noz̄-zeci de an̄i, prek̄m̄ș zice Teopom̄ș.

PARTEA A TREIA.

ΕΡΟΣ'Α ΙΙΙ.

CAPITULŪ I.

Дѣпъ стрѣмѣтареа колониilorѣ Dako-Romane ѣн Asia sѣb ѣмпѣратѣлѣ Аѣrelianѣ, прѣкѣмѣ с'а zisѣ la par-
tea II a аѣsteѣ istoriѣ, Dako-Romaniѣ че аѣ рѣmasѣ } D. Chr.
274.
ѣн Dacia аѣ ѣntemeѣтѣ o domnie аѣtonomѣ, ми, revѣndѣ la
statslѣ lorѣ primitivѣ, тѣѣеаѣ ѣн паче ми ѣн liniinte, фѣрѣ sѣ
aѣбѣ ничѣ o сѣпѣраре din partea Remanilorѣ; кѣчи дѣпѣ de-
stѣtsirea lѣѣ Аѣrelianѣ, фѣкѣндѣ se ѣмпѣратѣ алѣ Romanilorѣ
Тарѣтѣ, ѣн аnslѣ 275 дѣпѣ Кристѣ, нѣ s'а dѣssѣ ничѣ de кѣмѣ
ѣн kontra lorѣ, прѣкѣмѣ ничѣ Florianѣ дѣпѣ аѣesta, ничѣ Про-
бѣ momtenitorѣlѣ seѣ, ничѣ Карѣ karele a venitѣ дѣпѣ а-
ѣesta, ничѣ fiiѣ аѣestѣѣа, ничѣ Karinѣ ми Nѣmerianѣ. Аша
darѣ мѣлѣimea ѣмпѣраѣилorѣ че se фѣѣеаѣ la Roma, ми ne-
orѣндѣeala imperiѣlѣ Romanѣ favorаѣ ferѣѣirea Dako-Roma-
nilorѣ, ми ѣnkѣrageаѣ попѣrele barbare, ne kare altѣ фѣрѣ
нѣ le onrea de кѣтѣ аdѣѣerea аminte a trofeelorѣ Romanе.

Dioklѣianѣ, lѣѣndѣ ѣмпѣрѣѣia Romanilorѣ, a lѣatѣ de
аѣstorѣx ne Massimianѣ Erkѣlis, ми a рѣdikatѣ la demnitatea
de ѣesarѣ ne Konstantinѣ ми ne Galerѣ; ми аstfelѣ, desnѣr-
ѣndѣ-se, ѣмпѣрѣѣia a slѣbitѣ; ми dakѣ a repѣrtatѣ кѣteva
viktorѣi аsѣnra ѣnemѣѣilorѣ din аfarѣ, dar ѣн lѣѣntrѣ a кѣ-
zѣтѣ ѣн mare slѣbѣѣѣne ми аtonie. ѣн ѣele de ne ѣrmѣ Mas-
simianѣ, ѣѣizѣndѣ ne Severѣ ѣesarѣlѣ, ми komplotѣndѣ а-
sѣnra vieѣeѣi marelѣi Kostantinѣ ginerele seѣ, фѣ ѣѣisѣ de

kătre acesta în anul 310; iar Galeris pentru tiklomiile lui ajungându-se a fi mărkată de vermi, a mărîtă în anul 311.

Dăru mărtea acestuia aș rmasă Massimină, Konstantină mi Licinias, kărmindă în desordine imperiul. Totă odată soldații, prokierându-se de împărată pe Massenias, acesta a plekată asupra marelei Kostantină, dar kă pătorea sakrei Krăci învingându-se, la trecherea șnei podă a kăzătă în apă mi s'a înekată la anul 312. Atănce mi Massimină plekându-se asupra lui Licinias, s'a învinsă mi elă, mi alungându-se, a mărîtă de o plagă (rană) mortală în anul 313; iar Licinias nismăindă gloria lui Kostantină, a rădikată armele asupra lui, însă de mai mărte ori Konstantină l'a învinsă mi în cele de pe șmă, dăru mijlocirea soției sale (kare era soră lui Kostantină), l'a ertată; elă însă n'a închetată de a-i face intrigă; atănce Konstantină l'a essilată la Tessalonikă, unde a mi mărîtă în anul 323.

Rămăindă astfel Konstantină singură monarkă mi celă întăis împărată ală Kremtiniloră, a domnită kă eroismă mi pietate, mi toți barbarii ilă respektaș. În anul 331, dăruându-se șne podă peste Dăru între Nikopole mi Celes, mi bătându-se pe Goți în perile Sarmatice, de mi a trekătă prin Dacia, însă Dăriloră nă le-a făkătă nič o șăpărare, și i-aș lăsată în pace tratându-i kă pe amici. Acesta a fndată mi noșă Romă în Bizanțlă Trăciei, pe kare nămind'o Konstantinopole, și-a strămătată tronulă împăriei akolo¹. Înbolnăvindu-se însă lăngă Nikomedia, mi lăzându-măștenitori

1 Bizanțlă se află pe koasta Europeană nordikă a Bosforului Trăciei karele șneute Marea Neagră kă Propontida. Elă a fostă fndată de kătre Bizanț generalulă Megareiloră, mi apoi restărată șăș Passania regele Lăcedemoniloră. Marele Konstantină voindă a mi strămăta tronulă împăriei, n'a găsîtă altă pătășne mai frămoasă mi kă mai multe avantajeri naturale de kătă aiți; deșizându-se a se ameza, a mărîtă orășlă, înkăngăzându-lă kă măr mi kăprinându 7 dealeri, orșându-lă kă frămoase edifișeri mi dăndă-i nămele de Roma-noșă. Dar nămirea de Konstantinopole a irekămănită mi a rmasă. Șne faimosă skriitoră modernă zice kă Konstantinopole pare a fi făkătă pentru kă șă fie kapitula lămei, fiindă kă nă este altă orășă karele șă rivalizeze kă acesta în privirea pătășnei mi a klimatălei, mi kă șă fie mai bine pătășă.

împărăției pe trei fii ai săi, Konstanțis, Konstantinș și Konstantș, a muritș bine-kuvântatș de poporș în anulș 337 dșpș Kristș.

Nota I. Pe la încheptșlș secolșlșlș alș III se vede kș Dako-Romani aș priimitș Xristianismșlș, fiind kș mi Tertșlianș, vorbindș despre Izdei sșșne despre a-
Habarcam. pag. 189.

ceasta. Pe lșngș ačestea, la Konçilislșș țe s'a adșnatș în Ničea la anulș 325 a fostș fațș mi doi Episkopi, șnlș de la Suiș mi altșlș de la Gogș, anșme Teofilș, mi dșpș ačestea a venitș Ničeta Episkoplșș Davilorșș mi alș Bessilorșș, karele aș lștatș titlșlș de apostolș alș Davieiș ripense, mi a kșpș-

pentrș ka sș domneaskș o parte a vekilșlș emisferș. Ačeastș parte a Traciei este o peninsulș în 3 kolçuri, a kșreia koastș nordikș se șdș de Marea Neagrș, țea orientals de Bosforș, (a kșria lșrgime este de la 12 niș la 13 lege,) mi țea șdikș de kștre Pronontida. În partea dreaptș a grșoi Bosforșlș este Golflșș Keratiș, karele este mi limanș alș orășlșlș; golflșlș 'i dș formș triangulșlș șșș zisș, pe kari se aflș Konstantinopolș kș trei kôte: șna din ačeste koaste, kare se șitș la Pronontida, se întide de la țele 7 țernșri pșpș la marginea șnde este Saraișlș, saș palatșlș imperialș; ței-altș koastș, de la Serașș pșpș la Inș, o hotșramte limanșlș; mi a treia koastș se întide de la Inș, șnde kolçulșș nș este atitș de askșpitș, pșpș la țele 7 țernșri. Marele Konstantinș a monșlatș orășlș kș mșlçlș loksitoriș din Roma-veke, l'a ornatș kș statșe de eroi, kș tabloșri, kș țernșri, kș obeliskșri mi altș; dar kșndș s'aș kșçeritș de Galii în anulș 1204, kare l'aș dominatș 57 de ani, mi mai pe șrmș de Otomanș în anulș 1453 maiș 29, aș herdștș mșltș din ornamentele sale țele mai interesante. Kș toate ačestea, are mi astșzi lșkrșri mșrege de la deosebiçiș sșltani, adikș: palatșri împșrșș-țemți, otelșri de marmșrș, apedșçe, fșntșni, bși mi çiamii, din kare înșș toate șșnt sekșndare pe lșngș Sinta Sofia, minșnata biserikș, fșkșț de Marele Ișstinianș mi pșefșkșț în templș otomanș. Galata, karele este în șțșnga golflșlș Keratiș, mi șșșrbis alș kanitalș, este mi elș șnș orăș minșnatș; asseminea mi Skștari saș Xrisopolș. Bosforșlș, adikș, ștrșmtoarea, ale kșrșia marginiș mi despre Asia mi despre Eșropa șșntș koperite kș palatșri mșrege mi kș sate șnite șnele de altele, formeazș șnș orăș pșpș la Marea Neagrș. Bekișlș Bizançș, șnde șșntș palatșrile împșrșșțemți, se aflș în țełș întșis dealș alș kolçulșlș askșpitș alș triangulșlșlș. Pe poalele lși despre mare șșntș grșdinii plșntate kș arbori înalçi, kș çinaroș mi alçi arbori veselii mi frșmomi, ka în toate marginile Konstantinopolii în skșrtș ačestș orăș este foarte mare, foarte ponslatș, frșmoșș, avçitș, veselș, komerçiantș, mi țełș mai bșnș din lșme pentrș kanitalș.

tatŝ laŝdele sŝntŝlŝi Paŝlinŝ Nola, prekŝmŝ se amintemte în Sinaksarislŝ Latinŝ la zioa de noŝt Ianŝarie dŝpŝ kalendarislŝ Gregorian. Asseminea mi Paŝgiŝ în kroniŝele sale sŝne kŝ la anŝlŝ 326 diviŝnlŝ Niŝeta aŝ edifiŝatŝ natŝrŝ temŝlŝrŝi în kŝmŝriŝnlŝ kiliilorŝ monaŝilorŝ, mi în ŝelŝ în-ŝlŝ se ŝŝŝea rŝgŝŝiŝnile în Elinemte, în ŝelŝ alŝ doilea Besŝii în limba lorŝ, în alŝ treilea Armeni, mi în alŝ natŝrŝlea se konŝrŝraŝ ŝmiritele nekŝrate. La mŝŝeŝlŝ Baronslŝi Brŝkentalŝ, la satslŝ Aŝrilŝ, aprŝne de Sibiŝ, se vede o tablŝ de aramŝ kŝ semne Kremŝtine, gŝŝitŝ în Transilvania; pe a-ŝeaŝtŝ tablŝ este ŝrŝmŝtŝrea înŝkriŝŝiŝne: *Zosimus ex voto posuit*, adikŝ Zosiŝmŝ kŝ bine-kŝvŝntare s'a înmormŝntatŝ.

CAPITULŬ II.

În timŝnlŝ anomaliei mai sŝŝŝ zisŝ a Imperiŝlŝi Ro-
 D. Chr. } manŝ, Dako-Romanii tŝŝeaŝ în liniŝte. Dŝpŝ mŝr-
 337. } tea lŝi Konŝtantinŝ aŝ înŝeustŝ îndatŝ noi tŝrŝŝrŝrŝi
 în Imperiŝlŝ Romanŝ; soldaŝii în a kŝrora mŝnŝ sta ŝŝrta în-
 pŝraŝilorŝ, pentŝr sigŝranŝa Domniei ŝelorŝ trei momtenitori,
 aŝ ŝviŝŝ pe ŝnkii mi pe veriŝ lorŝ, kŝŝŝndŝ nŝmai pe Iŝlian
 apoŝtatslŝ. Apoŝ s'aŝ înpŝrŝiŝtŝ Imperiŝlŝ în trei; Konŝtanŝiŝ
 a lŝatŝ oriŝntslŝ mi pŝrŝiŝle Traŝiei; Konŝtantinŝ a lŝatŝ pŝr-
 le apŝsane deŝpre Oŝeanŝ, iar Konŝtantŝ Afrika ¹, Piriŝkŝlŝ

1 Afrika este a treia parte din lŝmea veke, mai mikŝ de kŝtŝ Asia mi pe-
 ste trei ori mai mare de kŝtŝ Eŝropa. Se ŝŝŝramte: kŝ Asia deŝpre re-
 ŝŝritŝ kŝ iŝtmŝlŝ de Sŝiŝŝŝi, kŝ Marea Romie mi kŝ Oŝeanslŝ Indikŝ;
 deŝpre nordŝ kŝ Mediterana kare o deŝparte de Eŝropa prin ŝtrimtoarea
 Gibraltarŝ; deŝpre apŝŝŝ kŝ Oŝeanslŝ Atlantikŝ mi Etionikŝ; deŝpre sŝdŝ
 iarŝmi kŝ Oŝeanslŝ Etionikŝ. Mai întŝiŝ se nŝmia Libia, dŝpŝ fiika
 înpŝrŝatslŝi Enafŝ, fiŝlŝ lŝi Joŝe mi alŝ Memfi; ŝaŝ dŝpŝ poŝŝi, fiika
 Oŝeanslŝi mi alŝ Pomfoligiei. Afrika s'a nŝmitŝ dŝpŝ Afrŝ, fiŝlŝ lŝi
 Libiŝ Erŝŝle, karele a dominat'o ŝ.ŝ.l.

La Romanii nŝ era tŝtŝ kŝnoskŝtŝ, aŝarŝ de ontŝ provinciŝ: Afrika
 proprie, Nŝmidia, Trinole, Bizacene, ŝezarika, Maŝritanias, mi Maŝritania
 Tengitanŝ. Kŝ toate kŝ mŝlte pŝrŝiŝ mi aŝŝŝi sŝntŝ înkŝ nekŝnoskŝte,
 totŝmi se mai kŝnoskŝ înpŝrŝiŝiŝle lŝi Feŝŝ mi ale Marokŝlŝi, provinci-
 ile Pirative deŝpre Mediterana, Algerŝ, Tŝnisŝ mi Trinoli; Egintŝlŝ între
 Marea Romie mi Mediterana în kare este Kaiŝlŝ mare mi Aleksandria,
 oraŝŝ însemnatŝ pentŝr marele ŝeŝ komerŝŝ; Zaxara ŝelŝ mai mare de-

mi Kreta¹; însz junele Konstantinș nemslușmindș-se, mi skslndș-se asșura lși Kostantș, fș șcisș de elș în anulș 340 dșpș Kristș. Atșncea skslndș-se doī noi împșrađi prokla- mađi de kștre soldađi: Magnenđiș în Afrika mi Bretanikș în Panonia, Magnenđiș a șcisș pe Konstantș la Elena din Pirinei Galiei²; darș peste pșđinș, dșklndș-se asșura lorș

mertș (pșstis) nisinșș din lșme; Senegambia, șșb zona șa mai fierbinte mi mai morbicioasș, șnde lokșitorii șntș negri; Negriđia saș Etioņa veke, kș pșmșntslș șaș mai sternș, ai kșreia lokșitorii șntș negri mi se batș pșșrea între dșnmii; Nșbia, desure Marea Romie, kare se otșșște kș Egiptșlș mi se șdș de Nilș; Abisinia saș Xambesia șnde șntș sorgin- ęele Nilșlș, kș lokșitorii arșmii mi femeī foarte frșmoase mi fokoase; Gșineea, desure marginele Oșeanșlș Apșsanș de șnde esse prodșktele șaș mai bșne, pinerș, kafe, đinđi de elefantș mi sklavi; Imperișlș Kongo, desure Gșineea șnde se eserđș Kristianismłș; Monomotapa, ka- re odinioarș avea șnș singșșș împșratș, iar astșzi 7, de șnde vinș lem- ne pređioase mi mai kș seamș așșș, kș lokșitorii negri; Sankvebarș, kare se întinde desure Oșeanșlș Indikș pșș la intrarea Mșrei Romii, mare pșmșntș bșltosș, vekea patrie a Điganiilorș; mi kapșlș de Boua- șperanđa, marginea șaș mai șđdikș a Africei saș a Kafriei, a kșreia lo- kșitorii șntș negri mi mai selbativii de kștș toate șașlelalte ponoare ale Africei, mai alesș Xotentoiđii, din kare se tragș Điganiđ Nomazi din Moldova, Đeara Mșnteneaskș mi Trausylvania, kare se kșamș Netoiđi, vș- đșindș în șotre, selbativii mi nekșrađi.

În Afrika este nșmai șnș mșnte mare, nșmitș Atlasș, ale kșreia vir- řeri șntș pșșrea kșnerite kș ninsoare.

Nșmai trei rizri pșncipale șntș în Afrika: Nilșlș, kare pșșede din Abisinia mi se varsș prin trei gșri în Mediterana; Senegalșlș, șaș kșrge șure rșșritș mi dș în Oșeanșlș Atlantikș; mi Kambia kare, șure șđđlș Sene- galșlș kșrgșndș totș șure rșșritș, se varsș iarșmi în Oșeanșlș Atlantikș.

1 Kreta este o mare insulș în Arxinelagș, în formș lșngșreacș, întinzș- đș-se de la rșșritș șure apșșș. Lșngimea ei este ka de 280 mile, lșrgi- mea ka de 60 mi inkșngișrlș ka de 600. Desure rșșritș se șdș de Marea Karnatikș, desure șđđș de șaș Libikș, desure apșșș de șaș Io- nikș, mi desure nordș de șaș Kretikș. Are mai mșlđi mșnđi řipoiđi, din kare, șaș mai mare este Ida, șnde aprșne este șpelșnka Labirintșlș lși Minoș. Klimatslș este de o temperatșș foarte fericitș, mi pșmșn- tșlș foarte prodșktivș. Kanitala ei este Kandiea.

2 Pirinei șntș mșnđi șaș mai însemnađi kare despartș pe Ispania de Galia. Ispaniolii îi nșmeskș *Los Montes Pirineos*. Așșmi mșnđi se în- tindș de la rșșritș șure apșșș în lșngime de 85 lege Ispaniole din li- manșlș sakș alș Venerei, șaș este în marginea mșrei Mediterane, pșș

Konstanțiș, pe Bretanikș l'aș bŕtstș mi dșpș rșgșminșđ l'aș ertatș, iar pe Magnenșđ învingșndș'lș în dozș bŕtș, elș singșrș s'aș singșisș. Dșpș ačestea în anșlș 353 rșmșindș singșrș Konstanșđ monarkș, s'aș dșsș asșpŕa lș Ișlianș, karele se proklamase Așgșstș; dar pșpș a nș se bate, a mșritș pe drșmș în anșlș 361.

Nota II. În anșlș 1803, s'aș gșsitș amŕone de Sibisș în Transilvania mșlte monete de așrș, avșndș pe de o parte trei impșrađđ kș șventșrșđ, mi pe de alta Kŕbș kș lasrș în ȕiokș. Ačestea se vede kș șntș de pe timpșlș monștenitorilorș Marelsđ Konstantinș, fiindș kș de desșbtș se deștingș kște-va litere din kare se dedșkș nșmele lorș.

CAPITULŪ III.

În mijlokșlș ačestorș țŕbșrșđrđ ȕe aș sgșdsitș Imperisłș Romanș, Gođđ, kșzșndș asșpŕa Daviei, aș sș-
 pșs'o mi aș impșrșđđ'o în kinșlș șrmtorș: Erelisł¹,
 mi Ostrogođđ² aș lokșitș partea rșșŕiteanș a Daviei deș
 șure Pontșlș-Eșssinș, Genizisł³ mi Vizigođđ⁴, partea anș-
 sanș. Dșpș ačeastș kșșerire, învingștŕisł s'aș amalgamatș
 kș învinșđ Dako-Romanđ, kare fșseserș liberđ mai la 100
 de anđ.

Ișlianș apostatsłș, de kare se temea tŕte popŕele bar-

---

la St. Sebastian, în marginea Očeanșlș Kantabrikș. Ačemđ mșndđ, dș-
 pș diversele lokalitșđđ pe șnde se întindș, pŕimeșkș mi alte nșmirđ; iar
 Elena, saș kșmș se zice de popŕș Elna, este șnș oșșmelș amezatș pe
 șnș dealș lșngș rișlș Texș, la poalele Pirineilorș.

- 1 Erelisł era șnș popŕș Germanș din Vestfalia de atșzi, kare are deșure rșșŕitș Saksonia de josș, deșure nordș Marea Germanikș, deșure anșșș Olanda mi Rinșlș, mi deșure șđđ Rinșlș de șssș. În timpđ pŕimitivđ aiđ lokșiaș mi Ostfalisł, popŕș ȕe se trage din marea semingie Germanikș a Saksonilorș, dar nșmele ačestora de demșltș s'a știnsș pșșŕșndș-se nșmađ ačelș de atșzi alș Vestfaliilorș.
- 2 Ostrogođđ era șnș popŕș din partea borealș a Gođđei Șveȕice, kare de a doza oarș venise în Davia. Vezi partea a II. Kanș VII, la note.
- 3 Genizisł, lokșitorđ ai Sarmăđiei Eșropene, se sekoteskș șna kș Geđđđ mi Daviđ. Eđ aș isatș ačeastș nșmire de la lșnta nedestŕș.
- 4 Vizigođđđ, șntș șnș popŕș din Gođđia Șveȕikș. Vezi II. II. K. VI.

bare prekumš mi Gouii, a voitš sɛ vie asɛpra lorš kɛ tóte kɛ eĩ n'aš fostš kɛtezatš aĩ da kɛtš de pɛɛinš kɛvɛntš; nɛ anɛkɛ inɛɛ a-mĩ imlini skoɛnɛlš, kɛɛĩ in rɛsboiɛlš ɛe avea kɛ Saporš impɛratɛlš Permilorš kɛpɛtɛndš o plagɛ de mórte, in anɛlš 363 a mɛritš. Impɛrɛɛɛindš dɛɛɛ aɛeasta Iovianš, bɛrɛbatš nlinš de bɛnɛtate mi de religiositate, s'a impɛkatš kɛ Saporš, darɛ viindš la Konstantinopole, ne kale s'aš inbolnɛvitš mi a mɛritš in anɛlš 364 la Dada-Stana.

Lɛɛndš impɛrɛɛɛia Romanɛ fragiĩ Valentinianš I mi Valɛlɛš, ɛnɛlš aš lɛatš anɛɛɛlš mi ɛelš-l-altš rɛɛɛritɛlš. } D. Chr.
Dar Valentinianš de minie kɛɛɛndš in anɛɛɛksie, } 364.
a mɛritš in anɛlš 375. Dɛɛɛ mórtea aɛeastsia, Romanii aš prokiematš impɛratš ne fratele seš Valentš. Atɛnɛɛ Xɛniĩ¹, saš Slaviniĩ ɛimeriĩ, viindš in Davia sɛb regele lorš Rɛɛa, aš gonitš ne Gouĩ mi ne mɛlɛɛĩ din Dako-Romanĩ, kariĩ kɛ

I Xɛniĩ se zice kɛ s'aš nɛmitš ama de la rislš Xɛmna; dar toɛĩ aɛtorii se invoeskš a zice kɛ maĩ nainte se nɛmeaš Xɛnosɛɛɛĩ mi maĩ ne ɛrɛɛ s'aš nɛmitš nɛmaĩ Xɛni, kɛ toate kɛ desɛne origine a mi desɛne ɛvɛrnɛlš lorš vorbeskš in mɛlte felixi. Din kroniɛele kineze se vede kɛ eĩ eraš kolonii din naɛiɛnea, kare dɛɛɛ amestekarea limbilorš, a lɛsatš kɛmɛnɛlš Senaarš mi, dɛkɛndɛ-se in pɛrɛɛɛle Asiɛi, aš inteme-étš impɛrɛɛɛia lorš anɛɛɛ de Kinezi in floritóre in anɛlš 210 inainte de Kristš sɛb regiĩ Taneoi; dar in anɛlš 49 dɛɛɛ Kristš, dɛɛɛ ɛertele ɛrmate inɛre Pɛnɛɛɛ mi Pɛɛ, imperiɛlš lorš a slɛbitš, mi in anɛlš 93 in-vingɛndɛ-se Taneoi de kɛtre Kinezi mi s'aš alɛngatš. Dɛɛɛ aɛeasta, maĩ inɛɛi aš lɛkɛitš ne lɛngɛ sorginɛele rislɛi Iaĩɛš, sɛb nɛme de Tielei saš Tebegei, komɛnɛndš Baskiria mi Bɛkaria; ne ɛrɛɛ, strɛmtorɛndɛse de kɛtre Tatarii Topai, aš anɛkatš snre Volga mi Tanaisš, mi lakɛlš Meotide; de akolo impɛrɛɛɛtiindɛ-se in Eɛropa, s'aš avɛntɛratš in tóte pɛrɛɛɛle neste 300 de ani. Kronologia Œngariei zice kɛ, in anɛlš 374 aš trekɛtš rislš Tanaisš, sɛb kɛrɛma generalɛlɛi lorš Balemberš, mi s'aš revɛrsatš neste Eɛropa. Iarɛ Zosimš astfelis vorbesɛe: „Aɛɛɛɛtia Xɛni se nɛmeaš, „dar se kɛvɛnea a-i nɛmi Suiɛi imperiali, saš prekɛmš zice Erodotš kɛ „lɛkɛɛa ne anɛɛɛ de Istrɛ o seminɛie de ómeni debilĩ nɛmiɛi Simɛsš*, „kare aš trekɛtš din Asia in Eɛropa kɛndš s'a snartš pɛmɛntɛlš Bo-sɛɛɛɛlɛi ɛimerianš.“

* Pe aɛɛɛɛtia Kedrinoss in imparte in albi, nestalimti, mi Sebari, nɛmɛndɛ-i Slavini; iar kɛvɛntɛlš Tanteios, in limba Xɛnilorš inɛmɛneazɛ si alš ɛerɛlɛi, kare era titlɛlš aɛe-storš monarɛmi. Xɛniĩ eraš impɛrɛɛɛɛi in maĩ mɛlte komɛnɛi, aveaš maĩ mɛlɛɛĩ domni-tori, mi aɛɛndɛ-se anɛɛɛ de Kina lɛɛɛaš adese nɛvɛnɛi, dɛɛɛ kare Kineziĩ aš fɛkɛtš aɛelš inɛnɛlš nɛrete, lɛngɛ de 400 stadii anɛɛɛ.

voea împăratului Valenț s'a strămutat în Tracia. Peste puțin înșub, s'empărui de generalii Romani, s'a revoltat mi s'nind-se kă Xeni, aș b'utăt pe generalul Liviuis, mi aș k'elkată provinciile mi cetățile Romane. De atunc s'empărund-se Valenț, s'a d'usă asupra lor; apróne de Adrianopole f'k'und-se b'utae mi învingându-se, Valenț s'a askensă

Dupe Chr. } într'o kasă p'rg'neaskă, k'reia Goii i-aș dată folk
375. } f'bră a mi cine era askensă akolo.

D'ep' a'ceasta Goii, ka învingători, s'aș r'v'rsată asupra Mesiei, Traciei, Macedoniei, Tessaliei¹, Axaiei², mi asupra Eladei întregi³; asemenea mi Dako-Romani f'gară de

- 1 Tessalia mi a l'atăt n'amele de la Tessală, fiisă lă Emonă. Ea este desure partea nordikă a Greciei proprii, mi se desparte de ea prin o linie ce se întinde de la însnd'ătra golfului Ambrakikă p'ntă la a'ceea a Maliakăsi. Desure r'v'rită are Marea Egee, desure nordă Macedonia, desure apusă Epirusă, de kare se desparte urin Muntele Pindă, mi desure s'dă Beoia. M'ni se s'ntă: Olimpusă, celă mai înaltă, mi Ossa saș Kissavusă, între kari este Tempe, saș Bamba de astăzi. Ea se împarte în cinți: Tessalioțida, kă kanitala Patra saș Patrakikă; Ftioțida, kă kanitala Zitni saș Farsala; Estioțida, kă kanitala Trikala, unde s'ntă mi monastirile de m'nte; Pelasgiotida, kă kanitala Larissa, mi metropola Tessaliei întregi; mi Magnesia, Zagora de astăzi, kă kanitala Dimitriada.
- 2 Kă tóte kă Omeră n'ameste pe toii Elinii Axaia, mi apoi Romani prin Axaia îngelegeaș Elada proprie, Axaia însă este n'mai partea din Peloponesă kare se întinde în s'să s're golful Korintiakă mi o parte puțină afară din golfă. (N'aș ajensă însă Goii p'ntă akolo, ni' n'aș intrată în Pelonesă). Se oț'rente desure nordă-estă kă Sijonia, mi desure s'dă-vestă kă Elida mi kă golful Korintiakă. La intrarea a'estăi golfă este orășul vekă Vatra, faimosă mi în vekime mi astăzi nentă n'să-ș'nea sa cea fr'zosă mi veselă, nentă m'ld'imea apeloră mi kalitatea prod'kteloră sale, mi nentă komerțul seă. Laonikă, în karte a 7-ea, o n'ameste Axaia cea ferice. Akolo este pe mesulă Patrei, șăș činarosă b'tr'ndă de doș mi de ani mi min'nată nentă m'rd'imea mi întinderea ram'riloră sale. Axaia aș stată gloriomă mi onorađă între toii Elinii pe tim'plă lă Agamemnon, mi ală es'nediș'nei lă asupra Troei. Ei aveăș șăș Senată, doi domnitori, mi șăș notariș, mi atăt de tare era g'v'rnulă mi d'rentatea loră, în k'ată Elinii de prin alte provincii veneăș la ei de se j'dekaș la neîngelegeri. Kiară mi d'ep' Aleksandră, Axaia s'aș distinsă prin îngeleș'nea politikă a lă Arată mi prin virt'șurile militare ale lă Filonimenă; mi faimosulă atletă Xilon, era n'sk'ată în Patra.
- 3 Elada, n'amele celă mare mi faimosă în tim'urile vekă, l'ată în întregulă,

frika Xənilorš, s'aš ɣəspənditš ɪn zisele provinčii, okəpən-
dš-se kə viaɣa pəstoreaskə, kare era mai komodə pentrə
ənš poporš ɣəpčitoriš. (Vezi Partea II, Kapš XVI, la note).

Pe timuū ačeia Dako-Romanii, dəpə Niçeta de kare
s'a vorbitš, aš avtš episkopš ne Teotimš, karele propaga
evangelislš ɪn tôte Daçiiile, mi se nəmea zeslš Romanilorš
dəpə mətərisirea lsi Sozomenə.

se otəremte despre ɣəspəritš kə Marea Egee, despre sədš kə ɣea Kretikə,
despre apəš kə ɣea Ionikə, mi despre nordš kə mənçii Sardici, kari o
despartš de Ilirikš, de Mesia, mi de rislš Nessə, ɣe o desparte de Tracia.
ɪn Elada se sokotea mi Kreta, mi ɣelelalte insule din Egeea. Mai tərziš
nəmele ei a trekstš mi ɪn Sicilia mi ɪn Italia, ɣnde o mare parte s'a
nəmitš Elada Mare; asemine mi ɪn Asia, ɣnde o parte s'a nəmitš Elada
Asiatikə. Nəmele i se trage de la Elenš, fiislš lsi Deəkalionš mi alš
Pirei. Ezroneii aš nəmit'o Greçia, dəpə ɣnš rege, nəmitš Grekə. Dəpə
Marele Konstantinš, karele mi-a nətətš tronlš ɪn noza Romə Kon-
stantinopole, s'aš nəmitš Rəmeli (saš ɣeara Romei.) Pəɣdile Ela-
dei səntš: Albania, kə kanitala Skstari saš Skondra; Epirislš, kə ka-
nitala Ianina; Etolia, kə kanitala Braxori, mi kə oramele Messolongi mi
Anatolikš; Lokrida kə kanitala Naznaktš; Dorida, kə kanitala Lidorika;
Focida, kə kanitala Salona, ɣnde era o datə mi orakəislš de la Delfi alš
lsi Apolonš; Dorida Onənçia, kə kanitala Zitəni; Beoçia, kə kanitala
Tebe; Atika, kə kanitala Tessaloniche; mi Polononeslš, saš Moreea, ka-
re e o peninsle, mi se ɣnemte kə Atika prin ɣnš istmš de mease mile.
Açeastə peninsle din ɪnçenstš se nəmea Egealia, ne ɣrmə Asia, apo
Argos mi Pelasgia, mai ne ɣrmə Pelononesš, dəpə Pelons fiislš lsi
Tantalš, kə 1300 anī ɪnainte de Kristš. Astəzi ɪnsə se nəmemte Moreea
dəpə mslçimea morelorš, saš a dšzilorš (agşzi.) Elada are ɪn ləngime
ka 600 iar ɪn ləngime ka 175 mile. Se ɪmpəɣdea din vekime ɪn ontš re-
gətəri mi repəblice: Korintislš, kə oramš de açeastəmi nəmire; Siçionia,
ɣnde astəzi nə este oramš; Açaia kə oramele Patra, Bostiga mi Kalas-
renta; Elida, ɣnde se ɣɣeaš ləntele olimpiace, kə kanitala Gastəni; Ar-
kadia, kə oramš omonimš; Messinia, kə ɣetədile Metone mi Korone;
Lacedemonia, kə kanitala Mistres, mi kə oramš mare Kalamata; mi Ar-
geia, kə oramislš Argosš, mi kə ɣetədile Anapli mi Monemvasia. Astəzi
ɪnsə totš Xersoneslš se ɪmparte ɪn 24 jədege, tərçemte kadilikəri, səbt
o satranie, a kəreia oramš este Tripoliga, oramš alš Arkadieii mi kani-
tala Polononeslšii ɪntreğš. *

* Astorslš skrie açeste ɪnainte de restavrarea Greçiei; prin ɣrmare açeastə darə astəzi are
altə ɪmpəɣçire.

KAPITULŪ IV.

Dupe Chr. } Lændð impærþia Graþianð, mi aęesta invin-
 387. }
 Cromer. } gændð ne Goþi, i-a inninsð neste Dænre. Atęne mi
 din fęgarii Dako-Romęni męłi intorkindę-se in Dacia, mi ađ
 lęatđ lokęrile ęe aveað in patria lorđ. Graþianđ, lændð im-
 perislđ Orientalęi ne seama marełi Teodosiđ, a plekatđ spre
 Okcidentđ asępra Goþilorđ mi a Alamanilorđ¹, kariđ infes-
 tađ Galia, mi inþręngęndę-i kę totłđ, s'a renezitđ asępra lđ
 Massimđ karele se preķiemase impęratđ in Bretania. Ako-
 lo inų, trędatđ de inųmi outirea sa, mi datđ in męna ge-
 neralęłi Andragatđ, se ęęise in anłđ 383. Dęp aęesta,
 lændð impærþia fratele seđ Valentinianđ II, fę mi aęesta
 gonitđ de Massimđ in anł 387.

Dupe Chr. } In amestekętrile aęeste marele Teodosis n'a
 387. }
 Amphiloeh. }
 Arseniu. } ęstđ sę vie in ajstoręł lđ Graþianđ mi Valentini-
 anđ, kęłi avę a se bate kę Goþi, ne kari isbęti a-
 goni din tótę Tracia. Atęne Xęniđ ađ trimisđ solđ kę ęe-

1 Alamania, nęmitđ de Galđ *Allemagne*, este Germania, mi se nęmește
 proprię imperialđ Teotnikđ, sađ Germanikđ; mađ tęrziđ i s'a datđ mi
 nęmele de Imperiđ Romanđ. Ea se otęremte kę Marea Baltikę, kę Da-
 nia, kę Marea Germanikę, kę Olanda, kę Galia, kę Elveģia, kę Italia, kę
 Marea Adriatikę, kę ųngaria, kę Galięia mi kę Pręsia. Are ęinęi risęi
 insemnate: Dęnre; Rinęłđ, kare nęęede din Elveģia, mi đę in Marea
 Germanikę; Vezęđ, kare nęęede din Frankonia, mi ęnitđ kę Bera mi
 Fęnda đę in Marea Germanikę; Elba, kare nęęede din męnđi dintre
 Boemia mi Silesia, mi se varsę totđ akolo; mi Oder, kare nęęezęndđ
 din Moravia se varsę in Marea Baltikę. Germania se imparte in noę
 ęerķęri: Aęstria kę kanitala Viena; Bavaria, kę kanitala Monakđ; Vir-
 tembergđ kę kanitala Sttgardđ; Frankonia, kę kanitala Nęrembergđ;
 Rinęłđ de sęsđ, kę kanitala Kasselđ, mi kę oramłđ Frankfortđ; Rinęłđ
 de josđ, kę kanitala Aņafenbęngđ; Vestfalia, kę kan. Minsterđ; Saksonia,
 kę kan. Dresda mi kę marele oramł komergantđ Linska: in aęestđ ęerķđ
 se kominde mi elektoratłđ Magdembęrgđ, sęb reģele Pręsiei, alđ kę-
 ręia kanitalę este Berlinłđ. Bęrgęndia se ęnise kę Franģa sęb Napole-
 on Bonaparte, iar đęp kęderea aęestęia iaręmi s'a deslinitđ, mi s'a re-
 stęratđ in starea sa de mađ nainte. Provinģiile kare nę atęręđ de nięi
 ęnđ ęirķđ sęntđ: đękatłđ Boemiei, kę kanitala Praga; Moravia, kare
 nę are nięi ęnđ oramł insemnętorđ; Silesia, kę kanitala Breslađ, mi
 Lassięđ.

rere de pace, pe kari primindă-î marele Teodosis, le-a în-
kăviințat șă lokșiască între rîșrile Drava ¹, și Sava ²;
kă tôte ačeste barbariî neste pșșinș iarșni aș înčepștș a
kălka Tračia, dșpș kare marele Teodosis, dșkăndș-se așșira
lorș, i-a învinsș și a gonitș neste Dșpșre pe toșș Xșni,
Sçii, Goșii, Geșii, și alșii barbari kari eraș șniș kă ač-
emtia. Dșpș ačeasta, plekăndș și așșira șșșnatorilorș din
Okčidentș, a șuisș pe Maximș și pe Andragatș, și a în-
tșritș pe Valentinianș pe tronșlș împșrșșiei în anșlș 388.
Biindș apoi la Konstantinopole, earșși s'a dșșș așșira bar-
barilorș kari pșdaș Macedonia și Tračia, și sfșrșmăndș-î,
s'a repezitș îndatș așșira rebelșlș Argobastș, karele șci-
sese pe Valentinianș în anșlș 392, și prekiemase împșratș
pe Eșgenis. Așșngăndș akolo împșratșlș, și fșkăndș rșș-
bois, pe Eșgenis l'a șuisș, iar Argobastș s'a sinșuisș. Dșpș
ačeastș învingere, kăzăndș la grea bôlș, a mșritș în anșlș
345, lșșăndș moștenitorș împșrșșiei pe Arkadiș și Onoris.

CAPITULŪ V.

Dako-Romanii aflăndș-se șșbjșșgaș de kătrș Xșni, se șș-
pșneăș învingștorilorș; iar nopôrele barbare întșrindș-
se, aș sekatș pșterile imperișlș Romanș. Dșpș môrtea ^{D. Chr. 395.}
lș Teodosis, împșrșindș-se imperișlș, Arkadiș, omș frikosș
și nekapabilș, a lșatș Orientșlș, iarș Onoris, omș mikș de
șșfletș, nesokotitș, prostș, a lșatș Okčidentșlș. De la a-
čestî împșrașii înčene kădereă și tikșlomia imperișlș Ro-
manș. Xșni, Goșii, Vandaliș ³ și alte nopôre barbare în-
testaș Alamania și Galia ⁴ în tôtș întinderea sa (kare înșș

1 Drava, kare se zice și Darș, și Drina, pșșede dintre xotarșle Tirolș-
lș, și priimindș mai mșlte alte pșșae, se varsș în Dșpșre.

2 Marele Gregoris pe Xșni ačemtia îi nșmșnte Slavi; șe vede kă șntș
Kroașii de așșzi, kșși dintrș înčepștș ei șntș ăei mai vekî lokșitori
între Draș și Sava.

3 Șnș noporș Germanikș.

4 Galia șăș Franșă este o parte a Eșronei, kare se întinde în lșngime de
la rșșritș șure așșș 140 mile, iar în latș de la șșș șure nordș neste
120 mile. Se otșremte desșre rșșritș kă Olanda, kă Germania, (șșin

ne era ama nouălată ka astăzi), Ispania ¹, Italia ², mi Afri-

Rinș) kă Elvegia mi Italia (prin Alpi); desnre sđđ kă Mediterana (in kare sđntă insslele Korsika mi Elba) mi kă Ispania (prin Pirinei); desnre apssă kă Oceanslă Atlantikă; mi desnre nordă kă Marea Germanikă. Ţei mai nalăi mşnăi ai Galiei sđntă: desnre Italia Alpii, mi desnre Ispania Pirinei. Din Alpi aŷei koperiăi pŷreca kă ninsore fakă parte din Savoia; între aŷemtia este ŷelă mai inaltă mşnte din lşme, kare se nşmşnte *Mont-Blanc*, karele are mai mşltă de jşmştate milă 'năldime, saă 14,000 niŷore. Galia are patŷ risri principale: Loara, ŷe kŷrge snre sđđ mi đă in Oceanslă Atlantikă; Seina, ŷe pŷrvede din mşnăi ŷei mai din lşntŷ ai Galiei mi kŷrgşndă snre nordă treŷe prin Parisă mi se varsă in Kanalslă Atlantikă; Garona, ŷe pŷrvede din Pirinei mi đă in Oceanslă Atlantikă; Ronă, kare pŷrvezşndă din Elvegia mi trekşndă prin lakslă Genevei, intră in Galia, mi apoi kŷrgşndă snre sđđ, đă in Mediterana; Rină, kare formează limitele între Germania mi Galia, din Elvegia pŷnă la regatslă Olandei. (Vezi Elvegia.)

Galia din vekime, đşpŷ timpŷri avea diverse impŷrăiri. Astăzi inşă este impŷrăită in 83 departamente. Kanitala ei este Parisă, nşmită din vekime Lşteda; astăzi are peste şu milion mi jşmştate lăksitori, mi se sokotemte ka kanitala lşmei ŷivilisate.

1 Ispania este ŷelă de ne şrmă regată de la otarele Eşronei, mi mai auro-nieată de Afrika, de kare se desnarte nŷn ştrşmtorea de Gibraltară. Se otŷremte desnre nordă kă Galia mi kă Oceanslă Atlantikă: desnre sđđ kă Portugalia * mi iar kă Oceanslă Atlantikă; mi desnre Sđđ mi rşşrită kă Mediterana. Între risrile Ispaniei pŷdine sđntă inşemştore: E-bră, ŷe pŷrvede din Pirinei mi kŷrge snre rşşrită in Mediterana; Gşadalkiviră, ŷe kŷrge snre apssă in Marca Atlantikă; Gşadiana, kare intrşndă in Portugalia se faŷe nłstitoris; Tagş, ŷelă mai mare, ŷe kŷrge snre apssă prin Portugalia, in Oceanslă Atlantikă, anŷone de Lisbona. Kanitala ei este Madritslă.

2 Italia se komponne din o peninslă mi kŷte-va inssle. Peninsla intră departe in Marea Mediterană: desnre rşşrită o şđă golfsă Mŷrei Adriatice; desnre sđđ Marea Siciliiei, mi desnre apssă Marea Tirenikă. Iar desnre şskată kŷtre nordă-vestă se otŷremte kă Galia mi Germania prin Alpi; de akolo se pleakă kŷtre rşşrită snre Elvegia, Kroaăia mi Dalmaăia. Ţea mai mare lşngime a sa este de 200 mile, iar lăldimea niŷi in

* Portugalia este partea ŷea mai anşşană a Eşronei, mi se otŷremte kă Ispania mi kă Oceanslă Atlantikă. Lşngimea ei se întinde de la sđđ snre nordă. Mai tótă deara este tare mşntoşă, dar ne are niŷi şnă mşnte mare mi inşemnată. Risrile ei ŷele mai mari pŷrvedă din Ispania. Se impŷarte in 6 pŷovindii: Mesopotamia, kă kanitala Braga; Mşnteană, kă kanitala Bragană; Beira, kă kanitala ŷimbra; Estramadra, kă kanitala Lisbona, kare e mi kanitala regatslă întregă, şnde vină ŷele mai mari vase nłstitoare ne Tagş; Alenăia, kă kanitala Port-Alegro, ne malşrile rislăi Donas anŷone de şnde đă in mare; mi Algarbia, kă kanitala Tabira.

ka. Atsuce Frančii¹ aš apžkatš Galia, iar Longobarzii² Italia, mi Gogii Ispania³. Atsuce kžzndš mi Roma, pe

jsmzstate. Mzndii čei mai insemnadi szntš: Vezzvslš de lznz Neapole, mi Etna din Sicilia, kare amzndozz szntš vřzsztoze de fokš. Doz rizri mai insenate are: Padz saš Po, karele pzřede din Alpi mi křge sure řzszritš in Adriatika; mi Tiberzslš če třeze prin Roma.

¹ Vezzi Partea I Kapš IX, la note.

² Italia, pznz pe timpzslš lzı Onoriz, era leagznlš mareı impzřdzii Romanc. Dzpz ačeasta insz, pe timpzslš ačestzi impzřtatš, aš venitš aszpra ei mai mslgi barbari, inre kari čei mai infrikomađi eraš Gogii szb regii lorš Radagaisš mi Alarikš; Radagaisš, inkznpjzřndz-se in mzdđii Tesslanı, fz szřzmatš kz totslš de generalzslš Stilixonš; iar Alarikš, inkzngzřndš Roma, a lzat'o in anzslš 440, okzřndš mi toatz Italia. Dzpz mörtea lzı Alarikš, alegzndz-se rege Adazslš, s'aš dzsš aszpra Galiei. Atsuce aszpra Italieı a venitš Atila kz Xznii, desure kari s'a vorbitš mai sssš. Dzpz Xznı, aš venitš Vandalii; dzpz ačesttia, kz ajstorzslš Skřrilorš mi alš Ersililorš, a venitš Odoakrz impzřratslš Třřviligorš, karele, s'a nzmıtš primslš impzřratš alš Italieı in anzslš 476, mi dzpz ačesta alđi meante din popoze germane. Dar tođi ačesttia in fine invingzndz-se de käre generalii trimimı de Istinianš impzřratslš Orientzslı, ačesta pe řrmz a trimisš znš lokotenentš de plinz impzřternivıitš pentř gzvernarea imperizslı, karele medea la Ravena, fiındš kz Roma era pzřdatz mi mai řzinatz. Longobarzii insz, prin lznte repetate, isbzřirz a goni pe lokotenendii impzřřtemti, mi a azeza impzřřdzia lorš la anzslš 568, avzndš 22 de impzřrađi pznz la anzslš 774. Dzpz ačesttia aš statš impzřratš alš Italieı Teodorš čelš inřiz fiiz alš lzı Desideriz. Dar in fine Karolš čelš mare la anzslš 802, pzokiemzndz-se impzřratš de křtre Romanı, prinse pe čelš de pe řrmz impzřratš alš Longobarzilorš, mi-lš adzse in Galia, desfiıngzndš astfeliz pzřteza ačestorš barbarı, kare a dzntš 211 ani.

³ Čelš inřiz če a venitš in Ispania, dzpz delzviš, in řrma impzřřtiereı popozelozš (zıze Iosinš) a fostš Tavelš nepotš alš lzı Noe, mi čei inřiz lzķzitorı Čelđii. Iar Diodorš mi Strabone zikš kz čei inřiz kari aš posedatš Ispania aš fostš Finičii, kari, trekzndš Marea Interioarz, aš venitš la Čelđi; dzpz ačesttia Elinii aš adzsz kolonii prin Marsilia la mzdđii Pirinei, mi pe rizslš Iberš, pzřkzřmš mi in lokřrile čele mai interioare. Dzpz Elinı, aš stzřznıtš čea mai mare parte Karčedoniı, kari auoi, invingzndz-se de křtre Romanı, toatz Ispania s'a fzķstš Romanz pznz pe timpzslš lzı Onoriz. Dzpz ačeasta viındš Vandalii mi Vest-Gogii, kari aš dominat'o pznz la anzslš 720, aš venitš din Afrika Mazřii mi Saracıniı, aš desfiıngatš impzřřdzia kremitinz a Vest-Gogilorš, szb čelš de pe řrmz impzřratš Roderikš, mi aš fzndatš pe a lorš. In fine Fertinandš

kъndš împêratslš era la Ravena ¹ fs pгъdatъ de kъtrъ Godi în anslš 409, dъpъ Kristъ.

Atъncе mai mълđi tirani s'aš ridikatš prekiemъndsse împêragi ai Romei: Atalš, la Roma; Iovianš în Bretania ² și Galia; Eraklis în Afrika. Dar Konstantinš, karele se însrăse kъ Placidia, sora împêratslși, lъndš și elș parte la împêrăđie, i-a bътatš și i-a învinsš; dar nъ anșkъ a-i sfъrșima kъ totlš, kъči dъpъ mърtea lși Onoris, în anslš 423, lъndš împêrăđia, a trъitš nșmai шente lșni, și mърindš a lъsatš momtenitoriș pe fișlš seš Valentinianš III.

Dako-Romani nъ se pșteaš skъtsra de jъgълš Xșnilorš

D. Chr. } fiindš kъ nopôrele barbăre ajъnsere a prekșmъni
408. } psterile imperișlși Romanš, atъtš în Orientš kъtš
și în Okșidentš. Teodosis çelš mikš, fъkъndsse împêratš
în Orientš, domnia sșb direkșisnea sororei sale Plșxeria;
dъpъ çe a venitš în anii matsritъđei, a avștš mai mълte rъs-
bôe kъ Persii, Vandaliș, Saraciniș ³, kъ kari în fine fъ-

VI, în anslš 1492, a gonitš pe tođi Masrii și Saraciniș, prekșmš și pe tođi Ișdeiș, în nșmърš de 124,000 familii.

1 Çine vrea sъ шtie mai pre largš istoria veke a Romei, sъ çeteaskъ pe Dionisiș din Alikarnasș și pe Romșlš din Plștarxș.

(Aiçea aștorisłš, în o notъ fôrte întinsъ, deskrie istoria fșndrerei Romei, kare fiindš kșnoskъtъ Romșnilorš din alte kърđi mai bșne, amș sokotitš a o elimina.)

Tradskștorisłš.

2 Prin kъvъntslš Bretania se îngelegš șnitele regatsri Anglia, Skođia și Irlanda, kare aștzi se ziçe Bretania Mare saș nșmai Engletera. Ea se kompșne din insșle, kare se nșmeskš Bretaniçe: çea mai mare desnre sșdš, este Anglia, saș Engletera; çea mai mikъ desnre nordš, este Skođia; și a treia desnre anșș, Irlanda. Açeste insșle sъntš înkșngisrate de apele oçeaniçe; desnre nordš și anșș de Oçeanlš Atlantikš; desnre rъsritš de Marea Germanikъ saș Nordikъ; și desnre sșdš de strъmtôrea, kare se kiamъ Kanalıš *Lamanche*. Kapitala și metroula regatslși întregš este Londra, çelš mai mare oramș din Esrona. Orame komerdiale sъntš: Porstmatš, Bristolš, Livernolš, Manchesterš, Birminghamš, Edimbъrgš, Dъblinš, și altele. Îmnrjșrșlš insșlilorš prinçipale, mai sъntš și altele mai miçi.

3 Saraciniș se nșmeaš mai nainte Agarenii, de la Agar, fiika lși Abraamš, auoi Ismailiđii, dъpъ Ismaelš, fișlš açesteia; și mai la șrnъ Saraciniș, de la Saraka provinçie a Arabiei potrôse, dъpъ Ptolemeș. Açestia, dъpъ çe aș kșprinsš mълte đъri, aș învinsš și pe Persii în anslš 651 dș-

kândă pache, a trimisă apoi zăă kornă de omşire aşupra lui. Atila împăratulă Xăniloră¹, karele, împreună kă fratele seă Bleda pŕda Tracia; dar nenăândă-lă învinge kă armele a kămpărată pachea kă dară de 6000 litre de aără mi kăte 100 litre ne ană.

Făkândă-se pachea kă kimpulă ačesta, Atila s'a întorsă la ale sale; dar dăpă mórtea lui Teodosiă în anulă 450 ărândă tribătelă anăală dăpă tokmeală de la noşlă împărată Marciană, ačesta i-a răşpănsă kă aărălă seă ilă păstrează pentru amiăi sei iar pentru inemiăi are fersălă. Atărcă trăfaşlă Xăă negreşită kă s'a îngrijită, mi a întorsă înfrikomatele sale arme kătră Okcidentă. Bărgănzii² s'aă ăerkată să le onreaskă trecerea preste Pină³, însă toăi fără tăeaăi.

pă Kristă. Pe zămă însă i-aă învinsă Tărcii mi aă isată din măna loră Persia în anulă 932*; de la Tărcii ne zămă aă isat'o Tartarii în anulă 1259, mi de la ačestă iărămi Permiă săb împărată Ismaelă în anulă 1500.

- 1 Atila, fişlă lui Măncikă, domnălă Xăniloră, s'a făktă împărată în anulă 434 dăpă Kristă împreună kă fratele seă Bleda, kariă eraă nepoăi ai lui Răa. Kroniăele Ţngariei săăă kă Atila avea titlălă zămătoră: „Atila „fişlă lui Beldikăă, nepoăă mareşăi Nembroăă, năskată mi kreskată în „Eggad, kă mila lui Dămnezeă rege ală Ţngăriloră, ală Mediloră, ală „Goşiloră mi ală Daviloră, şlagelălă lui Dămnezeă mi şnaăma lămei.“
- 2 Ačestă eraă zăă poporă Germanikă, kare stăpăneaă ăea mai mare parte din Galia, mi aveaă zăă imperiă ală loră, nămită Bărgăndă.
- 3 Rinsălă părcede din Alniă Elvegiei din doă sorgente, dăpă kare zăa se nămeste Rinsălă de săăă mi alta Rinsălă de josă; ambele gărle zăindă-se formează zăă şingără mi mare riă, mi trekândă prin mai mălte orame păă în ăerile de Josă ale Olandei, se desparte ăărămi în doă gărle, din kare, zăa se nămeste Blaxălă mi Baală; apoi ăărămi zăindă-se, mai de parte se desparte în alte doă gărle, din kare ăelă din dreapta se kăa-

* ăea întăi patrie a Tărciloră este Tărcistansă din Tartaria Mare, mi snii pretindă kă era totă zăa kă Tibetsălă, deara vekiloră Savi. Tărcii trekândă prin nordile Kaskasiăe în Asia de dinkăce, aă adăă kă ei alte ponore: ne Komari, koboritori de la Gomeră; ne Messageăi, koboritori din Magogă (de kătre ačestă s'a învinsă marele ăire); ne Tasri, koboritori din Tovelă; mi ne Romi, saă Mosăi; ačestă Mosăi lăkăeaă între Marea Kănikă mi Pontălă Eăssină în mşăăi Kaskasi, în kăă ns trebse să se kănsăde kă Rămiă Eăroneni. Tărcii săntă koboritori de la Togarma, mi viindă s'aă amezată ne kăsta nordikă a Kăskassăi, între lakălă Meotide mi Baltika. Tărcii însă s'a nămită mi dăpă gergălă Arabă, kare însemnează abandonăăi ka snii ăe era abandonăăi de Alessandă ăelă mare; dar Arabii, Sii mi Isdeii săăă kă se tragă de la Gogă mi Magogă; loksitorii ačestăi lokă ns aă orame mi lăkăşăde, ăi trăeskă săb kortări, ka Saviă ăei vekă.

ДѢПЪ ачеаа тóте провинѣиле де пе Ринѣ, Сеїна, Марна ¹ ми Моселѣ ² аѣ сѣферитѣ ѡаѣриле ачесторѣ ѡфрикошаѡї barbari, ѡн кѣтѣ орашеле ѡнѣрѡишеаѣ movile де рѣине, ѡар кѣмнииле ниште deserte (пѣстиврї). Трекѣндѣ Сеїна, аѣ аседиатѣ Орлеанѣлѣ ³. Атѣнче generalѣлѣ оштірилорѣ Romane din Italia De-чїѣ, виѡндѣ ла орашлѣ Arle ⁴ din Galia, ми зѡндѣ-se кѣ Теодорикѣ ѡмпѣратѣлѣ Visigoѡilorѣ, ми кѣ Berobeѣ ѡмпѣратѣлѣ Franѡilorѣ ми алѣ Бѣргѣнзилорѣ ми ал алторѣ попóре веѡине, ал кѣрора интересѣ era ка сѣ goneaskѣ пе Хѣни, аѣ плекатѣ ошѣра Орлеанѣлї, ми аѣ sositѣ tokmaї кѣндѣ Atila сѣрѣрма-se порѡиле ми лѣсase орашлѣ ѡн прада soldaѡilorѣ сеї. А-лиаѡїї, ѡнтрѣлдѣ despre partea Loarei, ми гѣсѡндѣ пе barbari ѡн neorѣндѣealѣ, аѣ зѡисѣ атѣта мѣлѡиѡе din еї, ѡн кѣтѣ о-рашлѣ era скѣлдатѣ де сѣнгеѣе лорѣ, ми Хѣниї ѡмї кѣтѣта мѣнтѣsirea зѡнї грѣмѣдѡндѣsse сѣ eastѣ пе порѡї, алѡїї арѣн-кѣндѣsse ѡн рїѣ ка orbїї. Atila, readѣнѣндѣ пе кѣѡї аѣ пѣ-тѣтѣ скѣпа, ми plinѣ де мѣнїе, аѣ плекатѣ кѣтрѣ Belgia ⁵; ѡар алиаѡїї алѣнгѣндѣ-lѣ mereѣ аѣ аѣзѣнсѣ ѡн messrїle Katalo-nїche din Камѡania ⁶ де астѣзї: akolo s'a фѣкѣтѣ зѡѣ res-

мѣ Iselѣ; ми апої totѣ зѡндѣ-se ми despѣргѡндѣ-se де маї мѣлте орї, ми прїїмѡндѣ маї мѣлте alte risrї, се varѣѣ ѡн Marea Germanїkѣ.

- 1 Ачестѣ рїѣ се нѣмѣште ми Maromї ми Morava; елѣ пѣрѣчѣзѣндѣ despre рѣсѣрїтѣ де пе лѣнгѣ Sibїѣлѣ Transilvanїeї ми desparte Boemia.
- 2 Ачеста este rislѣ Bavarїeї, kare дѣ ѡн rislѣ Isara.
- 3 Провинѡїе а Galїeї кѣ орашѣ де ачестамї нѣме, фóрте фѣмосѣ, ѡн деарѣ фóрте мѣпóсѣ.
- 4 Arelata саѣ Arlesѣ, орашѣ алѣ Galїeї лѣнгѣ rislѣ Rodanѣ, саѣ Ronѣ; din vekїme kanitalѣ glorióсѣ а Salїѡilorѣ.
- 5 Belgia одатѣ фѣѡеа parte din Galia. Се отѣрамте despre nordѣ кѣ Очѣанѣлѣ, despre апѣсѣ ми сѣдѣ кѣ Galia ми despre рѣсѣрїтѣ кѣ Germania. ѡн komнѣѣ се нѣмѣште Niderlandѣ, ѡарѣ Franсesїї ѡн zїkѣ *Les Pays Bas*; се маї зїѡе ми Flandra. Ачeastѣ деарѣ este ѡеа маї мїнѣнатѣ parte din Европа nentrѣ мѣлѡиѡеа satelorѣ, nentrѣ indѣstria ми komerѡїslѣ сеѣ. А-стѣзї, ѡннрѣвѣнѣ кѣ Olanda, Belgia formeazѣ зѡѣ regatѣ neatѣрнатѣ, сѣѣ зѡѣ sїngsѣrѣ реге ми сѣѣ о konstitїѡїzїe де ѡеа маї liberale.
- 6 Провинѡїа ачeasta ѡн kare се аѣлѣ Roma, се нѣмѣа din vekїme Latїѣ; се отѣремте despre апѣсѣ кѣ rislѣ Tibere, ми кѣ Marea; despre nordѣ-estѣ кѣ Marea, кѣ Lambѣrs, ми кѣ Abrѣzїslѣ де афарѣ; ѡар despre nordѣ кѣ Sabinia.

belš infrikomatš, unde barbaršlš a perdštš 180000 ostamī, dšpš kare a plekatš sure Tšringia saš Saksonia ¹, avšndš ĩnkš pšpĩnš omtire din 500 miĩ kš kare venise. Dar ačea-
stš nenoročire n'a smilitš ničĩ dekšmš eroismšlš tršfaušlš
Atila; adšvšndš-mĩ nozš omtire din mai mšlpiĩ alpiĩ barbarĩ,
s'a repezitš earšpiĩ asšpna Italieĩ, pršdšndš Panonia. A-
tšpče Valentinianš, kš tóte kš avea destšlš ajstorĩ de la
imperĩlš Orientalš din Konstantinopolē, s'a ĩnkisš ĩn Roma,
lšvšndš tóte lokšrile pšpš ĩn Eridanš ² ĩn prada barbarš-
lšĩ. Ačesta, trekšndš Alpiĩ mi asedišntš Avileia ³, ĩ-a datš
fokš mi a ršsinitš'o pšpš ĩn temelĩ, fškšndš prisionierĩ ne
tojĩ lšksitorĩĩ ĩnpresšpš kš garnisóna. De akolo, trekšndš
tótš provingia Venegieĩ ⁴, a ršsinitš kš totšlš Altina ⁵, Pa-

-
- 1 Tšringia este o parte din Saksonia, kare se ĩmparte ĩn čea de sšsš mi
čea de josš: ačeea de josš are desure apšsš Vestfalia, desure nordš
Marea Germanikš, Danimarka mi Baltika, mi desure estš-sšdš Saksonia
de sšsš. Saksonia de sšsš are desure nordš Baltika, desure rššvritš Prš-
sia, desure sšdš Silesia, Boemia mi Frankonia; mi desure apšsš Saksonia
de josš. Oramele Saksonieĩ sšntš admirabile nentš komerčšlš čelš ma-
re kare se fače ĩn ele, nentš bšlčĩrile (ermaróčele) mi čentš manš-
faktšrele sale.
  - 2 Ačesta se nšmšnte mi Padš mi Po; pšvčede din Alpiĩ desure otarele
Galieĩ, mi kšrgə sure rššvritš prin mijlokšlš Italieĩ nordiče, ĩn dreanta
Apeninilorš mi ĩn stšnga Alnilorš, pšpš če dš ĩn Marea Atlantikš.
  - 3 Avileea era šnš oramš nrea mare, mi kapitála Istrieĩ, ne lokšlš Frišlš,
kare akšma este alš Ašstrieĩ.
  - 4 Provingia ačesta konrindea lokšrile Istrieĩ mi a Frišlšlš; kapitála ei era
Venegia, oramš šndatš ĩn nišnte bšlpiĩ ale Mšreĩ Adriatĩče. Akolo eraš
nišnte mičĩ ĩnsšle kš kolibe de neskarĩ. Patavĩ mi alpiĩ lšksitorĩ vėvinĩ,
de frika Gošilorš, ĩn anšlš 420, aš nonšlatš šna din ačele ĩnsšle, nšmitš
Rinelta; dšpš ačeea ĩn trečere lšĩ Atila nšstiĩndš-se Avileea, Altinš,
Konkordia, mi alte orame, lšksitorĩĩ aš gršsitš asilš ĩn ĩnsšlele ačestea
(anšlš 453); mi de atšpčea, nšmšršlš lšksitorilorš adšogšndš-se, s'a for-
matš šnšlš dĩn čele mai ĩsemnate orame, kšprinšndš 72 de ĩnsšle,
ršmšndš neatšrnatš sšb formš de repšblikš aristokratikš. Oramšlš a-
česta mare a plšti ne ape; are peste 500 podšvĩ de neatšr; šligele sale
sšntš kanalšri de apš prin kare lšmea se pórtš kš bšlčĩ, nšmite Gon-
dole. Ačeastš provingie astšzĩ fače parte din ĩmpšrčdia Ašstriakš.
  - 5 Šnš oramš vekĩš anšpne de Venegia.

dsa ¹, Viçența ², Verona ³, Brescia ⁴ și Pergamăș ⁵; după aceea coborându-se în Liguria ⁶ a prădată Mediolanăș ⁷ și Pavia ⁸: omîndu-se aprînce de Mantza ⁹ unde se zămeste Eridanăș kă Migisăș ¹⁰, a trimisă mîlte kornetî de oștire din kolo de Eridanăș, dar ne tôte le-a sfîrșmată Egiș.

Kă tôte ačeste, Atila avea înkă oștirî de ajsnș, pentră ka să pîstieaskă tôte Italia. Ačeasta vîzîndă Valentinianăș, a trimisă la elă ambasadori pe papa Leonte, karele kă limbășgia sa a îndîplekată pe barbarî a se întorče, kă tokmeală ka să pîimeaskă tribetă anșală. Atunče Atila întorkîndu-se în Panonia, și voindă să se însore înkă kă o femeie, de și mai avea o mîlțime, în timpăș nîndei, s'a îmbîtată și l'a lovită o kîrgere de sînge (de kare pîtimea de mai nainte) de kare a și mîrită în anșă 454.

Peste zăș anș după mîrtea lăi Atila, Valentinianăș, silnîindă pe soșia lăi Massimăș Petronăș și desonorînd'o, fă zăisă de kătre soșăș ei, kare se și prokiemă împîrată, la

1 Padza saș Patavia, orașă în lăsntră Italiei.

2 Viçența saș Viçenția, zășă din țele mai vekî orame, într'o pozișione ama de frîmoază, în kăță se zămeste grădina Venediei.

3 Verona, orașă nlină de svenire și monșmente istorice, într'o pozișione mînșnată. Aice e patria lăi Plinîș.

4 Brescia, altă orașă vekîș, mare, pînzată și tare.

5 Pergamăș, orașă aprînce de Venedia.

6 Liguria saș Genova, reșblikă a Italiei, kare a jskată mare rolă în timpăș ei: stăpînea insula Xio și alte insle în Marea Egee, și orame despre Mare în Grecia, în Pontășă Essină și pe Dănzre, și kîar Galata, fobșergășă din Konstantinople; dar săkvesele Tărgilorăș Tăkă să le nearză ne tôte.

7 Mediolanăș, saș Milanăș, mare orașă ală Italiei, kare de și în anșă 1162 s'a sfîrșmată de Friderikăș Kocinogenăș, totșmî a ajsnșă earșmî în flore și a fi zășă din țele mai însemnate ale Italiei.

8 Pavia, orașă ală Mediolanilorăș, kapitală odinioară a împîrădiei Lombardilorăș, bogată și pînzată, dar astăzi mai nelokșită în analogie kă tre-kășășă.

9 Mantza, vecea kapitală a Lombardiei, fîndată kă 430 anî înainte da Roma, patria lăi Virgilăș, însemnată prin palatășă vekilorăș dăci, strelșvită pentră lăksășă, statșele și tabloșrile artistice țe are.

10 Migisăș, rișă ală Lombardiei rășăritene, kare pîrțede din *Laco di garda*, aprînce de Verona.

anslŝ 455. Dŝpŝ Massimŝ aŝ mai fostŝ kŝŝiva ŝmŝraŝŝi nevredniŝi pŝpŝ la Aŝgŝstŝlŝ, pre kare ŝlŝ destitŝtŝ Odoakrŝ, domnŝlŝ Erŝlilorŝ, ŝn anslŝ 475. Dŝpŝ aŝeasta, imperiŝlŝ Okŝidentslŝi se ŝmŝraŝŝi ŝn mŝlte mi diverse pŝŝŝi.

ŝntre aŝeste, ne la anslŝ 457, mŝrindŝ ŝmŝratŝlŝ Marŝianŝ la Konstantinople, s'a sŝitŝ ne tronŝ Leon I. Aŝesta, de odatŝ, a repŝrtatŝ mŝlte ŝnvingeri aŝŝmra barbarilorŝ, dar mai ne ŝrmŝ, mergŝndŝ aŝŝmra Vandabilorŝ, sŝorta i se arŝtŝ kontrariŝ; dŝpŝ kare Godiŝ, ŝn timŝ de doi ani, aŝ pŝdatŝ ŝmpreŝrimele Konstantinoplei; ŝn ŝele de ne ŝrmŝ fŝkŝndŝ naŝe kŝ ei, a mŝritŝ ŝn anslŝ 474.

Pe Atila sŝkŝedŝndŝ-lŝ fiŝi seŝ, mi venindŝ la ŝnŝelegeri, Panonia a venitŝ ŝn dekŝdinŝ. Ardarikŝ, re-
 gele Genizilorŝ, ŝŝizŝndŝ ne ŝelŝ ŝntŝi, kare se nŝ-
 mea Elaxŝ, a lsatŝ Dacia. Apŝi Anagastŝ, generalŝlŝ Romanilorŝ, a ŝŝisŝ ne Deggisikŝ, alŝ doilea fiŝ alŝ lŝi Atila (anslŝ 469), ŝn Panonia, ne kŝndŝ aŝesta kŝŝta sŝ 'mblŝnzeaskŝ ne Godiŝi reskŝlaŝŝi; mi rŝmŝindŝ alŝ treilea fiŝ alŝ lŝi Atila, a abandonatŝ imperiŝlŝ mi s'a dŝŝŝ ŝn Sŝitia mi-kŝ, ŝnde din fiŝ lŝi monŝtenitori a ŝrmatŝ viŝa ŝtigŝrilorŝ mi a Kŝtigŝrilorŝ.

CAPITULŪ VI.

ŝntre lovirile atŝtorŝ barbari, kari slŝbiserŝ imperiŝlŝ Romanŝ, Dako-Romanii niŝi kŝtezaŝ sŝ se miŝŝe, aŝndŝ-se sŝb sklavagiŝlŝ Xŝnilorŝ. Dar dŝpŝ mŝrtea jŝnelŝi Leon, ne timŝlŝ ŝmpŝrŝŝieŝ lŝi Zenone, aŝ fŝkŝtŝ marŝ tŝrŝŝrŝri kŝ ŝnkŝrgerile lorŝ ŝn Tracia; mai alesŝ kŝ Zenone avea a se lŝnta mi kŝ doi tirani, Marŝianŝ mi Vasiliskŝ, ŝe se prokŝiemaserŝ ŝmpŝraŝŝi, ne kari dŝpŝ ŝe i-a ŝnvinsŝ, a mŝritŝ mi elŝ ŝn anslŝ 491. Atŝnŝe, fŝkŝndŝ-se ŝmpŝratŝ Anastasis, s'aŝ ŝnitŝ Xŝniŝ kŝ Bŝlgariŝ din ŝerele boreale mi, pŝindŝ-se sŝb komanda lŝi Derbanŝ, aŝ nŝvŝlitŝ ŝn Iliria mi Tracia; totŝ odatŝ Dacia mi Gedii, sŝb domnŝlŝ lorŝ Mondone, aŝ kŝlkatŝ Macedonia, Tessalia mi Epirŝlŝ; ŝn kŝtŝ Anastasis, temŝndŝ-se ka sŝ nŝ nearzŝ mi kŝar kapitala, a

redikatŭ znyŭ mryŭ din Marea Neagrŭ pnyŭ in Marea Albŭ, ka sŭ se pŏtŭ apŭra de barbari.

Pe la anŭlŭ 518, fŭkŭndŭ-se impŭratŭ Iustinianŭ I, n'aŭ zmatŭ mari tŭrbŭgŭri din partea barbarilorŭ, de kŭtŭ nŭmai kŭte-va neindelegeri pentŭ zelŭlŭ kŭldŭrosŭ alŭ impŭratŭlŭi pentŭ kredinŭa kreptineaskŭ. Dar dŭpŭ mŏrtea achestŭia, s'a skimbatŭ faŭa lŭkrŭrilorŭ mi feriqŭrea barbarilorŭ; kŭŭi, fŭkŭndŭse impŭratŭ Iustinianŭ II, prin eroismŭlŭ generalilorŭ

Kedrinos. } seŭ Belisariŭ mi Narŭeŭ, a invinsŭ pe barbari, mi a } silitŭ pe domniŭ lorŭ ka sŭ i se sŭpŭe. Atŭnŭe Xŭ-niŭ kŭ Genizii, mi kŭ alŭi barbari, trekŭndŭ Dŭnpŭrea (anŭlŭ 558) mi pŭrdŭndŭ Traŭia, Belisariŭ le-a emitŭ inainte mi i-a silitŭ sŭ se intŏrkŭ in Daŭia; acolo veniserŭ Longobarzii ¹ kari stŭpŭneaŭ Panonia, impŭeznŭ kŭ domnŭlŭ lorŭ Aŭdsinŭ, mi sŭb protekŭisnea lŭi Iustinianŭ goniserŭ pe Torisŭ Domnŭlŭ Ginizilorŭ. Peste pŭyinŭ inŭb, venindŭ Avarii ² kŭ generalŭlŭ lorŭ Xaganŭ Baeanŭ, aŭ silitŭ pe Longobarziŭ sŭ se dŭkŭ, mi okŭpŭndŭ aŭeastŭ provinŭie, aŭ inŭcŭntŭ a sŭpŭra pŭrile Romane. Dŭpŭ aŭeea in anŭlŭ 574 trekŭndŭ peste Dŭnpŭre, aŭ invinsŭ outirile Romane, aŭ okŭpatŭ Sirmisŭlŭ mi aŭ pŭrdatŭ satele mi oramele; — mi pŭstŭrea lorŭ s'a fŭkŭtŭ atŭtŭ de mare, in kŭtŭ atŭtŭ Iustinŭ Kŭronalatsŭlŭ, impŭratŭlŭ Orientŭlŭi, kŭtŭ mi Tiberiŭ mi Maxriviŭ din Okŭidentŭ, aŭ fostŭ sforgŭaŭi a le da tribŭtŭ anŭalŭ.

1 Longobarzii in sekolŭlŭ alŭ III-lea lokŭeaŭ in provinŭia Brandebŭrgŭlŭi, inŭre Elba mi Oderŭ; zindŭ-se kŭ Arminiŭ, domnŭlŭ Brŭsŭilorŭ (poporŭ Germanikŭ) din Germania, pnyŭ ŭe pe la kapŭtŭlŭ sekolŭlŭi V aŭ ajznsŭ in Panonia. Acolo, dŭpŭ ŭe s'aŭ risinitŭ momtenitoriŭ lŭi Atila, ei s'aŭ intinsŭ pnyŭ in Dŭnpŭre mi aŭ okŭpatŭ tŏtŭ Panonia. Generarŭlŭ Narŭeŭ in anŭlŭ 568 a poŭtitŭ in Italia pe generarŭlŭ lorŭ Albins, mi dŭpŭ aŭeea Longobarzii mi-aŭ intemeatŭ acolo impŭrŭŭia kare a pŭnstŭ pnyŭ la anŭlŭ 774 dŭpŭ Kristŭ, pŭkŭmŭ s'a sŭsŭ la Kapŭlŭ I.

2 Se zŭce kŭ, la anŭlŭ 310 dŭpŭ Kristŭ, Mokolŭ mi fiŭlŭ soŭ Geloxieŭ, viindŭ din desertŭrile Ksamsŭlŭ*, de la aŭemŭtia s'aŭ inŭene origina poporŭlŭi Avarilorŭ, kari in Asia se kŭnoŭteaŭ sŭb nŭmele de Geŭgeni, mi

* Desertŭlŭ Ksams, saŭ Xams, este in provinŭia Tartarieŭi mari nŭmitŭ Tŭrŭestanŭ; se nŭmemte mi Linŭ, znde se zŭce kŭ trekŭtoriŭ kŭlŭtori sŭntŭ momiqŭi de farnevele znorŭ fantasme mirakŭlŭse.

Priskă, fâcândă răsbois în anulă 593 filoră lăi Xagană, a sçisă mîlîime de barbari, mi a sèbjsgată^{Teophilact.} atătă pe Slavini, adikă Geçî mi Avari, kătă mi pe Genizi mi alçi aliaçi ai loră, sçizândă kiară pe Piragastă, kânetenia loră, impîindă-le mi kondiçisni smilitore. Dar noporele Slavine, pe la anulă 602, aș rșptă kondiçisnile mi aș înçenștă a face earșmi înkșrgeri prin provinçiale Romane, folosindă-se de țarbșrile în kare se afla împerșçia; kçî pe timpăș açela s'a fostă revoltată șnă generală pșmită Foka, karele a sçisă pe Masçiciș împereș kș koni seî. Dar pe la anulă 610 fâcândăse împêrată Erakliă, gșbernatoreșlă Africeî, tiranșlă Foka se sçise de kștre açesta. Erakliă s'a grșbită a împêka pe Avari, mi apoî, pe la anulă 622, a kontinșată resbelăș asșpra Persiei, înçenștă de Foka, mi avândă marî sșkçese, a nevoită pe Persășlă a çere paçe. Împêratășlă dșuș açesta, întorkândăse la Konstantinopole trismștoră mi învingștoră, aflândăse înkș pe kale, a primită pe Moametă, kanșlă Saracîniloră, karele çerândă'i lokă de lokșinçă, a kșpștată.

Nota III. Moametă era strenepotășlă lăi Ismaelă, din semîngia lăi Çedară çelăi întăiș fiș al seș; fiindă kș Nizară strșnepotășlă lăi Çedară a nșskștă doi fi, pe Mobdară mi pe Rabia; ear Mobdară a nșskștă patru fi, Kșsară, Kaits, Temine mi Asoda; din kari Kșsară a nșskștă pe Abdslaxă; iar Abdslaxă a nșskștă pe Moamet din sogia sa Emine în anulă 569 dșpș Kristă, în ferîçitășlă oramă al Arabiei Medine saș Talnavi, adikă oramășlă Profetășlă, kare

eraș sșpșmi șniî Taneloiloră, mi alçi Xaganiloră Topai, saș Tauri*; pe șmă însă aș fostă liberă, mi-aș fostă skșșrată jșgășlă, mi aș înflorită pșpș la anulă 553, kândă Tșrçii mi Xșniî i-aș sșrșmată, de aș fostă nevoiă a se rșșini prin Eșropa, sșb șmele de Avari.

* Topai, saș Tauri, șntă lokșitorii Tartariei deserte, kare este partea anșșană a Tartariei marî; se otrșente kș Moskovia mi se întinde de la Marea Kasnikă pșpș în Oceanășlă Îngeată mi pșpș la gurile rîșlăi Obiș; saș mai bine zikândă, este lokășlă dintre rîșrile Tanaisă, Volga, mi Iassartă mi Mșnçiî Tauri, Sebiî mi Imax, konrinșândă parte din Sarmacia Asiatică mi o parte din Sçitia, șnde este Siberia. În açeastă parte de lokă șntă mi regatșrile Kazană mi Astrakană, kare șntă șșșșse Mșskaiiloră. Pșrșile çele din lșșștră ale desertășlăi Tartariei se șșșșș la mai mșlçi domnitorii, kçî de mi pșmșntășlă este forșe sternă, kș toate açestea ne alokră șntă lokșitorii.

mai nainte se nămia Iatribă, aflătorii lungi lakăși Laavemă mi departe de orașul Meka kă 200 mile spre nordă, saă zece zile de kale, iar de Marea Romie spre răsărită kă 90 mile. Alții spună kă elă s'a năskăș în orașul Meka; dar, dăpă kritivă, nă e pozitivă nič dakă se kobôră prin linie drăptă de la Ismaelă fiilă lăi Abraam din Agar, kă tôte kă Amnsfeda la viața lăi Moametă, mi alții, se întindă a demăstra de adevărată aचेastă genealogie. Positivă în- să este kă originea lăi este șna din cele mai primitive se- minții, nămită a Korasmiiiloră.

Tatălă seă a mărită, pe kăndă elă era mănkă de dor lăni, dăpă kare tărziă înkă a mărită mi bănelă seă Abd- lax Mătaliniă, karele a tărziă, prekămă se zice 110 ană. Dă- pă mórtea aचेastă, a rămasă monștenitoră averiloră sale șn- kășiă lăi Maometă Abă Talebă; iar monștenirea lăi Moametă se komășnea din țină kămile, mi o bătără sklavă Etiopă. Șnkășiă seă nămită, făkăndă komerșă în Siria, l'a lăată mi pe elă kă sine, pe kăndă era de trei-spre-zece ană, mi l'a învățată trebile komerșăși prekămă mi arta resbelăși în- tr'o bătălie kă Xorasmii, pe la xotarele Siriei. Șniă zikă kă, pe kăndă se afla elă kă șnkășiă seă în Siria, s'ară fi întălnită kă șnă kreștină eretikă, alții kă șnă. Iădeă, mi alții kă șnă Persă, învățată în kănostința religiei Iădăiचे mi kreștine, karele l'a instrăită. Dar चेi mai mălăi voeskă șă zikă kă a fostă în relațieșne kă șnă monășă minășnosă nămită Sergis (saă dăpă alții Păxomis), essilată de la Kon- stantinopole pentră reaoa sa kredință, mi kă elă ar fi as- torăși Korănelă, fiindă kă Moametă nă mtiea nič kămă karte. Dar sektatoriă Korănelă șășpină kă originalăși aचेștei kărăi essista înaintea sekoliloră în चेiă, mi kă șnă ingeră adăचेa Profetăși loră în tôte zilele kăte șnă kapitolă. Dar चेi mai mălăi kritivă află, kă este kăiar a lăi.

Pentră talentele sale komerșiale, o rădă a sa, vădăvă bo- gată, nămită Xatigé, făkăndă komerșă kă Siria, l'a răndăită îngrijitoră intereseloră mi proचेseloră sale; mi fiindă kă mărăș- rile se transpôrtaă de la Meka la Siria înkărkăndă-se pe kă- mile, de la aचेasta a lăată șniă din biografă seă a zice kă

elș era kondăkătoris de kămile. La etatea de 25 ani, însopin-
dșse kș vădșva nșmitș, mi înavșșindșse, a kșgetatș a înfiin-
đu a o sektș saș o religie nouș. Dșpș Absfelda, pe atșnșe
elș frekșenta o șnelșnkș, depșrtatș ka trei mile de Meka,
șnde șnșnea kș primeinte inspirăcișnile țerișlși: alđii în-
șș șnșș kș elș a kăltoritș în mai mșlte provinđu ale
Romanilorș mi ale Perșilorș. Ori kșmș fie, elș, kșnos-
kăndș bine karakterelș konnăcionalilorș șși, ignoranđu lorș,
șșperștiđișnile lorș, mi anlekarea lorș la entșsiasmș, s'a în-
kșmștatș a nimici Sabaismșlș, adekș Astrolatria (inkina-
rea la stele), Jsdaismșlș, fiindș kș eraș mșlđi Ișdei pe a-
tșnșe în lokșrile ațelea, prekșmș mi Kristianismșlș. Ațe-
stș planș elș ilș sokoti prea lesne de realizatș, fiindș kș
mai tôte sektele ațeste eraș desbinate în diverse eresii;
deci s'a xotșrtș a înfiinđu nouș religie a lși Abraamș, pre-
kșmș la kanitșlș III alș Koranșlși zice: „Dșmnezeș a vș-
„zștș, iar voi nș ađi vșzștș: Ibrahimș (Abraamș) n'a fostș
„nici Ișdeș, nici kreștinș, ți era de kredinđu țea adevșra-
„țș, inkinăndșse nșmai la șnșlș Dșmnezeș, mi prin șmare
„nș era idololatrș.“ Elș aproba pe tođi pșefedii, prokșemșn-
dșse pe sine șșperiorș, mi frșntea pșofedilorș.

Moametș, fiindș lșnatekș, kșdea, tremșra mi fșțea șnș-
me; natima sa o koperea zikăndș kș atșnșe vedea pe ar-
kangelșlș Gabrielș deskoperindși evenemintele viitșre ale
lșmei, de kare se însșimșnta mi se înfrikșnea. Dar so-
đu mi dșmna lși nekrezăndș zisele sale, ilș mșstra mi pli-
nș de rșșine se kăia kș s'a mșritatș kș șnș omș șrakș
mi îndrăcitș. Atșnșe vikleanzlș Sergiș o rșga șș nș se
întristeze, kșștăndș șș o inkredingeze kș șemnele șođșlși ei
vinș dșpș inspirăcișnea țereaskș mi dșpș înfșđimșarea în-
gerșlși, lșkrș țe trebșia șș o fakș a se bșkșra. Xatige
pșnș în fine așșnșe a krede zisele lși Sergiș, mai mșltș de
kățș ale bșrbatșlși ei, apoi șnșindș mi altorș femei kș elș
era întrș adevșrș pșofetș, nonșlaritatea lși Moametș kreskș
prin femei, mi ignoranđu mi șșperștiđișniș se fșkșrș pșo-
seliđu ei.

Pe kăndș avea patrș-zeci de ani, elș a șnșș șođiei

sale, k̄ afl̄nd̄s-se în snel̄nka sa, ne la mez̄l̄s̄ nop̄ii a venit̄s̄ la el̄s̄ din cher̄s̄r̄i înger̄l̄s̄ Gabriel̄s̄, ad̄sk̄nd̄s̄'i Koran̄l̄s̄ mi zik̄nd̄s̄'i: „*Yeteute!*“ k̄ el̄s̄ ar fi resp̄ns̄s̄: „Ns-
 „*ksnosk̄s̄ karte.*“ Ii înger̄l̄s̄ iar fi zis̄s̄ iar̄m̄i: „*Yeteute,*
 „*îyi zik̄s̄ în nsmele ls̄i Dsmnezēs̄ f̄k̄tor̄is̄l̄s̄ a toate, karele a*
 „*ssflat̄s̄ ks sk̄ntei de încelen̄isne în ssflets̄s̄ oms̄ls̄i. O Moa-*
 „*met̄s̄! ēs̄ s̄nt̄s̄ Gabriel̄s̄, mi ts, profets̄s̄ mi anostols̄s̄ ls̄i Dsm-*
 „*nezēs̄.*“ D̄sp̄ ayeasta chel̄s̄ înt̄is̄ proselit̄s̄ al sē a fost̄
 sōia sa: al doile sn̄ serv̄s̄ b̄tr̄n̄s̄, k̄r̄s̄ia i-a dat̄s̄ mi li-
 bertatea, mi al treilea ginerele sē Ali. D̄sp̄ ayeasta, mā
 f̄k̄nd̄s̄ înk̄ mase-s̄nre-zech̄ proselīi, i-a trimis̄s̄ în Etio-
 nia ka s̄ propage akolo religis̄nea sa. Konchet̄denī sē at̄nche
 ās̄ înc̄p̄t̄s̄ a-l̄s̄ persek̄ta, k̄ t̄ote ayeeste el̄s̄ n'a p̄r̄sit̄s̄
 Meka. Peste n̄p̄in̄s̄ întork̄nd̄sse Omar̄s̄, karele avea mare
 ponslaritate în Meka, a kontribuit̄ la snorirea religiei nō
 n̄sk̄ste, k̄ t̄ote k̄ mā nainte n̄ kredea în ea. Dar̄s̄ k̄
 k̄t̄s̄ n̄m̄r̄l̄s̄ proselīilor̄s̄ sē kretea, k̄ at̄ta îver̄n-
 narea inem̄ilor̄s̄ sē se m̄rea. De frika persek̄p̄ionilor̄s̄,
 sektatorī s'ās̄ risinit̄s̄ mi s'ās̄ d̄s̄s̄ chea mā mare parte la
 Medina; el̄s̄ îns̄ av̄s̄ k̄ragīl̄s̄ a rem̄nea înk̄ în Meka,
 p̄n̄ k̄nd̄s̄ se înkredin̄p̄ k̄ l'ās̄ os̄ndit̄s̄ la m̄rte. A-
 t̄nche a l̄at̄s̄ mi el̄s̄ dechis̄s̄nea a f̄gi' la Medina. F̄ga a-
 yeasta, ne kare o n̄mesk̄s̄ Xegira, a aj̄ns̄s̄ ne yrm̄ a fi
 epoka groriei sale mi a f̄nd̄rei împ̄r̄p̄iei sale, din f̄ga-
 r̄is̄ aj̄ns̄e a fi f̄ndatorīs̄; k̄v̄i la Medina prin elok̄s̄n̄p̄a
 sa a tras̄s̄ tot̄s̄ ponor̄l̄s̄ în partea sa; mi mā ne yrm̄ a
 f̄k̄t̄s̄ at̄te l̄k̄r̄s̄i, la kare n'ar fi aj̄ns̄s̄ de n̄ ar fi fost̄
 persek̄tat̄s̄. Konchet̄denī sē ās̄ venit̄s̄ as̄n̄ra sa în n̄-
 m̄r̄s̄ mā bine de o mie; el̄s̄ at̄nche a emit̄s̄ k̄ 113 sek-
 tatorī ā sē mi, b̄t̄nd̄sse, a învins̄s̄ ne persek̄torī, mi k̄
 ayeast̄ îvingere, pr̄vit̄s̄ de tōp̄i ka o min̄s̄ne, a înkredin-
 p̄at̄s̄ ne ponor̄s̄ k̄ îns̄m̄i D̄smnezēs̄ se resboemte pentr̄
 el̄s̄, p̄ek̄m̄s̄ se l̄ut̄s̄ el̄s̄ pentr̄ D̄smnezēs̄. D̄sp̄ ayeasta
 el̄s̄ se f̄k̄s̄ k̄p̄etenia Ismaelīilor̄s̄.

Pe at̄nche, întork̄nd̄sse mi împ̄rats̄s̄ Eraklis̄ trism-
 f̄tor̄is̄ mi îvinḡtor̄is̄ din Persia, mi trek̄nd̄s̄ ne anroane
 de ayeast̄ lok̄s̄, s̄nde petrechea Moamet̄s̄, ayeasta s'a d̄s̄s̄ la

elš împresnē kē mai mēlji de ai seī, mi i s'a înkinatš kē darēri de mare predš. Împēratšlš l'a primitš, mi elš, cērēndš'i o parte de lokš în Siria, i l'a datš dēnē cērere mi i l'a întēritš kē xrisovš împērteskš.

Dēnē ačeasta, kreskēndš nēmērlš proseligilorš seī, mi sītēndš favórea kare i-a arētatš împēratšlš, îndatē a înčenēstš sē-i despredēaskē ordinele mi sē se pórte ka sēnē astokratš. Neobositš în întērpinderea sa, întēbșinēndš kēndš amēgele, kēndš pēterea sabieī, a rezșitš în timpș de noș anī a adșce la ničórele sale ne tođi inemičiī seī, a sșpēne Meka domnireī sale, a se face domnēlš tētrorš Saracini-lorš, mi a kōprinde tótē Arabia, lēkrē ce nē pētsșerē face ničī Perșii, ničī kīar Romaniī, kē tótē pēterea lorš. Vē-zēndș-se în fine în kapēlš a patrē-zecī miī de ómenī fanatīčī, a skrisš împēratšlšī Persieī, Xosroe al II, împēratšlšī Romanilorš, Erakliș, domnēlšī Kōpūilorš, karele kērmșea atēncē Egintēlš, împēratšlšī Abissinilorš, mi lēī Mondarš karele stēpēnea o deargē apróne de golfēlš Persikš, îndēnēndș'i ka sē primeaskē religia lēī. Dintre ačestia Mondarš mi împēratšlš Abissinilorš s'aș înkinatš la skrisórea sa; Xosroe kē mēniē a resnins'o; împēratšlš Erakliș i-a resnșnsš kē trimitere de darēri; iar domnēlš Kōpūilorš i-a trimisš o fečiórē frēmóșē. Moametš dēnē ačeste, simđindș-se în stare ka sē-mi întinzē domniile mi religia, atētš în împērtēđia Romanilorš kētš mi în a Perșilorš, a înčenēstš a bate Siria, kare se stēpēnea atēncē de Erakliș, mi a mi lēatš kēteva orășe. Popórelorš ne kare le sșpēnea, le propēnea saș sē primeaskē religia saș sē plēteaskē dare anșalē, kēte trei-sșpe-zecē draxme (frančī) de omš. În cele de ne șrmē, fr-kīndș-se domnš peste tótē Arabia, mi înfrikomatš ientērs tóte popórele învečinate, se lēđia kē renejșne mi învēđētșra dogmelor religioșneī sale, dēnē kēmš cērea Koranēlš. Pe la kapēlšlš vieđeī lēī, s'aș rēdikatš alđi doī sektatori, Alasfadš mi Mola Zaimš, kariī cērkaš sē sșpēne nimte provingiī večine, ka mi Moametš, kē propagarea sēneī noșī religioșni; dar celš dintēis fē șčisš. Dēnē ačeste, înbolnēvīndș-se mi Moametš, mșri în etate de 63 anī mi jșmētate la Medina, șnde

s'a îngronatș kș mare помпъ în Geamia ziditș de elș, la kare mi astzı se dșkș Otomanıi în peregrinagiș religioș. Tođı astorii se învoeskș a zıce despre ačestș omș, kș era kșragioș, liberalș, elokșentș mi îndșnplektoriș.

Момtenitorıi lșı Moametș s'aș nșmitș Kailfi, adekș Epitronı, iar sșnșmiı lorș Saracini; fiindș kș čei întșı proseliđı ai ačestei religii aș fostș Arabii din provincia Saracina, șnde se aflș mșntele Sinai. Čelș întșis momtenitorıș al seș, era kș drentșlș sș fie ginerele seș Moamedș Ali, dar a reșmitș sokrșlș seș Abșbekiș. Ačesta, mergșndș pe șrmele lșı Moametș, a sșnșș đeara lșı Mola Zaimș, a lșatș de la Perșı regatșlș Irakș, kare mai din vekıș se nșmea Aria, mi Siria pșnș în Damaskș; a învınsș de mșlte ori pe Eraklıș, împșratșlș Konstantinoplei, mi a adșnatș într'o karte, kare se nșmește Șșnna, čele mai însemnate fante mi episode ale lșı Moametș.

Dar peste doi ani mi jșmștate, mșrindș mi Abșbekiș, a lșatș împșrșđia Omarș, saș Omerș, karele a kșčeritș restșlș Siriei, mi tóte oramele Finiçiei, în kare a mi lșksitș; dar mai pe șrmș kșčerindș Egintșlș, mi-a mștatș tronșlș akolo. Dșpș ačeasta, kșčerindș mi Tripole din Afrika mi o mare parte din Barka, s'a dșșș șșșura Permilorș, mi învingșndșı mi pe ei, a okșnatș Basra, Kșrassanșlș, Armenia Persikș, mi alte orame pșnș la Gavata. Mergșndș apoı mi așșura Palestinei, a lșatș Sakra Četate kș tokmealș. Dșpș ačeasta n'a înčetatș de a nșvłi mi a pșđda đerile Romanilorș. Ačesta a arșș mi faimósa bibliotekș din Egintș, pe kare o adșnase Ptolemeș kș 323 ani înainte de Kristș, mi kare kourindea peste 700 miı de volsmine.

D. Chr. } Împșrșđindș Omarș zeče ani, se assassınș de
645. } kștrș șnș prisonierș, mi se aleșe în lokșlș seș Osmanș. Ačesta, kșčerindș inkș mșlte đeri de la Perșı mi de la Romani, mi a jșngșndș la șnș despotismș nessferitș, femeea lșı Moametș, Esai, a đđikatș șnș komprotș așșura lșı, kare isbıti a-lș șçide.

D. Chr. } Atșnçe Saraciniı aș prokiamatș pe Ali, karele
656. } akșma îmbștrșnise, mi karele era ginere lșı Moa-

metș. Dar Essai, voindș sș prokîeme de Kalifș ne șnș jș-
ne, nșmitș Telxe, a venitș de la Meka, șnde petrecea, kș
omțire mșltș asșpra lși Ali, sșb pretestș ka sș rșsbșne
môrtea lși Osmanș; dar fșkșndș-se bștșlie mare, Telxe fș
șuisș, iar Essai prinșndșse, fș inkisș, însș trștatș kș res-
pektș ka femeea șnși asemine barbatș, ka șna țe se nșmea
și mșma kredinșiomilorș. Dșpș așeasta s'a skșlatș asșpra
lși Ali gșvernatorșlș Damaskșlși, Moabitș, karele era strș-
nepotș lși Omiș șnkis lși Moametș, sșb kșvșntș ka sș rșs-
bșne și elș môrtea lși Osmanș, și prokemșndșse Kalifș alș
Siriei. Atșnșe resbelșlș çivilș a înșenștș, și Moabitș a do-
minatș Egiuțlș. Dar kalamitatea așestși resbelș neferiçitș
a fșkștș ne doï fanatiçi sș se xotșraskș ka sș assassineze
pe amșndoï tiraniï: ama darș șnșlș a rșnitș, dar nș de môr-
te, pe Moabitș la Damaskș, iar ȇela-l-altș a tșeatș pe Ali
în Geamia de la Kșfa. Permii, și kșȇeva alte popôre, re-
kșnoskș de legisitș monștenitoris al lși Maometș pe Ali, iar
pe ȇel-l-altș trei îi priveskș ka șșșpștorï.

Pe Ali l'a monștenitș ȇelș întșis fiș al seș As-
sanș, karele, nesșferindș vșrsarea de sșnge a-
resbelșlși çivilș, în kșrșndș a demissionatș în favôrea lși
Moabitș ȇelș întși. Așesta, rșmșindș singșrș okșpantș alș
tronșlși, fș feritș în tôte întreprinderile sale. Pe timșlș
seș aș venitș kornșrile Saraiilorș pșnș aprône de Kon-
stantinopole.

Permii și-aș herdștș împșrșȇia în anșlș 651, kșȇe-
rindș-se de kștrș Saraii șb Osmanș monștenitorisłș lși
Omarș. Mai pe șrșmș amalgamșndșse kș Saraiiș, aș a-
doutatș kș înșetșlș și kïar religia lorș. Pe șrșmș, desșȇr-
ȇindșse imperisłș Kaliflorș, s'aș rșdikatș mșlte monarxiï
prin monștenire în Persia, kare în fine pe la anșlș 932 s'a
stșpșnitș tôte de Tșrçii Selgșçizi saș Tșrkomanï. Așestia
se trșgeaș din Xșni, kari veniserș din Sçitia, și eraș îm-
pșrșȇiï în mșlte tribșri, nșmite fie kare dșpș nșmele ko-
mșndantelși seș; toçi însș pe timșlș ȇela domneaș în A-
sia. Așestia darș, kșȇerindș o mare parte și din impe-

rișă Kaliflorș, pre kare-lș fșndase Moametș, aș înbrșđimatș mi religia sa.

D. Chr. } Dar ne la înčenștșlș sekolșlș XIII, Gengis-
1225. } Xanș, faimosș generalș alș Tartarilorș, din stırnea Mongolilorș Sviđi, karele a amezatș cea mai mare împșrșđie din lșme, a kșprinsș mare parte din Persia. Apoi fiisłș seș Kșli-Xanș, kșprinzșnds'o tótș ne la anulș 1259, totđ Sviđi aș înbrșđimatș Moametismłș, karele apoi s'a adontatș mi în cele-l-alte trei imperii ale Svitiei, șnde domneaș fragii lși Kșli-Xanș. Sire mai bșnr lșmșrșre vomș șșne kș nșmitșlș Gengis-Xanș pșđinș înaintea morđei sale, a împșrșđitș împșrșđia cea mare la patrș fi ai seș, ne kari îi avea generali în zilele sale: ne celș întșis nșskștș, Oktaenș, l'a fșkștș mare Xanș al Tartarilorș, ai kșrșia strșnepođi aș domnitș neste partea borealș a Kinei pșnr la sekolșlș XIII mi jșmștate, mi apoi neste tótș Kina; celș alș doilea, nșmitș Tștșs, i-a datș Tșrșestanelș, Baktiana, Astraxansłș mi Šsbecia: celș alș treilea, Kșli-Xanș, a lșatș Persia, Xorasa, mi parte din Indi; iar celș al patrșlea, Togatșs, a lșatș Transoksana din Indiile boreale mi Tibote. Așa darș de la înčenștșlș sekolșlș VII đșnr Kristș, ne kșndș s'a arđtatș Moametș, pșnr kștrș kapștșlș sekolșlș XIII, adekș in kșrsș de 700 anı, a trștea progrese a fșkștș așeastș religie, kș precentele ei egalitare mi liberale, în kștș a konvertisatș doș treimi din lșmea atșnui kșnoskștș, adekș Afrika, Arabia, Persia, India, Tartaria mi Kina, mi a dobșnditș atșđi defensori mi împșrșđi mari mi pșterniđi. Mai apoi deleterișlș (veninșlș, otravș de mórte) așestei religii s'a rșvrșsatș mi în Eșropa, đșnr ce Moametaniı aș kșprinsș o mare parte din ea; młte popóre kremtine, mi mai alesș din insșlele Mșreı Mediterana, aș înbrșđimatș religia lși Osmanș, prekșmș se va șșne mai înainte.

Dar învșđștsra religiei lși Moametș ajșnse a se altera mi a se preskimba de kștrș sektatori. Ali, ginerele lși Moametș o professa într'șnș felis, mi Omarș în altfelis. Așestș de ne șrmș avea mai młđi proseliđi, fiindș kș înfș-

prima religia mai klarъ mi mai preferabilъ. Kъ tôte ačeste în anslъ 1350 dъpъ Kristъ, zъň prinuđъ de vidъ impъrtea-skъ, nъmitъ Sefi, karele-mi dedъčea genealogia de la Ali, s'a inkъsmъtatъ sъ prenoeaskъ învъđđtъra ačestъia, înčepъndъ o nozъ sektъ în invъđđtъra lъi Maometъ. Ačestъ Sefi avea zъň fiъ nъmitъ Gъine, karele pfeđkъndъ-se ka sъntъ, ono-ratъ kъ distinkčizne de kъtre marele Xanъ Timъrlenъ mi alčii, propagъ mъltъ ppečentele lъi Ali. Asemenea mi Si-kaidare, fiilslъ lъi Gъine, nepotslъ lъi Sefi, mi ginere lъi A-sъmbei Ūzъnъ Xasanъ, s'a fъkčtъ apъrtoris mi propagatoris ačestъi ksltъ, fъkčndъ o mъldime de proseliđi; mi kъ tôte kъ Rъstanъ, impъratslъ Persiei, ģa sčisъ impresnъ kъ mъldi din sektatorii sei, mai ne zrmъ insъ fiilslъ seđ Sefi-Ismaelъ, prin kčtezarea mi energia sa, a rezmitъ a întemeea sekta mi a o întinde nъ nъmai asъura Persiei, či mi asъura altorъ đeri, mi a o pernetza pъnъ astъzi.

CAPITULŪ VII.

Dъpъ če s'ađ linihtitъ invasiunile barbarilorъ, ale Go-
đilorъ mi Vandalilorъ, ale Ūnilorъ mi Longobarzi-
lorъ, ale Genizilorъ mi Avarilorъ, kari ađ sferitъ }
D. Chr. 620.
Cedrinos.

mъltъ strikčizne, atčtъ la assediłl Konstantinoplei, kčtъ mi de la ponôrele Slavone, în anslъ 626 s'ađ amežatъ mi Slaviniî Serbi¹ dinkolo de Dъnъre. Ačeasta s'a fostъ în-voitъ din kassъ kъ imperiłl Orientlđi se afla în inkъrkč-tъri dъpъ evenemintele sčkčessive kare ģađ sđđđitъ; mi atčtъ impъratslъ Erakliș, kčtъ mi fiilslъ seđ Konstantinъ, mi Erakleonъ, mi Tiberis, mi Konsta karele era pe la anslъ 641,

¹ Ačentia erađ zъň ponorъ din Sarmacia Asiatickъ, kari din vekime ađ lo-
kșitъ mai înti pe lъngъ Marea Kasnikъ între Irkania, Partia mi Per-
sida, nъmitъ Servanъ. (Vezi Partea I. Kapъ VI.) De akolo pe zrmъ s'ađ amežatъ pe lъngъ lakslъ Meotide, mi de akolo apoi, trekъndъ Dъ-
nъrea, pъdađ đerile Romane, pъnъ kčndъ, la timpъ îndemъnatekș, ađ
okșpatъ Mesia de sșș, amežndъ-mi tronlđ în Spendegovia, sađ Semen-
dra de astъzi, o datъ kapitalъ a Resčiei. Resčia era o datъ parte din
Mesia, kare astъzi se nъmemte Sklavonia.

непрѣндсѣи аѣнга, аѣ fostѣ nevoiŋi ст факъ tokmele кѣ дѣнши. Аша дар ашезѣндѣ-se ѣн Mesia de сѣсѣ, Serbiŋi s'аѣ знитѣ кѣ Dako-Romanŋi стрѣмстаѣи де Аврелианѣ ѣн пѣргиле ачелеа, прекумѣ ми кѣ ачеѣ kari аѣ маѣ venitѣ din Davia emigrѣндѣ, ми деара kare о lokѣeskѣ ѣмbele попорѣ s'a нѣмитѣ *Slav-Rumunensis*, прекумѣ se vede ѣн историкѣлѣ Iordanе. Аѣнче ачешѣи Dako-Romanŋi саѣ Dako-Latinŋi s'аѣ нѣмитѣ *Vlaxŋi* де кѣтре Slavŋi¹, voidѣ кѣ ачѣаста ст арате маѣ ѣнтѣи originea lorѣ, кѣ стѣнтѣ Romanŋi, Latinŋi саѣ Italianŋi², ми алѣ doilea profesiţunea lorѣ де пѣсторѣи; fiindѣ кѣ ѣн limba Polonѣ пѣсторѣлѣ ми омѣлѣ фѣрт ашеzare се зиче *Vlakanŋi*, ѣар ѣн чеа Rѣseaskѣ *Vlaxita*. Дѣпѣ ачѣаста, лѣзѣндѣ-se ми че-л-alte попорѣ, ѣ-аѣ нѣмитѣ, зниѣ *Olaх*, алѣи Anna Com. Capit. VIII. Kinamis. C. VIII. pagina 118. } *Valax*, ми алѣи *Valox*; asemenea ми Grechŋi кѣ кѣ-вѣнтѣлѣ ачѣаста kemaѣ не пѣсторѣи, кѣчѣ Ana Komnena зиче astfelѣ: „*Αλλά κατά μέρος νεολέκτους καταλέγων, ὅποσοι εκ Βουλγάρων τὸν νομὰδα βίον ἔιλοντο (Βλάχους τούτους καλεῖν οἶδεν ἢ κοινῆ διαλέκτος)*“ де знде се dedѣче кѣ ѣн genere се нѣмеаѣ *Vlaxŋi*. Се нѣмеаѣ ѣнсѣ ми Davŋi, кѣчѣ Xalkokon-dila ми алѣи исторѣи аша ле зиче. Dar desne probabilitatea ачѣестѣи нѣмири маѣ la vale се va sŋne³.

- 1 Кѣзѣнтѣлѣ *Slavu* дѣпѣ limba Sarmatikѣ ѣнsemnѣзѣ gloria. Попорѣле Sarmacieŋi Asiatiche саѣ Sasromanieŋi, kobaritѣре де la стрѣнепоѣи лѣи Iafetѣ, s'аѣ нѣмитѣ Sklavŋi, Slavŋi, Slavonŋi ми Slavŋi, din kassѣ кѣ ѣнмѣлѣгѣндѣ-se ми аѣзѣгѣндѣ la mare пѣтере, се sokoteаѣ слѣвичѣ (gloriotŋi) ми fautele lorѣ слѣвите саѣ gloriѣse.
- 2 Germanŋlѣ Bissingѣ зиче кѣ тѣте попорѣле Slavonŋche, adikѣ Bѣlgariŋi, Serbiŋi, Kroaŋŋi, Dalmaŋŋi, Rѣmiŋi, ми алѣи, нѣмеаѣ не Romanŋi, Latinŋi ми Italianŋi, Vlaxŋi, latinemte Valakŋi, ми nemѣemte Valax; kŋar пѣнѣ astѣzi ѣнгрѣи ѣ нѣmes'ѣ Flakѣ ми Тѣрчѣи l-flakѣ.
- 3 Lazrenŋŋŋ Gopente зиче кѣ Davŋi s'аѣ нѣмитѣ *Vlaxŋi*, дѣпѣ Flakѣ voevodŋlѣ lorѣ*. Дѣпѣ ачѣаста ми Eniasѣ адѣче snre мѣртѣrie не klassikѣлѣ poetѣ алѣ Latinilorѣ Пѣблис Ovidis Nasone, (нѣскѣтѣ кѣ 43 ани ѣнаинте де Kristѣ, ми essilatѣ ѣн анѣлѣ 50 алѣ вѣдеѣ sale де кѣтре Аѣгѣстѣ Че-саре la Tomŋi,) kanitala Mesieŋi desne Mare, (знде astѣzi este Konstantŋa), karele, ѣнтре мѣлтеle лѣи opere че а skrisѣ, ѣн чеle патѣрѣ libri, де

* Davŋi дѣпѣ limba Sarmatikѣ нѣмеаѣ не Domnѣ *Voevodŋs*, ka ми пѣнѣ astѣzi; ѣар дѣпѣ limba Slavonѣ се нѣмеаѣ gosnodari. Dar Romanŋi де la Konstantinopolе sѣbѣzѣндѣи ѣи нѣмеаѣ Desnoci, прекумѣ нѣмеаѣ ми не Domnŋi Helononeslŋi.

Pe la anii acestia se vede c̃ Dako-Romanii c̃p̃ta-
 ser̃ ceva astoritate, pe care aș p̃strat'o p̃ñ la anul̃ 678,
 fiind̃ c̃ în k̃rs̃sl̃ timp̃sl̃i acestia m̃l̃đi din Dako-Ro-
 manii, kari eraș peste D̃ñp̃re ș̃b̃jgađi de Slavini, s'aș în-
 tors̃ în patria lor̃ Davia. Acesta se vede din Istoria Bi-
 sericeask̃ care ș̃ne c̃ c̃tre încheñsl̃ sekol̃sl̃i VII,
 m̃l̃đi Dako-Romanii s'aș întors̃ în Davia; mi Mar-
 tiñ Smaiñsl̃ adevereaz̃, c̃ c̃tre încheñsl̃ se-
 kol̃sl̃i VII, a trek̃t̃ peste D̃ñp̃re m̃l̃đime de popor̃ ș̃b̃
 nsme de B̃lgari, pe kari Grecii îi nsmeaș Vlaxi. Iar kro-
 nologia Derei M̃ntenem̃ti, nsmit̃ Letoniseđ̃, despre înche-
 ñsl̃ Banat̃sl̃i Kraiovei zice c̃: din Rom̃nii str̃m̃stadi
 în Mesia ș̃b̃ împ̃rat̃sl̃ Areliañ despr̃gind̃-se k̃đi-va
 aș trek̃t̃ D̃ñp̃rea spre j̃deđ̃sl̃ Mexeding̃sl̃i, mi ok̃-
 p̃nd̃ p̃m̃nt̃sl̃ dintre m̃nd̃i, Olt̃ mi D̃ñp̃re, B̃ñđeni
 mi-aș ales̃ dintre ei ș̃ñ k̃r̃m̃itoris nsmit̃ Bassarab̃, k̃-
 rsia inkreding̃nd̃i k̃r̃ma l'aș nsmit̃ Bañ, care în sla-
 vonem̃te însemneaz̃ Domñ; de ș̃nde apoi acele c̃iñci j̃-
 deđe aș l̃at̃ nsmirea de Banat̃, saș domnie. Bañsl̃ mai
 înt̃ mi-a așezat̃ troñsl̃ la T̃rñsl̃ l̃i Severiñ, în j̃-
 deđ̃sl̃ Mexeding̃sl̃i; pe ș̃m̃ moñtenitorii l̃i l'aș m̃stat̃
 la Strexaĩa (departe apr̃ne patr̃ ore de risl̃ Jiis̃sl̃i) în
 adestam̃ j̃deđ̃, mi mai pe ș̃m̃ la Kraiova, în j̃deđ̃sl̃
 Dolji; iar fiisl̃ Bañsl̃i l̃a titl̃sl̃ de Banoṽđ̃, care însem-
 neaz̃ tot̃ ș̃na c̃ tr̃cesk̃sl̃ Beizadea, saș fiș de Beis.

Nota IV. Probabil̃ este c̃ Banoṽđ̃i eraș strene-
 podi ai Banilor̃, fiind̃ c̃ k̃ṽnt̃sl̃ se komp̃ne din Ban
 mi veuș, care d̃șp̃ limba slavoñ însemneaz̃ fiș de Bañ
 saș str̃nenot̃; iar Bañ însemneaz̃ domñ saș ș̃perior̃.
 Din adesta se învedereaz̃ c̃ vekii k̃r̃m̃itorii ai j̃deđe-
 lor̃ de peste Olt̃ eraș neat̃rnadi, mi se nsmeaș d̃șp̃

Ponto, în care vorbem̃te despre Davia, zice: „Și cel̃ mai mare preste
 „aeste lok̃ri este Flak̃.“ Acesta este cea mai veke mi mai probabi-
 l̃ m̃rt̃rie, care arat̃ c̃ Davii de mai nainte mai pe ș̃m̃ s'aș ns-
 mit̃ Flak̃ saș Vlaxi, d̃șp̃ Flak̃ domñsl̃ lor̃, karele se vede c̃ era
 kontim̃rañ c̃ Ovidis; mi nsmirea adesta trebsi s'o fi l̃at̃ Davii
 îndat̃ d̃șp̃ Krist̃ în cel̃ înt̃i sekol̃.

Chronol. } dialektulș lokalș Banı; prekmș mi krmșitorii Ba-
 Serbiei. } natslși Timișorei din Ūngaria kș mșlș sekolı maı
 nainte se nșmeaș Banı, demnitate fôrte vekie, kare însem-
 na totș zna kș Mark-Grafșlș Germaniei, mi kș komitele,
 krmșitorıslș znsı komitatș. Ayeasta se șrma în ayeașmı
 familie dșnrș mountenire, afarș de kasșri estraordinare, mi
 era celș întșis gradș dșnrș domnș, avșndș drentșlș mounte-
 nirei, la nevoe, mi asșnra tronșlși domniei. Dar familia
 Bassarabilorș trebșe șr fi fostș fôrte veke, fiindș kș tođı
 lokșitorii vekı din Dacia împereșnrș kș çeı çe s'aș întorșș din
 Mesia kș votș komșnș aș alesș krmșitorıs dintre ei ne nș-
 mitșlș Bassarabș, ka din Banı, mi ka znlș çe era de cea
 maı veke viđrș. Pșnrș astșzi înck essistș în Mesia znș o-
 rșmelș kș nșmirea ayeștei familii, kare se vede kș a lo-
 kșitș akolo în timpșlș ștrșmștșreı șrmatș șrșb împșratșlș
 Așrelianș. Ayeștș orșmelș se aflș între rıșrile Dșnrșrea mi
 Morava, mi între Rșșava mi Egete, saș Fetislamıș, mi se
 nșmешte Bassaroviđș. Asemenea în Dacia, lșngș malșlș
 pșrșlș Topolniđa, desnrș apșșș, în fađrș kș Чернеці, nș
 departe de Severinș, este znș satș nșmitș Banoviđa, kare
 se vede kș a fostș odiniôrș lokșingș Banilorș, de la kari
 mi-aș lșatș ayeastș nșmire. Se nôte înck ka familia Bas-
 sarabilorș șr se tragș din vekime de la Bassarabia, de znde
 a lșatș mi nșmirea ayeasta, kșci mșlșe nopôre din Dacia
 de sșșș s'aș koborıtș în provincia ayeasta mi aș rșmasș,
 prekmș s'a zisș maı în șrnrș.

CAPITULŪ VIII.

De mi Daciı mi-aș perdștș împșrșđia, mi aș kșzștș
 la merbire dșnrș perderea celși de ne șrnrș împșratș De-
 cebalș, ka tôte împșrșđiile lșmei de ne atșncș, mi mi-aș
 plekatș ıerbıcea înaintea armelorș trıșmfștôre ale împșrș-
 điei Romane; de mi prin amalgamarea lorș kș Romanii fı-
 kșndș-se o amestekștșrș mi-aș perdștș vekea lorș nșmire
 mi în lokș de Daciı s'aș nșmitș Dako-Romani, saș Romșni
 mi Vlaxı; de mi nevoiđı de evenimente s'aș ștrșmștatș din

vekea lorŭ dearŭ mi s'aŭ dŕsŭ sŭ lŭkŕeaskŭ în pŕeŕŭ streinŭ atŭŕia sekoli; de mi prin korŕirea stirnei lorŭ kŕ lŭksitoriŭ de akolo Messi, Traŭi, mi alte polŕe, mi-aŭ korŕintŭ vekislŭ lorŭ dialektŭ Slavonikŭ, mi celŭ mai modernŭ latinŭ, kŕ tŕte aŕeste ei nŕ mi-aŭ perdtŭŭ karakterlŭŭ lorŭ resbelŕtorŭ, niŕi kŕragislŭ mi eroismelŭ lorŭ fireskŭ. La ori ŕe evenemŕntŭ, kŕndŭ s'a întŕmplatŭ sŭ aibŭ kanŭ demnŭ de kŕragislŭ lorŭ, s'aŭ arŕtatŭ kŕ eroismelŭ mi izbirea de libertate a îmbelorŭ elemente primitive trŕeŕte înkŭ într'ŕnŕii; mi mai kŕ seamŭ aŭ doveditŭ aŕeasta în epoka Otomanilorŭ, prekŕmŭ se va sŕsne mai înainte.

Dako-Romanii, dŕpŭ ŕe s'aŭ întorsŭ în vekea patria lorŭ, prekŕmŭ s'a zisŭ, nŕ nŕmai kŕ eraŭ fericiŭi sŕb înŕeleanta kŕrmŕire a eroicilorŭ lorŭ Banŭ, dar din zi în zi deara lorŭ se ponsla, apŕratŭ de armele lorŭ mi de trŕia pŕiŕisnei lorŭ, nesŕpsŭ atŭta la încŕrgerile strŕinilorŭ mi aflŕŕe între mŕnŕii Karpaŭi, Dŕnŕe mi Oltŭ; -- mi încŕ adese ori se zneaŭ mi kŕ ŕei-l-alŭi Dako-Romanŭ din I. Zonara. Niceta Choni. ŕi alŭii. ŕele-l-alte pŕŕii ale Daciei, mi trekŕndŭ Dŕnŕea kŕtrieraŭ pŕovindŭile Romane.

Pe timpslŭ aŕela, viindŭ mi Bŕlgarii din Bŕlgaria mare Sarmatikŭ, kare astŕzi este pŕovindŕie Rŕsea-skŭ, pe lŕngŭ rislŭ Volga ¹, ŕniŭ aŭ okŕpatŭ Panonia de sŕsŭ, adikŭ Ŗngaria, alŕngŕndŭ de akolo pe Slaviniŭ, adikŭ Geŕi, Ŗŕni, mi alŭii spre otarele Rŕdinilorŭ (Rŕmilorŭ) ²

¹ Volga, nŕmitŭ de Eŕroneŭ Ra, de Tartari Edelŭ, mi de Armenŭ Temarŭ, este ŕnislŭ din ŕele mai mari risŕi din Eŕropa. Elŭ pŕŕede din pŕovindŕia Raskovia din Moskovia apŕseanŭ, mi se varŭ în Marea Kasnikŭ.

² Imperislŭ Rŕsiei astŕzi este celŭ mai mare de pe pŕmŕntŭ. Întinderea lŕi este neste 1700 mile în lŕngime mi neste 675 în lŕdime. Elŭ kŕninde jŕmŕtate din Eŕropa, împŕeŕŭ kŕ Polonia mi kŕ o parte din Trŕŕia, pŕnŭ în rislŭ Prŕtŭ; se întinde neste Rŕsia Eŕropeanŭ, pŕsedeŕndŭ tŕtŭ Asia nordikŭ mi mare parte din Amerika nordikŭ. Se sokoŕte de trei ori mai mare de kŕtŭ Eŕropa, de trei-zehŭ de ori de kŕtŭ Trŕŕia Eŕropeanŭ; prin ŕmare kŕninde a zehŕa parte din totŭ pŕmŕntŭlŭ. Are ŕnŭ singsŕŭ mŕnte însemnatŭ, Ŗralislŭ, iar ŕea mai mare parte din teritoriŭ este mesŭ întinsŭ. Risŕi însemnate are ontŭ: Neva, Donislŭ, Nipŕislŭ, Dŕna, Volga, Dvina saŭ Rŕba, Oka mi Kama. Lakŕi mari are

I. Zonara. } ni ale Polonilor, iar alții s'îndăse cu Dako-Roma-
 ni, catrieraș p'rdândș f'rb temere saș împedekare
 provinciile Romane, kare eraș demarte de omtiri imperiale.
 D. Chr. } At'nc merge'ndș assura lorș împ'ratșlș Konstan-
 680. } tinș Pogonatș pe sskatș, a ad'șș mi m'lte vase de
 resbelș pe D'ne. B'lgaro-Dako-Romani, k'rmș aș v'zstș
 o asemine p'tere viindș as'ura lorș, s'aș retrasș în Dacia
 mi s'aș înkisș într'o cetate kare era înkons'ratș de risri mi
 lok'ri b'ltose¹, de s'nde niçi ei n' șmeaș, niçi Romani n'ș
 p'steaș bate.

Îmbe p'rgiile afl'ndș-se în așia p's'v'șne mai m'lte
 zile, a venitș o împ'rej'are kare a ar'atș lenea mi lipsa de
 k'ragiș a Romanilorș mi a îns'f'egitș pe B'lgaro-Dako-Ro-
 mani. A'ceast' împ'rej'are f' k' împ'ratșlș, k'prin'z'ndș-
 se de d'gerile atrit'șlș (b'lb la ôsele niçiôrelorș), f' nevoitș
 a se d'ce la b'ile kalde din oram'șlș Mesimbria, l'ș'ndș
 komanda generalilorș s' kombatș de departe pe B'lgaro-Ro-
 mani, p'lb ce-î bor trage afar' la b'tae general'ș. Dar
 k'rmș a plekatș împ'ratșlș, s'a r'ș'înditș taima k' a f-

---

trei: Ladoga în Ingrida, mai mare de k'rtș tôte lak'riile din E'ropa, Oniga
 mi Peib'șș în Livonia. Se otr'ente des'ne r'ș'ritș k' Tartaria Kinez'ș,
 k' Tartaria mare mi k' Marea Kasnik'ș; des'ne nordș k' Marea Înge-
 ratș, mi des'ne o parte k' Norvegia; des'ne ap'șș k' Golf'șlș Finikș
 din Marea Baltik'ș, k' Svecia, k' Pr'șia mi k' Germania; iar des'ne
 s'dș k' Moldova, k' Marea Neagr'ș, k' T'rcia Asiatik'ș mi k' Persia.

(A'ce astor'șlș interkaleaș deskrierea împ'rgirei administrative a
 R'șiei, kare nefindș konform'ș k' cea de ak'șma, amș sokotitș k' kale a
 o l'șa).

(Tradsk'torisłș).

Vekea istorie a R'șiei zice k' ceî înt'î ômeni ce s'aș întinsș mi aș
 l'ksitș în p'rgiile șl'raboreale ale E'rop'ei, ar fi fostș strenepo'ii l'ș
 Mosox, alș measelea n'ș alș l'ș Iafetș, d'ne kari p'm'nt'șlș a'esta s'a
 n'șmitș Mosxononia. A'c'știca, îm'ș'îndș-se mi întinz'ndș-se s'ne ap'șș
 mi s'dș, aș l'ksitș mai m'lte p'eri; d'ne a'ceast' împ'rej'are s'a n-
 șmitș mi Resin'ș, kare d'ne limba Slavon'ș însemneaz' împ'ș'iere
 (de s'nde avemș mi noi Rom'ni k'v'nt'șlș risin'ș); mi mai pe șrm'ș
 Roksolan'ș mi R'șmi. Iar a'cei ce aș l'ksitș p'm'nt'șlș Alania saș Lit'ș-
 ania, s'aș n'șmitș Alan'ș, d'ne șnș general'ș alș lorș n'șmitș Alan'ș.
 1 A'ceast' cetate se vede k' era pe l'ng'ș Olteni'ș, s'nde mi ast'zi se v'đș
 r'șine de cetate veke.

gitș de frika inenimilorș, дѣпъ kare s'a demoralisatș omtirea kș totșlș mi soldauii aș înченстș a deserta în neorъndșea-lș mi a fșgi fъръ s'ї goneaskъ nimeni, mi fъръ rșwinare. Aчeasta a însșflegitș pe inenimi, mi i-a fșkstș sъ eastъ mi sъ loveaskъ fъръ de шtire pe Romanii чe mai remșese, re-șmindș a-i resini mi a-i șvide mi prinzъndș o mșlșime, pe kari i-aș adșș kș dъnșii în Davia. Nș țerziș, trekъndș earșmi Bșlgarii Dъnșrea, шї-aș amezatș kortșrile desure partea nordikъ, mi apoi s'aș statornicitș mi aș lșksitș în Davia Rinenșъ, adikъ în Mesia de josș, amezъndș mi ^{D. Chr. 683.} tronșlș la Sofia ^{Cedrinos.} ¹, (prekșmș mai înainte se amezaserъ mi Serbiu în Mesia de șșș). Dъпъ aчeasta nș înчetaș a kș triera mi a пръda пъmъntșlș Romanilorș desure Dъnșre, пъпъ чe impъratșlș fș nevoitș a trъta kș dъnșii, mi a le da (șnre rșșinea impъrъdiei Romanilorș) tribștș anșalș. În așa tikъlôș mi țngșibilъ stare ajъnsese aчe mare impъ- rъdie Romanъ din kassа intrigilorș din lъentъ mi a res- boaelorș çivile, în kъtș trebșea sъ kșmpere пaчea kș banі kīarș de la Bșlgari!

Atșnчe mi Dako-Romanii din Mesii, mi kъdї alçii mai eraș din çei чe plekaserъ din Davia, șnii s'aș grъbitș sъ se șșșe învingъtorilorș, alçii s'aș întorsș în Davia șșb nșme de Bșlgari.

Nota VI. Bșlgarii eraș sektatori ai lși Moa- metș mi lokșeaș pe lъngъ malșrile desure gъra Vol- ^{Tatisazev} ^{și Cnez} ^{Sutzerm} ^{Batov.} gъi, de șnde o mare parte s'aș koboritș pe la se- kolșlș VII, mi trekъndș Dъnșrea s'aș amezatș pe lъngъ Marea Neagrъ.

CAPITULŪ IX.

Romanii avșrъ mai mșlte rșșbôe kș Bșglarii пъпъ kъndș în fine s'aș șșpșș lorș. Pe la anșlș 705 Ișstinianș

1 Sardika, orașș odiniôrъ alș Mesiei, la otarъle Traçiei, kare astъzi se nș- mente Triadiça, mi se pressșșne kș ar fi Sofia; este lъngъ rișlș Isara, mi s'a mърitș din rșinele Sardiyei. A priimitș asemine nșmire fiindș kș pe timpșlș aчela s'a ziditș biserika Sъntei Sofii.

kernelă, împăratul Konstantinoplei, a cerut ajutorul lui Terbeli Domnelă Bulgarilor în contra sursătorilor împărăției Leonte mi Ansimar Tiberis. Sursătorii acesia, Bardach Filinikselă, mi alții, prekmă Anastasis, mi dăp acesia Leodosis mi Leonă Isazră, mi fișelă acesia Konstantină Kouronimă, karele a mșrită la anelă 775, tođi acesia avră neințetate țarșarșri din partea Bulgarilor. Aabia ne timpulă împărăției lui Leon Xozară pașea s'a restabilită. Atșnce șnă domnă ală Bulgarilor, a nșme Telerikă, viindă la Konstantinople, mi primindă kredinșa kreștineașkă, a lșată de soșie ne o vară a împăretesei Irinei, kare, dăp mărtea soșelă ei Leonte, avândă șeb epitronie ne fișelă ei Konstantină, karmșea împărăția. Acesia, făkândă se mare, a lșată șeptrelă de la mșmă-sa; dar făkândă komplotă asșnra lui mi șvigândă'lă, la anelă 797, a rșmasă singură domnitore. Dăp acesia kăgetândă a se inșođi kă Karolă țelă mare I¹, împăratelă Okșidentelă, s'a revoltată Nișeforă Patriviș, mi primzând'o, a trimis'o in esșilă la inșș-la Lesbos in anelă 802. Nișeforă, lșândă împărăția, fă forțe neferișită in resbóe, in kătă șeb timpulă seă împărăția a kăzștă la șșșnșerea Saraiiniloră, mi la plătă de tribștă anșală. Dăp asșmine katastrofă, mergândă mi asșnra Bulgariloră, generală loră Krșmă i-a sdrobotă tóte pșterile mi primzândă-lă l'a șșisă in anelă 811.

Nota VII. În kșrșelă aniloră acesora, adekă ințre 678 mi 812, Dako-Romaniă atștă ței din Davia kătă mi ței de neste Dăpșre, se vede kă eraă aliadă ai Bulgariloră, fiindă kă șeb nșmele de Bulgară atșnce se inșdelegeaș mi Romaniă.

CAPITULŪ X.

Bulgariă, șniđi kă Dako-Romaniă, șeb komada lui Krș-

¹ Pe timpulă aniloră acesora, Avariă se șșrșmaseră de kătre Karolă țelă mare. Dăp ontă ani de neințetate lșnte, la anelă 799, Karolă îi inșvinse kă totăelă in Panonia, mi șeb kondiđișni kă jșrșminte, lē invoi a lokși ințre Karnșta mi Sabaria, țeara kare se nșmșnt astșzi Dalmađia, șeb astoritătea Xaganelă loră.

mă, nu înceta a face săpăturii Romanilor, mi a căpăta trimisuri asupra lor. Plecând asupra lor mi Mikhail K. Romanatș¹, Krămă într'o bătăie decisivă îl învinse mi către Adrianopole, de unde lăcând dăru-spre-zecă mi de (Leon Grama Georgiu Monachului. prisonier, afară de femeii mi konii, îi dete Dako-Romanilor, kari îi adăseră mi-i amezară în Davia. Dar mai pe urmă viind asupra lui Krămă Leon Armeans mi fiind mai fericit, făcă pace kă Bălgarii în anul 814. După aceea atătă Leon kătă mi Mixael Begă, mi Teofilă, mi fișă avestăia Mixael Porfirogenitșă avură pace kă Bălgarii; mi în anul 844, pe kândă Mixael Porfirogenitșă se afla srb epitronia mamei sale Teodora, ea a (Michail Bogoris. întărită pacea mi a întorsă lui Bogori Domnșă Bălgarilor pe soră-sa kare se făcăse kremită. Aceasta kămă s'a întorsă în patria sa a îndemnată la kredința lui (Vladimir Simeon. Kristă nu nămai pe fratele ei ci mi tătă mărimeă Bălgarilor mi a Dako-Romanilor, ce lăcșeă în ambele Mesii, kari primindă botezșă în anul 865, aș cerșă pre- (Chalcocondouă mi episkopi de la Papa de atănce. După aceea, pacea kă Bălgarii pătindăse păt pe la kapătșă împărtășiei lui Vasilis Macedonă, atănce s'a desfăkătă, mi fortăna Bălgarilor a încenșă a se smili.

Nota VIII. Niceta Honiată zice kă barbarii (Niceta Honiatu. Cartea I. la Isaac Ang. Cap. 4. 5. 6. lăkșitorii pe lăngă muntele Emă, kari mai nainte se nămeă Mesii, iar akșma Vlaxii, s'aș revoltată mi nu voeăș să aibă stăpătireă nămai asupra Mesiei, ci să întrănească dinastia cea vece a Mesilor, adekă a Vlaxilor mi a Bălgarilor, ka mai nainte. De aice se deduce kă înainte de revolta lor Bălgarii mi Blaxii aveăș ună domnitorii mi o domnie, kare se presăpăne kă a stată de la anul 812 păt pe la anul 1014, prekșmă se va vedea mai josș.

¹ În ală 14-lea ană ală împărtășiei lui Mixael, prinșinii Kionșășii, Voskoldă mi Deră, aș venită pe Marea Neagră kă 200 vase mi aș înkış Konstantinopole. Atănce Mixael, lăcând ikoana Mașii Domnșă, aș mersă răgând-se kătre Mare, mi îndată s'aș rădikătă o mare fărță în kătă mai tătă vasele s'aș înekată mi abia prinșinii aș skăpată.

CAPITULŪ XI.

Pe timpurile împăratului lui Leon, fișul lui Vasiliuș, s'aș întinplat mște prefaceri mi țerbșterii, mi faga lș-
 kșrilorș s'a skimbatș în Panonia mi Bșlgaria. Pe D. Chr. 899.
 atșche viindș Ţngșrii saș Magiariu (șnș poporș Xșnikș) in-
 preșnt kș Arnad¹ generalșlș lorș din Asia, pe la rișlș
 Volga, s'aș rșvșrsatș asșura Panoniei mi asșura Daciei, mi
 aș avștș mște resbșe kș Bșlgariu che lșkșeaș în Panonia
 de șșșș.

Atșnși în Transilvania domnea Gels, atștș asșura Sla-
 vilorș kștș mi asșura Dako-Romanilorș. Așesta, bștșndș-
 se kș Besii (lșkșitorii Basarabiei) mi kș Kșmanii², fș șșișș
 de așentia. Vșzșndș Dako-Romanii atșnșe șșpșșșșile che
 șșfereăș de la așentia aș șerștș protekșișnea veșinilorș lorș
 Ţngșrii, dșnș kare aș statornitș domnș pe Tșxșts, de vi-
 đș Ţngșrș³. Iar Daciile cele-l-alte, adekș deara Mșntenea-
 skș mi Moldova, se vede kș nș le ștșpșneaș Kșmanii, çi kș
 eraș șniși kș Dako-Romanii de akolo mi aveăș relașișni
 kș çei de peste Dșnșre mi kș Bșlgariu, avșndș la nevoe
 mi alianșș.

Dar din kășsa venirei Tșșçilorș, adekș a Xșnilorș noi
 veniși mi așezari în Panonia⁴, pșterea Bșlgarilorș a înșe-

1 Arnadș a ștșpnitș mște lokșri. Dar fișlș seș Zșlta a jșkatș mai ma-
 re rolș de kștș dșnșșlș; kșçi în anșlș 907 avșndș resbelș kș Germanii
 a invinsș pe împșratșlș Lșdovikș, mi a statornitș otarșle Ţngariei,
 kare aș rșmasș mai totș așelea pșnș astșzi.

2 Kșmanii eraș vekii Iasigi, kari lokșeaș Dacia proprie desure rșșritș
 mi Transilvania desure nordș, mi Ţngaria de șșșș, șnde se vđđ mi
 kșmnii Kșmanilorș.

3 De açi dateazș drentșrile che mi-aș însșmitș regiș Ţngariei asșura Tran-
 silvaniei, sokotindș'o ka parte din regatșlș Ţngariei. Dșnș așesta ei
 aș mșrginitș ștșpșșirea neatșrnatș a Romșnilorș nșmai asșura Fagara-
 mșlși mi a Almășlși, iar çotarșle lorș pșnș la Tissa mi Maramșșșș.

4 Istoriçii Ţngariei șșnș kș Magiariu Xșni, çipș Tșșçi, se tragș de la
 Xșniș lși Atila, atștș dșnș Ţigșrii kștș mi dșnș Moagarș generalșlș
 lorș. Așentia lșkșeaș dinkolo de Volga între Siberia mi Astraxanș; pe
 șmșș împșșindș-se aș trekștș nrin Kiovia, Bolodomiria mi Galiciã, șșb
 generarșlș Alms fișlș lși Ţgeks în anșlș 884, mi aș ajnșș în Ţngaria

pută a deklina. Totă odată împăratul Leon VI, după ore care neînțelegeri comerciale, a kemată pe askensă în ajutoiul pe nemiții Turci. Achemtia, răpezându-se în Belgaria mi kălkându făr de veste, aș fărătă o mărime de prăzi mi aș lătată o mărime de prisionieri pe kari i-aș vândută împăratulăi. Dar după aceea Simeonă, împăratulă Belgariloră, adunându-mi psterile, s'a arăkată asupra Ţngariei mi elă mi aș prădat'o; lăkră ce vărându împăratulă Konstantinoplei, a sokotită a libera pe prisionieri ce kămpărase de la Ţngari, făr cerere de reskămpărare, krezându kă kă aceea se va pinea pacea. Dar Belgarii, după ce s'aș întorsă din Ţngaria, mi-aș întorsă armele asupra Romaniloră, mi dându o bătălie mare aprăne de otarele împăratulăiei aș rensrtată o viktorie neamțentată, în kătă s'a fărătă mărclă mare mi cea mai mare parte din omțirea Romană impresă kă generalulă ei s'a perdută. Kă acesă kă împăratulă Leon, de mi omă forțe învădată, însă slabă politikă mi neesperimentată ostamă, n'a fărătă altă de kătă a deskisă kalea pentru încăgerile barbariloră asupra imperiulăi, întokmai prekămă ei se amțentă¹.

După aceea rădikându-se çinçi tirani kari dispătată tronulă împăratulăiei, Belgarii aș profitată de timpă mi s'aș arăkată earămi asupra Romaniloră în anulă 917 mi aș ajănsă pînă săb mării Konstantinoplei. Asemine resbăe nă aș încetată pînă la anulă 1014, kându împăratulă Vasiliă II într'o bătălie le-a sfărmată tătă omțirea, mi prinzându 15,000 prisionieri le-a skōșă okii la toçi, lăzându nămai kăte zănlă la sātă kă oki, mi astfelă i-a trimisă la domnolă loră. Atănce domnolă acesta atăta s'a întristată la asemine vedere, în kătă de dăre a mărītă. După aceea Belgarii s'aș săpășă kă totulă împăratulăi Romaniloră.

mi Davia în anulă 899. De znde voeskă a săpăinea kă nă se tragă din Ţngarii mi Xăni de la sādă, prekămă zice Iornandesă, prekămă întăreinte mi Fotiă zikându: „Achemtia eraă Xăni lăkăitori de pe aprăne de „Persia, kănoskăpă de çei mai mărăi săb năme de Turci.“

¹ Pe timpulă acesta, după Zelta komanda Ţngariloră a lătat'o Toksă; apoⁱ în anulă 955 Giege, tatălă lui Stefană regele Ţngariei.

CAPITULŪ XII.

Дѣпъ че с'ащ сѣбѣгатѣ Вѣлгаріи ми Дакѣ-Рѣманіи дин
 D. Chr. 1014. } Месіа, атѣнче ми Дачіле, адикъ Цѣара Мѣнтенеа-
 } скъ, Transilvania ми Moldova ¹, с'ащ конститатѣ сѣб
 домини проприі; кѣчи дѣпъ че Вѣлгаріи ащ трекѣтѣ песте Дѣ-
 нѣре, Дакѣ-Рѣманіи де динкѣче се скѣтѣрасерѣ де јѣгѣлѣ
 пѣдинѣлорѣ barbari кѣчи маі гѣмѣсесерѣ. Їн Transilvania
 domnea Gelz, деснре каре с'а vorbitѣ; че ле чинѣ јѣдеде але
 Din Chronicele Moldovei. } Цѣреі Романешті де песте Oltѣ ле кѣрмѣеа Банѣлѣ
 } Bassarabѣ, каре ле се statornіchise пе ла чнченстѣлѣ
 sekolslѣ VII; чн Moldova era знѣ altѣ domnitorѣ, lѣkrѣ че
 се пресѣпне findѣ кѣ апрѣне де тѣргѣлѣ Romanѣslѣ, чн рѣ-
 не ле знеі веки четѣчи (каре се нѣмеа Semendra), с'а гѣсѣтѣ
 о монедѣ де арагѣ, representѣндѣ пе о парте ікѣна до-
 нѣslѣ кѣ пѣлѣrie пе капѣ ми кѣ litere slavone чнрегѣзѣрѣ
 zikѣндѣ: **Г** Tata Moldovski, адикъ пѣrintele (tatѣлѣ) Mol-
 dovei, iar де чеа-l-altѣ парте, Xerezia де Moldova, адикъ
 monștenirea Moldovei. Dar локѣsitorіи Moldovei пе атѣнче
 локѣеащ пѣгѣиле деснре мѣнчи, findѣ кѣ пѣгѣиле де кѣмпіе
 еращ мерѣ кѣлкате де Сѣидѣ, ми маі алесѣ де Тѣтарѣ Bog-
 doni, kari се чтіндеащ ми динкѣче де рѣslѣ Prѣstѣ.
 Din istoria Slovană numită Slavomita Romana. Capul V Simeon Gospodarii. } De ла ачешті Tatari маі пе зрмѣ с'а нѣмитѣ ми
 } Moldova Bogdania ², iar нѣ, дѣпъ кѣмѣ zikѣ знѣ,
 } кѣ с'а нѣмитѣ дѣпъ доминиslѣ Bogdanѣ, niчи дѣпъ
 кѣзѣнтѣлѣ тѣгѣескѣ bogda (грѣлѣ), voindѣ адикъ сѣ арате
 prodѣktibilitatea пѣмѣнтѣslѣ. De ми маі пѣ зрмѣ Bessiі,

1 Kronografii Moldovei снзѣ кѣ Dragomѣ, доминиslѣ Transilvaniei, сащ алѣ
 Ardealslѣ, вѣнѣндѣ знѣ боѣ сѣлбатекеѣ, нѣмитѣ Zimbrѣ, а intratѣ дин чн-
 тѣмпларе пе локѣsиле Moldovei; акѣло кѣне ле сеѣ де вѣнатѣ, каре се нѣ-
 меа Molda, бѣндѣ апѣ мѣлтѣ арѣ fi кѣвнатѣ. Дѣпъ ачѣаста рѣslѣ, дин
 каре а бѣѣтѣ кѣне ле, с'арѣ fi нѣмитѣ Molda, ми геара Moldova.

2 Ачешті Bogdoni, (дѣпъ Ptolomeѣ), еращ попорѣ Хѣникѣ дин снре сѣдѣлѣ
 чмперѣslѣ Tairѣs дин векеа ми мѣлтѣ конслата Tartaria; локѣеащ апрѣне
 де мѣриі Kinei, пе лѣнгѣ рѣsиле Амѣрѣ ми Sigala. Mongolii, Kalmѣчii,
 Bѣcharii ми Rѣшиі чн нѣмеащ Bogdani; дар де знде ми пентѣ че niчи еі
 нѣ штіѣ. Ачештіа мѣнкаш карне де калѣ ми лѣкѣеащ чн kortѣrѣ, ми
 знѣ се сѣзѣнеащ знѣј Ханѣ, алѣи еращ астрономи.

Kzmaniū mi Ţngariū, aš sfermatš kš totslš ne Bogdoni, totšmi nšmirea lorš a rmasš asšpra pŕeī¹; pŕiini kŕiū aš mai rmasš din ačentia s'aš sŕpsš Moldovenilorš mi s'aš amalgamatš.

Astonomia ačestorš Daviū se aratš mi kiarš din isto-riile Ţngariei. Ačestš regatš s'a konstitsatš ne la anslš 1000; atšnc e s'a prokiematš de rege Stefanš fiislš lšī Geise²; dšpš ačesta a rmatš Vladislav, karele a sŕpsš ne Boemi, a kŕŕiitš Ţngaria de Xeni, Ršmi Bšlgari mi Tartari, mi a adŕogitš la regatš Dalmanā mi Kroaġia, mšrindš la anslš 1095. În totš timpslš ačesta, istoria nš sŕsne kš ačenti regī sŕ fi stŕpŕnitš mi Daviile ačeste: pŕin rmare Dako-Romaniū de dinkóce de Dšpŕe era neatŕnaŕi; iar ačei din Mesii rniŕi kš Bšlgariū mi kš Serbiū aveāš domni Slavī sŕb askšltarea Romanilorš.

Kiar ĩmpŕaġiū Romanilorš, dšpš ce aš sŕpsš ne Bšlgariū mi ne Serbi, n'aš kŕtezatš sŕ se ĩntinzŕ mai departe de kŕtš pŕpš ĩn Dšpŕe. De mi Griselinš zice kš ĩn anslš 1027 Konstantinš Porfirogenitš aš trimisš ĩn Italia sire kŕčerirea Sicilieī óste nŕimitš de Sŕrbi mi Vlaxo-Romani de ne malŕile Dšpŕei, ĩmpresnŕ kš despotslš lorš Nikonš, mi kš aveāš ĩntre ei mi mšlgime de Vandali, Ršmi, Poloni, Macedoni, mi alġiū, kari eraš sŕb komanda Protospataŕislšī Lšpš, — kš tóte ačeste nš este zisš kš Daviile eraš sŕpsse ĩmpŕaġilorš Konstantinopolēi.

1 Epistelslš ačesta Romšniū nš-lš kšnoskš; l'aš ĩntrešingatš nšmai Tŕ-
ciū mi Greviū din Fanarš, ka kŕvutš de despŕeš nentŕ Moldoveni.

(Nota Tradsktorislšī.)

2 Geize a fostš nšmai dšce alš Ţngariei, prekšmš fšseserŕ mai nainte Dŕsakš, Bšgatš, Pšlxrš, ne kari ačei mai mšlgī istoriġiū ĩi nšmeskš regī. Dar adevŕratš rege mi ačelš ĩntŕis a statš ĩn Ţngaria Stefanš fiislš lšī Geize, fiindš kš elš a fostš rekšnoskŕtš kš ačestš titl de ĩmpŕatšlš Germaniei mi de Papa, mi nšmai dšpš dšpselš ačei-l-alġiū domnitori ai Ţngariei s'aš ĩntitlatš regī. Ačestš Stefanš a sforġatš ne Ţngari a pŕ-
mt Kristianismslš, ne kare mi tatšlš seš ĩlš profesase, dar nš isvŕtise
a-lš ĩntemea.

CAPITULŪ XIII.

Dako-Romanii lăksitorii din Dacia proprie, Păcinății și Păcinății nămii¹, s'aș făktăș aliații ai Romanilorș ne timpslăș împărtesei Zoe, kare era enitronă a lăi Konstantinș Porfirogenits mi s'aș lăntatș în kontra Bălgarilorș în anslăș 1042. Dănpă așeasta însă, dășmănindă-se kă Romanii, aș trektăș mălăi Dănpărea, mi aș anăkatăș lokări în Trăvia, a-mestekăndă-se în tôte țertele kare se rădikaș așăpra împărtăiei, mi avăndăș totădeasna întră ajstoris ne Dako-Romanii din Dacia proprie, ne kari Greții îi nămeaș Săiđi. Dar în anslăș 1118 Aleksis Komnenă le-a făktăș marii strikățișni; mai alesă la anslăș 1121 Ioanș Komnenă a țăișă o mălăime mi a făktăș mi prisioneri kă kari aș poptelatăș mai mălte orășe. Dănpă așeasta la anslăș 1123 skălăndă-se Dako-Romanii din Dacia proprie mi învingăndăș ne generalăș Romanilorș Kalamană, aș făktăș mălte jăfări mi s'aș întorsăș în Dacia. Mai ne țrmăș însă s'aș împăkatăș, kăți ne la anslăș 1168 Dako-Romanii din Basarabia mi de ne lăngă Marea Neagră aș datăș ajstoris împăratășăi Emanșelăș așăpra Đngărilorș².

Din așeste se dedășe, kă ne la anii așeștia în Dacia eraș domnitorei proprii, kăți se vede ași ne Săiđi împăreț kă Dako-Romanii ajțăndăș ne Vlaxii de peste Dănpăre mi kiarăș ne împărații Romanilorș, ași făktăndăș năvăliri, săș generalii lorș proprii. Prin țrmăre zisa lăi Mironăș, kronografășă Moldovei, kă ne la anslăș 1080 eraș în Moldova

1 Păcinății se nămeaș, dănpă kămăș zice Strabone, generalii Dăvilorș. Așeștăș năme s'a lăatăș de la nămirea Rășeaskă saș Polonă a Pnekđinigorilorș, dănpă kămăș skrie Alăđiș; kăți Lăđiș skriindăș desne innerișă Dalmăgiei mi Kroăđiei zice kă Păcinății saș Păcinățiiș ne țrmă s'aș nămităș Vlaxi.

2 Ne la anii așeștia alăș 3-lea rege dănpă Geize alăș Đngăriei, strămtorăndă-se în bătăe kă împăratășă Konradăș III mi kă Emanșelăș Komnenă, aș kăematăș ne Saksonii în Transilvania în anslăș 1142, znde mi astăzi se așă (săș nămele de Săssi) lokăindăș țele mai însemnate orășe, kăndăș Romanii lokăesekăș nămai bərgadele mi satele. Așemine mi kăđiva Genizi din ței fəgari, kare aș vekea lorș religie Ariănpă, prekămăș zice Prokoniiș.

mi în Țera Mănteneaskă domnitori indigeni, este prea ade-
vărât; kŭci ačeastă se vederează mi din istoria Țngre-
skă, prekămă mai sșș s'a zisă. Dar zisa lăi kă pe atșnc
aș stată domni, Negrș în Țeara Mănteneaskă mi Dragomă
în Moldova, nă este adevărât; kŭci înainte ačestora aș
stată algi, mi nșmiđi kă mșđi ani mai tărziă aș domnită
mi nă aș fostă kontimșrană șnăș kă altă: ți Negrș în
Țeara Mănteneaskă mai nainte de kăță Dragomă în Mol-
dova.

Nota IX. Pe Romăni de peste Dșnșre mai
adese mi mai în genere Romani ū nșmeaș Sçidi, iar
șneoră Davi mi Paçinađi, mai alesă kăndă eraș đ-
niđi kă Romăni din Davia proprie. Mai pe șrmă
s'aș nșmită Masro-Vlaxi đșnș provincia loră, kare
s'a nșmită Vlaxia mare, fiindă kă kșrindea Tessa-
lia mi Maçedonia, șnde șntă orășele Demetriada,
Farsala mi Larissa, pșnș în mșntele Pindă ¹. Dar đ-
pă țe șrș învinș de kătră Aleksis Komnens, kămă mai sșș
s'a zisă, mi s'aș strămștată la Moglena (provincie apróne de
Kastoria Maçedonie) a kăreia parte mșntóș se nșstiise de
Robertă Țșiskară, s'aș nșmită Mogleniđi Paçinađi; iar Grecii
apoí le aș zisă Masro-Vlaxi, ka ómení kari aș șșferită mșlte
rele; mi în țe de pe șrmă Kșđovlaxi, adekă Vlaxi škioní, ka
ómení țe se trăgeaș din țeí țe învingăndăse mi-aș perđștă
pșterile fisice. Ačeastă nșmire apoí s'a dată mi la țeí-l-alđi
Vlaxi, kari lăkșeskă în Maçedonia, Tessalia, Tracia mi E-
piră, mi la țeí țe s'aș rșșșndită pe malsrile Măreí Negre
de la Biđia pșnș din josă de Konstantinopole; pe ačemia
împșranii Romaniloră í-aș întrebsingată de mșlte oră
în espediçionile loră asșura Kșmaniloră, a Țngșri-
loră mi a altoră inemiçi, fiindă kă eraș mșđi mi resbela-
tori, vitezi mi nefatigabili. Îmșđirea ačestora a kreskăș

Ist. Byzant.
Suida. Ce-
drinos. Por-
firogenitu.
Leon Gram.
Simeon
Logofetulu.
Acropalitu.
Chalcocond
Zonaras.
Anna Comn
Ioanne.
Luciu.
Presbyt.

Dioclit.
Cinnau.
C. VII.

¹ Mșntele Pindă în komănă se nșmește Μεγονă. Iară Pindă s'a nșmită
đșnș Pindă, fișlă lăi Maçedonă, karele invidiată de kătre trei frađi ai
seí pentră frămșșeșea sa, a venită la șnă sată din mșntele ačesta șnde
vșntorindă a legată frăđie kă șnă zmeă kăreia í da partea din vșna-
țurile sale. Dar frađii seí l'aș șçisă akolo.

din nămbrăle koloniilor strămutate de Asreliaș, mi ală
 Anna Com. } celorș ce aș trekășă din timpș în timpș din Davia
 C. VII. } proprie în Trachia, znișă kă Svișă, prekămș s'aș
 Chalcocond } zisș mai sșșș. Dar toșă achemăa aveăș achemăi lim-
 Cap. VII. } bș kă Daciș ce lăkșeăș desure Dăneșe.
 p. 132.

CAPITULŪ XIV.

D. Chr. } Vlaxiș împereșș kă Kșmaniș ¹ okșnaș Dacișle
 1185. } avândș domniș lorș propriș. Ceș de dinkolo de Dă-
 Comnena. } neșe lăkșitorș în Mesia eraș sșșșșă împereșșilorș
 Honiat. } Romaniș, pșș kândș s'aș revoltatș asșpra lorș doș fragș Ro-
 măniș, Petrș mi Assanș, ce lăkșeăș pe lăngș mănteș Emș ².
 De o datș fărș învinșă de kătrș împereșșă Isaașiaș, mi
 trekătrș peste Dăneșe, dar nș țerziș, znișdș-se kă Kșmaniș
 lăkșitorș în Moldova, mi kă Romăniș din Banatșlș de peste
 Olțș, s'aș întorsș mi aș okșnatș Mesia patria lorș, pe kare
 gșșindș'o răș organizatș, aș xotătrășș șș nș înceteșe pșșș
 kândș nș vorș konstitșa earșășă dinastia Mesilorș, adekș a
 Romănilorș mi a Bșlgarilorș, prekămș fșșese mai nainte.

Păndindș timșlș favorabilș, s'aș reșezitș într,o nănte
 asșpra lăș Ioan Kantakozenș, kșmnatșlș împereșșășă, mi rș-
 șinindș omștirile Romane, aș okșnatș Anxialșlș, kălkândș mi
 Varna (orășe de pe malșrile Măreș Negre). Dar dășș a-
 cheasta împereșșășă, nșmindș generalș pe Alesix Vrana, așesta
 a gonitș pe Romăno-Bșlgariș, mi a lșatș inapoș tôte lokșrile
 ce eș le kășșinșeserș pșșș în mănteș Emș. Atșșșe As-
 sanș, prin trădareș zniș Romăniș, nșmitș Ivankș, kăzșș în
 măna Romanilorș; iar Petrș se șșise de kătrș znișșă din
 ostășă. Dășș așesta domniș Vlaxilorș, saș a Dako-Ro-
 manilorș, veni la alș treilea frate alș lorș Ioanș, karele fș-
 șese măltșă timșș la Konstantinopole ostatekș (zșșogș), dar

¹ Kșmaniș din vekșș se trăgeășă din Țeara Moskovitș.

² Emș, nșmitș de Țerșă Kogea Balkanș, desparte Trachia de Mesia: elș
 s'a nșmitșă astfelș dășșșș lăș Tifonș kă Joie, kare atșșșe a versatș
 șșdori de șșșșe, (dășșșș ziverca greșeaskș *Emă*, kare va șș zikș șșșșe).

nr-ші skimbase datinele sale cele barbare mi karakterelš celš ssmeyš, či mslte rele a kassatš Romanilorš ¹.

Lšrndš domnia nšmitelš Ioanš, pnyli de mai mslte ori asypa provinciilorš Romane, lšr Konstantia saš Konstanta (in anelš 1201), okenš Varna ² sferšmndš'i mšrii, mi apoi se întorse in Mesia. Totš odatš Svidii, adikš Romanii din Dacia proprie ³, trekndš Dnšrea mi znindš-se kš čei din Mesia aš pšdatš oramele Tračiei pny ne la Messina mi Dželo. Atšre mi Stršmniš, znš Romnš karele stšpnea Xrisa, a fškštš mslte strikčišni satelorš de ne lšngš Serra. Astfelš impšratelš Alessiš Angelš in tote pšdile vžzndš-se bštšš, nr pštea sš se mai onse.

CAPITULŪ XV.

Kšerindš-se Konstantinople de Krčiatia Galilorš mi a Venedienilorš in anelš 1204 dšpš Kristš, s'a prokšematš impšratš Baldsinš komitele de Flandra ⁴ karele dškndš-se asypa Romnilorš din Mesia mi din Dacia proprie, aprone de Adrianople, fs in vinsš mi prinsš in anelš 1205, mi apoi

¹ Romnii din Dacia proprie se vede kš aš venitš in ajstorselš Romanilorš fiindš kš istoria Bizantinš zice: „*Λεγοντά τινα Βατάτζην τουπίκλην έτέροθεν στρατεύματα επαγόμενον, άλλων τε συχων, και δη ές Βλάχων πολύν όμιλον, οι των έξ Ιταλλας άποικοι πάλαι φάναι λεγονται.*“ Veneaš inš mi in kontra Romanilorš znii kš Svidii, prekšmš zice Ana Komnena la Kartea VII.

² In skriitorii veki se zice Odissosš, kare se bšnšhte a fi Varna, iarš nr Odessa din Ršsia.

³ Se vede kš ne timpii ačei Romnii din Dacia proprie se nšmeaš mi Svidii, snre deosebire de Romnii din Tessalia mi Macedonia, fiindš kš eraš znii kš Kšmanii mi Dako-Romanii.

⁴ Flandra este o provincie mare a Belgiei kš titlš de komitatš; are desnre nordš Oceanelš Germanikš mi Zelanda (inšelš mare a Danimarčei,) desnre rššritš Brabantelš (provincie a Belgiei če se ošrehte kš Olanda), desnre sšdš Anonia, (altš provincie a Belgiei,) mi desnre apššš Pikardia (provincie a Galiei Belgie). Se imparte in Flandra Testonikš saš Flandra proprie, in čea Galikš desnre sšdš mi in čea Imperialš desnre rššritš. Kapitala ei este Lille, oramš mare, avštš, fršmosš, poušlatš mi kš četate mišnratš mi tare.

zviș de către Ioan la Търнавѣ. Атѣче Latinii în tóte пѣгиле сѣргѣмѣдѣндѣ-се, Ромѣнии аѣ кѣпринсѣ Mesia пѣнѣ ла Filipopolе, iar Сѣгѣии, адикѣ Ромѣнии din Dacia proprie, аѣ кѣпринсѣ tótt Tracia.

Пе тимпѣлѣ ачеста Ioanș, regele (kraïslѣ) Romano-Bѣlgarilorș, era стѣпѣнitorѣ ми алѣ челорș чинѣ jѣдеде din Banatslѣ de peste Oltș din Dacia. Sѣb ачеста s'a fѣndatș mi Kraïova, mi s'a нѣmitș аша дѣпѣ нѣмеle lѣi прогѣиș, fiindș кѣ дѣпѣ idiotismslѣ valaxikѣ ми бѣlgarș Ioanș se zиче *Iova*, саѣ *Ivanș*, iar regele *Kraïș*, mi кѣвѣнтslѣ Kraï-ova însem-

D. Chr. } neazѣ regatslѣ lѣi Ioanș. Ачеста а ziditș mi бисе-
1205. } rika чеа веке în ачестѣ орашѣ нѣmitѣ Вѣнеаса, кѣ
patronslѣ marelѣi martirș Dimitrie. Elș însѣ n'a fostѣ стѣ-
пѣнitorѣ ми а Daciei întregi, чи алгѣi domnitorѣ eraș în Mol-
dova, алгѣi în Transilvania ми алгѣi în Țeara Mѣnteneaskѣ;
iar Bassarabia era стѣпѣnitѣ de Кѣmanѣ. Ачеста се до-
vedeante din ачееа кѣ Ioanș, кѣндș era стрѣmtoratș, primea
din периле ачесте аjstorѣ, ка de la nimte aliате, прекѣмѣ
zиче Хонiatș în istoria sa.

Ioanș, fiindș fericitș în tóte бѣтѣиле, а liberatș пе тогѣi Vлахii (саѣ Ромѣнии) din Mesia, ми стѣпѣнindș regatslѣ Bѣlgarilorș, s'a прокѣematș domnș алѣ Маchedoniei ми алѣ Tessaliei, ми rege алѣ Ромѣnilorș ми алѣ Bѣlgarilorș. Атѣче а skрисș ми lѣi Иноченѣиș III, papa de la Roma, че-рѣндѣ'i amicѣidia, ми зѣnirea сѣпѣшилорș сеi кѣ biserika Latinѣ; дѣпѣ кare kardinalslѣ Leonș, din ordinslѣ пapei, l'a зѣнсș rege ми а пѣссѣ diademѣ пе канslѣ сеѣ. Пе згѣмѣ însѣ Ioanș, вѣзѣндѣ кѣ n'a кѣпѣtatș конкѣрсслѣ kare черсеe în kontra regelsѣ Уngariei, s'a lenѣdatș de зѣnire кѣ biseri-ка апѣсслѣi.

Пѣгѣинș însѣ а гѣинстѣ regatslѣ Ромѣnilorș, кѣчи дѣпѣ мóртеа lѣi Ioanș, моштенitorѣi сеi, Borилѣ fiislѣ сѣгореi lѣi, ми чеi дѣпѣ elș s'aș сѣпѣссѣ Bѣlgarilorș. Маi пе згѣмѣ, totș în sekolslѣ ачеста, ми чеle-l-alte Daciei адикѣ Țѣра Mѣnteneaskѣ ми Moldova, аѣ înченстѣ а lsa altѣ perspektivѣ, пре-кѣмѣ се va спѣне маi înainte.

CAPITULŪ XVI.

Pe kândș împărbia la Konstantinopole Baldșinș Kęrtensis, mi în Niċea Ioanș III dșche Bataċe (în anșlș George A. 1228), aș venitș mșlșime de Tartari despre pęrbile ^(George A. 1228) _(cropolitu.) boreale, mi kștrieraș pęrbndș mi jșfsindș Bassarabia mi Daciile, adikъ Цара Мșnteneaskъ mi Moldova. Atșnċe Dako-Romaniċ che lokșeaș kętre kęmpniile despre Dșnșre, kębtndș-mi lșntșirea, șniċ s'aș trasș kętre pęrbile de mșnte mi în Transivania; alșii, trekndș Dșnșrea pe plște împreșnъ kș mșerile mi kș kopii, sșb nșme de Sċiċiċi, aș venitș în pęrbile Maċedonię, kiarș fșrъ de voea Bșlgarilorș; iar alșii șmblaš din lokș în lokș pęrbndș mi pșstiindș totș che întlneaș în kale, maċ kș seamъ pe întinderea rișlși Eșrș¹; aș lșatș înkъ kș bștae mi ċetșċiċi, kare eraș maċ șmșre de lșatș. Aċestia maċ pe șrmъ aș fostș întrebșindș ka alișii aċ Bșlgarilorș în kontra Latinilorș, mi kiarș în kontra Romanilorș. Dar kęmpniile Daciilorș despre Dșnșre, în timușlș anilorș aċestora, rșmșseserъ kș totșlș deserte; fiindș kș mi Kșmaniċ despre rșșbrițș, adikъ Tartariċ din Bassarabia, adese-orċ se șneaș kș Sċiċiċi, mi kștreiraș kęmpniile apșsene. De aċeasta Dako-Romaniċ lokșeaș pęrbile înfsndate mi grele de rșșbțtș ale mșnșilorș; se stșpineaș însъ totș-deașna de Voevoziċ, saș Domniċ lorș, kari eraș dșnъ mo.ntenire. Domniile kare eraș kętre pęrbile de josș ale Moldoveċ mi Цereċ Mșntenemti, prekșmș mi altele maċ miċi sșb nșme de kęneteniċ, nefindș destlș de pșterniċe, se șșșșneaș maċ kș seamъ Kșmanilorș mi altoa; iar ċele doș din Transilvania, Fagaramșlș mi Maramșrșșlș, se ċineaș neatșrnate mi astonome, apęrate de țaria posiċișneċ lorș, mi de eroismșlș lokșitorilorș, mi aċestea șneorċ se întindeaș șnre rșșbrițș mi sșdș pęrb în Dșnșre mi pęrb

1 Eșrș, în limba komșnъ se zċe Mariċa. Elș pșimește maċ mșlte pęrae mi este maċ mare de kętș tôte rișrile din Tracia; pęrbede din mșntele Orbils, saș Eșrș, mi, adșpndș Filipopole, Adrianopole mi Traianopole, se varsъ în Marea Egee, între oramele Maronia mi Eлș.

în Marea Neagră. Asemenea mi komitatslă Severinslă, saș Banatslă Kraiovei, dăp mórtea lă Ioanș, regele Vlaxiei mari, saș a Messilorș, a remasș earșni neatrnatș.

Nșmitele doz mari Domni, Făgărașlă mi Maramă-rășlă, kș tóte kș eraș neatrnatē mi astonome, aveas în sș mari sbșcșismșri din trei kasșe prinșipale: întș pentrș însșlșirea ponorșlă, kare de gónele neinșetate ale Svșdilorș kștaș asilș mi lokșri dē nrșrire în Transilvania, la konanșionali mi koreligionari mi lorș; al doile pentrș kreșterea din zi în zi a nrștere șngșrilorș, kari voeaș sș loveaskș neatrnatē lorș; mi alș treilea pentrș țarbata manie a panisșlă de a konvertisa pe Romșni. Páni în adevrșș întrebșinșaș tóte mijlóșele, atștș prin skrisori konfesionale, mi prin predikatori anșme trimișș, kștș mi prin silșinșa regi-lorș Șngariei, pentrș ka sș adskș pe Romșni la ritșlș panisșlă, însș nimika n'aș rezșitș, fiindș kș avestș ponorș aș statș totșd'asna kredinșiosș vekilorș dogme ale besere-șei rșșritșlă. Romșni aveas episkopi mi preođi atștș în Banatslă Timișórei, la Gisla, mi în partea Ardealslă kare o stșpșneaș Șngșrii, kștș mi în șeal-l-altș parte a Ardealslă, mi în lșnștrș mșnșilorș Karpađi adikș în Moldo-va mi în Șeara Mșntaneaskș șnde eraș domni indigeni. Iar Kșmanii șe lșkșeaș Basarabia mi Moldova de sșșș, kș tóte kș nrș eraș kreștini, niș idololatri, adoraș nrșmaș pe fșkș-torishlă șerishlă mi alș nrșmșntșlă.

CAPITULŪ XVII.

Nș se șneskș istorișii asșpra ștrșmșștrei Dako-Romanilorș din Transilvania în Șeara Mșnteneaskș. Bissing istorikslă zice kș kolonisarea Romșnilorș saș a Vlaxilorș a venitș din Ardealș, avșndș de kșnetenie pe Radș Negrș Basarabș, în anșlș 1200 dșpș Kristș. Kronologia monastirei Kșmnșlșngșlă, pe kare a edifikat'ó Domnșlș așesta, pome-nente deskșlekarea lă la anșlș 1215. Iar dșpș vekishlș kronografș romșneskș alș așestei șeri, kare se zice Leto-

niseuș¹, se vede că venirea lui Radu Negru a srmată pe la anul 1290. Aceasta negremiță că s'a preskrișă prekymă s'a gșsită, mi Dako-Romani din Transilvania, dândă ayeasta mi în tinariș, făr niči o observăciune sađ lzare aminte, adevereskă ayeastă asseriune; aseminea mi astorișă Romaniai din noș tinărită la Linska², srmază pe ayeantia făr niči o reflekciune. Căță desure nsmele lui Radu Negru mi desure sekolăș XIII, tođi se învoeskă, iar desure anș nă se sneskă. Dar în kronologia Moldovoii, skrișă de Miron Logofătăș, se presăpne că venirea lui Radu ar fi srmată la 1080.

Mai probabilă însă se vede dăpă istorie, că ayeastă Domnă, pe timpășă năvălirei Tartarilor în Ţngaria, s'aă trasă între Karnagi înpreșă că familia sa, că mai măđi nobili, că dregători mi ostami, mi că kăță ponoră a nstăț să-lă srmaze, mi s'a amezată la Kymulngă, ka într'ăne lokă înkăjrată de țării natărale. Pe srmă, dăpă plekarea Tartarilor, a gșsită că kale să rămă mi să se ameze în yeara ayeasta, ka în ayeamă patrie, năstrăndă-mi totă odată mi sșveranitatea domniei de Făgăraș mi Almană din Transilvania.

Dar în istoria sșiversală se yetemte că Gengis-Xană, kănetenia Mongolilor, karele a stată pe la anul 1187, dăpă ye a sșpășă tôte ye-le-l-alte seminiă (tribări), a sșită sșb o singură dinăstie pe tođi Săiđii. Ayeastă mare generală, ale kărsia fante se potă asemăna mai că ale lui Alessandru ye-lă mare, domnindă 39 de ani, mi învingăndă atâte ponore, a lzată lokșrile loră, mi a fșdată ye-a mai mare împăryie din lsme, kare se întindea o mie ontă sște de ore distanță de la nordă spre sșdă, mi peste o mie de ore de la răsărită spre apăsă. Înaintea morșei sale la anul 1226 mi a împăryită împăryia la patră fi ai seii, pre kari îi a-

1 Kronografi romăni, lzăndă-se dăpă yei Slavoni, aș nămită kronika *Leto-niseuș*, kare va să zikă *skriere de ani*. (Tradkătorisă.)

2 Niči skrierea tinărită în Transilvania, niči karte-a de la Linska, nămite de astoriș, mai nă sșntă kănoskăte astăzi între Romăni.

(Tradkătorisă.)

vea pe toți generali săb elș: a fâkstă mare Xană alș Tar-
tariloră pe celș întăis năskătă Oktaés, ai kărgăea strănepođi
aș domnită sure partea boreală a Kinei năpă pe la mijlo-
kălș sekolsăi XIV; celș alș doilea, Tătés, i-a dată Tărghe-
stansălș, Baktriana, Astrakanălș mi Őzbekălș; celș alș trei-
lea, Kăli-Xană, a lăată Persia, Korasana, mi parte din In-
di; iar alș patrălea, Tagates, a lăată Transoksana din In-
dia boreală, mi Tibote.

Făislă lăi Tătes, nămită Bats-Xană, a fâkstă maă in-
kărsăni, kăci vekea kronologie a Răsiei zăce kă în anălș
1240 dăpă Kristă, nămită Bats-Xană, trimăđândă ambas-
adori la Kiovă, unde era atănce tronălș imperălăi Răsiei, a
čerătă de la kneazălș Mixail, făislă lăi Vsevolad, ka săi dea
tribătă mi pe fie-sa de sođie: iar kneazălș Mixail, șăigăndă
pe ambasadori, a kăstată refăgiș în Őngaria. Atănce Bats-
Xană, șrgăindă-se maă măltă, a kăzătă asăpra Răsiei kă ma-
re nătere, a asediătă Kiovălș, mi dăpă o mare mi eroikă
resistăđă din partea kneazălș Dimitri, karele o apăra, în
fine ilș lăp: dăpă kare sfărgămăndă temălșrile sakre, nă-
dăndă oramălș mi tóte împărejărgămile, sakrifăkăndă o măđi-
me de poporă, mi lăpăndă măđi prisioneri, a plekată kătră
lokările de maă josă.

Iar istoria Őngariei zăce, kă în anălș 1241 dăpă Kristă
aș venită 500 mi de Șăđi, săb komanda nămită Bats-
Xană, nepotă alș lăi Gengis-Xană, aș jăfsătă Răssia mi Po-
lonia, s'aș koborită apoi în Őngaria, mi trekăndă săb sabie
ăea maă mare parte din lăksitorăi seă, aș jefăită averile, aș
sfărgămată oramele, mi rămăindă akolo trei ani, aș emătă,
pe maă gășindă ăe să jefăeaskă mi să străce. Iar împăra-
tălș Őngariei Bela, karele făgăse în Aștria, întorkăndă-se
dăpă aăeasta la remedăđă sa, a înăenătă să îndrente stri-
kăcișnile sălbătăiloră barbară; însă abă momtenitorăi lăi, dă-
pă treăerea de măltă timă, aș năstătă să adăkă lăkările
la stărea loră ăea dintă, fiindă kă dăpă aăeasta aș șrmată
mi alte inkărsăni, prekămă se va șăne maă înainte.

Se dedăce dară din aăeastă nemăcișnăș istorie, kă
Negră pe la 1241 mi-a mătată tronălș din Transilvania în

Țeara Măntenească, mi nă mai nainte săă mai pe ȕrmă, preekmă sursăă kronologiile nepotrivate mi neîntemeiate ale Romăniloră. Aceasta însă n'a fostă o simplă strămătare, ci o făgă neîmuedekată, mi prevăzătoare; mi kă tôte kă nămitslă Domnă era strămtorată în Transilvania, din kassele de kare vorbirăă, totșmi n'ar fi pătătă să se strămăte fără a avea sșpărare mi resbois kă Ţngării; nă ar fi pătătă să adăkă atăta mălțime de ómenii de tôte trentele împreună kă averile loră mișkătoare, mi să lase domnia sa din Transilvania kă totslă desertă, kăci Ţngării se aflaă în pateri mătă mai mari, stăpănindă mai mătă de jămătate Transilvania, mi kăgetăă nóte să o sșpăre tôte, împreună mi pe lăksitorii sei. Negremită kă Ţngării ar fi stată să onrească, de nă pe Domnă, dar măkar mălțimea noporăă, karele kăndă a trekătă peste mănșii era ama de mare (preekmă zice kronografslă lokală) în kătă s'a întinsă din mănșii Karpađii pănă în Dănege mi din Oltă pănă în Siretă !. Pe lăngă ačeste, ačeastă kolonisare nă se kompănea nșmai de Dako-Romăni mi koreligionari, ci mi de mălșii Latini mi Saksoni, kari kă patră sekoli mai nainte nesșpănsind-se stăpănirei lăi Karolă celă mare, aă fostă venită mi s'aă fostă așezată în Transilvania, șnde aveaă sșpăremađia în mai mătă orășe, ka mi pănă astăzi. Ce nevoe dară i-ar fi silită a se pșne sșb domnărea șnăi domnă eterogenă, mi să se dăkă în altă țeară, kă Romăni eterodoksi, din kari ăei mai mălșii se întorăăă în vekeă loră patrie ? Negremită kă inkărsășinea Svăniloră, kari, pe la anslă ăitată, aă nevoită mi pe însșmi regele Bela a făgi împreună kă tôte familia mi kă magnađii sei în Austria, fără a se pștea îngriji de pronșii sei

1 Atănce Țeara Romănească se nămi mi Ţngro-Vlăxia, dăne lăksitorii din Transilvania kari s'aă strămătată în ea. Iar șni din istorii, kofăndăndă Transilvania kă Ţngaria, presșpășă mi pe noporăă strămătată drentă Ţngării, asemine mi pe Domnăă loră kă ar fi fostă de viđă Ţngăreă: însă se înșelă, kăci mălțimea a fostă de Dako-Romăni, mi Domnăă era dăne moștenire Bassarabă, totă din familia ăea veke kare se strămătase pe timpăă lăi Ađreliană în Mesia, din kare se trăgeăă mi Bani, stăpănitori ai ăeloră ăinăi jădeje de peste Oltă.

съобщитъ кѣ кѣтѣ маї алесѣ де стрѣмстаре Dako-Romanilorŝ. Аша дарѣ атѣт kronologia Germanŝlŝi Bissing, kare адѣче deskŝlekarea лѣ Radŝ Negrŝ la анлѣ 1200, este greŝitŝ mi фѣрѣ ниѣ о довадѣ; кѣтѣ ми kronologia Moldovei kare пѣне анлѣ 1080 este neprobabilŝ mi neintemeeatŝ; ѣи нѣмаї ве-кѣлѣ kronografŝ алѣ Дѣреї Мѣntenemѣтї, karele зїче кѣ аѣ ѣр-матѣ la анлѣ 1290, este фѣрѣ їндоеалѣ лѣминѣ де адеврѣрѣ. Пе лѣнгѣ аѣесте с'а грѣситѣ la Кѣмпнѣлѣнгѣ ми знѣ помелникѣ де лемнѣ їн мѣнѣстїrea ѣеа веке а лѣ Radŝ Vodŝ, karele адеверемѣ векеа їнзестраре а мѣнѣстїrei їнпрезнѣ кѣ са-тѣлѣ Вѣдепїї; data помелникѣлѣ este дїн анлѣ 1122, їнсѣ прескрїсѣ де кѣтрѣ Leon Vodŝ: фїндѣ кѣ originalŝлѣ векїѣ се пердѣсе кѣндѣ с'а fostŝ дѣрѣматѣ мѣнѣстїrea, їн zilele лѣ Matei Vodŝ. Се vede дарѣ кѣ аѣеастѣ датѣ este greŝitŝ la прескрїере пе тїмпнѣлѣ лѣ Leon Vodŝ.

Їнсѣ анлѣ 1215 алѣ kronologiei monastїrei Кѣмпнѣлѣнгѣ, ми анлѣ 1290 алѣ kronografŝлѣ дѣреї, дѣпѣ kari с'аѣ лѣатѣ маї топї фѣрѣ ѣерѣетаре, араѣ де сїеле vederata грешалѣ; кѣѣї, дакѣ асторїлѣлѣ primitivŝ алѣ kronologiei era dreptŝ, аѣ fi trebitŝ neapѣратѣ ка сѣ їа де базѣ саѣ kronologia Кѣмпнѣлѣнгѣлѣ, саѣ аѣеа а помелникѣлѣ, їар нѣ сѣ сарѣ де ла ѣеа їнтѣї 75 ані ми де ла а доа 168 ані, фѣрѣ сѣ-мї деа seamѣ кѣ вре о довадѣ оре kare.

Аша дарѣ vederatŝ ми doveditŝ este грешала сѣсѣ нѣ-мїгїлорѣ, ми се vede кѣ аѣесте kronologii с'аѣ їнsemnatŝ саѣ дѣпѣ tradїcїone саѣ дѣпѣ їндѣкїcїone, дїн kassa totalei ne-мїїїнге де пе атѣнѣ а лѣксїторїлорѣ, саѣ дїн kassa їнсеї де скрїиторї, kari, де ар fi ми fostŝ, с'аѣ пердѣтѣ дѣпѣ неїн-ѣетатеle resbele, їефїрї ми кѣстронїрї ѣе аѣ fostŝ їн дѣрїле а-ѣесте; кѣѣї їн Moldova ми Дѣеара Мѣntenenskѣ нѣ се вѣдѣ ниѣ скрїиторї де пе атѣнѣ, ниѣ о kronologie fidelŝ а до-мнїторїлорѣ нѣ се грѣсемѣ; ѣї знїї маї modernї, дѣпѣ xrisó-vele date de domnї тїмпнѣ дїн їн тїмпнѣ, аѣ komпѣсѣ оре kare kronologie, ми аѣеа orbŝ, фѣрѣ dovezї пѣнѣ la Mїxai Vi-tѣzŝ. Пе лѣнгѣ аѣесте, кѣдї-ва дїн векїї domnї totŝ се маї грѣseskŝ їн kronїѣеле Serbiei ми ale Ŭngariei; їар їн krono-grafŝлѣ дѣреї ниѣ се pomeneskŝ.

În kronologia Domnilorș, kare se șrmeaz̃ în tomșrile viitóre, eș mai mșltș m'amș servitș kș istoria Bizantinș, kș kronologia Tșrceaskș a Otomanilorș, kș kronichele Șngariei, mi kș biografia desnoșilorș din Ilirikș mi Serbia, ne kare ómenī komnetinģi le-aș tradșsș, — mi în chele de ne șrmș kș velș mai vekis Letoniseșș kare s'a gșsitș, kș tóte kș ačesta fantele mșltorș din domni le atribue altora, gremeli kare m'amș nevoitș a le îndrenta kș ajstorșlș velor-l-alte kronologii.

CAPITULŪ XVIII.

Dșpș che a închetatș nșmita nșvșlire a Mogșlilorș Șvidi, aș închepștș mi Moldoveni a se întinde kștre lokșrile de josș ale ȃerei lorș; iar Kșmanii, kari stșpnșneaș Moldova de șsșș, kșzșserș în nenștingș totalș, din kassa neînchetatelorș resbele mi loviri che șșferiserș, mi eraș kș totșlș șmiliģi. Pe timșlș ačela, șnș vetėzș Moldoveanș, de próștș viģș, de kondiģisne nokaris, nșmitș Kordokșba, dșpș pre-^{Simeon Gospod.} zicerea șnș minșisnosș vrșjitoris kș va ajșnge Domnș, mi-a lenșdatș toeagșlș nșstorekș mi, lșzndș armele, a adșnatș înprejșrșlș seș o mșlģime de fșkștorī de rele, s'a dedatș la xoģi, mi kamaraziī lși kreskșndș din zi în zi, a ajșnsș a'mi face o oștire mare mi a se ameza Domnș alș Moldovei. Dar kștre mijlokșlș Sekolsłi XIII, șnș strșnepotș alș lși Gengis-Xanș, nșmitș Noga, domnitoris preste Șvitia mikș, kșnitandș alș Mogșlilorș, mi alș Tartarilorș Nogaī, nșmiģi a-șa dșpș dșnsșlș, rșnezindș-se kș mșltș oștire în pșrgile Poloniei, a șșnsșș mi a jefșitș kapitula ei Krakovia mi alte lokșri de mai josș; apoi ȃerșndș de la regele Șngariei șbī dea ne fișsa de soģie, mi regele, opritș fiindș de nașa la ačesta, a kșzștș kș toatș nșterea lși așșura Șngariei, mi regele abia kș fșga a skșpatș. Dșpș ačesta Noga se ȃerkș a se face Domnș peste Kșmani, însș nș rezmi; apoi fș kie-matș în alianģș în kontra Romanilorș de kștre Domnșlș Bșlgarilorș Konstantinș, fișlș lși Toixș, karele avea de soģie ne Maria fiika lși Teodorș alș II Laskarș, împșratsłș Ničeei, ne kare o lșase la anșlș 1258. Kșȃi dșpș che Kon-

stantinople a stată în mîna Latiniloră 57 ani, împăratulă Mihaelă Komnenă ilă lăă îndărătă la anulă 1261, mi orbi ne Ioană Laskară fratele nămitei Mariei; ačeastă răgîndă ne sođulă ei ka să-mi resbăne, Konstantină a kiemată ne Tartarii Nogai. Ačestă, trekîndă Dănegea prin Moldova, s'aă revărsată ka zăă torente, mi aă prădată pînă ne a-prone de Konstantinople; dăpă ačeastă, întorkîndă-se kătre Istră, aă szișă Dobrogea. Ačestă mi nămităă Domnă ală Moldovei, Kordokăba, răpezîndă-se așupra Nogailoră, i-a silită să părăseakă Dobrogea, mi gonîndă-i în trečere peste Dănege, i-a sfărămată kă totăă, mi apoi s'a așkată să kăriere Bălgaria. Konstantină, Domnăă Bălgariei, nenătîndă sferi ačeastă, mi-a adănată oștirea mi a mersă așupra lăi Kordokăba. Făkîndă-se o bătălie înfrikomată, Konstantină se învinge mi se țvide, iar Kordokăba se face nă nămaă domnă așupra Bălgariei či mi sođă ală Mariei. Așzîndă desăre ačeste împăratulă Mihaelă Komnenă, s'a îngrijită tare de săkăesele lăi Kordokăba, mi găsîndă ne lăngă Troea ne Ioană Assană, karele avea drentări stremomēti așupra Bălgariei, l'a kiemată mi ia dată de sođie ne fiăsa Irena, mi kă ptere tare l'a trimișă să skane Bălgaria de tirania lăi Kordokăba. Ačestă, așzîndă de venirea lăi Ioană Assană așupra sa kă oștiri Romane, mi nebizișăndă-se a se oșăne kă propriele sale ptere, trekă în Bassarabia ka să se împăce kă Noga mi să țeară ađistoriă de la elă. Noga ilă priimi kă băpă voinăă mi i promise ađistoriăă țerăă, dar dăpă o mare beđie la zăă banketă, ilă țăise prin somnă (în anulă 1277.)

Dăpă mease ani, ne la 1283, nămităă Noga, karele kămpinsese Bassarabia, zăîndă-se kă Őldamăă, Domnăăă Kămaniloră, karele săpăănea părgile de dinkolo de Prăă ale Moldovei, adikă desăre răărităă pînă în Marea Neagră, întră în Őngaria, kă skonăă seă de maă nainte ka să o săpă. Abia însă înčepă a strika mi a jeși, mi fă silită a se întorče în Moldova din kassa čisăei kare-i țevăă oștirea. Dăpă ačeastă, făkîndă păce kă Őngării, mi înčepîndă earămi a prăda Polonia, se învinge de kătre Toxtagă, fiăă lăi Magă, altă kămitană ală Săgiloră, mi se țvide în anulă 1294.

Атэпча Nogaii se împîrziarъ în mslte пѣрѣ, (ei eraș mi Moametanî mi idolatri) dar mslđi remaserъ în Moldova; а-чештя ne зрма treceaș adesea Дснѣrea mi, знеорî singșrî, alte orî înpгешъ кѣ Вѣlgarii mi кѣ Vlaxii, пѣздаș провинуиле Romane, преkзмș фѣkзъ в anii 1319, 1328, 1332 mi 1337. Moldovenii însъ niči o datъ нѣ se aliarъ кѣ Nogaii, či бѣтѣндъ-se кѣ ei neîнchetatș, în fine îi învinsеръ, mi îvinnii priimиръ de бѣнъ voe religiozeа lorș; iar дѣпъ мортѣа лѣi Noga, Moldovenii аș стѣпнитș de la risлș Tirasș (Nistrș), пѣпъ în peninsla din marginea Мѣrei Negre, знде лѣkșeаș Nogaii. Маi тѣрзиș însъ, în timpлș лѣi Stefanș-Vodъ, o parte din Bassarabia se лѣъ de Тѣрчи mi se dete Nogai-lorș, kari î brѣдшaserъ Moametismлș; mi partea ачештя se нѣми Вѣgeakș.

(Despre ачештя se va vorbi маi prelargș la томлș II, în biografia лѣi Vladș-Vodъ Ценелшш, domnлș Цереi Мѣntenешti.)

CAPITULŪ XIX.

Аша даръ, попорѣле kare veneаș ka torente de la o-tarele Asiei mi kѣlkaș дѣrile ачештя, знеle resinидъ-se, алtele зшзсидъ-se, аș аjзнсș a se strika mi a se перде. În челе de ne зрмъ viindș mi Mogslii, s'аș întorsș преkзмș s'аș zisș дѣпъ trei anî, în зрма мордѣи лѣi Tagates, fiisлș лѣi Gengis-Xанș, дѣпъ че аș jefsitș mi аș нѣstiitș Rșsia, Polonia, Dalmađia mi Ŗngaria, кѣзѣндș ka знș вѣртеjș фѣriosș саș ka знș зragанș mare, mi resinидидș, în дѣчере mi în întóччере, pretștindine peire mi nenoroччере. Iar Dako-Romanii, кѣндș аstonomi, кѣндș зшзшш, знеорî skѣпѣндș кѣ fsга de пѣвѣлirî, знеорî зшздинѣндș кѣ eroismș lovириле дѣшмѣнешti, essistaș mi se înmșлдеаș în дѣара lorș, între Tissa, Дѣнѣrea, Nistrș mi Marea Neagrъ. Аș аjзнсș însъ a fi знș попоргъ amalgamatș de маi мѣlte зѣmingii Scitiche, преkзмș Чимерi mi Гоđi, Bastarni mi Genizi, Slavini mi Xсni, Vandali mi Вѣlgari, Xazarî mi Avari, Ŗngșrî mi Bogdoni, Kșmani mi Nogai, аfarъ de elementлș primitivilorș лѣkșitori, Slavi, Geđi, Davi mi apoî Romanî; fiindș кѣ orî

кѣдї дин попóреle sssѣ нѣмите дѣпѣ тимѣри аѣ рѣмасѣ ѓн ачѣастѣ дѣарѣ, сѣпѣиндѣ саѣ сѣпѣиндѣ-се, тодї аѣ адонтатѣ тоте але Dako-Romanilorѣ, ми не ѓнчѣтслѣ тодї с'аѣ romani-satѣ, ми ниѣ зрмѣ de origina lorѣ ѓн дѣарѣ н'а remasѣ ¹.

ѓн fine, аѣпѣ котронїrea Kѣmanilorѣ рѣсѣritenї, ми дѣ-пѣ ѣmilirea ми restringerea totalѣ a чelorѣ de la апѣсѣ, аѣ ѓнчѣнтѣ сѣ рѣдїче kanslѣ ми Dako-Romanїї дин пѣрѣїle мѣнтóse деснre рѣсѣritѣ ale Transilvaniei; аѣ ѓнчѣнтѣ а'ми organisa sistemѣїѣ politikѣ, нѣmindѣ-ми domnї naѣionalї, ka maї nainte, prin alegere, кѣ гѣvernѣ маї ѓнтї aristokratikѣ ми маї тѣрзиѣ monarhikѣ, ka чelѣ дин Țeara Mѣntenѣskѣ. Desfiїнѣндѣ-se, саѣ маї bine zїkѣндѣ, десрѣдѣчїнѣндѣ-se domnia Kѣmanilorѣ, ѣngsriї ѣmilindѣ-se ми Nogaiї slѣbin-dѣ-se ѓн resbelele кѣ Bѣlgariї, Dako-Romanїї дин Maramѣ-рѣшїѣ de ne лѣngѣ Tissa, nevoїї ми eї de kassele de maї sssѣ, s'аѣ хотѣрѣтѣ a ameza лѣkrѣrile ѓн Moldova, прѣkѣмѣ фѣкѣ-серѣ konfratїї lorѣ kari trekѣсерѣ кѣ Rads Negrѣ ѓн Țeara Mѣntenѣskѣ. Moldova атѣнче нѣ era desertѣ, прѣkѣмѣ ѣ-ниї прѣсѣпнѣнѣ, dar Dako-Romanїї ми Nogaiї кѣдї рѣмѣсесерѣ ѓн ea ераѣ кѣ totslѣ desorganisaѣї ми нѣ аѣеаѣ ниѣ знѣ канѣ. Атѣнче Dragomѣ fiїslѣ lsi Bogdanѣ, domnslѣ Maramѣ-рѣшїslї, ne la mijlokslѣ sekolslї XIV a trekѣтѣ кѣ tóte ale sale ми кѣ o omїtїre нѣмерóсѣ ми аѣ intratѣ деснre par-

1 Дѣпѣ Lazїѣ, Davia odatѣ era loksitѣ de 18 сѣмїндїї. ѓн чѣa Rїnensѣ, kare se zїche ми Pannodavia, (adїkѣ Banatslѣ Timimórei de astѣzї ми parte дин Țeara Mѣntenѣskѣ) lokѣeаѣ Prendanesїї, Albochensїї, Saldensїї, Tergїgїї, Bѣrriї, ми Țiggessїї. ѓн чѣa Alpestrѣ, (adїkѣ Țeara Mѣnteneaskѣ de astѣzї ми parte дин Moldova) лѣkѣeаѣ Piefїgїї, Siginїї, Sensїї, Kontesїї, Taifalїї, Kokoensїї ми Țistobocїї. ѓн чѣa Mediteranѣ, (нѣmitѣ de Latini Transilvania, kare ѓnsemneazѣ lokѣ ѓnkonjсratѣ кѣ selbe, саѣ пѣдсri; pronѣmitѣ de ѣngsri Erdelѣ ми de Nemдї Ziben-Bѣrgensѣ, adїkѣ Țeara кѣ мѣnte чѣтѣдї * дѣпѣ чѣle мѣnte тѣргѣrї kare le are) лѣkѣeаѣ Potѣla-tensїї, Bѣrїdeensїї, Biefїї, Rataчensїї, ми Tazrїsїї, a кѣrora дѣарѣ про-пrie, fiїndѣ ѓн Panonia de sssѣ, se нѣmемte Steimarkѣ.

* Sibїїslѣ саѣ Xermanstadslѣ, саѣ Xermanole; Bramovslѣ, саѣ Kronstadslѣ, ми Stefanole; Sandana, саѣ Temimvarslѣ; Pїrѣ, саѣ Megemvarslѣ; Alba Iulia, саѣ Vaisembсrgslѣ, ѣngsremte Gїsla Seivarѣ; Kladionole, саѣ Klїji; ми Bistrїga, саѣ Besterya, ми Nemде-nte Noesensѣ.

tea nordikā în Moldova, unde mi-a alesă lokš de residingt mai întri la Suceava. Pe zrmā, întinzndu-se mi în cea-laltā parte a Moldovei, mi sspindš mālte loksrī ale Ksmaniei, a atrasă kš înlesnire ne tojī lksitorii Romāni la sspnerea sa, iar ne Ksmanii mi Nogaii ktpi mai remšesert ū sili saš a se sspne saš a pṛṛsi Moldova.

Astelis, în skṛtš timnš, Romāni s'aš reintegratš în Romania négru, saš Moldova, statorničindu-se mi amezndu-mi Eniskonii mi klerš biseričeskš, sspssš tronlsī patriarchikš din Konstantinople ka mai nainte, fiindš kš Moldovenii ka mi čei-l-aljī Dako-Romani tōtš-deasna s'aš pinstš neabṛtšjū mi kredinčiomī de dogmele biseričei ṛšṛitene. La Končilislš (Sinodislš) de la Florenca, mergndš mi Metrofanš Metropolitlš Moldovei, înpresn kš Iosifš patriarchslš Konstantinoplei, mi sbskriindš snirea kš biserika apsslsī, înpresn kš patriarchslš mi aljii, n'a kstezatš sš se mai întorkš; čī domnslš Moldovei, inkredičndu-se de fanta lsi mi mniindu-se asspṛ-ī, a čerstš de Metropolitš pre Arxidiakonslš de la Efesš, karele s'a mi xirotonitš de kṛtre patriarchslš Oxridei. De akolo a venitš kš Metropolitlš Moldovei kṛtš-va timnš reksnoṃtea Kiriarxia patriarchslš de la Oxridapnš la Vasile-Voṃ, karele eāṛmī a sspssš ne Mitropolitlš čereī patriarchslš Konstantinoplei.

CAPITULŪ XX.

Amā daru într'nuš sekolš Moldova mi Čeara Mšnteneaskš s'aš konstitatš în gṛverne astonome mi neatṛnate, sšb domni pṛmṛnteni konāionali mi ortodoksi. Romāni din ačeste čeri n'aš arṛtatš mai pṛjinp vurtste de kṛtš Elliniī mi Romaniī între sspjnera neatṛnṛriī mi a libertṛjei lorš; čī prekṛtš aš avṛtš domni kapabilī mi drepjī, archiereī adevṛačjī pṛstorī mi apṛṛtorī, mi boieri kš zelš patriotikš, kš pṛtereā armelorš aš fostš în stare a'mi sspjine drentsrile kiarš înaintea pṛtereī kare a statš čea mai mare din lšme, adikš a pṛtereī Otomane, prekšmš se va istorisa în biografia domnilorš din tomšrile viitōre. Prin zrmare essistinga

lorș politikș de astșzi mi privelegișrile de kare se bșkșrș le-aș kșpștatș kș karakterșlș lorș çelș eroikș.

Romșniș însș n'aș avștș istoriçi pșmșnteni ka sș însemneze mșlte din fantele lorș demne de istorie; niçi alçi istoriçi strșini nș eraș ne atșnçe în çerile aचेste, kare sș fi skșuatș de șitare tôte çele șrmate între ei mi împșrșșia Otomanș. Dar aचेle kște din întșmplare s'aș însemnatș mi essistș, mi aचेle kște tradiçișnea ne le-a pșstratș, sșntș de ajșnsș ka sș karakterize poporșlș aचेsta ka vitész, ișbitoris de libertate, mi demnș de sôrte mai bșnt.

Simbolșrile saș devisele çelorș întși strșnomi ai aचेstei naçișni, aș fostș felisrite. Alș Geçilorș era șnș kranis (çestș, çestș, tigvș) de asinș pșșș într'o sșliçș pentș karakterșlș sobrș, netșrșratș, nesfiçișș, rșbdștoris mi mșnçi-toris alș aचेstși animalș. Alș Davilorș era șnș felis de drakș (saș zmeș,) kș kôsa; dar mi alș Geçilorș mi alș Davilorș aveaș mi kozi de kalș, prekșmș aveaș mi Bșlgariș înainte de a șe face Kremtini, mi Otomanii kiarș astșzi. Dșpș çe aș venitș însș sșb dominarea împșrșșiei romane, aș lșatș simbolșrile legiônelorș romane, kare pșzeaș provinciile aचेste: Moldova avea kanslș de Boș, mi Çeara Mșnteneaskș Vșlțrșlș kș șnș kanș, karele se întrebșinçeazș mi pșpș astșzi; kș tôte kș Moldoveniș zikș kș kanslș de boș ilș aș, fiindș kș s'a gșșitș kranisłș aचेstși animalș la șpnarea temeliilorș oramșlși Iamii, — iar Mșnteniș, kș stema lorș este Korșlș, mi nș Vșlțrșlș. Dar aचेste zise sșntș mai mșltș fabșle, kșçi oramșlș saș çetatea Iassiș, s'aș Iamii, (mi Emi dșpș kșmș pronșççș Moldoveniș), este mai vekis de kștș deskșlekarea lși Dragomș-Vodș din Transilvania, prekșmș adeverește Kantemirș; asemine mi Vșlțrșlș, se vede kș era simbolșlș Daviei kiar înainte de Traianș: dovadș la aचेasta e kș satirikșlș Ișvenalș voindș a'mi bate jokș de generalșlș Romanș Fșskș, (kare s'a șçisș de kștre Davi în anulș 88 dșpș Kristș) zice kș generalșlș Fșskș plșnșea bștșliile în oramș de marmșrș (adikș în moliçișnile palatșrilorș Romei) mi pentș Vșlțriș Davi pșzia dosșrile. Kș aचेasta satirikșlș aratș stemele resbeliçe ale Daviei. Mai

tırziš, дѣпъ че Dako-Romaniī s'aš fьkьtš Kreštinī, ačeī din Ɖeara Mъnteneaskъ aš adъogitš Kъrъcea la Ɖiokьlš Vьltьrьlšlī, ka semnš alš kredinđeī.

Nota X. Dako-Romaniī, дѣпъ че шī-aš perđstš primitiva lorš organisare, шī-aš strikatš mi limba prin kontaktьlš mi amalgarea kь alte nađiьnī. Kь tóte aчeste essistь пьпъ astъzi inkъ mьlte rьmьpъnđe mi probe de datinile Romane, kare arьtš atьtš originea lorš, kьtš mi korъpъisnea kare aš priimitš prin Slavini, a kьrora limbь o mi întrebъinđeazь, neavъndš literile lorš pronrii. Asemine se vьdš mi mьlte kьvinte lъate de la Italienī, mi mai alesš de la Genovezi, kari kьtre sekolьlš XII okъpaš Anxilia, adekъ Kilia, mi kь kari Romъniī, mi mai alesš Moldoveniī, ka înveчinađi, aveaš desse relađiьnī. Astfelіš, дѣпъ kьtš se vede, se póte zice kь limba Vlaxo-Moldavъ de astъzi este mai mьltь fiikъ a limbei Italiene de kьtš a чеī Latine. Dar întrъ aчeasta istoriчii nъ se zneskš, 4i žniī întъreskš kь limba aчeasta se derivъ mai mьltš din 4ea Latine, adъkъndš de mьrtъrie mai întъi koloniile Romane din Dacia, apoī nъmirea de Romani, kare o întrebъinđeazь atьtš Moldoveniī kьtš mi Mъnteniī, mi apoī mьlđimea kьvintelorš latine kare se gъseskš în limba romъneaskъ, mi kare se vьdš kь totьlš altfelіš în 4ea italianъ. Прекъmš de essemnъ:

<i>Latineute</i>	<i>Romъneute</i>	<i>Italieneute</i>
incipio . . .	інчепъ . . .	commincio
albus . . .	albš . . .	bianco
dominus . . .	domnš . . .	signore
mensa . . .	masa . . .	tabula
verbum . . .	vorba . . .	parola
caput . . .	kapš . . .	testa
venatio . . .	vъnatš . . .	caceia

Iar aчeī kari sъnъndь din kontra kь derivъ din 4ea Italianъ, adъkš de mьstrъ verbii assiliari *amš, aš, are*, artiko-lьlš sьbstantivilorš, mi kьvinte pronrii italiene, прекъmš:

<i>Italieneute</i>	<i>Romъnemte</i>	<i>Latineute</i>
zoppo . . .	шкiонпš . . .	claudus
cercio . . .	4erš . . .	quaero.

Dar acestora le se p^ote resp^onde k^u verbii asssiliari n^u s^unt^u proprii Italiani, mi k^u Rom^uni^u p^ond^u tot^u-deasna artikolii ^un s^uma s^ustantivilor^u, prek^um^u: *oms-l^u*, *lemns-l^u*, *foks-l^u*; mi k^ut^u pent^u k^uvintele kare se v^udd^u a fi din limba Italian^u, a^ueast^u p^ote k^u a veni^u de la kontak^ul^u Rom^unilor^u k^u Genovezii, kari domnea^u as^uura M^ure^ui Negre. S^unt^u ^un s^u in limba de ast^uz^ui a Rom^unilor^u m^ulte k^uvinte r^umase de la vekii Daci prek^um^u: *stejar^u*, *p^udsre*, *dsmbraa^u*, *xeleute^u*, *k^urar^u*, *gr^uesk^u*, *privesk^u*, *nameresk^u*, mi altele m^ulte. Mai m^ulte ^un s^u s^unt^u ^un gerg^ul^u Moldovenesk^u, din kare s^unele ni^ui se ^un^udeleg^u de M^unten^ui.

K^u t^ote a^ueste, limba a^ueast^u, de mi este miser^u mi nekanonizat^u, de mi prin m^ultele k^uvinte Pirive, T^urc^uest^ui, Grec^uest^ui mi altele kare s^ua^u introd^us^u ^un ea, a aj^uns^u a fi mai sk^urb^uo^us^u mi ne^untreb^uindabil^u, tot^us^umi n^u este nep^urim^ut^ore de ^undrentare mi ^unfr^um^use^uare; mi a^ueast^u s^uar p^utea face dak^u b^uni^u patriot^ui s^uar p^une s^u o r^ug^uleze, s^u o ^un^udeask^u mi s^u o ^undrente, ^und^ulinind^u lip^us^urile ei prin k^uvinte Italiane sa^u Latine, k^u kare are m^ult^u asem^uoare. A^u t^unc^u s^uar^u face mi limba a^ueast^u f^orte fr^um^uo^us^u, find^u k^u n^u este d^ug^u ka limbele deriv^ut^ore din cea Slavon^u, prek^um^u R^useaska, S^urbeaska, B^ulg^ureaska, Dalmatika mi altele.

K^u t^ote k^u de k^uu^u-va an^u s^unl^u din cei ^un^u boeri p^u-m^unten^ui, marele Ban^u Ioan^u V^uk^uresk^u, b^urbat^u demn^u, dotat^u k^u ^un^ude^uz^u mi k^u praktik^u, mi ^un^ude^u k^u geni^u, a komp^us^u o gramatik^u ^un limba a^ueast^u, k^u reg^ule pent^u difongi, k^u teknologie, k^u essemple pent^u sintaks^u mi k^u ortografie; dar din k^usa a^uelora kari a^u p^utere ka s^u l^ukreze ^un s^u n^u mi zel^u patriotik^u, a^ueast^u gramatik^u n^ua servit^u la nimika; mi mai to^ui ast^uz^ui ^un^ude a ceti mi a sk^urie n^umai prin praktik^u.

Literile a^ueste^u limb^u s^unt^u ale Alfabel^ul^u Ellenik^u, a^u d^uogit^u mi de altele m^ulte komp^use d^uz^u nevoea pron^udie^u; a^ueste t^ote s^unt^u 43 la n^umer^u; s^unele Rom^uni^u le-a^u l^usat^u de la B^ulgari^u, iar B^ulgari^u, Illiri^u, mi cele-l-alte pop^ure Slavone le a^u l^usat^u de la R^usi, prek^um^u din istoria s^unt^u se va vedea.

DE UNDE LITERILE SLAVONE?

Celebrul Anselm Bandariș în cercetările lui filologice despre arheologia Konstantinoplei, la pagina 62 din tomul II, spune că în manuscrisul kodice al lui Kolbertinș, la karta însemnată cu N° 4,432, a grăsit istoria în zămătorea komindere.

În Răssia de cincî ori s'a predikat șantul mi sakralș Evangeliș alș I. Kristș.

A. De către apostolul Andreiș, karele a botezatș pe mslji la Kiovș mi Novogorod. Dșp Andreiș, a predikatș mi apostolulș Pavelș, mi a botezatș pe mslji elș însșmi, mi apoi a trimișș mi pe znelș din cei șente-zeci de apostoli, nșmitș Andronikș; așesta, învșdndș mi botezndș ponorele Slavone în Pirikș, în Mesia, în Bosna, în Morava, în Davii, în fine s'a flkștș Eniskonș în Panonia, dșp mșrtșria lui Nestore Peverșki. Dar din kassa neînșetatorș resbele, a barbariei, mi a totalei nșmtinga a așestor ponore, kare nș aveaș niș litere niș skrișore, nș țerziș s'a stșnșș șanta învșdștșrș a Evangelișlși șșb întșnerekșlș abominabilei idololatrii.

B. În anșlș 863 dșp Kristș, șșb împșratșlș Konstantinoplei Mixaelș III mi Patriarkșlș Fotiș, Knezii Rșsiei Svetopolșkș, Potislavș mi Kozelș aș trimișș ambadoriș către împșratșlș că șerere ka ș le trimișș znelș Arxiereș, karele ș înveșe ș katixișeze mi ș boteze dșp rșndșeala kreștineaskș pe poporșlș nșmerosș de akolo. Împșratșlș a primitș ambada kș mare bșkșrie mi fericișe, mi a trimișș pe znelș din Arxierei anșme Metodiș, omș virtșosș, pietosș mi învșdatș, însopișș kș alși doi bșrbađi învșdađi, Ćirillș mi Atanasiș, bșrbađi celebri mi învșdađi, nș nșmaș în kșnșmtinga sakrelorș skriștșri, ĉi mi în șele lșmēmti, prekșmș din skrierile lorș se dovedēmte. Așemtia, mergndș akolo,

fără primirii că multă onoare mi îngrijire; mi dăruie că aș botezată pe mări, aș vârstă că nu se putea servi numai că alfabetul Ellenikă pentru că să scrie în limba lokăli în vârstă sakreloră skrintări, fiindă că poporulă era că totă barbară mi neînvațată; dăruie kare Țirillă mi Atanasii aș fostă nevoiă a adăogi la alfabetă în că zece litere kompuse, dăruie idiotismă mi pronunția apei limbă, fărândă în totă 34, mi a nume.

Az, băke, vede, glagoli, dobră, ȧest, jăvite, zală, zemle, ije, i, kakă, liăde, mislete, nam, on, pokoi, rădă, slovă, tferdă, zăkă, fără, xer, o, pi, țervă, șia, șia, ior, ȧer, iat, ȧă, ias, ia.

Maă pe șrmă aș adăogată mi alte, mi, prin ačeste litere, aș tradășă în dialektă Slavonă, sakră Evangeliă, fațete apostoliloră mi alte kăruă bisericăști.

C. În anulă 887, pe timășă lă Vasili Mačedonă, împărată Konstantinopolă, trăindă înă Patriarhășă Fotiă, s'a trimișă la Kneazășă Olleg în Rășia pe Mitropolitășă Mihaelă. Pe ačesta l'aș silită nămitășă Knează, boeriă mi poporășă ka să le arate o minăne mi apoi voră krede mi se voră boteza. Țela țe kredea în kăvântășă nemingitorășă ală lă lășășă că „de veșă țere în nămele meă, veșă kăpăta, mi „țela țe krede în mine, fațete kare le fakă mi ațela le va „fațe“ a zisă kătră dănușă: de mi nă este ertășă să țeară țineva țerkare de la D-zeă, că tôte ačeste țereșă țe voiă. Iar ei aș rășunășă: „să se arăne în fokă Evangeliășă, karele șună desure atăte minăni ale lă Kristă, mi de nă va arde, vomă krede de D-zeă adevărată pe țelă de tine predikată.“ Atăne Arhierășă a rădikășă măinile mi okiă șure țerășă mi, fărândă o răgățune, a arăkată sakra mi șănta karte în fokășă kare arășeseră, mi multă timășă a rămasă karte neatină de flăcri. Atăne togă s'aș simită, mi krețândă în predikă, s'aș grăbită a se boteza.

D. În anulă 995 dăruie Kristă, mareă prințesă Olga, șoșia Kneazășă Egor din Rășia, (karele pășină maă nainte venișe așșura Romaniloră că mareă pștere marină) dăruie mórțea șoșășă ei s'a dășă la Konstantinopolă, fiindă atăne în-

p̄rat̄ Konstantin̄ Leon̄ și Patriark̄ Poliezkt̄, și a cereșt̄ s̄ urimeask̄ botezsl̄. Botez̄nd̄-se înpres̄n̄ k̄ boer̄ii seî (afar̄ de fiisl̄ ei Svetoslav karele r̄ s'a înd̄nplekat̄) și prim̄ind̄-se de k̄tr̄ k̄iar împ̄ratsl̄ din s̄ntsl̄ bantister̄is, se n̄mi Elena. D̄p̄t̄ ačeast̄a, prim̄ind̄ chele maî mar̄i onor̄i de la împ̄ratsl̄, și l̄z̄nd̄ k̄ d̄ns̄a p̄eod̄i maî m̄l̄i, s'a întors̄ în R̄ssia și aș botezat̄ m̄lt̄ popor̄. K̄ t̄ote ačeste patr̄ propagande, n'a f̄k̄st̄ niçî șn̄ progres̄ kristianism̄sl̄ în R̄ssia, din k̄ssa neîncetator̄ resbele și înk̄k̄r̄i, a nekredin̄ei k̄neazilor̄, și a înr̄d̄yîn̄rei p̄centelor̄ idolatriei în șfletele naș̄iei.

E. Čea de ne șrm̄ propagand̄ se f̄k̄ pe la anșl̄ 988, pe k̄nd̄ împ̄r̄șiaș la Konstantinopole Vasile și Konstantin̄ fiî l̄i Roman̄ II, și era patriark̄ Nikol̄as Krisovergi. Atșn̄e marele K̄neaz̄ alș R̄ssiei Vladimir̄, nepot̄ K̄neginei Olga saș Elenei, și fiș l̄i Sfetoslav̄, f̄k̄nd̄ espedișne asșpra Xersonesl̄i Tazrik̄ saș K̄rm̄sl̄i, kare se șt̄p̄nea de k̄tr̄ împ̄r̄șii Konstantinopolei, a așkat̄ čea maî tare țetate Kafa, apoî Xersona kanitala Xersonesl̄i, și port̄ komerșial̄ alș M̄rei Negre. Pe șrm̄, prin̄ ambasad̄ la Konstantinopole, a çerșt̄ pe Ana sora împ̄r̄șilor̄ de șoșie, pentr̄ ka s̄ p̄r̄seask̄ Tazrika și s̄ fak̄ p̄ač. Împ̄r̄șii, r̄șn̄z̄nd̄ k̄ n̄-i eart̄ legea s̄ dea pe sora lor̄ d̄p̄t̄ șn̄ p̄ḡn̄, el̄ s'a n̄lekat̄ s̄ se boteze. Atșn̄e viind̄ Ana la Xersona k̄ ștr̄l̄cite întov̄romir̄i, Vladimir̄ s'a botezat̄, a l̄sat̄ n̄mele de Vasilie, și s'a k̄șn̄at̄ k̄ ea, țetind̄ k̄șn̄iile Mitropolit̄sl̄ de la Xersona. D̄p̄t̄ ačeea, memorabil̄sl̄ Vladimir̄, șf̄r̄m̄nd̄ idoliî și templele p̄ḡn̄ești în tot̄ țeara sa, a r̄dikat̄ altare kredin̄ei çei adev̄rate; și k̄em̄nd̄ iereî și Arxiereî, a botezat̄ pe doî-sure-zeye fiî aî seî, pe boer̄ii seî și milīone de popor̄ în p̄rae. De atșn̄e s'a întemeeat̄ ortodoksia în R̄ssia, s'a l̄șit̄, și p̄n̄ ast̄zi se l̄șește între pop̄orele șl̄traboreale.

Iar Seftoslav̄, tat̄sl̄ n̄șmit̄sl̄i Vladimir̄, era om̄ șvr̄ștor̄is de șn̄ge și çerbikos̄. K̄nd̄ s'a d̄șș k̄ m̄șm̄sa la Konstantinopole, p̄rekm̄ șșșer̄m̄, niçî într'șn̄ k̄iș

n'a primită sântăslă boteză, ți s'a întorsă nelegisită. Tótă viața sa mi o petrechea în lagăr; mănărea lăi kradă mi zskatz; karăslă seă era kornăslă seă; kortăslă seă, ȳerăslă; amternăslă seă, pămăntăslă; perina sa, meaoa kalăslă; xlamida ȳea grósă Suitikă, amternăslă mi akoperemăntăslă seă; vesalia mi desfătarea lăi, resbelăslă mi vȳrsarea de sȳnge.

La anulă 966 dăny Kristă, Ţngării, nămici Tăryi, trekăndă în Trachia mi jefăind'o, împăratăslă Konstantinopolei Nicăforă II Foka, a skrisă domnăslă Bălgăriloră kă sȳ le o preaskă trechea. Aȳesta neszăindă-se, împăratăslă a trimisă pe Kaloyiră, fiăslă domnăslă din Xersona, solă kătre nămităslă knează Svetoslav, îndemnăndă-lă sȳ vie asăpra Bălgăriloră. Aȳesta, trekăndă Dănyrea, a lăată nenămrăte spoliă de la Bălgări, măi mălte orame mi ȳetăi, mi petrekăndă akolo mi anulă zrmătoră, a kăpăinsă tótă Bălgăria, sșăindă mi pe domniă ei Borisse mi Romană. Dar vȳzăndă kă nă măi kăgeta sȳ se întorkă în patria sa, împăratăslă de atănyce Ioană Pimiske a trimisă asăpra lăi pe Magistăslă Barda kă omțire. Rămiă atănyce, aflăndă de aȳesta, aă zmată pe Bălgări, mi aă kăemată în aliană pe Sȳidi, kari se nămeaă Păvinaăi, adikă Dako-Romaniă din Dăcia proprie, asemine mi pe Ţngării lăksitoriă în Panonia, mi aă komăssă o armată de trei sste miă ômenă. Viăndă Barda asăpra loră, mi temăndă-se a da bătălie generală, fiăndă kă nă aȳea de kăță 17 miă ômenă, a înȳenăstă a se bate nămăi kă ȳăryșiri strategice; a trasă măi întăi pe Păvinaăi în niinte kăre se askănse, mi măi pe toăi i-aă tătăș mi i-aă păinsă; pe zrmă dăkăndă-se asăpra ȳeloră-l-ăi, i-aă desăpărităș în măi mălte păryi; mi kă tôte kă măltăș timpă rășboiăslă era înkă năxotărytăș, dar în fine barbariă, kă tótă omănerea loră ȳea eroikă, n'aă pătătăș pănea kă stăryinda mi taktika Romaniloră. În ȳele din zrmă Romaniă învingăndă, aă înȳenăstă a-i goni, a-i kălka în niăôre, a-i tăea mi a-i păinde, păny ȳe năntea a venită mi i-a omțită de a-i măi goni. Iar Rămiă kăi aă pătătăș skăna aă găsită refăgiă la Dirostăslă, saă Drista (saă Dănytiorsăslă, dăny Romăni) (Silistra de astăzi) înpăesăny kă Svetoslavă generăslă loră.

În primăvara viitoare a plecată însămî împăratul aspra loră kă mai multă putere de omîire, mi kă o mare flotă. Viindă la Prestlava (orăș odinioară între Tăleua și Sakceua), a blocată orășul; după aceea ordonăndă assaltul, Rșmii aș încuștă a fagi, iar Romani, sșindsse pe mării cetăre, aș tbeată pe gzară și o multime din cei kari mai rșmșeseră. Pe șmă împăratul, mergăndă înainte la Dirostolă, Svetoslavă i-a emită și s'a încușkată în bătăie; dar Rșmii, nenștăndă resista Romaniloră, kădă aș puștă skăpa s'aș trasă carșmii în cetate. Între aceste, împăratul lase mai multe cetădă de pe marginile Dăprei, nșma Dirostolul se mai puinea încușă. Svetoslavă sfătșește pe ai sei kă să mai cerce o dată norokul, și lșăndș-se la bătăie kă Romani, Rșmii aș perdă kă totulă șperană de a se mai puinea. Svetoslavă atșnce cere ertare și promise a fi pentru totșdeasna aliatsă Romaniloră, și ori ce Romană saș Tăgrosuștă va veni în țeara lșă, să pôtă comeră liberă. Împăratul atșnce, puimindă propșnerile, Svetoslavă a venită la elă de i s'a încușkată și s'a mai rșgată kă să mijlocășkă la Paçinađi să-lă lase a trece nesăpărată prin Dacia în patria sa. După aceea împăratul a rșgată pe Paçinađi, promiđăndș-le ai aveă aliadă, pe kondișisne kă niçă ei să treakă Istrulă, și să prade Bșlgaria. Ei însă aș puimută tôte, afară de trecerea Rșmiloră.

Astefelis lșăndă kapulă resbelulă Rșseskă, împăratul a plecată trismștoră kătră Bizanđă, iar Svetoslavă, kă rșmșigele omșirei sale, trekăndă în Dacia, a kăzștă de odată în kărșele Paçinađiloră, șnde omșirea s'a sfărșmată iar elă fiindă prinsă viș, Domnșlă Paçinađiloră îi tăkă kapulă, și legăndș-lă kă argintă și tăkă șnă felis de paçară din kare bea apă.

Dar în kărșulă celoră șșeșe ani, kătă ștăpăniseră Rșmii Bșlgaria, s'aș rșșpăndită și literile, despre kare amă vorbită, între Bșlgari; fiindă kă în Illirikă și în alte țărđi Slavone se rșșpăndiseră de mai nainte, kă șnele ce korespăndeă kă proprietatea limbei loră. De la Bșlgari apoi leă lșată Dako-Romani Messiloră, și apoi acei din Dacia

proprie, adică lăcătorii Țerei Măntenemți mi ai Moldovei, aducând înkr noz litere; nă se mie însz de vine s'aă kom-
păssă. Literile în totslă sântă patră-zeci mi trei, mi Romă-
niă le pronunță astfelă.

А, аз — В, băke — Р, vede — Г, glagoli — Д,
dobră — Е, iest — Ж, jăvete — З, zals — 3, zemle
— И, ijb — І, і — К, kakă — Л, lăde — М, mislete
— Н, наш — О, on — П, покоі — Р, рѣдѣ — С, slovă
— Т, tverdă — У, ŭkă — оУ, ѡ — Ф, фѣртѣ — Х, xeră
— Ц, otă — Ч, чи — ы, червѣ — Ш, ша — Ѡ, ѡа —
Ъ, ior — Ы, ieri — Ь, ier — ы, ietă — Ѡ, ias — Ю, iă
— Я, iakă — А, ia — Ѳ, tita — Э, ksi — Ѵ, usi —
Ѳ, gea — Ѡ, în — Ү, insilon.

FINE TOMULUI I.